Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

KW 224
D 66

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Koninklyke
Bibliotheek
te 's Hage.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

CONTENTA
hoc libello.

I.

Brevis Helvetiæ Geographica Deſcriptio, ex Franciſco Guillimanno, Oſualdo Molitore, & aliis. 5

II.

Helvetiæ Soli natura, ex Henrico Glareano, & aliis.

III.

De Fluviis aliquot Helvetiæ.

IV.

Ioſiæ Simleri de Republica Helvetiorum libri duo.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

V.

Danielis Heremitæ Belgæ de Helvetiorum, Rætorum, Sedunenſium ſitu, republica & moribus epiſtola ad D. Ferdinandum Gonzagam Mantuæ Ducis fil.

BREVIS

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

BREVIS

HELVETIÆ

Geographica deſcriptio,

E Franciſco Guillimanno; Oſualdo Molitore; & aliis.

HELVETIORVM veteres limites nemo Iulio Cæſare melius circumſcripſit. Ita enim de Orgetorige apud Helvetios, ea tempeſtate facile principe, ad capeſſendum Galliarum imperium populares incitante diſſerit. *Id hoc facilius*, inquit, *eis perſuaſit quod undique loci natura Helvetij continentur; una ex parte flumine Rheno latiſsimo atque altiſsimo, qui agrum Helvetium à Germanis dividit: altera ex parte Monte Iura altiſsimo, qui eſt inter Sequanos & Helvetios: Tertia lacu Lemano & fluvio Rhodano qui provinciam noſtram ab Helvetiis dividit.* Rhenus enim ex monte Adula, qui pars orientalis ſummarum Alpium ſive S. Gothardi ortus primum curiamRhętorum permenſus, in lacum deſcendit, qui Brigantinus & Acronius hodie, vulgo de Boden See dicitur. Eum Conſtantiæ e-

greſſus tribus paſſuum millibus confe-
ctis, alium lacum illabitur, qui Venetus,
& Inferior, atque etiam Cellenſis voca-
tur, quem prope Stein oppidum Ger-
maniæ egreſſus, per Schaffhuſiam cata-
ractis majoribus confectis, Solium Cæſa-
ris, hodie Keyſerſtul, Forum Tiberii &
Certiacum, hodie Zurzach, devolutus
Confluentiam pervenit, ubi Arula in
eum ſe exonerat, qui eo loci Rauracos
& Helvetios ſeparat; atque hic Rheni
curſus Helvetiam à Vindelicis dividit.
A Confluentia vero ſecundum Arulam
aſcendendo per ſex paſſuum millia ad
Vocetium uſque, qui Iuræ principium
& pars, qua nempe eum fluvium per-
ſtringit ejuſdemque montis ſummitates
Coloniam uſque & Rhodani clauſtra in-
fra Genevam, à Rauracis & Sequanis
ad ſeptentrionem Helvetia dividitur.
Ad occidentem Helvetios contra Allo-
broges, qui in provincia Romana divi-
dit Rhodanus à clauſtris ſcil. Rhodani,
Cluſam nominant, Genevam uſque: à
quo oppido ducta ad objectos montes
linea, per eorum dein culmina, ad eum
locum quo rurſum coëunt, clauſtrum-
que illud Rhodani conficiunt, quod
Helvetiis Germaniſque olim Am gand
ſive ad Saxum, mox corrupte latinis A-
gaunum, antiquitus Tarnadæ nunc D.
Mau-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Mauritius appellatur, Veragrorum di-
ionis, primo Centrones, poſtea Saloſ-
os verſus meridiem populos ab Helve-
iis ſeparat, lateriſque meridiani par-
em. Ab his tum clauſtris dextra Rho-
dani ripa, apices eorum montium, qui
Sanetſch, Gaemuri & Grimſel dicuntur,
& Veragros, Sedunos, Viberos ſive to-
tum Valeſianum Epiſcopatum ab Hel-
vetiis diſiungunt, ad Tauriſcos uſque
ſive Vranienſes, qui partem pagi Tigu-
rini conſtituunt, & deinceps ad mon-
tem Breitenvvald Glaronenſium, qui
Epiſcopatus Curienſem & Conſtantien-
ſem dividit, Helvetioſque à Lepontinis
Rhætisque ſegregant, meridiemque uni-
verſum. Denique à Monte Breiten-
vvald, ad lacum Rivarium, (vulgo VVa-
len See) tum vero ſecundum fluv. Siet-
zium, qui è Rivario prope Veſenium
effluit, donec Limago miſceatur & po-
ſtea ſecundum Limagum ad influxum
uſque fl. Steinen qui ex Caſtris in eum
labitur; à quo fluv. Steinen culmina rur-
ſum eorum montium qui Sarunetes at-
tingunt, prout ſeſe inflectunt curuantq;
verſus Rheguſcos uſque ad Stat ſive
ſtationem, primum Helvetiorum ad
Rhenum ſupra lacum vicum, fines ter-
minoſque Helvetiæ verſus orientem
concludunt: quibus finibus quoque ſe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

parantur pagi Tigurini partes, Glarona Termini, Toggenburgenſes & Abbatiſcellani Conſtantienſis diœceſis, à Caſtrenſibus, Sarunetibus, Verdenbergenſibus, Rheguſcis, Rhætis. Hos antiquos Helvetiæ limites nominare poſſumus. Nam quæ hodie Helvetiorum nomine continentur, latius patent, receptis in civitatum Helvetiarum aut ſociorum numerum ex Sequanis Baſilea, ex Germania Scaphuſia & Rottivilla.

Idem Cæſar longitudinem CCXL paſſ. mill. latitudinem CLXXX definit. Quantum ad longitudinem calculatio certa; Nam à Stat ubi Helvetia incipit, ad clauſtra Rhodani infra Genevam numerantur milliaria Helvetica triginta, ex quibus unumquodque VIII M paſſ. Italicorum confecit, quæ ſi inter ſe compares, rationem numerumque exactum reperies. de latitudine res paulo implicatior, tamen ſi à montis Iuræ culmine ubi Laver aut la Verriere dicitur, lineam ad cacumen Grimſel unde Arulæ Scaturigo maximaque Helvetiæ latitudo, producas, aut fallor, vel millia à Cæſare notata offendes.

Cæſar Helvetiam in quatuor pagos diviſam fuiſſe ſcribit; quorum duos nominat Vrbigenum & Tigurinum; quibus alii addunt Aventicenſem & Antuatem.

Tigu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Tigurini pagi limites fuerunt olim ad
ientem à Breitenvvald Glaronenſium
Stad vicum juxta Acronium : ad ſep-
ntrionem Rhenus, lacuſque Confluen-
am uſque; ad occidentem Arula ad in-
xum Limagi, dein Limagus ad mona-
rium Vettingam prope Badam quæ
gi, Verbigeni eſt. Dein relicto Limago
ontium apices, qui è regione illius mo-
ſterii ad Lortzam fluvium infra Frau-
enthal monaſterium Tuginorum, &
ſtea inter Artam & Cuſſenacum Sui-
orum vicos extenduntur, donec ex-
emum illud cornu, quod inter Gerſa-
am & Veggis neſt, magnumque lacum
luit, conficiunt; tunc vero lacu traje-
o, ad Treib locum Vraniorum, rurſum
montium culmina qui Vraniam &
lvaniam, Angelbergamque Silvanio-
um ſegregant Geſtinum uſque in receſ-
bus Vraniorum, qui Limagus, mon-
ſque Tigurinum & Vrbigenum pagos
ividunt contra occidentem. Denique
Geſtino illæ montium ſummitates ad
reitenvvald nuncupatum primo, qui
ilvanios & Glaronenſes à Rhætis ſepa-
ant, Tigurinum pagum ad meridiem
oncludunt. Totus hic tractus Conſtan-
ienſis diœceſis eſt, complectiturque Ti-
urinos, Tuginos, Vranios, Glaronenſes,
bbatiſcellanos, itemque S. Gallum, Ru-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

pertivillam, Terminos, Toggeburgenſes & eam regionem univerſam quæ circa Podamicum eſt & Rhenum, antiquumque Turgovv retinuit nomen.

Vrbigenus pagus, qui hodierna nominatione Argovo videtur, is contra Tigurinum limites habet jam dictos. Ab influxu vero Limagi in Arulam, ad Vocetium ſe porrigit, ſequiturque ejus montis apices ad ortum uſque Siggeris, quo amplexu Rauracos ab Helvetiis dividit; Siggeris inde fluxum ſecutus, eo dum in ſiniſtrum Arulæ ſe præcipitat, inter Salodorum & oppidum Vietilſbach, tum vero metam habet Arulam uſque Munſingam, deinceps objectos montes ad meridiem, eorumque ſummitates inter Vikſonium & Entlibuoch, ad Brunicum uſque Silvaniorum & poſtea Angelbergam, ad eos denique montes, qui Vraniorum ſunt, qui quidem tractus ab ortu Siggeris ad eoſdem Vraniorum montes Vrbigenum ab Aventico ſeparat & occidente. Hujus pagi ut partes diverſæ, ita nomina. Circa Burghdoff oppidum & Salodorum, Imburgeden & Burgenthal, à Burgis & caſtellis quæ illi parti frequentiſſima: prope Emmatiam fluv. Emmenthal. A Vietilſbach Oltam uſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

e Buchſgovia ab arce Buchſen & ſim-
citer Govia, Geu. Circa monaſterium
uri, Vaghenthal & libera præfectura,
mque Ruſthal ſive vallis Vrſæ. Apud
vanios infra ſilvam Surichgovia à flu.
rina. Habuit Vrbigenus pagus pro-
ium Epiſcopum, cujus Cathedra Vin-
niſſæ.

Ejus ſunt oppida Aquæ Helvetiæ,
emgarte, Tobinium antiqua. Comi-
tus Lentzburgiorum, Aquenſium,
abſburgiorum.

Aventicenſis pagi contra Vrbigenum
m terminos poſuimus; verſus meri-
iem ſeparant Valeſiani montes ab ea
ente ſecundum fluviorum derivamen-
a; his in Arulam aut Sanam, aliis in
encarum decidentibus. Tum vero
nontes illi qui à caſtro S. Dionyſii, ſe
Minnidurum inter & Loſannam Tu-
aſſum uſque inflectunt, Antuateſque
b eo ſecludunt. A ſeptentrione ejuſ-
dem Iuræ ſummitates ad ortum uſ-
que Siggeris prænominati, Aventi-
cos à Sequanis, Rauracorumque parte
dividunt. Hujus ut cæterorum par-
tes plures per varia nomina. Anti-
quum & ingenitum vocabulum ſolum
circa Friburgum retinuit, ubi Aventici
ruinæ, ut totius olim Helvetiæ capitis.
Regio nominata Vchtland, & lacus
quem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

quem hodie à vicino oppido Morat...
ſem vocant, in antiquis inſtrumen...
Vchter See ſive lacus Aventicus. P...
ſuperior hujus pagi in plures valles ...
buta, unde hæc Haſterthal, Sibenth...
Sanerthal: ab altero latere Vatteverth...
latine Vallem tranſverſam nominan...
Valendis quæ vallis Angma etia...
dicta.

Quæ vero Neocomo ſive Neoburg...
Salodorum uſque ſunt, Salgeu antiqu...
tus appellabatur ſive Salengeu, quoru...
oppidum Salodorum Salenſium. Ha-
buerunt etiam Aventici ſuum Epiſco-
pum. Oppida antiqua Aventicum, Sa-
lodorum, Paterniacum, Minnidurum...
Pyreneſca, Ebrodunum, Vrba, Noide...
nolex, Bramagus vicus. Comitatus Neo-
comenſis, Straſbergenſis, Arbergenſis,
Rotundomontanus, Gruerienſis. Sed
Comites de Glana præcipuæ nobilitatis
utpote ab antiquis Burgundiæ Re-
gibus.

Quartum pagum Antuates habue-
runt utroque Lemanni latere. Comple-
ctitur is alpes & valles omnes à S. Mau-
ritio Genevam uſque & Rhodanum qui
apud illam urbem lacu egreditur: ver-
ſus orientem & Aventicos, limites jam
collocavimus. A meridie montes illos
habet, qui Salaſſos & Centrones Allo-
brogum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

bgumque partem ab illis dividunt.
rſus occidentem demum Genevam
Rhodanum uſque dum Iuram attin-
, qui Allobroges; tum ipſum Iuram
Sequanos ab iis ſeparat. Ejus pars
æ dextro Rhodani, qua exitum du-
, Lemannique latere, continetur,
ſtquam ducta eo Romana Equitum
lonia, Equeſtris dicta, incolæ eque-
es, alteram quoque ripam ſive ſini-
am complexi quæ nunc quoque Cha-
is dicitur, à Caballo. Amedeus III
baudiæ Comes in Ducatum evexit
no 1251, adjuncta Auguſta Salaſſo-
m. Altera pars ſive ſuperior anti-
um nomen retinet, Vaat. Ejus ſunt
pida antiqua Lauſunum vel Lauſo-
num, hodie Loſanna, Bibiſcum, Alæ
nne, quam Neapolin aut novam ci-
tatum vocant, ad caput Lemanni,
arona, Dina, Nevidunum ſive civi-
s equeſtrium, Comitatus Lauſan-
nſis.

Hæc antiqua Helvetiæ in quatuor
gos diviſio, poſtea omnis in duas
rtes diſtributa, unam Allemanni, quæ
lemannia & in Ducatu illius gentis ad
ſam uſque & pagi Tigurini termi-
os: Tigurum enim, Tugium, Vrania
Glarona Allemanniæ Ducatus fuere,
patet ex veteribus inſtrumentis: cæ-
tera

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

tera Burgundi tenuerunt, & Burgu diam minorem dixere.

Hodie quoque omnem Helvetia in quatuor partes dividunt, Zurichgo VViſliſpurgergouvv, Argouvv & T gouvv; uti è tabulis Mercatoris vid eſt. Atque hæc in genere de Helve dicta ſunto. De diviſione ejuſdem p pagos Simlerus optime dicturus eſt. N de ſingulis ex Guillimanno & aliis pa cula hic delibabimus, ſecundum illu ordinem pagorum quo in perpetuu fœdus coivere.

Vranii tenent vallem non magnan hinc ab oriente Criſpalto monte altiſ mo, per quem ad Rhenum anteriore & Rhætos iter eſt, inde Gotthardo ſummis Alpibus qua Italiam & mer diem reſpicit in ſemicirculum ſcenam que quaſi concluſam. Eſt autem Vri communitas pagorum. Inter quos pr mus, Vetus pagus appellatus, ita polle ędificiis, atque plateis lapide ſtratis, ut a oppido nihil differat, niſi quod mœn bus careat. Interjacet montibus ut no poſſit niſi difficulter adiri, aut navigio aut per montem Gotthardi periculoſiſ ſimum. Viros habet prudentes, acres & vere contemtores vitæ ubi pro juſtiti dimicandum eſt.

Suitia pagorum eſt congeries, ſicu

Vria

a, interclufa montibus, longe tamen
am Vria ſitus amœnioris faciliorisque
tus.
Silvania duplex, Superior & Inferior,
men ſortita à ſylva interjacente Vn-
vvalden. Multis pagis abundat, mon-
a prorſus, latiſſimis tamen atque fœ-
diſſimis pratis. Sylva interjacens ap-
latur Carna: Superiores Sarnæ vulgo
nen conſilium conſtituerunt, eoque
iverſæ gentis ſigillum contulerunt;
eriores Stantii vulgo Stans. Ad con-
a Helvetiorum duos mittunt Lega-
, qui tantum ſuffragium poſſunt red-
re. In dividendis ſtipendiis vel aliis re-
s, ſuperior quod major eſt, duas por-
nes ubi inferior unam accipit.
Luceria (ita Oſualdus Molitor Lu-
rinus vocandam cenſet) ſitum obti-
t planum collibus à tergo circum-
tum & ſiniſtra. Ab his mœnia ſuſti-
ntur & turres altiſſimæ. Frontem
plectitur lacus, dextram foſſæ aquo-
cum planitie altiſſima; proſpectant
duæ partes montes tam altos, ut nu-
s videantur tangere. Lacus Vrſam
nc vulgo Ruſam fluvium initio ſtatim
pidi fundit, à quo ipſum opidũ ſcindi-
r mediũ. Pontibus tribus & lõgitudi-
& quod undiq; tectæ ſint, conſpicuis
irifice adornatur. Ex his longiſſimus
ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ad ſuperius collegium ducentos p
paſſus extenditur. Vnus porro nu
oppidum quam breviſſime nectit. V
edit animi magnitudine præſtantes,
genia vero non pœnitenda. Lacus
tem attingit quatuor pagos : nam
vania abeſt à Luceria milliare G
manicum unum ; Suitia tria, V
quatuor.

Tigurum urbs vetuſtiſſima & ſ
admodum amœno ; jacet inter du
monticulos, illo vitifero, altero faci
præbente plenam Sylveſtribus arbo
bus. Ædificiis pollet, templis, monaſ
riis, mœnibus & foſſis : plateæ ang
ſtiores. Superne lacus incumbit limp
diſſimus longus circiter xxx millia pa
ſuum. Is urbem diſſecans in medio I
magum quem infra Claronam excipi
effundit. Sternitur pontibus duobus, q
urbem conjungunt.

Clarona pagus totam ditionem d
nominat; inter Montana jacet altiſſi
ma: Ingenia feliciſſima profert. Quip
pe quæ Henricum Glareanum ; Æg
dium Tſchudum alioſque produxerit
Pleniorem deſcriptionem habes huju
pagi apud Simlerum lib. 1.

Tugium, vulgo Zug, oppidum eſt
cujus frontem cingit lacus, tergum &
ſiniſtram monticuli, dextram camp
nor

on mediocriter fertiles; memini me à
najoribus audiviſſe, longe quondam
uiſſe amplius, quam ſit hodie, ſed unam
us partem ob lacum inſidiantem ſub-
ediſſe (inquit Oſualdus Molitor.) Extra
uros parum admodum habet impe-
i; homines producit mire formoſos
& acres. Guillimannus ſcribit, oppidum
uperioribus ſeculis priſcę urbis, ut nunc
uoque vocant, mœnibus fuiſſe con-
entum, paucaque extra eum ambitum
dificia habuiſſe, excepto burgo: ſed
um anno 1435 duæ plateæ ſubſediſſent,
cum multorum excidio aquis hauſtę
ſent; novam quam vocant urbem æ-
ificari cępiſſe, quę magnum incremen-
um poſt bella Inſubriæ accepit; mænia-
ue & turres additæ.

Berna Helveticarum urbium poten-
iſſima, propter latam juriſdictionem:
x enim & viginti habet extra muros
onventus: in locum porrecta eſt bene
ongum, & ab Arula fere tota concludi-
ur tanquam à foſſa profundiſſima. Æ-
ificia habet mirabiliter extructa, nam
cet tutum circumire ſub porticibus
ameratis totam fere urbem etiam plu-
oſiſſimo tempore. Templum orna-
iſſimum. Viros alit robuſtos, laborio-
s, bello & paci accommodiſſimos.
niverſa urbs fere è lapide quadro facta

 eſt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

eſt, præbente materiam copioſe, qui ad imum urbis eſt monte ſectili. Arula autem tam profundum habet alveum, ut locum cui urbs eſt impoſita fere montem fecerit. Dorſum longum eſt ad mille plus minus paſſus, trium plateārum, ſed latiſſimarum, per quas ita amnis ab occaſu, nempe Iſthmo, qua continenti adjungitur, immittitur, ut per omnes non modo plateas ſed etiam domos meet, omnes ſordes abluens.

Friburgum Berchtoldus IV Zæringiæ Dux condidit: Eo quidem ſitu ut cum omnia contra meridiem, orientem & ſeptentrionem prærupta ſint altiſſimis rupibus, latus occidentale profunda foſſa tegeret; qua ratione fiebat, ut cum undique natura muniretur oppidum, aliis mœnibus aut propugnaculis non egeret: ditionem externam adjecit, cujus antiqui limites, à Senſa fluvio, ad rivum Maconenſem: & à Villaria, prope Moratum, Plaferam uſque trium ferme horarum circum circa terrarum ſpatio.

Salodorum antiquiſſima haud dubio civitas; in majorem minoremque diviſa, ponte ſuper Arolam injecto conjungitur; & hæc quidem Epiſcopatus Conſtantienſis, illa Lauſannenſis diœceſis eſt: Comitiis Regum & Imperatorum

olim

olim Burgundicis celebrata. oppidú validiſſimis cinctum eſt mœnibus. quamlurima hic antiquitatis monumenta ruuntur.

Baſilea urbs Epiſcopalis præclara & mpla, omnibus modis ita commendailis ut parem inveniri facile (inquit Dſualdus) haud credam: ſitus eſt namue jucundus, longus & oculis mirifice landiens undique proſpectus, ædificia nagnifica, templa atque monaſteria nulta, dulciſſimi fontes, cœlnm ſaluberimum mira omnium rerum exuberania: Rhenus urbem diſterminans, ponte tamen iterum connexam: homines iviles, Reſpublica optime conſtituta. Et Vniverſitas viris eruditis plena, à qua non mediocrem laudem obtinet apud exteros.

Schaphuſia ſita ad Rhenum in ripa Germanica, Helvetiæ tamen ponte conungitur; ſi turres, mœnia, Remp. ſpectes nova: ſi cultum vetuſtior. Omnium erum mire exuberans: & præſertim piſcibus. Sub ea circiter III M paſſuum major Rheni cataractes eſt, magnum naturæ miraculum.

Abbatiſcella pagus, omnibus modis oppidum repreſentans, totam ad ſe attinentem plagam denominat: Situs eſt ad Sintriam, circiter X M paſſ. à Mona-

ſterio Cella. Regionem Guillimann
ita depingit.

Ventum erat Vrnaeum, fluvij de n
mine vicum
Hinc ſeſe in vallem demittere molli
Alpes
Excelſæ incipiunt, incluſam m
theatri,
Verticeſic modico colles hinc inde co
nant,
Frondibus Umbriferis & veſco gram
ne læti.
In medio vallis montes æquare propi
quos (ra
Culmine connitens Abbatis cella lab
Sintria quam trepido ſecat agmine
Nec procul inde
Viſuntur priſcæ labentia rudera Clan
Perfugium quondam Abbatum
munimen avitum.

Vt vero à diverſis nobilibus, Comit
bus, dominiis tota regio in Abbatur
poteſtatem venit, ita in varias juriſdi
ctiones communitatesque diviſa & ſe
parata fuit, quæ non ſolum ſuam rem
publicam ſua inſignia, vexilla ſigilla
ſed etiam jura diverſa haberent: ita ſepa
rati omni ex parte, Abbatiscella, Alt
ſtetten, Troga, Hundivilla, Heriſovi
aliique vici; qui tamen poſtea in unam
Rem

[r]empublicam convenerunt, quam Ru[p]ertus Imp. probavit.

Cæterum Ioan. Henricus Zuiſerus te[ſt]atur, intra veteris Helvetiæ tantum [li]mites ultra ſeptuaginta urbes & oppi[d]a numerari exceptis ſociorum oppidis [e]t iis quorum mœnia hodie in ruinis [j]acent, quæ etiam nunc ſuis privilegiis [v]ivunt; unde cuivis facile eſt conjectu[r]am facere pagorum & vicorum in[n]umerabilem fere multitudinem eſſe.

HELVETIÆ
Soli Natura.

Ex Henrico Glareano.

SI vero Helvetiæ qua ſit natura requiris
Conditio eſt duplex, terra natura biformis.
Namque ubi ad Italiam vergit, ſolemque calentem
Montana eſt, ſed enim ridenti fertilis arvo,
Fontibus irrigua & florentibus optima pratis
Lucis & Sylvis, pecori gratiſſima tellus.

Phæacum terras , Corcyrea gramina vincit
Et longe poſitos alio ſub ſole Britannos:
Sed contra boream,ortumque obitumque aſtrorum
Plana jacet campis.fœcundoque utilis agro:
Frumenti viniq; ferax & divite rure
Collibus apricis, quos pampinus ornat & uva.

Ad quæ *Oſualdus Molitor*: Montium Helvetiæ hi perpetuis nivibus albicant: illi procul aſpicientibus nihil promittunt niſi ſaxa duriſſima, poſtquam inſcenderis , prata pinguiſſima offendis; alii vero & aſpectu ſunt amœni & reipſâ. In iis per æſtatem menſes ad ſummum tres paſcuntur cum greges, tum vaccæ, è quibus tanta emolumenta , ut brevi oratione nemo poſſit conſequi.

Nam ſerum inde, caſeus , byturum, aliaq; lactaria tanta fiunt copia, ut non tantum Helvetia iis rebusexpleatur,ſed finitimæ quoque nationes. Transvehuntur namque in Sueviam , ultra Iuram montem, in Italiam, multaque alia loca. Atque tam ingens redit pecunia ut vix credi poſſit. Illud mihi compertum, ex viginti vaccis fructum eſſe annuum centum coronatorum præter ſumtum omnem, quem in familiam,famulos

ulos & famulas diſtribueris. Omitto
turam copioſiſſimam, lac & liquidum
concretum, quæque ex lacte adhuc
ia conficiuntur in quotidianum uſum.
inc eſt quod tantus populus, in tam
guſto circulo enutritur, quod adeo
uci mendicant. Ager Bernenſis Fri-
urgenſis, Salodorius, Herogea & Dur-
ea frumento mire exuberant. Colles
utem Scaphuſiani, Moretenſes, Aven-
cenſes, Bretenſes & Thermopolitani
ino. Apud Tigurum & Baſileam
trumque non mediocriter creſcit. Sunt
c alia inſuper loca per Helvetiam qui-
us neutrum deeſt, ſed minor copia.

Ioann. Henricus Suizerus : Habet
Helvetia ſuas ferri & chalybis optimi
odinas; ſed & argenti venas in monti-
us Glareanis, aliiſque vicinis repertas
uiſſe conſtat. Vrſa flumen aurum are-
is trahit: Idem Emanna minor qui
Vrſam influit pręſtat, magno argumen-
o in montibus in quibus oriuntur au-
rum naſci. Sunt qui exiſtiment eſſe auri
venas eo loci, quo thermæ fabarianæ
ſcaturiunt, cujus ſatis manifeſta ſigna in
petris appareant. Cæterum in Helvetia
nullæ fere præter ferri ſecturas ſunt:
Gens enim militiæ dedita rem metalli-
cam, cujus ignara eſt, negligit: neque
patitur peregrinos fodinas facere ne

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ſylvæ cæduæ in carbonum uſum cædantur & paſcua in montibus optima pereant aut vaſtentur, & regione peregrinis repleta, indigenis inde multa & magna incommoda naſcantur.

DE
FLVVIIS ALIQVOT
Helvetiæ.

DVras cujus apud antiquos nulla mentio; oritur in finibus diœceſeos Curienſis, valle quam Sanct Ioannis vocant, fluit per Doggios (Doggenburger vulgo) & populum quem nominant Durgovv, in Rhenum exit circiter II M paſſuum ſupra Egliſovv opidum ditionis Tigurinæ; ab hoc fluv. multa nomina derivantur, ut Durtal, VVintherthur, ſive VVinterdur, & quædam alia.

Limagus veteribus æque ignotus; oritur apud Glaronenſes & ibidem vocatur Linthus; ex lacu autem Rivario alius effunditur nomine Magus, qui influit in alterum, atque tum Limagus appellatur.

Poſteaquam autem ab origine circiter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

x M paſſuum Glaronam atque infra
n Caſtra & Marcam duas regiuncu-
irrigaverit, intrat lacum Tigurinum
medium urbis tranſiens, curſu circi-
c c ſtadiorium confecto primo in
olam, breviſſimo autem poſt ſpacio
Rhenum influit.

Vrſa hodie Ruſa ex monte quem
rcam appellant oritur; fluitque per
a confragoſa, donec non procul à ve-
e pago in lacum Lucerinum, hodie
cerner See, & VValdſtett See ingre-
tur, inde Luceriam pertranſiens, &
multos circumductus gyros Arolam
rat non multum ſub Brugis Herogeę
pidulo.

Arola ex montibus erumpit, unde
it Rhodanus, per lacum Haſlenſem
Thunum labens, venit Bernam quam
am pene concludit; alluit Salodo-
m, curſu longiſſimo deinde confecto,
Ruſa atque Limago acceptis Rheno
ſcetur.

IOSIAE SIMLERI TIGVRINI

De

REPUBLIC[A]

HELVETIORVM.

Liber primus.

CVM inter liberas Reſpu-
blicas, quæ non uni[us]
principis imperio regun-
tur, noſtra ætate multo-
rum judicio poſt Vene-
tam primas partes tene[at]
Helvetica, ſæpe audivi exteros homine[s]
quærentes, quæ nam ſit hujus Reipub[licæ]
forma ac ratio: quod illis mirum vide[a-]
retur tot populos fœdere facto in unan[i]
quaſi civitatem ita brevi potuiſſe coa-
leſcere, & tot annis in eadem conſtan-
ter & concorditer perdurare. Athenien-
ſes enim, quorum in Græcia celeberrima
fuit civitas, ex compluribus populis &
oppidis à Theſeo non tantum in unam
civitatem, ſed in unam quoque urbem
collecti fuerunt. Achæorum autem
Reſp. quæ duodecim conſtabat urbibus
neque diuturna, neque potens fuit, ſed
ſub Arato & Philopœmene florens, bre-
vi poſt in ſervitutem à Romanis, cum
ſua libertate abuteretur, redacta eſt.

Iſraëli-

ëlitarum Reſp. poſt Ioſuei mortem,
 culpa crebris hoſtium direptionibus
 oſita, divinitus quidem excitatis he-
 cis viris aliquoties liberata fuit, ſed
 dem ultro monarcham duodecim
 populi ſibi elegerunt, ſuæ libertatis
 æſi. Avorum autem memoria cum
 derico Auguſto auctore & principe,
 vicæ urbes fœdus feciſſent, magna
 cio apud omnes ejus fœderis fama
 & opinio, verum bello adverſus
 vetios temere ſuſcepto, & infeliciter
 to, multum exiſtimationi ejus deceſ-
 quam tamen pulſo duce VVirtember-
 o, & arcibus prędatorum tota Suevia
 ectis, recuperaſſe videbantur, niſi
 lo poſt finito præſcripto tempore
 eris, ita ſtatim in diverſum abiiſſent,
 quos ante hoſtium loco habuerant, iis
 micis, & veteribus amicis & fœdera-
 hoſtium pene loco uſi fuiſſent. Ita ho-
 num memoria fœdus illud cœpit, &
 nihilum abiit. Cęterum, Helvetiorum
 res quidē ſunt populi, & urbes paucę,
 nihilominus eſt civitas, una Reſp.
 quo tamen à doctis dubitari video:
 timant enim apud nos imperii nul-
 ſocietatem & conjunctionem eſſe,
 oq; unam Rempublicā dici non poſ-
 ſingulas enim civitates aliarū decre-
 non aliter obligari, quam ſi ſponte
aſſen-

aſſentiantur: ut in pactis ſociorum p
vatis, atque in eadem republica, qu
pluribus placuit, omnes obligat. N
cum his diſputare nolumus, ac ingen
fatemur, ſi exacte ſingula perpenda
tur, ita ſe rem habere ut ipſi aſſerun
ſed quoniam unum eſt totius gen
concilium, & communi imperio pr
vincias pleraſque adminiſtrant, de pa
& bello omnes ſimul ſtatuunt, & prętc
ea leges & conſuetudines fere eaſde
habent, atque pactis perpetuis adeo a
cte devincti ſunt, ut ſi non ſic una reſp
blica, ſaltem quam proxime ad uni
reipublicæ formam accedant, nos q
rudius de his rebus ſcribimus & loqu
mur, illam ſocietatem fœderis Helveti
civitatem & rempublicam Helvetioru
nominabimus. Hæc igitur fœderibu
perpetuis conſtituta civitas Helvetic
jam ſupra ducentos annos patriam l
bertatem ſumma concordia & anim
rum incredibili conſenſu tutata eſ
Quamvis enim ſemel atque iteru
(quod in omnibus fere magnis Rebu
pub. fieri ſolet) inter ipſos civilia bel
exorta ſunt, tamen brevi pace fact
omnium animi ſyncero amore rurſu
coaluerunt, & veteri ſtudio patriam l
bertatem tueri ſemper parati fuerunt
Sunt tamen nonnulli, qui odio ingen

ge

atis Helveticæ, nimis impudenter an-
chiam nobis objiciunt, ac majores
ſtros, cæſis aut in ordinem redactis
bilibus, ſeſe in hanc libertatem præ-
jus & æquum vendicaſſe ajunt: alii
agnoſcunt gravibus nobilium inju-
æ, & contumeliis majores noſtros ad
na provocatos eſſe, ipſos tamen juſtæ
enſionis modum exceſſiſſe arbitran-
, ut fere fit animis acrius irritatis.
are ut & amicorum admirationi ex
oratione rerum noſtrarum ortæ ſa-
facerem, & invidorum calumnias
nfutarem, exiſtimavi me operæ pre-
m facturum, ſi Helveticæ Reip. for-
m origine ejus paulo altius repetita,
ſcriberem.

Helvetia igitur univerſa tribus hodie
tibus conſtat: nam primum trede-
n populi quos Itali Cantones, nos no-
a lingua Ort, pagos nonnulli vertunt,
unam civitatem fœdere perpetuo co-
unt, Tigurum, Berna, Lucerna, Vria,
tia, Vndervaldia, Tugium, Glarona,
ſilea, Friburgum, Salodorum, Sca-
uſium, & Abbatiſcella: Secundum lo-
m tenent horum ſocii atque confœ-
rati, Abbas primum & oppidum S.
lli: deinde Rætorum fœderati popu-
Epiſcopus Sedunenſis, & tota Vale-
norum regio, Rotevila, Mulhuſium,
Bipennæ:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Bipennæ: Poſtremo loco ſunt præ-
ꝺturæ, quæ communi Helveticoru
pagorum imperio reguntur, Turgea,
quenſis, Rheguſca, Sarunetum, & qu
nomen habet liberæ provinciæ: ite
Lugani, Locarnenſes, Mendriſiani, va
lis Madiæ incolæ: quibus Bilitionenſ
forte, etiam adjungere poſſumus, q
trium pagorum imperio parent. Int
confœderatos, urbes & oppida ſu
Tigurum, Berna, Lucerna, Tugiun
Baſilea, Friburgum, Salodorum, Scap
huſium, S. Galli oppidum, Curia Ræt
rum, Sedunum Valeſianorum, Rotevil
Mulhuſium, Bipennæ: reliqui popu
omnes vicatim ſuas regiones incolun
Cæterum non omnes intra ipſam Hel
vetiam & hos limites qui apud Cæſaren
leguntur, manent: nam ex tredecir
Helveticæ civitatis pagis, Baſilea Raura
corum eſt, Scaphuſium ultra Rhenun
ſolo Germanico jacet: Glaronenſiun
quoq; pars Rhætis, & Vriorum Lepon
tiis quorundam judicio adnumerand
eſt: ex ſociis autem præter S. Galli abba
tem & opidum, atque Bipennes, reliqu
omnes extra veteris Helvetiæ limites po
ſiti ſunt, Ræti primum veterem regio
nem & nomen ſervantes: deinde Vale
ſiani qui veteribns Viberi, Seduni, &
Veragri fuerunt: Rotevila in Germania
eſt:

: Mulhuſium in Sequanis jacet. Por-
ex præfecturis Rheguſci & Sarunetes
æticæ nationis ſunt: ſed Luganenſes,
carnenſes, Mendriſii, & Madiæ vallis
olę atqueBilitionii, in Lepontiis ſunt,
icæ originis & linguæ: reliquæ præ-
uræ in ipſa Helvetia jacent. Cæte-
n, non omnes pagi imperium æquale
as provincias habent: ſed cum di-
ſo tempore fœderi acceſſerint, diverſa
que ſunt pagorum jura. Turgeis
perant ſeptem vetuſtiores Helvetio-
n pagi, ſunt autem hi Tugurum, Lu-
na, Vria, Suitia, Vndervaldia, Tugium
Glarona: tres autem alii pagi Berna,
burgum, & Salodorum, ſua quoque
a illic habent, in cauſis rerum capi-
um. Etenim præfectura imperii (ut
ant) & judicium rerum capitalium
pignoratum antea civibus Conſtan-
nſibus, bello Suevico inter pacis con-
iones Helvetiis conceſſum eſt, ideoq;
equo ad illos pagos qui bellum geſ-
unt pertinet. Præterea iidem ſeptem
gi Badæ, Sarunetibus, Rheguſcis, &
norum in libera provincia imperant:
ero in Badenſis præfecturæ ſocietatẽ
nenſes, & in Rheguſcorum Abbati-
llani ab illis admiſſi ſunt: atq; quatuor
licis præfecturis pagi omnes, Abbatiſ-
anis exceptis, ex æquo imperant: Bili-
tionum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

tionum paret Vriis, Suitiis & Underv-
diis. Atq; hic quidem ſtatus eſt Helve-
cæ civitatis noſtra ætate: deinceps or-
ne exponam, tempus, cauſam, & con-
tiones præcipuas fœderis Helvetici,
qua conditione, ac jure ante fœdus ſ-
guli pagi fuerint, quæ denique bella f-
dus initum conſecuta ſint.

TRES PRIMI PAGI HELVETIAE.

PRimi omnium fœdus fecerunt Vr-
Suitii, & Vndervaldii, anno à Chri-
nato MCCCVIII. Hi populi nomina-
tur ſylveſtres, aut vallium civitates vu-
go, die dry Lænder (item die dry vval-
ſtett) quibus aliquando quarto loco L-
cerna adnumeratur. Incolunt aute-
hi alpinas valles inter Rhætos, Lepor-
tios & Viberos, ac partim Tigurino
partim Verbigeno pago attributi ſun-
Tradunt (quod alibi expoſitum eſt) Su-
tios à Cimbris, Vrios à Tauriſcis, Vnde-
valdios à Romanis exulibus, ortos eſſe
ac virtus eorum bellica à majorum vi-
tute non degenerat. Patrii eorum an-
nales aſſèrunt Ludovicum Imperatorem
Magni F. hiſce populis rogatu Roman-
Pontificis αὐτονομίαν multaſque alia
immu-

munitates conceſſiſſe, propter fide- operam bello Sarracenico urbi Ro- navatam. Etenim Sarraceni qui Africam tenebant, Sicilia capta Ita- magna vi adorti, Centum cellas erunt, & inde citato agmine Ro- m petentes, Vaticanum nullis adhuc nitionibus ſeptum facile adepti, plum D. Petri direptum, argenteis, s habebat, ingentis pretii foribus latis, ferro & igni prophanarunt: ibi- plures dies commorati, cum urbem pugnare in animo haberent, audito, Hiſtorici tradunt) auxiliarium ex alpina Gallia copiarum adventu, re- entes inter Appiam & Latinam vias urbana omnia vaſtarunt: Pauli Baſi- m Oſtienſi via ſpoliarunt, atque igni ecto magna ex parte abſumpſere. In- in Latinam viam flectentes, & popu- ndi in Caſſinenſem uſque ſaltum ex- rentes. Caſſinenſe fanum opulentiſ- um ſacra veſte & donariis ſpolia- t, magnaque ex parte exciderunt. c dextra Liris ripa ad mare inſtar ra- æ procellæ ſeſe effundentes, ibique da navibus ſuis, quæ illic præſto fue- impoſita, in altum abivere. Huic ur expeditioni tres pagos & Haſeliæ lis incolas interfuiſſe patrii annales. dunt, & bis adverſus Sarracenos in

Italiam deſcendiſſe duce Guidone qu-
dam Marchione Italico: cum autem v
ſtigiis Sarracenorum inſiſtentes, con
ſo poſtremo agmine, præda magna p
titi eſſent, omnem templo D. Petr
quod ab hoſtibus ſpoliatum fuerat, d
narunt. Itaque Pontifex duplicis ber
ficii memor, ampla privilegia illis à G
lo rege impetravit, & præterea donav
eos his ſignis ſeu vexillis, quibus noſt
ætate in bellis utuntur. Vrios tam
Ludovicus Germanicus Pii F. Mag
nepos, donavit monaſterio ſacraru
virginum Turegi à ſe extructo, cui H
degarda filia Ludovici præfuit: verb
donationis ſunt. Curtim noſtram T
regum in ducatu Alemannico, in pag
Durgaugenſi cum omnibus adjacenti
vel aſpicientiis ejus ſive in diverſis fu
ctionibus, id eſt pagellum Vraniæ, cu
eccleſiis, domibus, cæteriſque ædifici
deſuper poſitis, mancipiis utriuſq; ſex
& ætatis, terris cultis & incultis, ſilvi
pratis, paſcuis, aquis, aquarumque d
curſibus, adjacentiis, perviis exitibus &
regreſſibus, quæſitis & inquirendis, cu
univerſis cenſibus & redibitionibus: In
ſuper etiam foreſtum noſtrum Albis no
mine, & quicquid in eiſdem bonis noſtr
juris atque poſſeſſionis jure proprietat
eſt, & ad noſtrum opus inſtanti tempor

per

inere videtur, totum & integrum
Monaſterium noſtrum tradimus,
d ſitum eſt in eodem vico Turego,
S. Felix & S. Regula in Chriſto cor-
e quieſcunt. Cæterum, non exiſti-
ndum eſt hac donatione prorſus ab-
s eſſe immunitates veteres,& liber-
m Vraniis ſublatam,nam ſi Vraniis
lendum eſt, tantum unius aut alte-
vici non autem totius regionis ju-
ictio ad hoc cœnobium pertinuit.
nde ut maxime univerſæ Vriorum
i imperavit, tamen id non deroga-
multum eorum libertati: quoniam
n hi,qui ſubditi erant monaſticis fa-
is, certis tantum pactionibus illis
tringebantur, & ſua libertate (niſi
i Eccleſiaſtici eſſent) interim gaude-
t. Accipiebant etiam ab imperio
fectos, quos Vœgt & Rijchſvœgt,
dam Voitos,fortaſſe Græco nomine,
ſi βοηθοὺς, appellatos exiſtimant:pe-
hos ſumma judiciorum capitalium
eſtas erat. Præfectos hujuſmodi rerũ
italiũ Vrii quoq; ab imperio accepere
ndam,cęterum reliquas cauſas Am-
nus & ſenatores ex populo delecti co-
ſcebant,& in commune Reipub. ſuæ
ſulebant. Eadem Reip. forma fuit
d Suitios & Vndervaldios,nam apud
quoque eccleſiaſticæ familiæ artes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

& jura quædam habuere. Habitar
etiam in his regionibus non pauci no
les, veluti apud Vranios Attinghuſi
Scuvinſbergii, atque Vtzingii baron
Sillinii, VVitembergii, Moſii, Sedo
Spiringlii, Meieri, & qui à Burgis, &
ab Oertfeldia nomen accepere: ap
Suitios Stouffakeri, Rogkenbergii, Sc
vanovii: apud Vndervaldios, VV
fenſchieſſii, Blumenecii, Rudentzii, A
nachii, VValterſpergii, Lenburgii, I
burgii, Hunevillii. Hi primum æq
jure cum cæteris incolis utebantur,
pars etiam horum vicinis comitibus ſ
in clientelam addicebat, verum pau
tim auctis opibus plebem ſpernere,
eam ſuis imperiis obnoxiam redd
cœperunt prefecti qui populi libertate
tueri debebant, adhæc connivere, fav
ſui ordinis hominibus nobilibus, ſua
quoque interim potentiam augere
confirmare. Ac tum potiſſimum pe
clitata eſt non ſolum Helveticorum p
gorum, ſed multarum quoque civi
tum per Germaniam libertas, quan
Imperatores à Románis Pontificib
excommunicati, & bello petiti ſun
ipſaque Germania in partes diviſa e
dum hi pontificum, alii imperatoru
partes ſequuntur. In Helvetiis popul
& nonnulli ex nobilitate Fridericum l
gitimu

num Imperatorem ſequebantur, que vetera libertatis privilegia, ab m renovata &confirmata illis ſunt: nt apud Suitios tabulæ Friderici II. tæ Septembri, anno 1240. quibus os in tutelam imperii recepit, qui m ad imperium ſpectent, & ab eo enari non poſſint: eorum privile- onfirmat, & liberæ conditionis ho- es nominat. At vero major pars no- atis, præſertim clientes monaſtica- familiarum, quarum tum magna potentia, Pontificum partes ſequu- r, hinc odia & animorum abaliena- es, & prima fundamenta civilium nſionum orta ſunt, atque hæc plu- m aucta ſunt in illo interregno orum annorum poſt Friderici obi- : Illo tamen tempore manſiſſe qui- adhuc ſuam libertatem his pagis, ui multi inſidiarentur, non obſcu- rſpici poteſt, ex formula fœderis, Vrii & Suitii cum urbe Tigurina iennium fecerunt, quam nos hic cimus.

niverſis præſentium inſpectoribus uditoribus notum facimus nos Se- s civeſque Tigurini, & nos Arnol- Major à Sillinio Ammanus popu- e Vrienſis, noſque Conradus ab o Ammanus populuſque Suitiæ,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Conſtantienſis Diœceſis, quod invic
nos omnes juramento obſtrinximu
mutuo auxilio & conſilio nos defen
mus, à feſto nativitatis Chriſti ab h
ad triennium, his conditionibus, quę
ſubſcriptæ ſunt.

Quæcunque ante hunc diem fa
ſunt, eorum nomine non tenemur i
cem. Si dominus, quiſquis is fuerit,
vum inter nos habuerit, is ſerviat ei
conſuetudine, quæ antea Regis temp
in uſu fuit: & ut jure tenetur: ſi au
ultra hæc eum cogere velit, ipſum tu
tenemur. Quod ſi alterutra pars abſ
alterius conſilio & voluntate arcem
munitionem aliquam poſſidere vol
rit, hujus munitionis nomine nihil
ſtricti alteri erimus. Quod ſi in a
damnum datum fuerit, incendiis
vaſtationibus, tenemur auxilio & co
ſilio mutuo invicem juvare adver
eos, qui contra jus hæc fecerint. Si q
in agrum Vriorum aut Suitiorum ir
ptionem facere voluerit, Tigurini p
viribus id prohibento: ſi prohibere
queant: hoſtem incendiis, & rapinis,
quocunque modo potuerint, lædun
Si quis Tigurinorum urbem adoriat
eorum vineta arboreſve vaſtare vol
rit, Vrii atque Suitii id pro viribus pr
hibento, & hoſtem rapinis atque ince

d

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

aggrediuntor. Quod ſi pars una ali-
alteri pręterea ſeſe fœdere obſtrinxe-
eo reliqua non tenetur. Præterea
Vrii atque Suitii è civibus Tigurinis
viros delegimus, Rodolphum Mul-
rum, Rudtgerum Manneſſum, Ro-
phum Beggenhovium equites, VVal-
rum à S.Petro, VVernherum Biberli-
n,& Conradũ Kriegium. Nos quoq;
urini ex Vriis delegimus tres, VVern-
rum Attinghuſanum, Burckhardum
manum veterem, Conradum Majo-
abOrtſchveld,& ex Suitiis totidem,
radum Ammanum ab Ibergo, Ro-
phum Stouffacherum, Conradũ Hu-
m.Hi duodecim viri pro ſua ęquitate
q; parti mutuum miniſterium & au-
m imperabunt pro ut opus fuerit,
is rebus, quarum conditiones ante
eſſæ ſunt. Quod ſi aliquis ex his 12
a præſcriptum annorum numerum
rierit, cæteri juramento obſtricti
o,ut intra 14 dies alterum in ejus lo-
ſubſtituant. Vt autem hæc omnia
a maneant conſtituto annorum
io,nos Senatus civeſq; Tigurini noſ-
populus Vriæ, item populus Suitiæ
la noſtra appendimus tribus inſtru-
tis,quæ eadem forma de hac ipſa re
fecta ſunt.Datę ſunt hæ literę Tiguri
. Galli,anno à nativitate Dom. 1251.

Formula hæc fœderis, centum an
ante facta, quam Tigurini cum his
gis perpetuum fœdus ſancierunt, e
dens teſtimonium præbet libertatis l
rum pagorum, & quam ſtudioſe ill
defenderint, citra tamen cujuſquam
juriam. Cæterum circa decennium
hoc fœdere, cum illa anarchia in im
rio adhuc duraret, atque omnia ibiq
turbis plena eſſent, nobilium quoque
centia in his regionibus creſceret, t
pagi Rodolphum Habeſpurgium, c
poſtea Imperator factus eſt, propter e
miam virtutis opinionem, ad defende
dam armis libertatem, ſi opus foret, n
merato annuo ſtipẽdio ducem ſibi aſ
vere, & fœdus cum eo fecerunt: ide
fecere tum Tigurini, Baſilienſes, Arge
tinenſes: multæ quoq; per Germania
liberæ urbes his temporibus princip
vicinos certo ſtipendio ad tuendos ſe
omni injuria conducebant. Cæteru
nobilitatis inſolentia, Habeſpurgii a
thoritate compeſci non potuit, ipſo pr
ſertim aliis bellis occupato in pago T
gurino, atque in Rauracis & Alſatis: it
que tandem populus cum injurias p
tentiorum ferre non poſſet, arma c
pit, & nobiles qui injuſtam vim aliis i
tulerant, regione ejecit, duravit aute
bellum hoc annis duodecim circa a

nu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

m Domini 1260. & deinceps. Hoc
lo pagi omnes aditus ſuarum regio-
m primum munire cœperunt:& Sui-
quidem in monte quem Sellam ſeu
ttel vocant, turrim extruxerunt, &
m publicam vallo foſſaque munive-
nt: Vndervaldii vero ad Stantzium
gum, lacum undique acutis vallis ſe-
erunt, & turri excitata portum mu-
ere. Poſteaquam vero Rodolphus Ha-
ſpurgius anno 1273. Romanorum
x factus eſt, nobiles harum regionum
pulum rebellionis apud illum accuſa-
ere, illi viciſſim nobiles injuriarum
os egere: cæterum rex Rodolphus
raque parte audita, & inſpectis pago-
m privilegiis, pro illis ſententiam tu-
t, & pacem inter ipſos & nobilitatem
atria pulſam compoſuit, qua facta ple-
que nobilium domum rediere. Præfe-
tos autem illis non Auſtriæ domus, ſed
mperii nomine Rodolphus rex dedit,
i ab initio non habuere ſedes ſuas in
iſce pagis, ſed alibi in ſuis arcibus habi-
abant, & quotannis ſemel atque iterum
vocati, illuc proficiſcebantur juris di-
cundi cauſa, præſertim in rebus crimi-
nalibus & capitalibus: hujuſmodi præ-
fectos noſtra quoque ætate nonnullæ ci-
vitates ab imperio accipiunt, qui tantum
judiciis rerum capitalium præſunt, nul-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

lum præterea in illis urbibus imperiu aut juriſdictionem habent. Ac tantu abeſt ut libertas noſtrorum per Rodol phum regem imminuta ſit,ut potius ill plerique pagi non modo confirmatio nem,ſed etiam amplificationem ſuarum immunitatum debeant. Nam ut de Ti. gurinis nunc taceam,Suitiis ſua privile. gia anno 18 ſui imperii confirmavit & auxit, quod confirmant literæ datæ Ba. dæ pago Verbigeno, anno 1291. in qui. bus Suitii expreſſis verbis homines libe. ræ conditionis appellantur. Laboravit quidem plurimum Rodolphus Rex in augenda potentia Habeſpurgiæ domus, verum Helvetiis ſuam libertatem inta- ctam reliquit, vel quod ante imperium forti & fideli eorum opera uſus nollet ingratus videri, & judicaret etiam uti- lius ſuis rebus hos fideles amicos & ſo- cios habere, quam ſubditos contuma- ces,& hoſtili animo erga ſuæ libertatis oppreſſores præditos: vel etiam quod nuper ampliſſima acceſſione Auſtrii A- lemannicique Ducatus auctus, non exi- ſtimaret minima quæque perſequenda, ne invidia nimia ſe oneraret, quæ com- modum ipſum harum regionum ſupe- raret. Adolphus quoque Naſſovius, qui Rodolpho in imperio ſucceſſit. Helvetiis privilegia ipſorum confirmavit: ac ipſius

nomi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

mine in grave odium Alberti Auſtrii,
i Adolphi hoſtis erat, inciderunt. Al-
rtus hic Rodolphi filius, maxime om-
um Helveticæ libertati gravis & mo-
ſtus adverſarius fuit, nam cum plures
eros haberet, ut augeret illos opibus
potentia, cum alibi ditionem ſuam
nplificare, tum in Helvetiis novum
incipatum inſtituere cœpit, cumque
l Imperium perveniſſet, multa quæ
nperii erant, Auſtriis aſſerere perge-
at, & omnibus vicinis moleſtus & in-
olerabilis erat, quem neque puderet,
ve improbis poſtulationibus, ſeu etiam
perta vi conſequi quæ deſideraret.
Quoniam vero Eccleſiaſticarum fami-
arum magna erat potentia, ubique ſat-
gebat, ut vel ſuas juriſdictiones ſibi
enderent, vel ipſum liberoſque hære-
litarios perpetuoſq; tutores, & advoca-
os ſive patronos (aut quo nomine alio
ppellare libet) agnoſcerent. Poſtulavit
æc à collegiis & monaſteriis Argenti-
nenſi, Baſilienſi, Conſtantienſi, Curienſi,
S. Galli, D. Virginis ad Eremitas, S. Blaſii,
Diſentiſio, Fabariano, Rinoviano, VVet-
tingenſi, Murenſi, Interlacenſi, Trubia-
no, Certiaci vici, Seconienſi, Schenniſio,
duobus collegiis urbis Tigurinæ, & aliis
quam pluribus. Pari ratione Helveti-
carum regionum Comites & Barones
ſoli-

ſolicitabat & urgebat, ut ſe in clientelan
Auſtriæ familiæ dederent: ex hoc nu
mero erant Villiſoviani, Rotenburgi
Regenſpurgii, Eſchenbachii, Arburgii
VVolhuſani, & qui à grue nomen ha
bent Grencingiani. Cæterum, collegi
hęc & monaſteria antehac ad imperium
ſpectabant, & nobiles Domini præter
Imperatorem, neminem ſuperiorem
hactenus agnoverant, at hic Auguſtu
omnia Auſtriæ domui aſſerere conatus
eſt. Quam autem vehemens erga exte-
ros fuerit, hinc conjici poteſt, quod ſæpe
rogatus nunquam tamen eo adduci po-
tuit, ut nepoti ex fratre patriam hære-
ditatem, quam tutorio nomine admini-
ſtrabat, reſtitueret, id quod illi poſtea
necis cauſa fuit. Verum abbas S. Galli,
collegia duo urbis Tigurinæ, Comes
Homburgius, & quidam alii, Auſtrios
neque patronos neque advocatos agno-
ſcere, neque quicquam ſuarum juriſdi-
ctionum, ut imperatori venderent ad-
duci potuerunt, ac tuebantur ſe veteri-
bus privilegiis, neque ſe ab imperio ſe-
jungi patiebantur, quo nomine Impera-
torem graviter offenderunt. Cæterum,
multi alii, & inter alia monaſteria Sec-
conienſe, Murbacenſe, D. Virginis ad
Eremitas, ad Interlacus, Diſentiſium,
collegium Lucernenſe, ſua jura Alberto
dede-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

erunt, quæ ipſi apud Glaronenſes, Lu-
rnenſes, Suitios & Vndervaldios ha-
bant, quamvis dudum obſignatis ta-
lis polliciti eſſent his pagis nunquam
paſſuros, ut ab his monaſteriis abalie-
rentur: Interea Rex magnis pollicita-
nibus popularium animos ſibi conci-
bat, ut hujuſmodi alienationem ra-
m haberent. Poſtquam vero his arti-
s vicinas regiones occupaſſet, & ar-
s quaſdam in ipſis pagis ſibi compa-
ſſet, quæ antea monaſteriorum fue-
nt, de ipſis pagis in ſuam poteſtatem
digendis agere cœpit : etenim cum
ndique cincti eſſent Auſtriis, quibus
m parebant Eremus D. Virginis, Gla-
na, Tugium, Lucerna, Entlibuchum,
ſeræ, Diſentiſium, aliaque vicina loca:
eriq; credebant ſponte in Auſtriæ fa-
iliæ clientelam conceſſuros : attamen
res ex regis ſententia conficeretur, le-
ti ab eo ad pagos mittuntur, Liech-
nbergius Baro præfectus Aſatiæ, &
chſenſteinius Baro, ambo conſiliarii
egii, hi Suitios primum alloquuntur,
illis ſuadent, ut ſe in clientelam Au-
riæ familię dedant, habituros eſſe prin-
pes longe clementiſſimos, & ſub quo-
m imperio tranquillius degere poſ-
nt quam hactenus ſub Imperio ſæpe
ſtracto in partes, dum in eligendis Im-
pera-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

peratoribus principes diſſentiunt. A
duntAuſtrios poſſidere monaſterioru
non exiguos reditus in his regionibu
quod ſi illis adverſati regis animum o
fenderint, ipſos facilè conjicere poſ
durius ſecum agendum eſſe, rege ali
quin pollicente ſe quam humaniſſime
clementiſſime cum illis acturum. Sui
autem antea de conſilio & poſtula
regis edocti à VVernhero comite Hon
burgio (qui regioni vicinæ quam Ma
cham vocant, imperabat, & regem qu
que offenderat, quod ſe in clientela
Auſtriorum dedere noluiſſet) re cu
Vriis & Vndervaldiis deliberata, reſpo
dent legatis Regiis, ſe ampliſſima Regu
& Imperatorum Romanorum privil
gia habere, quibus caveatur ne unqua
ab Imperio alienentur, quare ſtatuiſ
ſeſe exemplo majorum Imperio Roma
no conſtanter adhærere. Cæterur
monaſteria illa quorum jura & reditu
Auſtrii nunc poſſiderent (erant hæ
Murbarcenſe & Beronenſe) quæ jur
nonnulla & reditus in Arta pago agr
Suitii habebant, obſignatis tabuli
pollicita eſſe nunquam ſe ab his mo
naſteriis alienandos, id ſi ſervetur, ſ
quoque paratos ut debita officia mona
ſteriis præſtent, quod ſi fides ſibi no
ſervetur, & tabulæ hæ irritæ fiant, ſ
quoqu

que exiſtimare non amplius obliga-
ſſe. Porro Regi & liberis ejus &
cipibus Auſtriis ſe debitam obſer-
iam & fidem præſtituros, & cum
caput imperii ſit & Auguſtus, ſe ab
etere ne ab imperio avellantur: præ-
cum anteceſſores ejus ipſorum
legia confirmarint, quod hactenus
ſo impetrare non potuerint, ſe nũc
o ſimpliciter petere illorum confir-
onem, ac precari legatos, ut hanc
nſionem Regiæ majeſtati offerant,
que ſuo nomine obſecrent ut cle-
ter audiat. Legati hujuſmodi re-
ſo accepto, ad Vrios & Vnderval-
proficiſcuntur, qui ſicut antea inter
convenerat, in eandem prorſus
ntiam reſponderunt, ac in ſingulis
ipſæ tabulæ ſeu vetera diplomata
rici & Rodolphi Habeſpurgii, alio-
que imperatorum, & præterea mo-
riorum literæ ac pacta legatis oſté-
ntur, ſimulque omnes orabant,
ogantur hæc omnia abolere.
m re ad Imperatorem delata, gra-
me offenſus fuit hoc reſponſo, quo-
n non tantum Auſtrios Dominos
ſcere, detrectabant, & ab imperio
elli non patiebantur, verum ne à
obiis quidem ſejungi poterant, & ita
ille vix multo labore comparave-
rat,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

rat, irrita reddebantur. Cum aut
non ita longo tempore interjecto p
legatos ſuos denuo ad Imperator
miſiſſent pro confirmatione ſuor
privilegiorum, ille indignanti anim
lis ait, ſe æque ſatisfacturum illor
precibus,atque illi ſuis poſtulatis ſatis
ciſſent, verum ſe delegiſſe præfect
quos ad illos miſſurus ſit, à quibus p
nius de ſua voluntate certiores fiar
Præfecti autem ab eo miſſi ſunt, Griſ
rus eques, qui Suitiis & Vriis præeſſ
hic Cuſſenaci (arx vetuſta hoc nomi
fuit ſupra pagum agri Suitii ejuſdem n
minis habitabat, & alteram præter
arcem apud Vrios extruebat: alter ve
Peregrinus Landenbergius Vndervald
præfectus eſt: obtinebat hic arces du
Sarnam infra ſylvam: & Rotzbergiu
ſupra ſylvam, quæ mediam regione
Vndervaldiorum dividit, ambæ arc
antea collegii Lucernenſis fuere, & qu
Majores vocant illic habitavere, ſed Ir
perator Albertus utramque Auſtr
vendicarat, & præſidio impoſito m
nierat. Erat hæc ratio præfectorum n
va atque inſolita Pagis, ante enim unu
duntaxat præfectum tres pagi habuer
qui plerumque etiam Tigurinorum a
aliarum urbium præfectus erat: hic(
diximus) extra pagos in ſuis ditionib

hab

bitabat,& quotannis ſemel atque ite-
m juris dicundi cauſa evocatus in pa-
s veniebat, ſed reliquis tẽporibus ejus
nere fungebatur vicarius aliquis ex
olarum numero delectus: nunc vero
o perpetui præfecti munitiſſima loca
ionis præſidio tenebant,hos cum ar-
in Auſtriorum poteſtate eſſent,plebs
tu Imperatoris ferre cogebatur. Ac
tio quidem, magna humanitate &
mentia præfecti erga omnes uteban-
, ſi forte blanditiis & comitate ſua
imos popularium conciliare, & ex in-
tro Auſtriis ſubjicere poſſent: id au-
n cum non ſuccederet,duro & aſpero
perio populum premebant, idque
iu regis, quem præter cætera novo
dere graviter offenderant Suitii,quod
m Comite Homburgio in decennium
pigerant. Creſcente igitur tyrannide,
ati à tribus pagis communi nomine
Imperatorem mittuntur, hi cum
n poſſent impetrare acceſſum ad
um Imperatorem, conſiliariis ejus
ndata ſua exponunt: ſe Romani
perii populos habere à multis Impe-
oribus privilegia ampla & immu-
ates, quibus nunc tyrannide gravi
preſſi ſpolientur. Etenim cives ha-
m regionum nullis aut levibus de
ſis in carceres conjici, premi novis
D exactioni-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

exactionibus, & præterea cogi ſing
ut cum alio tempore tum Kalend
nuarii præfectis munera afferant,
hactenus nunquam in uſu fuerit,
ſeſe ſupplices petere, ut apud Impe
rem intercedant, quo liberentu
oneribus, & reſtituantur ac confir
tur illis vetera privilegia. Ac conſ
Imperatoris deliberatione facta re
dent, pagos in culpa eſſe quod gr
premantur, & Imperatore minu
menti utantur, qui vicinorum L
natum, Tuginorum, Glaronenſiu
emplum imitari nolint, & ſeſe Au
domui dedere, id unum ſi fecerint
ut antehac regem & liberos ejus ſp
rint, habituros clementiſſimum p
pem. Hoc reſponſo accepto legati
fecta domum rediere: præfectoru
ro tyrannis Imperatorem patronu
cta, indies augebatur. Erat apud V
valdios incola vallis, quam patria li
Melchtal nominamus, vir ſenex,
ſentus, & libertatis ſtudioſus, qui h
nus ſemper ſuis author fuerat, ne ſe
ſtriæ familiæ ſubjicerent, ſed priſti
libertatem conſtanter retinerent: n
illi fuit Henricus à Melchtal: ad
mittit Landenbergius prefectus ſer
qui aliquot boum juga abducat, cu
reſponderet ſe nullius criminis ſibi
ſc

...m eſſe, propter quod à pręfecto mul-
...i debeat, atque ut maxime aliquid
...amiſerit, non tamen abſque judicio
...ue inaudita cauſa ſe mulctandum
...: ad ea ſervus ad domini ingenium
...us arroganter reſpondet ſe nunc
...u heri boves hos abducturum, quod
...rra colenda ſit, ruſticos ipſos ara-
...m trahere debere, ſimul juga bobus
...it, illosque abigere parat: at hujus
...s Arnoldus nomine, injuriæ indigni-
... commotus, ſtimulo quem manu
...bat ſervum præfecti percutit, illique
...ere digitum frangit, ac veritus ty-
...nidem heri, ſtatim per vicinos mon-
...d Vranios confugit, atque apud
...ndam cognatum deliteſcit. Lan-
...ergius vero re cognita Henricum
...chtalium ad ſe evocat, ab eo per-
...ctatur ubi nam filius lateat, illo au-
... reſpondente ſe id neſcire (& re vera
...eſciebat) indignatus oculos illi erui
...t, juga illa boum abducit, & præ-
...ta maxima bonorum parte eum
...ctat. Hoc facto magnam ſibi invi-
...n & populare odium omnium con-
...rat, ſed metu regis, cujus maxima
... potentia, nemo tum fuit qui ſe
... movere auderet. Itaque ut impro-
... licentiam nacta facere ſolet, ſic
... præfectorum libido ab uno ſcelere

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

in aliud ruit. Prope Engelbergum Mo-
naſterium, non longe à pago VV[...]
ſenſchieſz locus eſt, Vff Alzelen no[...]
natus, ubi habitabat ruſticus quida[...]
Conradus à Bomgarten dictus, uxor[...]
habens eximiæ formæ, hanc forte[...]
prato aliquid operis facientem v[...]
VVolffenſchieſſius nobilis præfecti vi[...]
rius, qui illac Engelbergo domum ſu[...]
Rotzebergum revertebatur, & quoni[...]
maritum abſentem eſſe didicerat, il[...]
divertit, ac mulierem ſolium ſibi te[...]
perare jubebat, ſe enim labore & æ[...]
feſſum (erat autem tum finis æſtatis) [...]
dorem velle abluere: Mulier tyran[...]
imperio quamvis invita paret, veru[...]
cum illam hortaretur, ut ipſa quoq[...]
depoſitis veſtibus balneum ingrede[...]
tur, ſe quidem paratam obſequi ait, m[...]
do ſervi diſcedant, habebat autem ſecu[...]
duos famulos, his dimiſſis, mulier m[...]
ram nectit ſimulans ſe mox ventura[...]
interim per poſticum effugit: ibi illi [...]
licitæ & anxiæ maritus è ſylva domu[...]
rediens obvius fit, atque rebus omnib[...]
cognitis domum ingreſſus, ſecuri, qua[...]
forte ſecum gerebat, præfecti vicariu[...]
in ſolio adhuc ſedentem trucidat, atq[...]
meritas ab eo pœnas alienæ pudiciti[...]
attentatæ ſumit. Cædem hanc præ[...]
ctus ulciſci conabatur, ſed tantum e[...]
 ej[...]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

s odium apud omnes, ut nihil efficere
iet, & indignitas facinoris efficiebat,
alvo pudore à nullo auxilium implo-
e auderet: is quoque qui cædem com-
ſerat, ex Vndervaldiis diſceſſerat, &
m apud Vrios latebat. Quidam tra-
nt, Landenbergium ipſum attentan-
n pudicitiam honeſtæ matronæ cæ-
n eſſe, & ita Etterlinerus & hunc ſe-
utus Stumpfius, in ſuis Annalibus
lveticis prodidêre: ſed Vndervaldii
rrant hunc qui in ſolio cæſus eſt
olffenſchieſſium fuiſſe, Auſtrii prin-
cis miniſtrum, qui Rotzbergæ habi-
it.

Cum hæc in Vndervaldiis facta eſ-
ſet, Griſſerus ut ſuos in officio retinere
ſſet, juſſu Regis prope Altorffium vi-
m, in colle Solaturn nominato, ar-
m proximo anno extruere cœpit, ac
mo arrogans jactabat ſe ita ſub ju-
m miſſurum pagos, ut eos pro arbi-
o quavis flectere poſſet, arcem ipſam
ncupabat *Zvving vry under die ſta-*
s: ac ſi dicas, Iugum Vriorum, quo in
tremam ſervitutem redigendi ſunt.
eterum cum animos omnium exaſpe-
tos, & à ſe alienatos eſſe cerneret, me-
ens occultam aliquam conſpirationẽ,
eâ inveſtigare poſſet, hoc conſilio uſus
. Altorffi in foro quo maxima homi-

num totius regionis frequentia conv
nire ſolet, pileum prælongæ perticæ in
ponit, ac omnes jubet nudato capit
flexiſque genubus honorem eum pile
exhibere quo ſe præſentem afficere co
ſueviſſent: exiſtimabat autem eos q
præ cæteris ſibi infenſi eſſent, nequ
quam adduci poſſe, ut tantum hon
rem pileo exhibeant, præſertim ſi co
fidant aliorum auxiliis quibuscum co
venerint, hac autem occaſione poſ
ſe honeſto titulo in eos animadverter
& tormentis ad exploranda conſilia al
quos ſubjicere. Interea ipſe in Suitos qu
bus etiam præfectus erat proficiſcitu
Erat apud Suitios in magna authorita
VVernherus Stouffacherus, vir nobili
cujus pater Rodolphus ante annos ci
citer triginta ſummum magiſtratum i
eo pago geſſerat, hic ædes paulo quar
pro regionis more ampliores & elegar
tiores extruxerat, itaque equo illac pra
tervectus Griſlerus rogat eum cujus ſi
ædes, ille vero qui noſſet præfectum ſib
inimicum eſſe, quod populo hactenu
auctor fuerat ne ſe Auſtriis ſubjiceren
Regis, veſtræque ſunt, ait, & ego veſtr
beneficio eas poſſideo: cui præfectus
Ego inquit, regionis hujus Dominu
ſum, nec deinceps patiar vos veſtro a
bitratu libere agere & ædificare qua
pene

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

es vos imperium ſit, idque brevi ex-
emini. Doluit hæc præfecti minax
ontumelioſa reſponſio plurimum
uffachero, neque mœrorem celare
erat; itaq; uxor ejus modeſta & pru-
s mulier, cum maritum mœſtum &
ium cerneret, cauſa ab ipſo cognita,
tatur eum ad bene ſperãdum, Deum
n cui omnis injuſta vis ac tyrannis
licet, non defuturum ipſum invocã-
is, debere autẽ ipſum alibi viros for-
quærere qui eadem tyrannide pre-
ntur, & cum his conſilia & opes con-
gere ad recuperandã patriam liber-
em, bona ſpe Deum piis cœptis ad-
urum. Stouffacherus diu ſecum de-
rans, tandem Vriam proficiſcitur,
llic facile animadvertit Griſlerum nõ
nus quam apud Suitios ob intoleran-
m faſtum omnibus exoſum eſſe. Baro
oq; Attinghuſanus, qui illum familia-
er noſſet (is tum ſummum magiſtra-
m gerebat) graviter illi conquerebatur
Griſleri inſolẽtia, qui vel pileum ſuum
ncipum more coli vellet, ac palam te-
batur fieri non poſſe, ut homines diu-
s tantam tyrannidem ferant. Verum
ouffacherus, qui forte metueret ne hęc
tandi ſui cauſa ab illo dicerentur, ſua
nſilia reticet, ac uni tantum veteri fi-
que amico, cui nomen erat VValthero

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Furſtio (quod principem ſignificat) ſu-
nrentem patefacit: hi autem duo re
deliberata, & Arnoldo Vndervaldi-
Melchtala in ſocietatem conſilii adhi-
to, jurejurando ſe invicem mutuo c
ſtrigunt, ad patriam communi conſi-
& auxilio tyrannide liberandam, &
ſtituendam veteri libertati. Præterea
inter ipſos convenit, ut quilibet in ſ
pago, quotquot poſſit, viros bonos
prudentes huic fœderi aſciſcat: qui o
nes juramentum dabant, ſe paratos
tam fortunaſque omnes exponere,
aſſerendum cuique ſuum jus veterem
patriç libertatem, ita ut interea præſte-
tur quæcunque debita officia impe-
monaſteriis, omnibuſque nobilibus
ignobilibus, & ſimul ſpondebant ſe fo
dus hoc in arcano habituros, donec c
muni conſilio id palam facere omn
ſtatuiſſent. Locus etiam ad Vrienſe
lacum delectus eſt, *im Grütli* nomin
tus, quo convenirent tres fœderis pri
cipes, ſinguli tribus quatuorve ſoc
aſcitis, & communi conſilio de reb
agendis ſtatuerent, atque ita tum pri
cipium fœderis Helvetici à Stouffach
ro, Furſtio, & Arnoldo Melchtalio j
ctum eſt, ac ſinguli, ut novo fœderi ſ
cios adjungant, domum rediêre. M
autem non ſolum plebes ſed nobilita
quoq

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ue maxima pars in his pagis, fœde-
rum partes ſequuta eſt, nam præfe-
n minus nobilitati quam populo
i erant & moleſti, & vulgo ab his
es, pagorum ruſticis adnumera-
ur, & ruſtici nobiles, & ruſticorum
les appellabantur: eorum quoque
præfecti Auſtriis paulatim aſſerere
erunt, quibus injuriis & contume-
multorum ex nobilitate animi ab
riis abalienati ſunt, ut modo de At-
nuſano barone diximus. Aucto pau-
n confœderatorum numero, viſum
pleriſque tempus eſſe rem ipſam ag-
iundi, ut ſcilicet pulſis præfectis pa-
n in veterem libertatem aſſerant, ne
e ſi diutius differant, res alicunde
ndicium ad præfectum emanet. Ita-
poſtridie S. Galli 16. Kalend. Novēb.
o 1307. duodecim præcipui ex omni
fœderatorum numero conſtituto
conveniunt: cæteris autem urgen-
s rem primo quoque tempore in-
andam, ſoli Vndervaldii obſtare, aſ-
ntes Sarnam & Rotzbergum arces
regionis munitas & expugnatu dif-
es eſſe, in quibus oppugnandis ſi
ra trahenda ſit mox regem inſtru-
exercitu ſuis ſubſidio venturum,
um ſi expectentur Kalendæ Ianua-
proximi anni facile per inſidias
 eodem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

eodem die utramque arcem occu
poſſe: horum poſtulatis cæteri acq
vere. Itaque decernunt proximis
lendis Ianuariis omnes arces præfec
rum in ſingulis pagis occupare, null
tamen injuriam inferre vel prçfectis,
eorum familiæ, aut his qui in præſi
ſint, niſi illis qui armata manu ſe def
derint: ſed ipſos cum ipſorum bonis
violatos dimittendos eſſe, arces aut
funditus diruendas, quo re ipſa teſtar
tur, ſe non prædæ cupiditate, aut ull
lædendi cauſa, ſed propriæ liberta
tuendæ gratia arma ſumpſiſſe. Hoc d
creto facto ſinguli domum rediere co
ſtitutum tempus expectantes, inter
conſilia ſua optima fide ſilentio tegu
Interea accidit apud Vrios ut VVilh
mus Tellius confœderatorum unus, a
quoties pileum illum ſtipiti impoſitu
præteriret, nullo reverentiæ & hono
ſigno exhibito, ob hanc cauſam à præf
cto accuſatus, ſuam ruſticitatem excu
bat, qui non exiſtimaſſet ullius hoc m
menti eſſe, ſed præfectus qui homine
ſuſpectum haberet, è liberis ejus filiolu
unice charum patri deligit, & in verti
hujus pomũ ſagitta petere illum jube
(erat enim Tellius optimus ſagittariu
ni illud dejiciat capite pœnas daturum
Tellius vero hanc rem inauditi exemp
dicere

l, ſeque potius mori paratum,
ut ſagitta forte aberrante chariſ-
n foliolum feriat : cui præfectus,
ris, tibi una cum filiolo pereun-
rit : quare cum nullus excuſatio-
ullis precibus locus relictus eſſet,
mpto, Tellius, Deo haud dubie, ja-
gubernante, pomum è vertice filii
. Omnibus autem felici jactui gra-
cibus, unus præfectus ſatiari hac
non potuit, verum cum ſagittam
m thoraci Tellii inſertam cerne-
uærit in quem uſum hanc quoque
retra deprompſerit, cui ille, id mo-
, & in conſuetudine ſagittario-
poſitum, ut geminas ſagittas de-
ant : ſed res præfecto ſuſpecta erat,
hominem acrius urget, & tandem
impunitate illi propoſita verum
eum ſcilicet hoc conſilio ſumpſiſſe
m ſagittam, ut ſi priore filium fe-
, ſecunda præfectum peteret. Tum
præfectus, ſe quidem uti promiſe-
tam illi non erepturum eſſe inquit,
um conjecturum in perpetuos car-
, ubi omni hominum alloquio
is uſu privatus, miſeram in tene-
itam degat : ſimulq; vinctum navi
ni jubet, ut eum ex Vriorum regio-
ſſenacum abducat. Iamque medio
navigabant, cum ſubito gravis tem-
peſtas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

peſtas navim concutere, & flu
pene obruere cœpit, ibi cum in ſu
vitæ diſcrimine omnes verſarentu
dam è ſervis Griſleri monet domi
unicam ſalutis ſpem ſupereſſe, ſi v
Tellius ſolvatur, & gubernaculo
beatur, hunc enim navigandi pe
mum eſſe, & ſimul quoque robor
poris multum pollere: neceſſita
gente omnes id conſilium proba
Tellium ſolvunt. Ille vero gubern
ſumpto vix multa vi è fluctibus n
eripit, & eam adverſus Suitiorum
ram dirigit, quo loco non multum
tore ingens ſaxum ſupra undas er
(Tellii ſaxum hodie nuncupant)
cum appropinquaſſet, arrepto arc
(forte pone ipſum in puppi jaceba
ſaxum hoc deſilit, & ſimul quanto
ximo poteſt niſu, navim pedibus in
ctus repellit, atque inde ſe fuga in
ximos montes proripit, navis verc
fluctuans tandem à ſervis præfecti
tui, quem Brunnam à fontibus no
nant, appellitur. Inde cum præfe
Cuſſenacum peteret, & illi inter Ar
& Cuſſenacum via quadam profu
iter faciendum eſſet, Tellius loco
peritus ea commoditate captata, ill
abdidit inter fruteta, & prætereun
præfectum ſagitta conficit. Extat no
æt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ſacellum eo loco quo præfectus
eſt, & alterum in ſaxo in quod
us è navi deſiliit, perpetua rei geſtæ
umenta. Tanto facinore perpetrato
am ſe confert, & rem omnẽ Stouf-
ero exponit, inde per altiſſimorum
tium juga juxta Morſachum Vriam
atque VValtherum Furſtium adit,
que egerit illum edocet: aderat au-
illis ſatis animi & virium ad eji-
dam omnem præfecti familiam, ſed
ervaldiorum rationem habent, &
iores conventorum Kalend. Ianua-
nſtantes expectant: interea Tellius
amicos abditus latet. Cum autem
dem Kalend. Ianuarii veniſſent, Vn-
valdii arcem utranq; capiunt ex in-
is, uti polliciti fuerant. Rotzbergi
rce famula adoleſcentem Vnderval-
m egregiæ formæ amabat, & cum eo
ri conſuetudinem habebat, conſti-
a igitur nocte adoleſcens ſecum ad-
it viginti alios, omnes armis inſtru-
s, eoſque ſe prope arcem abdere ju-
, ipſe pro more ſigno dato ab amica
ara conſpirationis fune in arcem ſub-
itur, ubi cum aliquantulũ quieviſſet,
a cauſa conficta è cubiculo ad eam fe-
trã qua aſcenderat revertitur, & unũ
ciis fune demiſſo in arcem ſubducit,
ad amicam redit: hujus opera reliqui
omnes

omnes arcem ingreſſi ſunt, qui p
familia numero & robore ſuper
arcem in ſuam poteſtatem redeg
clauſis tamen portis expectabant
tum ſociorum, quibus altera arx
occupanda erat. Erant hi nume
ex his xxx ſeſe inter arbores quart
loco denſa ſylva erat abdiderant,
xx baculis nixi arcem petebant,
ra pro conſuetudine præferentes, a
porcos, vitulos, caſeos aliaque huj
neris: his in itinere obvius fit præ
qui de more templum petebat, cum
eos inermes cerneret baculos ta
manu geſtare, nihil mali metuens
tutum iter perficit, lætus etiam pr
munerum copiam quæ ſolito
erat. Verum illi baculos teretes ita
exacuerant, ut facile eos, acuto f
quod ſinguli ſinu geſtabant, haſta
inſtar induere poſſent. In arcem
intromiſſi portam occupant, & ſoc
inter arbores abditi erant ſigno dat
auxilio veniunt, ac omnes qui in
erant in ſuam poteſtaté redigunt, cu
cognoviſſent Rotbergum quoque
tum, omnes cum rebus ſuis etiam ip
præfectum quem fugientem interc
runt, ad fines deducunt & demitt
jurejurando illis dato, ne unquam in
regiones redirent. Arces ambæ fu

lirutæ ſunt. Eodem die Vrii novam m, Vriæ jugum, nondum abſolutã, uxere, & apud Suitios Stouffach e- um ſuis arcem Lovertiam in lacu tam cepit, & diruit. Poſtridie tres legatis miſſis publicum fœdus con- nibus ante commemoratis in de- ium fecere, & illud jurejurando ierunt, atque hunc finem habuit ty- nicum imperium prefectorum, quos rtus Auſtrius his pagis impoſuerat. rum Albertus rex cognitis his rebus iter commotus, ſtatuit pagos bello equi, & vi ſub jugum redigere, man- igitur ſuis omnibus Tuginis, Lucer- bus, & reliquis qui his pagis finitimi t, ne ullam commeatus copiam eis ant, ſed ipſe non multo poſt in trãſi- Ruſæ fluvii, juxta veteris Vnidoniſſæ as, cæſus à fratris filio, & conjuratis, um quod animo deſtinaverat, perſe- non potuit. Liberi autem Alberti upati in ulciſcenda nece patris, nul- tum Helvetiis vim intulerunt, me- ntes ne ſe nobilibus à quibus Alber- pater eorum cæſus fuerat conjunge- t. Dirutæ ſunt eo tempore ab Au- is multæ munitiſſimæ arces in Hel- is, veluti in pago Tigurino VVartta, ltpergũ, Schnabelbergũ, Maſchuan- rx & oppidum: in Verbigenis, Faru-

vanga.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

vanga. Deletæ etiam ſunt nobili
harum regionum familiæ, Eſch
chia, VVartia, Palmia, aliæque pl
arce enim Farvanga capta, uno die
ginta tres nobiles & nobilium ſer
pite mulctati ſunt: non minus
mille hominum, quorum maxim
nobiles erant, alibi in Helvetiis Au
rũ juſſu vel cæſi vel in exilium acti
falſo autem Helvetii à malevolis q
dam accuſantur de pleriſque arcib
verſis, & familiis nobilium patria
aut extinctis, cum maxima pars ab
Auſtriis deleta ſit. Alberto regi ſuc
Henricus Luzelburgius VII hujus n
nis Imperator: hic trium pagorum
vilegia, & veteres immunitates illi
ceſſas confirmavit, atque præfectu
advocatum Imperii nomine conſti
qui Tigurinæ urbi, Turgeis, Verbig
& tribus pagis Imperatoris nomin
diceret, Rodolphum Habeſpurg
Lauffenbergæ dominũ fuit hic Got
fridi filius Rodolphi nepos patrui Ro
phi Imperatoris. Cum autem imper
re abſente in Italia (in qua expedit
centum è Tigurinis, & totidem ex
gulis pagis illi militarunt) præfectu
poteſtate abuteretur, & eo nom
apud Imperatorem accuſatus fui
idque ut quidam ajunt, falſo & pe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

niam, opera Leopoldi ducis, qui
m oderat, præfectura privatus eſt,
n ejus locum ſubſtitutus Eberhardus
urgla in Turgea habitans. Rodol-
s autem ſequutus aulam Francicam
mpeſſuli mortem obiit, cadaver ejus
uli domum reportarunt, & in Cœ-
io VVettingenſi ſepelierunt. Liberi
em Alberti cæſis illis omnibus qui
rnæ mortis conſcii fuerant, & illis
que pulſis qui illis conjuncti erant,
i opibus & potentia (omnia enim
rum bona occupaverunt) pagos
em oderant, ſed tamen aperto bello
non petebant, forte metu Impera-
s in cujus clientela erant, interea ta-
incurſionibus infeſtabant eos; fa-
enim erat ex Lucerna navibus Vn-
raldios infeſtare, Pagi vero diligen-
excubias agere, & ſibi mutuo auxilio
. Itaque cum anno 1310. navis armis
ſq. optime inſtructa è Lucerna Vn-
valdios peteret, ab ipſis & ab Vraniis,
forte navi præſidio Vndervaldiis
iebant, in portu oppreſſa eſt, atque
nes qui in ea erant, vel cæſi vel capti
: qua clade accepta, qui Lucernæ &
is finibus agebant, inducias cum ho-
fecerunt. Eodem anno Suitii ut i
nia domi pacarent, Artam & Cuſſe-
um ſui pagi vicos, Habeſpurgiorum
E tamen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

tamen imperio parentes, ab Eberhar
comite Habeſpurgio emerunt, & h
quidem parte ſuos fines ad lacum
tenderunt. Sed ab altero limite inter
illis bellum erat cum monaſterio D. V
ginis ad Eremitas, cum quo inimicit
diuturnas quadringentis fere annis
ercuerunt, quarum cauſam breviter e
ponam. Otho magnus Imperator cir
annum 950, limites certos conſtituer
Suitiis & fratribus monaſterii Eremit
ni, in his montes quidem paſcui mon
ſterio tribuebantur, quos hactenus Su
tii poſſederant, ſed illi decretum Cæſar
ratum habere & ſuis poſſeſſionibus c
dere nolebant, verum eoſdem fines qu
antiquitus poſſederant, vi retineban
Abbates vero monaſterii cum vi e
pellere non poſſent, nihilominus decre
hujus confirmationem à ſequentib
Imperatoribus impetraverunt. Ann
autem 1044. Gero Abbas Suitios apu
Henricum III Imperatorem accuſavi
Suitiis conjunxerant ſeſe Lentzburg
Comites Rodolphus & Arnolphus Ti
gio imperantes, qui & ipſi de finibus im
minutis conquerebantur, ſed Imperato
Henricus Othonis decretum denuo cō
firmavit, & comitibus Lentzburgiis ne
cio quam mulctam impoſuit: Suitii ta
men in poſſeſſione veteri, quamvis invi
ti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

bbatibus, permanebant. Rurſus igi-
circa annum 1144. Rodolphus Ab-
pſos coram Conrado II Imper. ac-
vit, ab hoc quoque Othonis ſenten-
onfirmata fuit: cum autem Suitii
ominus in poſſeſſione vi permane-
, & Abbas ſuos fines à Cæſare con-
tos occupare vellet, bellum inter eos
tum eſt, quo excurſionibus utrinq;
feſtabant, & quoſcunque poterant
uo intercipiebant. Durarunt hæ
icitiæ multis annis, tandem Rodol-
Raperſuilæ comes, pacem inter eos
poſuit anno 1217. quæ annis circiter
quaginta ſervata eſt: Anshelmo au-
Abbate novæ lites exortæ ſunt,
literas pacis factæ diverſo modo
rpretarentur: duravit bellum utrin-
44. annis. Poſtea Tigurini pacem
am facere conati ſunt temporibus
rici VII; verum in ipſa pacis actione
nulli Suitiorum qui religionis ergo
remitanum monaſterium venerãt,
icè à quibuſdam monachis inſigni
umelia affecti fuerant, idque pacis
onem irritam fecit. Præterea Auſtrii
cipes, qui tum advocatiam mona-
i ſibi vendicarant, Abbatem & mo-
aos contra Suitios incendebant, il-
ſuum auxilium pollicebantur. Cum
r bellum duraret, & multa damna

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Suitii inde acciperent, anno 1313. di
Februar. noctu ex inopinato pręfec
ceptis excubitoribus, cœnobium i
manu ceperunt, ac ex monachis
quibus cõtumelia affecti fuerant, a
parochum nomine Ioannem, & Ro
phum monaſterii ludimagiſtrũ cepe
& abduxerunt: Erant autem mo
nobilibus familiis nati, Rodolph
Henricus Vunenbergii, Ioannes Re
ſpergius, Burckhardus Flumingeru
que ſtatim eorum cognati atque a
Habeſpurgii comites & Toggii, &
Regenſpergius, & præterea Abbas
naſterii Ioannes de Schuvanden
ipſis apud Suitios interceſſerunt, q
cum jurejurando caviſſent ne S
hæc irruptio damno foret, eamq
nunquam ulturos polliciti eſſent p
lutis 900. libris liberi dimiſſi ſunt.
rum animi eorum non tam data l
tate placati ſunt, quam offenſi & ex
bati captivitate. itaque omnes occ
nes lędendi Suitios captare. Acceſſi
va diſſenſionum occaſio, mortuo I
rico Imp. cum anno 1314. comitia
Imperatoris creandi gratia haberen
principes electores ſuffragiis varian
& quatuor ex his elegêre Ludovi
Bavarum hujus nominis quartum,
teri tres ſua ſuffragia dedere Fride

Au

ſtrio Alberti filio, is ut numero ſuffra-
rum Ludovico par eſſet, Henricũ Ca-
hiæ ducem regẽ nominat Bohemiæ,
gentilitatis jure regnum illud ad ſe
ſtare contendebat, & hunc inter ſuos
ragatores numerabat, cum tamen
n. Henr. VI. filius, qui filiam demor-
regis in uxorem duxerat, regno poti-
ur. Hanc quaſi dilaceratioñe imperii
m per omnẽ Germaniam, tum etiam
Helvetiam magni motus conſequuti
t: tres pagi qui Auſtrios oderant Ba-
o adhæſerunt: vicini eorum omnes
ante in clientela Auſtriorum erant,
nuncFriderici electionem ratam ha-
bant. Itaq; cum ſoli pagi acerrime Fri-
rico reſiſterent, ejus opera, accuſante
os Eremitano Abbate, à Conſtant. E-
c. excommunicati, & à Curia impe-
li Rotevilana proſcripti ſunt. Crimini
dabatur quod in Cœnobium Eremi-
num irruptionem feciſſent, & in illo
multu ſacroſanctum corporis & ſan-
inis D. noſtri Ieſu Chriſti ſacramentũ
terram profudiſſent, id autem factum
itii conſtanter negebant, & ultro pol-
ebantur ſe graviſſime pœnas exactu-
s de tantis facinorib⁹, ſi modo demõ-
rari queant: nemo tamen quemquam
cti hujus authorẽ nominare poterat,
ihilominus manebat publicata pro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ſcriptio & excommunicatio, itaque
plices à Ludovico Imperatore petun
cauſam cognoſcat, hic re cognita p
ſcriptione eos exemit, & ut commu
ni Chriſtianæ reſtituerentur, effecit.
terea vero Nobiles qui una cum pra
ctis è pagis profugerant, ſolicitab
Leopoldum Auſtrium Alberti filium
bellum pagis inferret, idem urgebat
bas Eremitanus, & Montefortius com
titulus quoque belli videbatur eſſe h
neſtiſſimus, ut princeps vindicaret in
riam fano D. Virginis illatam: non
ficulter autem perſuaſum fuit princ
juveni & præpotenti, ac qui paternu
odium animo aleret, ut bellum adver
pagos ſuſciperet. Habebat ſecum cop
illas quibus arces expugnarat parricid
rum patris ſui, alacres ad bellum, & o
ma præda direptarum arcium opule
tas, præter illas ex Helveticis regio
bus, & Suevia Alſatiaque inſtructiſ
mum exercitum colligit, & univer
copias in duas partes dividit, majore
partem ipſe (circiter 20000. nume
fuiſſe fuerunt) in Suitios ducit, altera
dat comiti Straſbergio, qui Haſeliæ va
imperabat, ut ſuperato Brunigo mon
Vndervaldios adoriatur. Pagi appara
ducis cognito, & ipſi ſuas copias col
gunt, & ne quid intentatum relinquan
P

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Toggium comitem principem de
e interpellant, & ſe vel ipſo principe
ce, Abbati Eremitano atque nobili-
ejectæ reſponſuros pollicentur: ſed
ceps interceſſionem comitis admit-
noluit, omnemque pacis actionem
it. Spe igitur pacis prorſus ſublata,
mnibus pagis jejunium indicitur, &
plicationes ad Deum fiunt: omnes
rma ferre poſſint, diſtribuuntur in
ſidia quacunque aditus in eorum re-
nem patet, incertum enim adhuc il-
rat qua potiſſimum via Auſtrii ipſos
rituri eſſent. Sed quia dux ipſe cum
ibus fere copiis Tugii erat, Sui-
n conveniunt qui proximus Tugi-
pagus eſt, Vriorum 400 Vnderval-
rum 300 & ſexcenti ex ipſo Suitio
o, hi omnes mille trecenti numero
tem expectare ſtatuunt, vitamq; pro
ria & libertate, pro uxoribus & libe-
ponere parati ſunt, non minus laude
i illis Lacedęmoniis qui ad Thermo-
s pro Gręcię libertate pugnantes oc-
uerunt. Ferunt nobilem Hunebergiũ
in agro Tugino habitabat, ſed tum
aſtris Auſtriis erat, miſertum tot in-
entum, quos omnes perdendos vide-
decretum enim erat nobilitati ferro
mmaq; Pagos vaſtare) clam epiſtola
gata ſagittæ monuiſſe Pagos, ut die

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Othomari in loco qui Morgartem [illegible]
tur ſibi caveant: itaque re cognita [illegible]
eum quem diximus locũ muniunt, [illegible]
guſtias obſident,& caſtra in edito m[illegible]
te ponunt. Convenerant tum in u[illegible]
exules Suitiorum L numero, hi ver[illegible]
exilii à ſuis petebant, & ſuam opera[illegible]
defendenda ſalute patriæ offerunt, [illegible]
rum illis triſte reſponſum datur, eo[illegible]
multos gravium criminũ reos eſſe, [illegible]
re nolle ſe uti eorum ſocietate, ne ho[illegible]
nes ſontes univerſo exercitui alic[illegible]
mali cauſa ſint: illi tamen hoc reſpo[illegible]
accepto non deterriti ſunt ab auxilio[illegible]
rendo patriæ, ſed in ipſis finibus col[illegible]
editum imminentem viæ qua hoſti[illegible]
tranſeundum erat, occupant. Die ig[illegible]
Othomari qui eſt 16. Novẽbr. anno 1[illegible]
Leopoldus ſuas copias Tugio ante ort[illegible]
ſolis educit, & *ipſe cum equitatu om[illegible]
nobilitate peditatũ antecedit, ſua e[illegible]
manu quiſque nobilium pœnas ſum[illegible]
de ſeditioſis ruſticis ſtatuerat. Cum a[illegible]
appropinquarẽt finibus Suitiorum, [illegible]
parte lacus quem Egerium ſeu Aquæ[illegible]
giæ vocant, ab una parte, & altera [illegible]
tiſſimi montes viam militarem cing[illegible]
exules primi omnium ingentia ſaxa[illegible]
vaſtas trabes è ſummo monte in exe[illegible]
tum Ducis devolvere cœperunt, inc[illegible]
paſſim lapides quos in hunc uſum c[illegible]

ge[illegible]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

erant, in equitatum continenter ja-
. Rem inopinatam conſequuta eſt
gna hominum equorumque turba-
ſic ut ſeſſores equos conſternatos,
ſonitu ingentium ſaxorum quæ
præceps ruebant, tum ipſis quoque
dum ictibus, non poſſent regere; id
ore loco cernentes Suitii, inſtructa
hoſtem a fronte adoriuntur, & pri-
m lapidibus miſſilibuſq; eminus pe-
t, inde cominus congreſſi halabar-
maxima vi hoſtem ferire incipiunt,
oque impetu eos aggreſſi ſunt, ut
vi hoſtem in fugam verterint, cujus
hores fuiſſe traduntur Eremitanus
as & Montefortius comes. Occubue-
t præter peditatum hoc pręlio 1500.
i, multi in lacu ſuffocati, non pauci
uſtia locorum fugam impediente à
oppreſſi & equorum pedibus obtri-
erierunt. Cæſi illic ſunt Tigurini ci-
52. qui duci Auſtrio à ſenatu auxilio
ſi fuerant, omnes diverſicolore ve-
u ejuſdem generis uſi, mortui eodem
o reperti ſunt, virtuti eorum etiam
te teſtimonium perhibente. Eodem
quo ad Moregartum pugnatum eſt,
aſſebergius comes dejecto è monte-
nico pręſidio Vndervaldiorum cum
us millibus in eorum regionem pe-
ravit, ac prædas undiq; agere cœpit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Alpenaci(is vicus eſt Vndervaldiorum
caſtra metatur, ut niſi ſponte deditio
facerent, poſtero die alteram partem
Vndervaldiorum, quæ ſylva à ſuper
parte regionis dirimitur, invaderet.
terea vero Vndervaldii ſuperiores
colligunt in vicinis montibus, eos eti
qui ſub ſylva erant, ad quos hoſtis n
dum venerat, in auxilium evocant,
ſimul rem omnem ſuis qui apud Suit
erant ſignificant. Venit is nuncius c
jam depugnatum eſſet, poſtridie Bru
nam, alii eodem die veniſſe tradunt, i
que mox Vndervaldii lacum petunt,
tanto ſtudio domum feſtinant du
omnes nautarum vice funguntur,
duabus horis lacum alioqui ſpacioſ
trajecerint, comitati ſunt eos 100 è S
tiis, hi omnes Buchſum appellentes
ipſorum vicus eſt, ac inde Burgenſtadu
verſus profecti, ſe cum domeſticis c
piis quæ illic erant conjungunt, illic p
mum hoſtes qui huc Lucerna navib
advecti regionem populabantur, agg
diuntur, & turpi fuga naves repete
cogunt: deinde his profligatis, Alpen
cum contra Straſbergium proficiſcu
tur: etſi autem non multum diei ſup
rerat, ſtatuunt tamen hoſtem aggre
quod is in diripiendis pagis diſperſus
ſet, & quod noctem ſibi qui loca noſſe

nib

[illegible] nocituram, hoſtibus autem magno [illegible]edimento fore ſtatuerent, neque eos [illegible]lit opinio. Staſbergius enim vix pri[illegible]n eorum impetum ſuſtinuit, terri[illegible]& quod ſui milites diſperſi eſſent, & [illegible]d duo vexilla Vndervaldiorum cer[illegible]t, unde vir prudens colligebat exi[illegible] prælii ad Moregartum, itaque effu[illegible]ga per montes domum ſe recepit, [illegible]enti tamen hoſtium hoc loco cæſi [illegible], omniſque præda ab hoſtibus recu[illegible]ta eſt. Suitii & Vrii domi rebus cõ[illegible]tis, Vndervaldiis auxilio veniebant, [illegible]eunte nocte Buchſium appulerunt, [illegible]ad eos venit victoriæ nuntius, ita[illegible]actis Deo gratiis, & congratulati [illegible]riam ſuis fœderatis, domum reverſi [illegible]. Hæc victoria fundamenta firma[illegible]Helvetici fœderis, itaq; tum primum [illegible]pagi fœdus quod antea ad decenniũ [illegible]rant, in perpetuum pepigerunt & id [illegible]teras retulerunt. Ab hoc fœdere [illegible]etii nomen acceperunt, ut dican[illegible]Eydnoſſen, quaſi dicas jurisjurandi [illegible]icipes, aut eodem juramento devin[illegible], exteri Suitzeros vocant à Suitio pa[illegible] forte quod primum pro libertate [illegible]rum agro pugnatum ſit: aut quia [illegible]iſſime cum Eremitanis contende[illegible], & primi omnium ex pagis tribus [illegible]riorum irruptioni expoſiti fuerunt,

&

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

& inter tres pagos maxima eorum l
potentia, nomine eorum ut celebri
reliqui eorum pagi ſunt comprehenſi
ab his deinde nomen ad omnes con
deratos dimanavit. Formulam fœde
ſubjicere hic placuit, ut omnibus ap
reat, nihil iniquum & inſolens fœd
hoc contineri, quemadmodum quid
falſo nos accuſant.

Formulæ fœderis trium Pagorum.

IN nomine Dei Amen. Cum hu
ni ſenſus infirmi & fragiles ſint, fi
res quas diuturnas & perpetuas eſſe
portebat, brevi facile oblivioni trad
tur: quare utile ac neceſſarium eſt
res illæ quæ pacis & tranquillitatis, u
litatis hominum ac honoris cauſa
ſtituuntur, in literas ſeu tabulas r
rantur & publicentur. Nos igitur V
Suitii & Vndervaldii omnibus qui
literas legerint aut audierint, not
facimus, quod prævidentes & præcav
tes dura & difficiliora tempora, ut co
modius pace & quiete frui, & corp
atque fortunas noſtras tueri & con
vare poſſemus, nobis invicem mu
bona fide & jurejurando promiſi
& juravimus, nos utrinque conſili
aux

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ilio alteri fore noſtris corporibus
ortunis, idque propriis ſumptibus,
per contra univerſos & ſingulos qui
is noſtriſve vim aliquam aut inju-
n fecerint, aut facere voluerint in
poribus, aut fortunis. Quod ſi in-
a noſtrum aliquis damnum in cor-
e ſuo aut fortunis acceperit, huic
ilio pro viribus eſſe debemus, ut
lli vel amice vel jure reſtituatur &
rciatur. Præterea eodem jureju-
lo in nos ſtatuimus, ne ulli trium
orum aut cuiquam noſtrum liceat
dominum aliquem aſciſcere abſque
rum conſilio & voluntate. Singuli
m noſtrum tam mares quam fœ-
æ legitimis ſuis Dominis, & legiti-
potestati in omnibus æquis & ju-
ervitiis obeundis parere debent, ex-
is his dominis qui alicui pagorum
i intulerint, aut injuſte dominari
is voluerint, talibus enim nulla ſer-
a præſtanda ſunt, donec cum pagis
ſegerint. Convenit inter nos ne
s pagorum, aut quiſquam confœde-
rum, jusjurandum vel obligatio-
n cuiquam exterorum præſtet abſ-
cæterorum pagorum & confœde-
rum conſilio. Nullus confœderato-
colloquium cum quoquam extero-
u inſtituat, abſque reliquorum con-
fœde-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

fœderatorum conſilio & permiſſio-
donec pagi Domino carent. Quod ſi
lus è noſtris pagis aliquid horum
hic continentur, & literis man-
ſunt, violarit & tranſgreſſus fuerit,
fidus & periurus eſto, ejuſque corp
bona pagis cedant. Præterea in eo
conſenſimus, ut nullum judicem ha
mus aut recipiamus, qui pecuniam
ve re officium coëmerit, quique
fuerit è noſtra regione. Si diſſenſio
bellum oriatur & exiſtat inter co
deratos, optimi ac prudentiſſimi qu
conveniant, & bellum diſſenſione
componant, & tollant, vel amice ve
re: quæcunque autem pars id reſpu
confœderati alteram partem juven
amice vel jure controverſia comp
tur, ejus damno qui inobediens fu
Quod ſi inter duos pagos lis aut bel
oriatur, & alter horum neque amic
que jure agere voluerit, tertius p
obedientem tueatur, & illi auxilio
ut res amice vel jure decidatur. Si
confœderatorum alterum occideri
vita luat, niſi probare poſſit & jud
ſtatuant, ſe neceſſario ſui ipſius defen
di cauſa id feciſſe. Quod ſi fugerit,
cunque in noſtris regionibus eum d
receperit, hoſpitium præbuerit, defen
rit, in exilium ejiciatur, neq; in patr

re

rat, niſi communi ſententia confœ-
ratorum revocatus fuerit. Si quis cõ-
ſœderatorum furtim aut aperte & au-
dacter alteri incendio noceat, hic nun-
quam in noſtras regiones recipiatur, qui-
cunque autem eum domo hoſpitiove
exceperit, & foverit, alteri damnum da-
tum reſarciat. Nemo pignus exigat niſi
ipſo creditore aut ejus vade, idq; non
niſi judicis conſenſu faciat. Vnuſquiſq;
ſuo judici obſequatur, & pareat: judicem
autem ſuum in noſtra regione oſtendat
coram quo ſe judicio ſiſtere velit. Qui
vero judicio non paruerit, ſi ejus inobe-
dientia confœderatorum alicui damni
illata fuerit, id illi reſarcire cogatur. Vt
autem præſcriptæ conditiones perpetuę
firmæ maneant, nos ſupra nominati
cives & confœderati Vrii, Suitii, & Vn-
dervaldii noſtra ſigilla his litteris appen-
dimus, quæ ſcriptæ ſunt Brunnæ anno à
nato Chriſto ſervatore noſtro 1315. po-
ſtridie S. Nicolai.

Devictis hoſtibus, fœdere confirmato,
Helvetii miſſis legatis de utroque Ludovi-
cum Imperatorem certiorem faciunt:
initio ſequentis anni comitia princi-
pum habet Norinbergæ, in quibus Au-
ſtriaci principes læſæ majeſtatis damnan-
tur, ipſorum bona in pagis Helveticis
ærario addicuntur, pagorum libertas

con-

confirmatur. Extant hujus decreti ta
læ datæ in caſtris ad Merridam, 23. M
tii, Anno ſalutis 1316. anno autem
perii Ludovici ſecundo. Idem Imp
tor circa annum 1323. Ioannem Ar
gium comitem tribus pagis præfect
conſtituit, huic nomine Ludovici Im
ratoris ſacramentum dederunt.

Præfectus autem pagis per literas
pondit, ſe nolle libertatem & fœdera
gorum ullo modo tollere aut immi
re, neque paſſurum ut ab imperio
alienentur, & ſub Auſtriorum vel p
nobilitatis imperium redigantur. N
nem harum regionum civem alibi e
regionem in jus vocandum, judi
nullum conſtituendum niſi civem
dem pagi. Et ut libertas pagorum à p
fectis non poſſet infringi, poteſtas
rum à Ludovico circumſcripta eſt
ſancitum gravi pœna ne libertatem
ceſſam pagis ulla ex parte imminu
diploma quo hęc ſtatuuntur, Papiæ
ptum eſt anno 1329. die Ioannis Bapt
Imperatores qui Ludovico ſucceſſer
& hæc confirmarunt, & præterea p
poteſtatem dederunt, ut ex ſuo nun
Imperii præfectos conſtituant, &
num jus habeant tam civilium q
criminalium cauſarum.

Auſtrii autem tanta clade acce

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

pace facta, ſponte inducias age-
non quod vires eorum ita attritæ
, ſed quod gravi bello adverſus Lu-
um Imperatorem deſtinerentur,
minus vacare poſſent. Interea ta-
ſæpe excurſionibus levibus utrinq;
s damnum dabatur: cumq; VVe-
pæ qui illis in locis agunt, quæ infe-
præfecturæ Glaronenſis nomen
nt Suitiis moleſti eſſent: illi inſtru-
xercitu fines eorum ingreſſi ipſos
m à ſe petere coëgerūt. Abbas vero
itanus pagos & præſertim Suitios
mmunicari fecerat primum ab Epi-
Conſtantienſi, deinde à Papa, eoſ-
Fridericus Auſtrius, qui ſe Impera-
m nominabat, proſcripſerat, ſed Lu-
us Imperator eos à proſcriptione
it, & ejus juſſu à Petro Archiepi-
Moguntino Chriſtianæ commu-
reſtituti ſunt. Abbas quoque Ere-
nus literas dedit Suitenſibus, qui-
bullæ Pontificiæ renunciat, eaque
n uſurum adverſus ipſos pollice-
Interea autem dum utrinque in-
e ſunt, Auſtrii primum in ſocieta-
iſciſcunt comites harum regionum
mannum ac Eberhardum Kybur-
omites & Dunii Dominos anno
horum opera prohibebant, ne ab
acceſibus commeatus ſubveheretur

F Vnder-

Vndervaldiis. Anno deinde 1213 Io-
nem Habeſpurgium utriuſque Rape
vilæ dominum, & hæredem Homb
gii comitis in ſuam clientelam adigu
& fœdus præterea cum eo contra pag
ineunt, propterea quod regio ejus fin
ma Suitiis, & commeatui intercipi
do, & bello gerendo longe opportuni
ma eſſet. Sequenti autem anno Rod
phus & Hartmannus fratres comi
VVerdenbergii, domini Sarunetum, i
dem Leopoldo Auſtrio ſe fœdere junx
runt, ſed horum frater germanus He
ricus nomine, Ludovici partes ſequut
eſt. Eodem tempore Bavarus Imper.
Romano Pontifice eſt excommuni
tus, privatuſque imperio, & propter
ſtudia hominum in varias partes ſci
ſunt dum hi ratam habent Pontifi
ſententiam, alii vero eandem nihili
cientes Ludovicum legitimum Imp.
noſcunt: pagi vero in hac diſſenſio
ſtudioſe eorum amicitiam colebant, q
Bavari partes ſequebantur, id quod p
ræque Helveticę civitates faciebant: na
etſi Tigurini & quidam alii initio A
ſtrium agnoſcerent, tamẽ cum is capt
Imperio renunciaſſet, fratres autem n
hilominus bello perſequerentur Bav
rum ipſi Ludovici partibus ſe junx
runt, ut qui jam vere ſolus Imperat
eſſe

Anno igitur 1327 fœdus fecerunt
pagi cum urbibus Imperii quæ Lu-
ci partium erant, Moguntiaco, Vor-
a, Spira, Argentina, Baſilea, Fribur-
Conſtantia, Lindovia, Vberlinga:
fœderi ſe quoque junxerunt Tigu-
& Berna. Sed quinto anno ab hoc
ere, Lucerna perpetuo fœdere tribus
s juncta eſt: id qua ratione factum
paucis exponam, ſi prius quædam de
s urbis origine ac ſtatu ante fœdus
etiorum paulo altius repetiero.

LVCERNA.

Rbs Lucerna ſita eſt ad fluvium Ru-
ſam, qua is effluit ex lacu amplo, &
quem ad tres pagos navigatur, ad
em altiſſimi montis, quem Fractum
tem, & Pilati montem vulgo no-
ant. Locus urbi commodus eſt,
d hac iter ſit in Italiam per Alpes Le-
tias, quem montem S. Gotthardi ho-
nuncupant, hinc merces ad Alpes
ehuntur, indeque in Italiam clitel-
s jumentis, & viciſſim Italicæ merces
lacum & Ruſam fluvium in Rhe-
n, ac porro in Oceanum deſcendunt.
go urbis incerta eſt: utrinque ad flu-
a extitiſſe caſtella ſingula traditur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

(hodie ſunt civium ædes) quæ ab A[illegible]
mannis extructa creduntur. Etterli[illegible]
enim Helveticarum rerum ſcriptor [illegible]
ad Auſtrios hæc refert, & prædonum [illegible]
ceptacula fuiſſe exiſtimat, plurimu[illegible]
vero aberrat, nam Rodolphi Habeſpu[illegible]
tempore primum Auſtrii in his locis [illegible]
perare cœperunt, quando Auſtrius [illegible]
catus Habeſpurgiæ domui ceſſit: ne[illegible]
credendum eſt iter commodiſſim[illegible]
per Alpes ullum principem paſſur[illegible]
fuiſſe à prædonibus occupari. Vrbs [illegible]
men accepiſſe videtur à lucerna, [illegible]
forte illic in uſum navigantium n[illegible]
ponebatur, atque huic rei credibile [illegible]
inſerviiſſe turrim illam vetuſtam, [illegible]
ad ſuperiorem pontem hodie ab a[illegible]
nomen habet, qualis & Tiguri cern[illegible]
à fluctibus VVellenberga dicta: F[illegible]
ros antiqui turres hujus generis app[illegible]
runt. Antiquiſſimam eſſe hujus loci [illegible]
pellationem, teſtatur diploma VVich[illegible]
di preſbyteri ſcriptum tempore Lud[illegible]
ci regis, in quo ſcribitur locum hunc [illegible]
cernam ex antiquitate dictum eſſe. T[illegible]
dunt autem annales domeſtici Lucer[illegible]
tes Carolo Magno adverſus Sarrace[illegible]
militaſſe, & ab eo cum privilegia q[illegible]
dam conſequutos, tum cornuum uſ[illegible]
quibus adhuc claſſicum tempore b[illegible]
canunt. Quicquid tamen illud ſit, m[illegible]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

a olim poteſtas, ut in multis aliis Ger-
manicæ urbibus, penes collegium Ca-
nonicorum fuit, collegium vero illud
fundavit VVichardus preſbyter frater
Ruperti, qui fuit dux militum Ludovici
regis. Ludovicus is filius fuit Theodorici
regis, qui circa 700. annum à Chriſto
nato, obiit: ab iſto etiam collegium Ca-
nonicorum Tiguri fundatum eſt. Hoc
tur collegium pervenit in poteſtatem
Abbatis Murbacenſis, ex donatione Pi-
pini regis: oppido quoque idem Abbas
imperavit ad tempora uſque Alberti Au-
ſtriaci Imp. hic cum in Helvetiis novum
principatum condere inſtituiſſet (uti ſu-
pra ſcripſimus) Lucernam quoq; à Mur-
bacenſi abbate emit, datis illi quatuor
pagis in Alſatia, & certa quadam argenti
ſumma, bis mille argẽti marcas fuiſſe fe-
runt. Habuerat antehac urbs ſub abbatũ
imperio immunitates multarum rerum
& præclara privilegia, neq; merum impe-
rium penes abbatem erat: cives ipſi op-
pidum ampliarunt, mœnia condiderũt,
idem ſuo arbitratu etiam tum tempo-
ris munierunt. Auſtrius quoq; princeps
eorum privilegia ſe inviolata cõſervatu-
rum eſſe promittebat, clementiq; impe-
rio uſurum ſe oſtendebat, uti nunquã in
largiendo liberalitas illi deerat. Sed non
multo poſt ſub Auſtriorum imperio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

gravibus oneribus preſſi, bellum q
cum finitimis pagis, maximo ſuo inc
modo gerere coacti ſunt: nam & p
pagorum incurſionibus expoſiti er
& domi maximo ſumptu præſidia
bant: turris Seburga hodie nomi
teſtimonium præbet noſtræ narrati
in qua excubias ad lacum adverſus
ſum irruptiones agebant: cumque
bellum apertum eſſet, neque pax
ab Auſtriis non defendebantur juſtiſ
piis, & nihilominus commercia peri
agri veſtabantur, cives ſæpe ab hoſt
tercipiebantur. Accedebat huc q
una cum Glaronenſibus bello adve
Ludovicum Imper. Otthonem du
Colmariam ſecuti, promiſſis ſtipen
fraudabantur: & cum in aliis bellis ſ
ptus feciſſent, & accepta ſyngrapha
parum pecuniæ præfectis Auſtrior
credidiſſent, non modo nihil reci
bant, ſed ita tractabantur, ut omni
lutionis ſpes illis periret. Aſſiduis ig
injuriis commoti cum ſæpe Auſtrios
terpellaſſent, & ſuppliciter ab iis pe
ſent, uti pacem cum pagis facerent,
ſtra re tentata ipſi tandem pacem c
tribus pagis fecerunt, integris tamen
ribus Auſtriæ domus. Offendit hæc
non modo Auſtrios, ſed multorum q
que civium animos, qui nobilium cli

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

agna ab illis emolumenta percipie-
, metuere enim utrique ne urbs ſe
gis fœdere conjungeret,& ita pror-
b Auſtriis alienaretur: itaque inter
onſpirant de opprimendis illis qui
lo pacem ſuaſerant & etiam ad fœ-
faciendum eundem hortabantur,
ujus rei fœdus clam inter ſe faciũt.
tem inter ipſos conveniſſe dicitur,
nſtituta hora noctis, qui in urbe eſ-
portas aperiant, Auſtriaci autem ad
mpus cum inſtructis equitibus illam
pent,& conjunctis in unum viribus
in poteſtatem redacta, pacem irri-
faciant, præſidium oppido impo-
, ne quid deinceps rerum novarum
ri poſſit. Verum cives de inſidiis
tis admoniti, conſtituta nocte om-
n armis fuere, portas præſidiis mu-
nt, ſic factum eſt, ut qui Auſtriis
bant, territi nuſquam ſe prodere
rent. Cum vero præfectus Roten-
gi una cum multis nobilibus Ver-
ni pagi ad urbem acceſſiſſet, ipſum
dem qui ſe amicum diceret,in urbem
aliquot nobilibus recepere, cæterũ
ores copias portis excluſere: itaque
ridie cum videret dolos ſibi parum
eſſiſſe, neque vi quicquam tentare
eret,quod viribus inferior eſſet, unà
ſuis Rotenburgũ rediit: ſecuti ſunt
 ipſum
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ipſum aliquot è civibus, qui Auſtriis
dicti pœnam domi metuebant. Co
ratio hæc acceleravit fœdus Helvet
cum enim cernerent odia & inſidias
bilitatis,& animadverterent in qua
periculo verſarentur, auxilium vici
rum, quod divinitus quaſi oblatum
videbatur, nequaquam rejiciendum
exiſtimaverunt. Fœdus igitur inter
ictum eſt menſe Novembri, die Sabb
qui proxime antecedit D. Martino
cratum diem, anno 1332. Mox aute
fœdere inito Auſtrii vicina Lucernati
oppida, Tugium, Sempachum, Rot
burgum, Meyenbergum, præſidiis
niverunt: ab his & commeatu Lucer
tes prohibebantur, & ſi qui paulo l
gius ab oppido fuiſſent progreſſi, vel
cidabantur, vel captivi abducebant
quare armata manu commeatum p
re cogebantur. Cum igitur anno ſequ
ti Martii XVII die Lucernates inſtru
exercitu Buchenaſſum (arx ea eſt ad
cum Tugium, quæ hodie Hertenſt
nominatur) peterent, Ramſvagius
ſtriorum præfectus Rotenburgi, in it
re eos ex inſidiis invaſit, & civium ci
ter 80 occidit, cum autem cæteri qui
villas prędandi cauſa diſperſi eſſent, p
pe Buchenaſſum in unum coiiſſent,
prælium commiſerunt, ac hoſtem

ec

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

bus 100 peditibus cæſis in fugam
erunt. At vero Auſtrius præfectus
perto Marte nihil proficere poſ-
nuo ſe ad inſidias convertit. Erant
ucernæ complures, quibus bellum
ium grave & moleſtum erat, qui
clientes Auſtriorũ fuerant, & hoc
omnia ſua beneficia amiſerant, &
bus prædiorum ſuorum, quæ ma-
parte in Auſtriorum ſolo erant,
ant. Cum his igitur conſilia ſua cõ-
ræfectus Ducis, & quoniam maxi-
amiliis nati & non exiguæ auctori-
erant, hortatur ut civibus perſua-
t ut fœderi trium pagorum renun-
& denuo totos ſe Auſtrio dedant:
dit quanto majora incommoda à
ipe vicino & potente hoſte metuẽ-
nt, quã hactenus à pagis acceperint
illorum hoſtes eſſent: & quoniam
ingentes imbres cum urbi minori
etiã ſuburbano agro multũ damni
rãt, ea quoq; res in omen ab eo ver-
, divinitus ipſos ſic puniri, quod le-
no ſuo principi rebelles ſint. Verum
illi his rationibus populum movere
poſſent, aliter rem aggredi ſtatuunt,
ter ſe conjurant de opprimendis &
idandis illis qui auctores & propug-
res erant Helvetici fœderis, ac hoc
urãdo & ſcriptis tabulis ſibi mutuo

 fidem

fidem dant. Quo autem ſe mutuo
ſent, rubris manicis ſinguli conjura
rum utebantur, atque hæc ipſorum
ſera erat: unde poſt apud Lucernate
proverbium abiit, cavendum eſſe à
cietate rubearum manicarum, atq; p
bri ingentis loco apud eos ducitur, ex
cietate rubearum manicarum nomi
ri. Conjuratorum numero aucto, c
Petri & Pauli Apoſtolorum, quæ eſt
nultima Iunii menſis, cædi deſtinat
locus in quo conveniant conſtituit
ſub fornice majori qui vicinus eſt pul
cę domui collegii ſartorum: eo enim
co vigiles nocturni tum temporis n
dum obambulare ſolebant: paratus e
eſt à ducis prçfecto exercitus, quem co
jurati patefactis portis in urbé recipia
Verum ſanguinaria hæc conſilia, ea n
cte qua patranda cædes erat, divina pr
videntia patefecit, cum enim conſtitu
loco armati convenirent, adoleſcés q
dam forte illac iter faciens rem anima
vertit, & conſilia eorum audivit, m
obſcurę noctis beneficio ſe ſubducens
lanionum domum venit ubi cum ex L
cernarum ſplendore & hominum ſtr
pitu quoſdam ludere & perpotare an
madvertiſſet, rem omnem illis indica
ab his ad ſummum magiſtratum omn
relata, & interea ſummo ſilentio civ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

a convocati ſunt, portæ præſidiis
æ,& conjurati antequam externũ
m admittere poſſent oppreſſi &
unt. Ac ne quid Ducis præfectus in
motu aperta vi conari adverſus
auderet, eadem nocte per celeres
rios præſidium à tribus pagis po-
nt, ab his poſtera die 300 milites
ręſidio venere: quo recepto muni-
rmata urbe, de conjuratorũ pœna
ptum eſt, literę conjurationis ipſo-
n medium prolatæ, conſcii qui no-
neficio evaſerant à primo tumul-
ti & in vincula conjecti. Quoniam
non exiguus numerus erat conju-
um, & ex his non pauci magnis fa-
orti, qui multos in urbe affines &
tos haberent, tribus pagis pro illis
edentibus, vitæ eorum parſum eſt,
ia mulctati ſunt, & ſe ſanctiſſimo
mento obſtrinxerũt, nihil deinceps
am contra Rempublicam & fœdus
ticum tentaturos eſſe. Ab eo tem-
apud Lucernates lege cautum eſt, ne
ives clandeſtinos cœtus & ſocieta-
ciant, & ſe mutuo juramento ullo
ciant, præter illud quod ſingulis
bis à magiſtratu exigitur. Erant
temporis Auſtrii reconciliati im-
ori Ludovico, quare illi apud hunc
s tres & ſimul Lucernates graviter
accu-

accuſant, illi viciſſim ſe purgare, &
dere quod graves ob cauſas & jure
fecerint, itaq; à Cæſare Tigurinis, L
tibus, & Baſilienſibus, qui tum Auſ
fœderati & pagorum quoq; amici
(nam triennio ante Tigurini in e
gratiam militem trans Alpes cont
pontios miſerant) commiſſum eſt
cem inter eos componant: itaque
anno 1334 per horum legatos ind
triginta menſium factæ ſunt, his leg
Lucernates tempore pacis duces d
dita pecunia & ſtipendiis nondum
tis ne appellanto: moneta ducum Z
gæ cauſa in urbe ſua utuntor: du
debita officia & obedientiam præſta
fœdus cum pagis tempore pacis du
pagi non impediant quo minus duc
pud ipſos ſuis prędiis & reditibus fr
tur: commiſſarii ab Imperatore co
tuuntor, qui controverſias Ducum
pagis cognoſcant. Prorogatę poſtea
hæ induciæ & quamvis infida pax e
& quæ aliquoties violata ſit, non ta
bellum aliquod Auſtrii publice adve
confœderatos geſſere, niſi poſtquam
gurum anno 1351 ſeſe confœderatis
xit, & proximo anno Glarona atque
gium, & altero poſt hos anno Berna
quorum pagorum ſtatu atque fœd
deinceps ſcribam.

TIG

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

TIGVRVM.

VRVM abſque omni contro-
rſia una eſt è vetuſtiſſimis urbibus
tiæ, domeſtici annales tradunt ſe-
annis poſt Trevirorũ urbem con-
eſſe. Treviros autem Trebetam
filium Abrahami patriarchæ tem-
us condidiſſe, Marianus Scotus in
nicis memoriæ prodidit. Tiguri-
n quoque mentio celebris eſt in
nnis hiſtoriis, quia & cum Cimbris
ſus Romanos militarunt, & Caſ-
conſulem profligarunt, & poſtea à
Cæſare bello Gallico victi & cæſi
& ab eo tempore uſque ad Ale-
norum irruptionem ſub Romano
rio Tigurum fuit, poſt in Franco-
regum poteſtatem, & inde ad im-
m illud Germanorum, quod Roma-
men & umbram habet, pervenit.
à regibus Francicis duo collegia, vi-
n unum, alterum fœminarum, Ti-
nſtituta; penes hæc olim maxima
rte imperium urbis fuit. Cæterum
e quæ ad Limagum edito loco ſita
fuit, Francicorum regum præfecti
arunt, qui collegiorum & urbis ad-
ti erant: poſt ſub Germanis Impera-
us itidem præfecti dati ſunt urbi

&

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

& collegiis non tamen qui in arce
tarent, nam hoc munus plerunq;
cipes viri habebant. Cæterum illis
poribus urbs nihilominus ſuum
lium habebat virorum triginta ſe
quibus duodecim quadrimeſtri ten
imperabant: fuit hæc forma Reipu
circa annum 1100 & duravit uſqu
annum 1336 quo tempore, uti mo
cemus, mutata eſt. Cæterum illis
poribus paulatim urbis libertas cr
atque collegiorum jugnm excutere
pit: in his enim pontificum & Im
torum diſſenſionibus Tigurini Im
torum partes ſequuti ſunt, & Frid
Ænobarbo, Friderico II, Lodovico
varo adhæſerunt, itaq; ab his privi
& immunitatibus aucti ſunt, præſe
àFriderico II;etenim hic mortuo B
toldo ultimo Zeringenſi duce, coll
rum & urbis Tigurinæ advocato,
in Imperii tutelam recepit,circa an
1218,ac poſtea multa privilegia coll
rum,& præterea jus eligendi ſena
quod antea penes collegia fuerat,
ves tranſtulit, ac ſtatuit ne unqua
ceat urbem ab Imperio abalienare.
derici etiam ætate cives urbem
valloque munierunt, communi civ
opera. Cum autem à ſacerdotibus
cives eſſent,exigerent, ut ipſi quoq
pe

in hoc opus rata ſui parte confer-
& præterea eos ſuſpectæ pudicitiæ
res è domibus ſuis exigere jube-
a re illi adeo offenſi ſunt, ut à civi-
eſſionem fecerint: ſed hæc lis ab
po Conſtantienſi ſopita eſt. Ac ali-
nnis poſt hanc controverſiam ci-
gurini, quod Friderico Imp. con-
r adhærerent, à Papa Romano ex-
unicati ſunt. His temporibus per-
he Friderici vetus arx (quo loco
mœniſſimus campis tiliis aliiſque
bus conſitus cernitur) diruta eſt
opera, ne forte aliqui occupata
ium libertati inſidiarentur. Multi
icinorum nobilium urbem, utpo-
is abſtentam & omnium injuriæ
am, infeſtabant: itaque cum an-
quens mercimonium ſerici panni
fuiſſet, multi etiam qui ſericum
nt, hoc tempore, quod cuncta in-
ſent, omne illud mercimonium
omum ad Larium lacum tranſla-
. Illis temporibus anno 1351 pri-
œdus Tigurini fecerunt cum Vriis
is, cujus formula ſupra à nobis
ta extat. Cæterum aliquot annis
itum Friderici, Conradinus hujus
Tigurinos ducum Sueviæ Impe-
icere tentavit: credo titulo advo-
uam olim Alemanniæ duces diu
in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

in ſua poteſtate habuere: cum ve
libertatem ſuam conſtanter def
rent, ejus opera factum eſt, ut
Conrado Imperatore proſcriberet
hac proſcriptione exemit eam Ri
dus Anglus Romanorum rex, qui i
rialibus literis privilegia eorum c
mavit, in quibus inter cætera h
guntur. Sane fideli relatione per
ad ſerenitatis noſtræ auditum,
Conradinus olim Conradi regis f
qui ſe ducem Sueviæ nominat, e
contentus injuria quod in vanun
gloriam alienam uſurpat, inſuper
in cives noſtros Thuricenſes, in n
& imperii noſtri gremio ſpeciali
catos, nec ad ducatum eundem, ſ
imperium prout ſtabilivit antiquit
modernitas approbavit, immediat
ctantes, tanquam ſubeſſent mem
ducatui proſcriptionis de facto,
nullo penitus jure poſſet, ſenten
promulgavit, &c. Data Hagano
die Novembri anno 1262, regni no
Amplum teſtimonium libertati Ti
norum his literis perhibetur, quo
men illo tempore non magnum po
forte habuit, nam eorum qui Fri
cum II in imperio ſecuti ſunt uſq
Rodolph. Habeſp. exigua fuit aut
tas, itaque quidam nullum horu

rum numero habent, ſed omne il-
empus interregno tribuunt, in quo
tam jure quam viribus decernebã-
leræque controverſiæ, & plerum-
nfirmiores à potentioribus injuſta
primebantur: præſertim potentio-
cini civitatum libertati inſidiaban-
tinera quoque paſſim prædonibus
a erant, deniq; anarchia ſummam
tiã improbis & audacibus homini-
uidvis audendi & faciendi dabat.
igitur Tigurini, ut ſuæ libertati &
i conſulerent, Regenſpurgi Domi-
oblato honeſto ſtipendio, & ſplen-
egatione miſſa, ſibi advocatum &
ducem fore poſtulant uſque ad ele-
em novi Imperatoris, erat hic Re-
urgius urbi vicinus, atque viribus
uſque tum temporis multum pol-
: is igitur honorem oblatum ma-
Tigurinorum contemptu reſpuit,
ndens, ſi cives Tigurini omnibus
imperiis parere, & urbem ſibi
xiam facere velint, paratum ſe
t eos in clientelam recipiat, & illis
nter imperet, quod ſi nolint nunc
ere, brevi tamen cogendos, ut
a inviti ſibi pareant: ut enim piſ-
aſſa, ſic urbem ſuis arcibus circun-
h & irretitam eſſe. Neque prorſus
erat Regenſpurgii jactatio, ha-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

bebat enim prope urbem arces m
ſimas, Vurpiam ad lacum Tigu
tribus forte paſſuum millibus ab
& eodem fere ſpatio ſub urbe ad
gum, oppidum Glanzeburgu
arce: præterea propius urbem i
monte ad Occaſum Vtlibergam
deriam arces, loci natura (uti t
dicabatur)pene inexpugnabiles:
ſedes illius, Regenſpurgum oppidu
arx, ab urbe non ultra 8 aut 10 pa
millia diſtabant. Deinde erant eju
fœderati comites plures, Kyburg
Burgdorfii habitabat, Raperſvi
Toggius, Nidovius, Arbergius, &
nes Eſchenbachii, Ringgenbergii,
bergii, Balmii, Homburgii, VVar
aliique quam plures. Tigurini igi
tumelioſam repulſam paſſi rect
Rodolp. Habeſp. conferunt, cui tu
ves inimicitiæ cum Regenſpurgic
cedebant, cum hoc fœdus ineunt
junctis viribus arces Vtznaberg
Vurtpiam, Vtlibergiam, Balder i
Glanzenburgum oppidum intra
nium expugnarunt & diruerunt
bello fatigarunt Regenſpergium,
dem pace facta in urbem Tigurin
mearit, accepto ab illis exiguo
ſtipendio. Facta ſunt hæc anno
proxime ſequentibus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Anno autem 1273. Rodolphus Ha-
purgius, à ſeptem viris penes quos
peratoris deligendi poteſtas eſt, Ro-
norum rex concordibus ſuffragiis
atus eſt: hic imperio potitus, Tiguri-
rum fideli & forti opera in multis
lis uſus eſt, & bello Bohemico ducen-
cives Tigurinos inter anteſignanos
mæ aciei collocavit, ac hortatus eſt
teros, ut horum virtutem, ante ſibi
time perſpectam & cognitam imiten-
:horum maxima pars eo prælio cæſa
reliquorum inſignia honoris ergo in
nciſcanorum templo depicta fuere.
navit Rodolphus rex pro veteribus
recentibus officiis Tigurinos multis
vilegiis, & honoris ergo ſignum eo-
n diademate purpureo ornavit. Mul-
vulgo exiſtimant, quia prælio ad Vi-
lurum facto ſignum Tigurinorum in
ſtium poteſtatem pervenit, ignomi-
cauſa faſciam ſigno additam, ſed ho-
m opinioni multa refragantur: pri-
ım enim illæ ignominioſæ notæ non
rpureæ ſed nigræ ſunt, deinde bello
rgundico quando Renatus Lotharin-
dux Helvetiorum ſignis omnes no-
ademit, Tigurini non paſſi ſunt hanc
ciam à ſuo ſigno auferri: ac anno 1512
n Iulius P.P. Helvetios novis ſignis
naret, noluit Senatus Tigurinus quic-

 quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

quam in ſuo quoad hanc faſciam mu
quod utique nunquam feciſſent, ſ
nominioſa nota fuiſſet. Adhæc V
duranus, qui illo tempore vixit quo
gurini ex inſidiis ad Vitodurum pr
gati ſunt, de Rodolpho rege ſcribit: T
ricenſe vexillum coronavit cum ma
gratiarum actione. Idem Vitodura
refert Iacobum Mulnerum civem T
rinum, bello Regenſpurgico cum
dolphus Habeſpurgius equo dejectu
ſet, eum corpore ſuo protexiſſe, &
prio equo impoſitum incolumem
reſtituiſſe, ob quod beneficium pe
Regem virum hunc & honoribus
naſſe, & ſingulari amore perſequut
eſſe, imo ſummam inter cives T
cenſes & comitem fuiſſe amicitia
quare Carion & qui eum ſequuti ſ
injuriam Tigurinæ civitati faci
quum eam ſeditionis & perduelli
contra Rodolphum regem accuſant
bello ab eo victa ſit, & ad officium
vocata. Poſt mortem Rodolphi T
rum Adolphi partes defendit, eaſ
ſequebantur Abbas S. Galli Epiſc
Conſtantienſis: ut igitur Tigurini ſ
jungerent, Vitodurum quod VVer
bergius Alberti Auſtrii nomine
magno militum præſidio tuebatur,
pugnarunt duce Toggio comite, c

primum victores, poſtero die dolo
rdenbergii qui Conſtantien. Epiſ.
ſigna præferebat, victi & cæſi ſunt.
epere etiam aliam expeditionem A-
hi nomine adverſus Groningenſes,
lus hi ſunt pagi Tigurini. Albertus
Rodolphi F. dux Auſtriæ his rebus
nſus, perſuaſus à ſuis maximam par-
civium Tigurinorum ad Vitodu-
periiſſe, urbem quam putabat va-
n defenſoribus obſedit: cæterum ci-
rmatos homines in edito loco, ubi
ndam arx fuerat, luſtrare, in quem
ectus erat ex caſtris Auſtriis, & quo
retur major exercitus, omnes mu-
s firmæ ætatis, & pueros adul-
s armis induerunt, quæ res in-
is exercitus ſpeciem præbuit, miſſis
de legatis ad Albertum, comme-
abant patrem ipſius Rodolphum
er urbem hanc amaſſe & foviſſe,
quoque omnibus bellis militaſſe
orumque forti & fideli opera ipſum
eſſe, rogare igitur ſe patris quoque
giis inſiſteret, & Tigurinorum po-
in amicitia colenda ſtudium & in-
iam experiri velit, quam hoſtium
m querelis fidem habere, præſer-
cum parati ſint ipſis ſatisfacere.
legatis benigne reſpondit, & eos
durum ſequi ſe juſſit, quo
 loco

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

loco pax inter ipſum & Tigurinos
mata eſt, hac conditione, ut cives
gurini Albertum Auſtrium legitim
Imper. agnoſcant & colant. Fuit h
pax etiam poſt obitum regis ſervata,
bello quod contra nobiles paternæ
dis conſcios Auſtrii geſſerunt, Tigu
conſtanter eorum amicitiam colu
bello item contra tres pagos illis mili
runt,& ad Moregartum (ut ſupra d
mus) 50 ex Tigurinis cæſi ſunt: Præte
in illa diſtractione imperii, quando
riantibus ſuffragiis delecti ſunt Ludo
cus Boiorum princeps, & Fridericu
domo Auſtriaca Alberti filius, Frider
Tigurini diu adhæſerunt. Anno dei
1330 pax facta eſt inter Boium & A
ſtrium, in qua Auſtrius Imperio ce
ac viciſſim Boius magnam pecuniç ſu
mam illi perſolvit, quam cum bello
hauſtus in præſenti argento non ha
ret, quatuor oppida Auſtrio oppigne
vit, Tigurum, Scaphuſium, Rinfeldia
& Neoburgum ad Rhenum: verum
gurini miſſis legatis ad Imper. Ludo
cum, oſtenderunt ſe ita imperio inſi
ut alienari non poſſint, eiuſq; rei di
mata proferebant, quibus inſpectis I
perator etſi alienior ab iis erat quod
derici partes ſequuti eſſent, tamen
liberos reliquit,& eorum loco Briſac

Auſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

iis pignori dedit. Duxerant tum n interceſſores trium pagorum le-, quos Ludovicus ob fidem erga ſe mum amabat, hi oſtendebant, ur-hanc pagis amicam & vicinam, ſæ-iam illis magno uſui fuiſſe: pollice-ur quoque Tigurini ſe deinceps Bo-qui jam unus & ſolus legitimus rator erat, non minori fide & con-ia obſervaturos eſſe quam antehac rium. Offendit hoc factū Auſtrios; nim Fridericus imperio renuncia-tamen fratres ejus Leopoldus, Al-us, & Ottho actiones has noluere habere, & bello Boium perſequuti t Pontifex quoque eundem anathe-ne cum omnibus ſuis feriit. Quare modo Tigurinorum urbs rurſum ab riorum amicitia diſceſſit, & à Papa mmunicata, decem & octo annis munione Eccleſiaſtica ac uſitatis anæ Eccleſiæ ceremoniis caruit: ſa-otes partim ſponte urbe exceſſe-, partim à civibus quibus ſacra ad-ſtrare nolebant ejecti & domo pulſi ſoli Franciſcani una porta egreſſi a in urbem rediere. Vrbi excommu-tæ & præterea alienatæ ab Auſtriis, les plerique Auſtriorum clientes ti erant. Anno igitur 1333 cum Ar-inenſibus, Baſilienſibus, & Bernati-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

bus, Schuvanovium arcem Gerolt
kiorum ad Rhenum ſitam, præd
rum receptaculum oppugnarunt &
ruerunt. Sequenti deinde anno Fry
ſteinium arcem ad Toſam fluvium,
huic vicinam Tuffium ſuperius, i
Schonenvertum ad Limagum forte
ab urbe paſſuũ milibus præterea Sch
tam prope Elgovium, Tigurini eve
runt,quod eorum locorum nobiles t
infeſti eſſent.

Anno deinde ſequenti forma Reip
Tigurinę mutata eſt,quæ res multor
motuum cauſa,& præcipua occaſio
ſe Helveticis pagis fœdere jungendi.
ri,ut diximus,triginta ſex Rempublic
adminiſtrabant, ſic tamen ut duodec
tantum quadrimeſtri tempore impe
rent, inter hos & plebem diſſentio
orta, plebs ab illis rationem adm
ſtratæ Reipublicæ repetere cœpit, p
cipue à medii ordinis ſeu ſecundis d
decemviris, ac aliquos ex his pecula
accuſare, qui urbis theſauros brevi te
pore diſſiparint, & præterea urbem g
vi ære alieno obſtrinxerint: ex his igi
octo ſibi male conſcii urbe exceſſeru
cęteri ſponte magiſtratu abierunt.D
decemvirorum poteſtate ſublata,ea m
giſtratuum ratio popularis, qua trib
tim deliguntur, inſtituta fuit.Hanc f
ma

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Reipublicæ Ludovicus Imperator
is tabulis confirmavit,quas etiam
ejus in imperio ſucceſſores ap-
runt. Cæterum cum hi qui urbe
erãt ſe populi judicio ſubjeciſſent,
ia multati,& in triennium qui mi-
m ab urbe relegati ſunt, fide prius
e nullam contra cives conſpiratio-
acturos:ignominia quoque pœnæ
a, ne ipſi liberique eorum in ſena-
egantur. Hac ſeveritate judicii ter-
teres Senatores, cauſæ ſuæ timere
runt, & novem ex eis urbe exceſ-
quibus exilium ratum fuit, bona
ata ſunt ex reliquis, novem alii
ia multati, & ad biennium rele-
nt, eaque ignominia notati,ne vel
l liberi eorum in ſenatum legan-
æteri innocentiam ſuam populo
runt,& in novum ſenatum electi
Exules autem Raperſvilam ſe re-
e, id oppidum 20 fere millibus paſ-
ſupra Tigurum ad lacum ſitum,
at tum temporis Ioanni è comi-
Habeſpurgenſium familia. Hic an-
nnium civitatis jus àTigurinis po-
erat,ſed quamvis civis eorum eſ-
hilominus Auſtriis non tantũ cog-
ne ſed etiam fœdere junctus erat;
; exules prompte hoſpitio excepit,
tis præterea conditionibus fœdere

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

cum illis facto. arcem oppidi eorum
teſtati commiſit. Itaque exules loco
neo & munito potiti, cives Tigu
injuriarum accuſare, conſulem nov
que ſenatum conviciis proſcindere,
quoque inſidias ſtruere cœperunt,
eam rem uti amicorum opera qu
urbe habebant: ſenatus autem re co
ta, de nonnullis horum qui domi e
ſupplicium ſumpſit: alii urbe clam
gêre, & ſe exulibus conjunxêre. Q
niam vero exules pacto non ſtab
omnes perpetuo exilio à ſenatu dam
ti ſunt, etiam hi qui definito tantum
norum numero relegati fuerant. C
autem civibus nihil tuti extra mo
eſſet, & comes ſæpe admonitus ofl
ne ipſe qui civis eſſet, exules tueri, &
ſpitio atque auxilio juvare pergeret,
vium querelas ſperneret, Tigurini
duis injuriis commoti copias ſuas ex
be educunt, & Raperſvilam oppidum
ulum ſedem oppugnant atque obſid
ſed illis fortiter propugnantibus, c
præterea annona abundarent, obſi
nem ſolvere coguntur, idque eo lib
tius fecere, quod Habeſpurgius exul
patronus domo aberat. Quare ſol
obſidione adverſus hunc copias duc
Grinovium, ea arx eſt ad caput Tigu
lacus, Tigurinorum copias ducebat I

th

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

s Toggius comes, cui de Grinovio
cum Habeſpurgio: Comes vero
urgius qui inſtructo exercitu
m Buchbergum inſederat, Tigu-
avibus illuc appellentes adoritur,
ſquā aciem inſtruere poſſent, in-
tos adhuc, cum quiſq; prout fors
in terram deſcenderet, fundit, &
es denuo compellit, ſed clades ea
agna fuit niſi quod Toggius co-
ptus fuit. Itaque poſtea ubi naves
o milite plenæ medio lacu conve-
ncitati ad iram, & ignominiam
am abolere cupientes, ducibus ex-
ntibus naves rurſus terrę appellũt,
ntegro prælio decernunt, qua pu-
igurini victores fuerunt, cæſus eſt
s Habeſpurgius & cum eo plures
bilitate clari viri, ſigna hoſtium
prǣda ſatis ampla in naves relata
apperſvilæ autem Toggius comes
n ſtatim à prima pugna terreſtri
re illic abduxerant) à civibus in ul-
em Habeſpurgii fruſtulatim conci-
t. Facta ſunt hæc anno 1337, eodem-
nno à Ludovico Imperatore & Al-
Auſtrio II hujus nominis, cogno-
to Claudo, inter Ioannem Habeſ-
jium cæſi filium, exuleſq; Tigurinos,
conſulem & cives Tigurinos pax
egibus facta eſt: Exules ſolvant civi-
bus

bus mulctæ loco ſexcentas argent
cas, per quinquennium exulent,
hoc tempore nunquam quatuor
bus paſſuum propius urbe abſint,
quennio finito in civitatem recipia
& illis ſua bona ſalva permaneant
ſum eſt Imperatori novam Reipub
mam hoc temporis ſpatio confi
poſſe, cui periculum erat veteribu
giſtratibus receptis, ne eorum ar
novis motibus excitatis, vetus f
Reipub.quam haud dubie multi eo
amici & clientes probabant, revo
tur. Pax hæc non fuit diuturna, ex
enim cum multi è nobilitate ſe illis
jungerent, pactis non ſtabant, ſed
bus moleſti multa quotidie adverſu
los moliebantur,itaq;Imperatore ita
cedente,exulum ædes,& quæcunq;
terea ex bonis eorum in urbe erant,
blicata ſunt.Proximo tamen anno c
ra Agnetis reginæVngarorum,(quæ
fuerat Alberti primi,& poſt patris ol
in Helvetia frequens degebat) & Fr
rici Auſtrii,atq; quarundam civitatu
pax deintegro inter exules & cives
gurinos compoſita eſt,quæ tamen p
re nihilo firmior aut diuturnior fu
quāvis enim exules pollicerentur ſe v
civium judicio ſtare,& quam illi mul
irrogarint luere, nihil tamen horu
præſ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

bant. Fovebant ipſos & contra Ti-
os incitabant multi ex Habeſpur-
milia, filius & cognati comitis Ioã-
uem Tigurini in prælio ad Grino-
occiderant: multi præterea alii ex
tate infenſi libertati Tigurinorum
mpub. democraticam, & nimium,
is videbatur, popularem, odio ha-
s Igitur Tigurini Landenbergiæ
iſſimæ familiæ arcem juxta Toſam
m, & alteram Schovvenbergiorũ
elſo monte ſupra Elgovium ſitam,
uſſerunt, propterea quod ex his lo-
ultum damni acciperent. Et ut vi-
as confirmarent, cum Conſtantia
Gallo civitatibus fœdus fecerunt:
rea cum inter ipſos & Scaphu-
s controverſiæ nonnullæ ortæ
t, quæ ad bellum ſpectare vide-
ur, eas quibuſdam civitatibus per
os intercedentibus, libenter com-
ere, & paulo poſt eoſdem in idem
s cum Conſtantia & S. Gallo
ipſere. Eodem tempore fœdus
tum eſt cum Epiſcopo & civita-
ſilienſi, præterea complures ſo-
tes ſeu domus Ioannitarum ſive
diorum equitum civitate dona-
, idque eo libentius, ut homines no-
& militares, quo genere homi-
Ioannitarum familia ſemper
abun-

abundavit, ſibi conjungerent. Ita
cinis & potentioribus urbibus &
lis partim fœdere antiquo conju
partim novis his fœderibus urbi ſo
aliquanto quietiores fuerunt res
rinorum, & videbantur exules o
ſpem vi potiundæ urbis abjeciſſe
illi interim quam occultiſſime co
tione facta urbem proditione occ
conati ſunt. Inierat autem cum il
dus Ioannes Habeſpurgius comes
filius, quem ad Grinovium à Tig
cæſum ſupra oſtendimus: hac con
ne, ut ipſe quidem exules in patri
in integrum reſtituat, & illi dein
mitis poſſeſſiones creditoribus obl
ſuo ſumptu liberent. Conjunxer
his Toggenburgius comes, Pereg
Landenbergius, cui ſuperioribus
graves inimicitiæ cum Tigurinis
ceſſerant, ſed quæ jam pace inter e
cta ſopitæ videbantur, Matzingius
& nobiles quamplurimi, partim ex
amici, partim etiam in comitis H
purgii gratiam, beneficiarii & cl
ejus. Habebãt etiam exules in urbe
cos veteres, quorum aliqui conſili
participes erant, cæteri non de
partibus credebantur, ſi primus
tus ſucceſſiſſet. Spes etiam erat m
acceſſuros ipſorum partibus, ſi v

ſtratus cernerent, cum homines
tos qui ſalva Repub. ipſi incolu-
ſſe poſſent, tum eos qui in hac mu-
ne Reipublicæ non conſequuti erāt
onores vel præmia quæ expecta-
& alios ſibi prælatos eſſe indigne
ant, & præterea qui faſtidio veterū
ovas appetunt, quales ſemper in
bus Rebuſpub. inveniuntur. Con-
n eorum erat Rodolphū Brunium
lem & novos magiſtratus, & om-
ui ipſis adverſati fuiſſent, noctu per
es vias immiſſis armatis hominibus
ſuæ trucidare, & urbe occupata
mperium ſibi vendicare, erepta li-
te civibus. Itaque ſexto Kalendas
ii anno Domini cIↃ ccc L Ti-
m venit Habeſpurgius comes, Pe-
nus Landenbergius, & multi nobi-
, & una cum his exulum nonnulli:
autem fama in vulgus edita, venire
nt pro exulibus apud Senatum in-
derent. Iiſdem diebus complures
ti clam in urbem venerāt, qui apud
s conſpirationis ſocios deliteſcebāt,
mites & nobiles ſecum adduxerant,
contemnendam manum famulorū
tam & ad omne imperium domi-
m paratam. Erat item militum ma-
numerus delectus, quorū alii equi-
e pedites noctu ad urbē accederent,

ut ſigno dato reciperentur, alii n
qua urbs lacu alluitur & ſecatur
tionem facerent, & tumultu exo
verent, ne quod ſubſidium eo loc
ferre poſſent ruſticani homines, q
ſidi utrinque ad lacum habitant.
autem omnia inſtructa parataq;
ipſa nocte quæ cædi deſtinata era
na providentia magis quam hom
conſilio & induſtria, conjuratio
detecta eſt: volebat ſcilicet Deus
incolumem ſervare, quæ poſteris
poribus Helveticam libertatem pr
tueretur, & ſuæ Eccleſiæ hoſpitium
beret. Deliberabant in civis cuju
domo de ſumma rerum conjurat
principes, & intenti horam noctis
ctabant qua ſignum dandum erat
rum conſilia exaudiit ſervulus qu
qui illuc totius rei ignarus diverte
illis deliberantibus præ laſſitudi
ſcamno reclinatus, ſomnum ſimu
Hic quam primum ſubducere ſe
tuit, recta ad conſulem Brunium p
quid cognoverit, & quantum ipſ
culum & ſenatui boniſque omnibu
mineat commemorat, ſimul etiam
ſtium teſſeram qua ſe per tenebras
ſcebant, conſuli indicat. Brunius c
ſtim armatus curiam petit, jam p
per plateas hoſtes vagabantur, v

illis teſſeram oſtenderet, evaſit, &
riam pervenit: ſervus conſulis qui
ini habitum ſumpſerat, cui in tan-
ſtinatione & trepidatione conſul
ram dare oblitus fuerat, non tam
æ ignoratione, quam quod conſul
putaretur, ante curiam cæſus eſt.
ſul publico famulo in templum
, eum ære campano more gentis
um adventum indicare jubet: hic
turris ab hoſtibus obſeſſa, per ig-
m oſtiolum è ſacra æde in turrim
it: & ſignum adventus hoſtium ci-
dedit: ipſe etiam Conſul è ſumma
cives magno clamore ad arma vo-
& urbem plenam eſſe hoſtibus te-
r. Cum autem Tigurum Limagus in
partes dividat, quæ duobus ſubliciis
ibus conjunguntur, ad utrunque fit
ingens cōcurſus, ſed alterius ſublicę
nullis clavis fixæ erant, mox deje-
uerunt, & omnis vis certaminis in
um pontem cui adjuncta eſt curia
toria incubuit. Area eſt non magna
ſum curiæ & pōtis aditū, hanc cum
a conjuncta hoſtes occuparunt, ad-
s hos cives cum è tectis lapidibus &
is pugnabant, tum etiā plurimi cō-
ati armata manu comin⁹ cōgredie-
ur. Inter primos fuere lanii, illi ut tū
in macello, quod proximo loco ſe-

H cundum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

cundum flumen ædificatum eſt ,
cædebant, tumultu & clamore co
exciti , ſecuribus ſuis armati in l
impetum fecerunt , in cujus rei m
riam æreo leone virtutis ergo ſun
nati,eum quotannis ludicra qu
pompa circumgeſtare ſolent. Illi d
qui ad ſiniſtrum fluminis latus m
urbem inhabitabant, ſtrenuè cum
ponte occupato depugnarunt.Fue
tem illi ad arma exciti hac occaſio
Diverterat apud quendam conjur
nis conſcium, comes Toggenburgi
periculo ante oculos poſito cum ſi
tueret, re cum hoſpite deliberata,ſ
ſe in locum tutum extra periculu
cipere: ſi res ſuis ſuccedant , facile i
cturno tumultu aliis rurſus imm
poſſe,perinde ac ſi rei geſtę interfue
vero ſecus quam ſperent res evene
ſibi conſulturum. Itaque conduct
catore Baxo, cum hoſpite & famu
gento bene onuſto naviculam piſ
riam conſcendit, ut extra urbem ſ
do flumine naviget. Verum ne for
ga ipſorum à Baxo proderetur,ſerv
perat, ut cum evaſerint ex urbe piſ
rem confodiat: id Baxus qui longiu
eſſe putabatur per tenebras exaudii
que navicula in latus depreſſa ill
flumen prȩcipitat,ipſe domum app

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

inos quos poterat feſtinanter exci-
clam arma capere jubet, magnum
urbi periculum imminere, & ho-
ditos alicubi latere, ubi tamẽ ſint,
onſilii habeant ſe ignorare. Quare
viciniæ homines conſule ad arma
nte, jam ante parati pluribus aliis
atis pontẽ occupant, & in eo aciem
a hoſtes ſtruunt. Ferũt etiam ſum-
mpli ſacerdotes nocturno tumultu
o, ut tum forte in templo noctur-
reces decantabant, armis arreptis è
imis ædibus prœlio ſe immiſcuiſſe,
rtiter pro ſalute, & libertate patriæ
taſſe: & forte eo anno anathema-
ontificis abolito poſt annum deci-
octavum in urbem redierant. Ci-
igitur numero aucto, cum ex di-
urbis partibus conglobati prodi-
& ſumma vi niterentur, hoſtes qui
urbem erant loco pulſi ſunt: ex iis
erunt XV, capti ſunt plures trigin-
tem, & inter hos Habeſpurgius
s, cęteri noctis beneficio evaſerunt:
ngius baro, & Peregrinus Landen-
us nocturno prælio occubuere:
s Toggius ſubmerſus in flumine
. Cæſorum corpora per urbis pla-
conculcanda, omnium ludibrio per
ium expoſita fuerunt. Poſtero die
irationis principes decem & ſeptẽ,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

rotæ fractis membris impoſiti ſunt,
plures capite mulctati: Habeſpurgiu
mes, Vlricus Baro Bonſtettius, & qui
alii in cuſtodia publica retenti. E
citus Habeſpurgii comitis, tum
lacu tum qui terra venerat, audit
urbe tumultu, cum nemo portas
patefaceret, magna trepidatione
mum refugit, ita ut paſſim per om
vias qua fugerant, veſtes, tela, arm
illis abjecta & relicta à vulgo poſter
colligerentur.

Rebus domi pacatis, ne quis nov
urbe tumultus metuendus eſſet, Br
Conſul poſtridie Kalendas Martii e
citum educit, & adjunctis Schaph
norum auxiliis, Raperſvilam conjur
rum ſedem & arcem obſidet. Cives
oppidi, comite capto, conjuratis par
cæſis, partim fuga elapſis, & abdita
quærentibus, cum auxilii ſpem nu
viderent, die tertio deditionem faci
& in nomen Tigurinæ Reipub. ſa
mentum dant, ut deinceps quicquid
te comiti perſolverunt, præſtent R
Tigurinæ, neque ullius alterius in
rium agnoſcant. Occupato hoc opp
duo ſe exiſtimabant Tigurini conſec
tos: primum ne ex hoc loco dein
vel ager ſuus deprædaretur, quod
frequenter factum fuerat, & urbi

frui poſſent: deinde ſperabant pro-
os & cognatos capti comitis, de
ncturos metu amittendi omnem
am regionem, capite totius regio-
ac ſede comitum capta. At regina
riæ inducias aliquot menſium fe-
Habeſpurgii Rodolphus & Got-
idus à Tigurinis de pace interpel-
animum ab ea prorſus alienum
debant, & vicini nobiles urbi infe-
os ad bellum inſtigabant. Quare
nulla pacis ſpes eſſet, Kalendis Sep-
ribus ejuſdem anni Tigurini exer-
m in Marchiam regionem (quæ ad
principium occaſum verſus ſita
ac comiti Habeſpurgio parebat,)
unt: miſêre Tigurinis auxilia civi-
Conſtantia & S. Galli. Tota illa
one depopulata, & incendiis vaſtata,
m quam Raperſvilam veterem vo-
obſident, & omnibus viribus op-
mant: præſidium rebus deſperatis de-
onem facit, ac incolume dimititur:
m ipſam funditus dejecere ac diruê-
Marchiani in verba Tigurinorum
runt. Exercitu deinde Raperſvilam
am, ita oppidum tum appellabatur,
o, pontem quo lacus jungitur ſol-
, arcem & mœnia oppidi magna ex
e diſiecere: atque cum certis nunciis
periſſent Albertum Auſtriũ ſtatuiſſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

magnis copiis Habeſpurgenſibus ſu
tias ferre, & Raperſvilæ ſtativa hab
urbem funditus igne delevere. Eo
tempore VValdneri Sultzii habita
in Alſatia, Tigurinis bellum indixer
mercatores eorum captos & ſpoli
omnibus contumeliis affecerunt :
hoſpitio aliiſq; rebus juvabant Baſil
ſes & Argentinenſes, eo nomine in
nati Tigurini circiter centum & ſep
ginta harum urbium cives, qui reli
nis cauſa D. Virginis Eremitanæ fan
petebant, capiunt : ſi forte civium ſu
periculo & calamitate moti, VVald
rum ut malorum cauſam finibus
arcerent. Sed hæc ſpes ipſos fefellit,
nim dictæ urbes & earum Epiſcopi, i
noſtris, Friderico Auſtrio fœdere ſe j
xerunt, venêre etiam in hoc fœdus a
urbes, Friburgum Briſigavorum, Sele
dium, Briſiacus mons, & Argentua
quam Calmariam hodie nuncupant
omnes junctis copiis bellum Tiguri
inferre, & captivos armis repetere
tuerant: quare cum ſe his impares vi
rent noſtri, & ſuperioribus bellis, atq
tumultibus aliiſque cladibus opibus
hauſti eſſent, captivos illis reſtitueru
& tum quidem bellum hac ratione av
têre. Cæterum quia atroces injuri
paſſi erant, nec dum finis aliquis ſper

po

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

at, legatos mittunt ad Romanorū
. is tum temporis erat Carolus IV.
omnem cauſam exponunt, ac do-
ſe, qui juſto bello Habeſpurgium
in urbe ſua ceperint, nunc hujus
d ab harum regionum nobilibus
vexari, & quod ſibi plus doleat,
icum Auſtrium & præterea ali-
præpotentes imperii urbes hos au-
juvare, itaque ſe liberam imperii
n, ipſius qui ſit caput imperii, con-
& opem ſuppliciter implorare:
ſua ſacra poteſtate & authoritate
t, ne deinceps Auſtrii principes, &
rii urbes, cæterique nobiles, contra
æquum ſibi bellum inferant, ſed
ntur urbem pacifice & quiete ſua
ate frui: quippe quæ parata ſit ſeſe
ſtere coram ipſo imperatore, ſi
contra ſe habeant. Imperator au-
querimonia, Tigurinorum legatis
niter reſpondet, ſe cupere conſer-
libertatem ipſorum, & daturum
m ſi pacem ipſis cum Auſtrio, &
is ejus ſociis poſſit conficere: auxi-
autem ipſis ferre, aut vi aliquid tē-
e non poſſe contra Auſtrios, nobi-
m Germanicam, & urbes Imperii;
horum ſit magna potentia, cui
empore non ſit par: debere itaque
rinos ſtudere ut aliqua moderata
 tranſ-

tranſactione res ſuas cum hoſti
ponant, in eo ſe illis non def
eſſe. Legati hoc reſponſo accept
domum redierunt, & quoniam
pore Albertus Auſtrius Alberti
Helvetiis erat, ad eum Tigurini
cum muneribus mittunt, hi hu
à principe excepti, reſponſum ab
tulerunt, ut cum plena poteſtat
redirent, cupere ſe amicum Ti
eſſe, habere autem quædam qu
illis agat. Poſtquam vero legati a
cipem Brugas Helveticas redieru
interea nobilium accuſationibus
minationibus alienatus, vehemen
tione in eos invehitur, ſe gravi inj
illis affectum, inquit, quod Raper
veterem & novā evertiſſent, Mar
vaſtaſſent & occupaſſent, hæc e
juris eſſe: poſtulare igitur ut quæ
parint ſibi reſtituant, quæ deſtru
ædificent, quæ vaſtarint pecunia
ita ſe hujus injuriæ veniam illis d
Quod autem Auſtrius princeps
Ioannis Habeſpurgii fuerant ſui ju
dicebat, id ſic habet: VVernherus
bergius comes poſſederat Raper
veterem, & non longe à Baſilea t
ces, in eodem monte ſitas, VVart
gum vocant: hic cum abſque libe
ſceſſiſſet, omnia ejus bona hære

nere Ioanni Habeſpurgio illi qui ad
ovium occubuit : ſed Auſtriaci
cipes Ottho & Albertus neſcio quo
cum viribus longe ſuperiores eſſēt,
ia hæc,& præterea novam Raperſ-
m totamque Marchiam ſibi vendi-
nt, eadem tamen reſtituère Ioanni
udum , ut vocant,& eum ſuum be-
ciarium & clientem fecerunt. Hoc
r nomine Auſtrius ſibi injuriam fa-
n dicebat , & ſatis fieri poſtulabat.
hæc ejus poſtulata Tigurinorum le-
reſpondebant: Ex his locis inſidias
ſuæ factas eſſe , cives ſpoliatos &
s, perduelles ſuos in his arcibus à ſe
tos eſſe: quare cum jure belli Raperſ-
m non amplius nobilium ſedem,ſed
ſatorum & latronum perduellium
rum receptaculum deſtruxerint,non
timare ſe cogendos ut eandem reſti-
nt in integrum, rogare ſe ſuppliciter
rinceps cauſam diligenter expendat,
paratos eſſe coram principibus &
ibus imperii, & quocunque denique
volueri , cauſam ſuam judicio de-
dere. Princeps autem iratus ait,
hanc non eſſe controverſam quæ
icio egeat, ſuas arces dirutas, loca ſui
perii vaſtata eſſe, hæc niſi reſtituan-
in integrum & ſibi ſatisfiat , ſe om-
us viribus Tigurinos ut id faciant

adacturum eſſe, & jus ſuum armis
ſequi velle.

Hæc cum domi à legatis ad Senat
relata eſſent, & ſimul etiam certis i
ciis comperiſſent urbem brevi obſid
dam fore, quod jam omnis nobilita
armis eſſet, in Cæſare autem & Imp
nullam ſpem auxilii eſſe ante didiciſſ
fœdus ſtatuerunt cum pagis Helve
inire pro communi libertate tuen
Coluerant hactenus inter ſe amiciti
& quamvis Tigurini ad Moregart
Auſtrio ſuppetias tuliſſent, tamen
non tam pagos offenderat, quam i
delectarat cognita illic Tigurinor
virtus & audacia: cum autem comm
nem hoſtem Auſtrium haberent u
que, facile judicare poterant, conjunc
omnium vires plus roboris habitur
Adhæc non ignorabant pagi magn
commodum ſocietatem Tigurinor
ſibi allaturam, ad commeatus ſubve
dos, quod & forum annonæ illic lo
ples ſit, & lacus ſubvectioni idoneus,
que cum Tigurini legatos miſiſſent
pagos qui eos de fœdere appellarent,
ſimul ingenue pericula ſua exponere
grata eorum hæc voluntas pagis ac
dit, ac paulo poſt legatos plena poteſt
Tigurum mittunt, à quibus fœdus
ctum eſt menſe Aprili anno 1351 &
de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

anno die VValpurgæ ineunte Maio
consignatum. Etſi autem Tigu-
quinto demum loco Helvetico fœ-
ccesſerit, tamen nihilominus pro-
urbis celebritatem & potentiam,
eps locus omnium conſenſu illis
eſt, quem hodie quoq; aucto fœde-
nent in comitiis, legationibus, aliiſ-
ublicis actionibus.
dus Tigurinorum acceleravit illis
in Auſtrium: erat princeps Auſtrius
menter quidem iratus pagis illis al-
qui primi fœdus fecerunt, non ta-
dubitabat ſe poſſe hos aliquando
ſub jugum mittere, nam cum re-
m inhabitent ſterilem, neque ap-
bellico illo tempore inſtructi eſ-
quamvis ſint prælio optimi, ſi non
bello tamen non ita difficulter
ri poſſe videbantur. Poſtquam
nis acceſſit Lucerna, quæ ſub Au-
um imperio fuerat, & mox Tigu-
urbs libera, & cujus ſumma in his
ibus eſſet auctoritas, longe vehe-
ius princeps commotus fuit. Non
illum latebat quantum virium, &
ritatis novo fœderi per Tigurinos
iſſet, itaque occaſione hac belli ac-
, Tigurinos bello perſequi; & ur-
pſam obſidere ſtatuit, ſi forte fœ-
ac ratione ſolvere poſſit, priuſquā
plures

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

plures horum exemplum ſequuti
fœdere illigentur. Hanc autem v
fuiſſe belli cauſam, non Raperſvil
ſtationem, vel hac manifeſta conje
aſſerimus, quod poſtea cum ſæpe de
ageretur, non jam amplius Rape
reſtitutionem Auſtrii urgebant, f
novo fœderi Tigurini renuntia
Menſe igitur Septembri ejuſdem
Albertus Auſtrius Tigurũ obſedit.
cum eo in caſtris Ludovicus comes
deburgicus, Fridericus dux Teccio
item Vtſilingorum dux, & Nori
genſis Burggravius. Epiſcopi auxil
miſêre VVirceburgius, Bambergicu
ſingenſis, Curienſis, Baſilienſis, Co
ſecum habebat 26. Eberhardum
tebergium exercitus hujus ducem
dovicum Ottingenſem, Fridericum
tenbergenſem, Schmalaneccios
Tettnangios duos, Furſtenbergios
Tierſteinios tres, Habeſpurgium, K
gium, Rodolphum & Herman
VVerdenbergios, Albertum & H
cum Nellenburgios, VVilhelmum K
bergium, Immerum Straſbergiu
Neocomenſem, Nidovium, Petrun
bergium, Hermannum, Friburgiu
Zolerinum, Metburgium. Vrbes qu
Argentina, Baſilea, Friburgum Br
vorum, Salodorum, & nonnullæ

ſua auxilia miſerunt. Copiarum
erus fuiſſe dicitur duo millia equi-
viginti millia peditum. At ex di-
parte quatuor pagi Tigurinis fir-
præſidium miſere: hi conjunctis
s, cum civibus urbem munierunt,
nnia ad obſidionem & oppugna-
m tolerandam, diligentiſſime com-
runt, ac utrinque aliquoties velita-
ulis levibus certatum eſt. Cæterum
multis diebus à cœpta obſidione
facta eſt, opera Friderici Toggii Co-
, & Hertegii Rechbergeri equitum
diorum magiſtri VVadiſvillæ, Baſi-
ium item & Bernatum, hac condi-
e, ut Helvetii ſiſtant ſe judicio Ag-
Reginæ Vngariæ, cui ab utraque
e duo aſſeſſores adjungantur, &
d hi majorve pars ſtatuerit, id ambæ
es ratum habeant: ejus rei gratia
rini ſedecim obſides dent è præci-
rum civium numero, quibus literis
at dux Albertus tutos à vi & injuria
. Abhorrebant ab hac pace quatuor
i, dicentes non eſſe fidem habendam
inæ Vngariæ, quę Alberti ſoror ſecũ-
h illum pronunciatura eſſet, ſed tamẽ
uaſi à Tigurinis, qui multum hujus
ati tribuebant, ipſi quoq; his cõditio-
us ſubſcripſere una cum illis, cõmu-
r exceptione addita fœderum ſuorũ,
quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

quæ ſalva ſibi eſſe velint. Iudices ab
ſtrio delecti ſunt, Immerus Strasſb
Comes, Petrus à Stoeffelen Comm
dator, ut vocant, Tannenfelſii: hi
nunciarunt pro Auſtrio: Tigurino
bent Raperſvilam utranque, cæter
quæ deſtruxerint, in integrum reſt
re, & Auſtrio ſatisfacere: Lucernam
ſtriorum imperio ſubjiciebant: in
dervaldiis multa prædia & jura Au
vendicabant; Suitiis jus piſcationis i
cu, ſylvarum multarum veterem
ſeſſionem & uſum adimebant: ſing
denique pagos graviter multabant, n
ratione habita injuriarum quas Ra
vilii Tigurinis intulerant, neque alia
cauſarum & defenſionum, quas fœd
ti & ab illis delecti judices, Phili
Kyen eques, & Petrus à Balma co
Bernatum proponebant. Horum
tentiam Agnes Regina approbavit,
lier verſuta quæ magnam præ ſe fer
ſanctimoniam, quanquam ſæpe ant
cum fratres imparatos videret, indu
aut pacem inter ipſos & Helvetios f
rat, ut interea illi militem compara
ſe commode adverſus Helvetios inſt
re poſſent, cum tamen interea pr
ferret, hæc à ſe fieri pacis ſtudio, & q
dam Helvetiorum commiſeratione.
autem hæc ſententia eſſet iniquiſſi
tan

..m Helvetii ſpondent ſe ratam ha-
..os : cæterum dux non contentus
..abet Tigurinos Ioannem Habeſ-
..um bello captum abſque omni
..a liberum dimittere, de quo tamē
.. judicibus ſtatutum fuerat, id cum
..urini facturos negarent, obſides
.. contra datam fidem in carceres
..it, fines ſuos præſidiis munit, &
..h de novo inſtruit.

GLARONA.

..lvetii cum omnis ſpes pacis eva-
..uiſſet, & ſibi denuo belligerandum
..nimadverterent, conſilio inter ſe
..Glaronenſem regionem occupare
..nt, ne hoſtes ex eo loco confœde-
..um agros, & præcipue Suitiorum
..ere poſſent, quare eodem anno
.. Novembri junctis viribus Tigu-
..Vrii, Suitii, Vndervaldii copias ſuas
..nam ducunt, & totam regionem,
..ne repugnante, occupant, cives ſa-
..nto obſtringunt, & propter ipſo-
..idem & fortitudinem ante ſæpe
..am fœdere ſibi jungunt. Glarona
.. eſt juxta Limagum fluvium non
..dum ampla, longitudine trium
..iorum Germanicorum, nomen
habens

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

habens à præcipuo totius regioni
cincta tribus partibus altiſſimis
bus, a meridie & oriente Rætos,
caſu Vrios & Suitios attingit, a S
trione caſtra Rætica dictam regi
qua Limagus vallem egreditur.
hæc a multis annis monaſterio
nienſi fuit obnoxia, donata S. Fri
ab Vrſo & Landolpho fratribus
ſoluebantur decimæ & conſtitut
tus, & cenſus certorum fundoru
exactionibus & vectigalibus eran
ri, vivebant ſuis legibus, & ſen
habebant ex civibus, cujus tam
ctio penes Abbatiſſam erat: adv
vero Cænobij & Glaronenſium f
nes Romanum Imperatorem que
de à Friderico Ænobarbo data e
honi Palatino Burgundiæ, à Bur
ad Habeſpurgios pervenit. Hujus
catiæ titulo imperium in Glaro
ſibi vendicavit Albertus Auſtriu
dophi Imp.F. reluctantibus Glaro
bus, quibus ante Seconienſe mo
rium promiſerat nunquam alien
à ſe eſſe, itaque nonnullæ nobilio
milæ patriam deſeruere, & aliæ V
quædam Tigurum commigrarun
ſtrii vires nacti, Suandium baroné
locis gratum & potenté domo ejec
ejus bona ſibi vendicarunt, jura q

atus Glaronenſis ad ſe tranſtulere:
d hactenus nunquam factũ fue-
æfectos in illam regionem miſere
pulum regerent, & illi jus dicerẽt:
n imperia cum aſpera & inſolentię
eſſent, plebs odio Auſtriorũ Hel-
bellum inferentibus ſeſe ultro de-
& perpetuo fœdere junxit. VVal-
s à Stadio Auſtriorum præfectus,
uam Glaronenſes Helvetiis ſacra-
um dixere, regione exceſſit, & VVe-
n ſe contulit: populus autem Glaro-
s è ſuo numero Ammanum, & ſe-
es pro veteri cõſuetudine delegit:
ia bellum ab Auſtriis ſibi imminere
lubitabant, vallem, cætera undique
ibus altiſſimis cinctam, prope vi-
Næfelium, qua liber in illam aditus
, muro foſſaque clauſere.
um hæc Glaronæ geruntur, Decem-
enſe Tigurini exercitum verſus Ba-
ducunt, quo loco firmum præſidiũ
riorum poſitum erat, quod Tiguri-
m agrum ſępe incurſionibus vaſta-
taque Tigurini ipſorum quoq; agris
tis, & ſuburbano incenſo, copias per
montis domum reducebant, quo
ad Tetivillam Ellerbachius Auſtrii
is dux cum 4000. vias inſedit, Ti-
orum non erant ſupra mille tre-
os (ſunt qui multo minorem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

numerum ponant) hi cum hoſte
greſſi inſigni victoria potiti ſunt ,
ſtium 700 cæſis , inter quos inſig
res 65 è nobilitate periiſſe tradu
Sequenti anno VValtherus à Stadi
nuper præfectus Glaronenſis fuera
lecto exercitu Glaronenſes rurſus
ſtriis ſubjicere parat , occaſione ca
quod 20 Glaronenſium Tiguri in p
dio urbis eſſent , ſed ab incolis v
prælio, cum multis aliis è nobilitat
cubuit, 2 Februarii. Eodem die A
qui Tugii erant navibus Artam pro
Suitiorum agrum invadunt , quo
..dem in Suitiis, quæ & Stadii apud
ronenſes fortuna fuit . Omnes qu
confœderati miſſo exercitu Berona
pagi Verbigeni vicina loca, è quibus
ſtrii frequenter Lucernenſes invade
depopulati ſunt : viciſſim Auſtrii C
nacum Suitiorum, & quædam alia
igne ferroq; vaſtarunt, non tamen a
ſuorum jactura. Circa ferias au
Pentecoſtes, Lucernates trium pago
auxilio adjuti , Habeſpurgum arcem
lacum Lucernatem ſitam, oppugna
ne ceperunt & funditus everterunt,
cidatis omnibus qui in præſidio
erant,

T

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

TVGIVM.

GIVM quoque illis diebus Helve- co fœderi acceſſit. Eſt autem Tu- oppidum inter Tigurinos & Sui- in pede paſcui , & vitibus conſiti is ſitum , ad lacum piſcoſum ipſis tiis communem, caput, ut putatur, norum populorum, qui cum Tigu- Cimbrico bello adverſus Roman. arunt. Paruit urbs aliquando nobi- poſtea in Auſtriorum poteſtatem enit, hi bello Helvetico perpetuo dia illic alere quæ Suitios & Tigu- infeſtabant. itaq; anno 1352 menſe , Tigurini cum quatuor aliis pagis ditionem adverſus Tugium ſuſce- præſidiarii qui diffiderent muni- bus oppidi ante adventum Helve- m eo deſerto, Bremogartum & vi- loca Verbigeni pagi ſe contulerunt, tamen qui fidem Auſtrio ſervare nt, obſidionem per dies 15 ſuſtinue- d cum aliquoties ſumma conten- e Helvetii oppidum oppugnaſſent, em deditionem fecere, & Helvetiis mentum dixerunt, hac conditione, ra præfinitum tempus dux Auſtrius xercitu adducto obſidione libera- ab Helvetico ſacramento liberi in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ejus obedientiam redire poſſent: ea
re legatos ad ducem auxilium pet
miſerunt. Erat tum dux Albertus in
naſterio pagi Verbigeni quod cam
Regium vocant, id paſſuum mil
xxx plus minus Tugio abeſt, cum au
apud ipſum Tuginorum legati man
ſua exponerent, accidit forte ut prin
in periſtylio obambulans, ab auc
quæreret, an accipitres cibum cepiſſ
ibi Hermannus legationis princeps,
inquit, clementiſſime Princeps, an
tuorum clientũ potior tibi, quam av
ratio eſt, præſertim cum ita ab hoſte
geamur, ut ni auxilium feras, deditio
facere cogamur? Cui princeps. Ag
deditionem facite, brevi omnia,
nobis ablata ſunt, recuperabimus. Q
re Tugini cum viderent ſibi nullan
Auſtrio ſpem eſſe, Helvetico fœder
junxerunt.

Vix dum fœdus in tabulas relatum
ab omnibus pagis jurejurando con
matum erat, quando Albertus Auſtr
ſecundo urbem Tigurinam obſidio
cinxit, medio menſe Iulio: cæterum
dum menſe elapſo, interventu Bran
burgici Marchionis pax facta eſt his c
ditionibus. Tigurini Ioannem Hab
purgium, qui jam tertium annum cap
vus erat, liberum abſque omni mul

ecio dimittant: pari conditione us Dux Tigurinorũ obſides, quos cula conjecerat, indemnes atque s dimittat. Tugini & Glaronen- ti jurejurando Auſtriis uti antea at, cæteroqui nihil impedire quo Helveticum fœdus ratum ma- His conditionibus Ioannes Habeſ- us libertatem adeptus eſt abſq; pre- d non eadem fide Tigurinorũ ob- ex pacto dimiſſi ſunt, hos enim libertatem adipiſcerentur uam aureos perſolvere oportuit: quam- ſic quidem pace uti potuerint. Nã ſpurgius libertati reſtitutus, mox ſvilam vicinaque loca Auſtrio de- ui Raperſvilam ſtatim muniit, & præſidium impoſuit, unde novi belli ria orta eſt, cum præſidiarii Tiguri- m fines invaſiſſent, & Meilæ (qui vi- ollegii Tigurini erat) quinquaginta trucidaſſent, ac facile apparuit Au- novi belli occaſiones quærere. Se- ti anno cum Suitiorum legati no- ſuorum confœderatorum à Tugi- conditione pacis factæ juſiuran- exigerent quo fœderi obſtringeren- b Auſtriis contumeliis affecti ſunt, collectis copiis Tugium denuo oc- runt, & Helvetiis ſacramentum di- juſſerunt. Eodem anno Berna

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ſexta die Martii menſis, anno à
Chriſto 1352 Helvetico fœderi acc
de qua urbe longe potentiſſima in
vetiis, hoc loco quædam dic
ſunt.

BERNA.

BERNAM urbem condidit Be
toldus Zeringiæ dux, quintus h
nominis & ultimus, offenſus nobili
cujus fraudibus filii ipſius venen
pueritia necati ſunt, ideoque urbem
conditam Imperio Romano attrib
libertateque donavit, quam ejus vol
tatem Fridericus II Imperator ra
habuit, & ab obitu Zeringii, qui a
1218 mortuus eſt, nomine imperii
præfectum dedit Otthonem Raver
ſed aliquot annis poſt propter forten
fidelem operam, quam cives ejus u
Imper. navarant, majoribus privile
& immunitatibus ab ipſo donati ſunt
à jure præfecti exempti. Cæterum in
lis turbis, & anarchia Imperii Kyburg
comes Burgdorffii dominus, libertat
urbis opprimere conatus eſt, conjun
ſibi vicina nobilitate & Friburgo op
do, quod Berchtoldus IV condiderat
hujus filius ambas urbes perpetu

ami

iam ſervare juſſerat. Belli occaſio
quod Bernates agro trans Arulam
pontem ædificare cœperant, id
qui trans Arulam imperabat,
bere conabatur, quare Bernates ut
ſariis pares eſſent, ſeſe in cliente-
abaudiæ comitis dederunt, hic co-
Kyburgii repreſſit, & pace parta
ia urbis ampliavit. Bello deinde
Sabaudum & Burgundum orto,
tibus Sabaudus pollicetur, ſi ſtre-
uxilium ferant, ſe re bene geſta
ium quodcunque petierint datu-
illi igitur fortiter pugnantes, victo
pręmii loco veterem ſuam liberta-
Sabaudo repetiere, idq; illis bona
b eo præſtitum eſt, fœdus tamen &
tiam ab eo tempore perpetuo cum
do coluere.

bs libertati reſtituta, antequam in
sHelveticum veniret, varia & diffi-
bella geſſit, cum pro libertate tuen-
m pro finibus ampliandis. Pugna-
cum Gothofrido Habeſpurg. anno
quamvis infeliciter, numero ab ho-
s ſuperati. Præterea cum Turianis
ruerianis Rodolph. Habeſpurgius
am bis obſedit, cauſa belli prætexe-
r, quod fidem publicam Imperii vio-
t quibuſdam Iudæis captis & mul-
Albertus Auſtrius Imper. Rodol-

phi filius ante urbem ipſam cum
tibus pugnavit, quo prælio civium
periere. Anno Domini 1291 fo
verſus Bernæm fecere Comites Sa
Neoburgius, Gruerianus, Epiſco
ſanenſis Turrianus dominus, n
item urbes & ex nobilitate mul
Bernates auxilio comitum Kyb
& Arbergii, civitatiſq; Salodor
genti prælio vicerunt in eo col
tonitru nomen habet : Dux Be
hoc bello fuit Vlrichus Erlachiu
mis annis multę arces vicinæ ur
& dirutæ ſunt, bellum in Simm
Minniduni, multiſq; aliis in loci
ſus infeſtam nobilitatem felicite
& fines ab illis ampliati ſunt.
quoque vallis incolæ, liberi homi
his annis Bernatibus junxere: qu
felicitas nobilitatis odium & in
auxit, ex quo Loupenſe prælium
maximum eſt ſequutum. Loupa
dulum Bernatum obſederunt m
mites & nobiles collecto inſtruc
exercitu, in quo qui minimum
peditum, ter mille quingentos
fuiſſe tradunt. Bernatum fuer
citer quinque millia, his auxilio
ex Vria, Suitia, & Vndervaldia,
terea Haſelia valle, ſingulis r
bus 300. His copiis Bernates

Erlachio duce hoſtem ante Loupam
ni prælio ſuperarunt, in quo occu-
Sabaudus comes qui à patre eo
is venerat pacis componendæ cau-
d ab aliis coactus erat prælio inter-
comites item Nidovius, Arber-
, Valendiſius, equites 1500. cæſi,
quos 80. ex inſigni nobilitate, pe-
m circiter 3000. Pugnatum fuit an-
339. Iunii 21, Ab ea pugna bellum
rſus Friburgios qui Auſtrio ſe in
telam dederant, & vicinam nobi-
em, non minori ſucceſſu Bernates
runt, nam ad Schonenbergium Fri-
gii prælio ingenti victi ſunt, ager va-
us, ipſa ſuburbia oppidi incenſa. Sig-
ium, Langenovium, Burgdorfium,
gavallis Pyreneſtica, Arbergum,
cum, Nidovium, Thunum, aliaque
ida & celebriores vici, vel vaſtata,
deditione capta ſunt. Tandem regina
garica Agnes pace facta bello finem
oſuit.

Cum autem omnibus bellis nobilita-
n infeſtam experti eſſent, quæ ſcilicet
Auſtriorum clientela erat: Helvetio-
n autem amicitia non infeliciter uſi
nt, novum bellum accidit, in quo
eter Bernatum expectationem Vnder-
dii ſeſe ipſorũ hoſtibus junxere, Cives
natũ erant Ringgenbergii dominus,

præterea præpoſitus Monaſterii
duos lacus ſiti, hi imperabant r
quæ eſt ad Brunicum montem & h
Brientium; ſed cum duriora eſſe h
imperia homines illius regionis co
rerentur, ſeditionem adverſus eo
vêre,& in auxilium vocatis vicini
dervaldiis,Ringgenbergam arcem
mino abſente captam, igni deleve
præpoſito quoque ſervitia & cenſ
bitos perſolvere detrectabant. Ber
igitur legatis miſſis hortabantur V
valdios ne contra jus & æquum ſe
ſis hominibus opem ferrent, veru
nihil moti hac re, cum illis Brient
ſtra poſuere. Bernates accitis au
ſociorum Salodorenſium, Thunio
Bipennium, & Moretenſium, inſt
copiis Brientium profecti pugnam
ſeditioſis & Vndervaldiis commi
victoria penes Bernates fuit,victi fu
in vicinos montes receperunt. Vn
valdii quibus ignominia doleret,
fœderatos ſuos Tigurum, Lucern
Vriam, Suitiam, Tugium & Glaro
auxilio vocarunt: verum Bernates
ſis ad hos pagos legatis offereba
juri, & vel ipſis Heluetiis judicibus
ratos eſſe cauſam ſuam agere. Quare
cernæ conventu habito,legati Helv
rum utriuſq; partis rationibus au

j

e Vndervaldios renuntiare fœderi
cum Brientiis fecerant: Brientios
n debere veteribus dominis pare-
pro damnis datis illis ſatisfacere.
n comitiis Bernates perpetuo fœ-
cum tribus pagis Vria, Suitia, &
rvaldia ſe conjunxerunt. Etſi au-
fœdus tantũ cum tribus pagis tum
e, nihilominus Tigurum & Lucer-
tenentur, nam tres pagi Tigurinis
cernatibus literis datis ſe obſtrin-
, quod de auxilio appellati & juſſi
ntes quoque evocare, id jure fœde-
ius facturi ſint, viciſſim Tigurini &
rnates ſeſe literis obſtringunt, quod
ati à tribus pagis Bernatibus auxi-
l pro viribus laturi ſint.
edus Bernatum ſecuta eſt tertia ob-
urbis Tigurinæ. Albertus enim Au-
s confœderatos coram Carolo IV
ratore accuſavit, is audita reſpon-
e confœderatorum, inducias fecit
ad reditum ſuum: cogebatur enim
ter quædam imperii negocia ex his
nibus diſcedere: cæterum à reditu
Tigurum veniſſet, utriuſque partis
nibus auditis, primum cum Helve-
c præcipue Tigurinis agere cœpit,
ederi renuntiarent, & addebat eos
int urbs Imperii non poſſe injuſſu
eratoris fœdus ullum facere: cæte-

rum

rum Confœderati cauſas ſui facti re
bant, ſua privilegia proferebant, o
debantque ſe ſalvo jure imperij fo
mutuo pepigiſſe. Cum autem Helve
fœdere inito depelli non poſſent,
Auſtrio deinde egit, & ab eo petiit
Lucernam, Glaronam, Tugium, d
enim pagis potiſſimum controve
erat, imperio vendat, verum dux e
animo reſpondit, malle ſe urbes aliq
à Cæſare emere quam ſuas illi vend
Tum denuo urgere Cæſar Helvetios
rem ſuo arbitrio permittant, & p
ceantur ſe ipſius judicio ſtare velle
ipſum ducem quoque facturum e
ſed Heluetij id non aliter quam cum
ceptione ſuorum fœderum facere v
bant: cum autem Cæſar exception
nullam admittere vellet, omnis actio
rita fuit, induciæ tamen factæ ſunt. P
ro tandem aſſiduis interpellationi
fatigatus Cæſar, ſolutis induciis bell
Helvetiis indicit, & una cum Auſt
Tigurum obſidet, cæterum cum Ti
rini ſubinde miſſis legatis ab Imperat
ſupplices peterent, ne ſe urbem Imp
in Auſtrii gratiam bello perſequatur,
nihil aliud quam ſua privilegia cõſer
ta velint, & nullam æquam comp
tionis rationem reſpuant, cœpit Auſt
de pace interpellare, cujus cũ ille omn
act

em rejiceret, ſoluta obſidione Im-
r diſceſſit. Movebat etiam illum
n ſuo exercitu tantum fere ur-
mperii copias haberet: urbes au-
elvetiis quam Auſtrio amiciores
t,quamvis ſuam auctoritatem in
ſidenda ſecutæ eſſent. A Cæſaris
Auſtrius quoq; obſidionem ſol-
ritus adventu novi præſidii quod
pagi Tigurinis miſerant: copias
ſuas per vicina oppida & arces
it,illis in mandatis dedit, ut per-
confœderatorum fines infeſtent.
o demum anno hujus belli, au-
te & ſtudio Caroli IV Imperato-
x facta eſt inter Auſtrium princi-
Tigurinos, cujus formulam huc
ere longum eſſet, ſumma capi-
c eſt. Primum hoc bello capta
e reſtituantur. Secundo Tigurini
ium albo non inſcribant, qui ſub
habitant, ſed ſi qui in urbem cō-
e voluerint, liceat eos recipere,
n recipiendorum jus ante ha-
t. Tertio qui feuda habent,ab eo-
omino jus petant: qui aliorum
ones occuparunt, reſtituant, aut
ſiſtant:exulum tamē bona hic ex-
ur. Quarto Tigurini in poſterum
jungant fœdere Auſtriorū clien-
mo juvent Auſtrium ut jus ſuum
con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

conſequatur. Quinto ſi contr
oriatur inter Auſtrium & Helve
fœderatos, quo judicio illis litig
ſit conſtituitur. Sexto Helvetiis
dera ſalva maneant. Sunt quæd
quoque hoc fœdere ſancita, ſed
majoris momenti huc annotare
Diverſa interpretatio hujus fœde
vam litem peperit, quæ tamen
bello compoſita eſt, ambæ enim
opibus & viribus exhauſtæ bellu
rebant. Albertus Bucheimerus
præfectus Tuginos in verba p
adigebat, illi juſiurandum nolle d
cum exceptione fœderis Helvetic
eo à quinque pagis, quibus ſe obſtr
rant, ſolvantur: relata eſt ad Ca
IV; is demum pronuntiavit, T
fœderi exemptos, quum in conc
bus pacis caveatur urbes Ducis a
vetiis non occupandas, aut ejus i
impediendum in illis eſſe. Etſi aut
Jebat Helvetiis reſponſum, cum
in pace excepta fuiſſent fœdera j
cta, duntaxat cautum ne deincep
Auſtriis clientibus nova jungant
men adeo eos belli tædium ceper
Tugium dimiſſuri Auſtriis vider
ni Suitii obſtitiſſent, hi nondum
obſignarant, atque tum ſubito c
copiis Tugium profecti cives ſacr

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

urunt, qui viciſſim etiam legatos
n miſerunt, qui ab illis ſacramen-
xigerent. Agitata fuit hæc res
contentionibus: tandem Tor-
opera induciẹ annorum undecim
unt, idque poſt obitum Alberti:
bant autem induciarum tempore
m & Glarona in fœdere Helveti-
tamen Auſtriis parebant, & præ-
t debita officia. Tuginis Amma-
Suitenſium pago quotannis Au-
dabat. Glaronenſibus præfectum
Gotthofridum Mulnerum Tigu-
. Induciæ hæ poſtea in plures an-
orogatæ ſunt. Cæterum Leopol-
berti filius cum Helvetios odiſſet,
tamen bellum illis inferre liberet,
pater bello parum profeciſſet, An-
um Helvetiis commiſit, hi vaſta-
ionibus quæ Rheno vicinæ ſunt, in
tiam progreſſi Auſtriacis non mi-
nam Confœderatis damni dedêre:
quot prœliis victi, Helvetiis, Se-
s, Alſatis & aliis regionibus vaſta-
mum ſe recepere: geſta ſunt hæc
1376. Poſt ſexennium bellum ad-
Kyburgium comitem ſubſequu-
ſt, hic Salodorum urbem fœdere
tibus junctam proditione occupa-
atus eſt, eodemque tempore Au-
unium & Arbergum Bernatum
oppida

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

oppida per inſidias intercipere vo
bellum deinde apertum Kyburgiu
dorenſibus intulit, in quo Bern
reliqui pagi Salodorenſes juvere; I
ro qui nuper cum Helvetiis fœdu
rat, clam Kyburgium juvabat,
auxilia contra fœdus commeatu
riſque rebus juvabat: cæterum
tandem bello exhauſtus pacem cu
lodorenſibus & Bernatibus fecit
Burgdorffum oppidum 40000
rum vendidit. Erat tum Auſtrio
quæ controverſia cum urbibus In
hæ fœdus fecerunt, in quod et
ceptæ ſunt Helveticæ urbes, Ti
Berna, Salodorum, Tugium: ca
Dux artibus hoc fœdus ſoluit,
troverſiam quam cum Suevicis &
conicis urbibus habebat amice
lis compoſuit: cum Rhenanis au
bibus in Alſatia congreſſus eas
ſuperavit, qua victoria elatior
animum ad urbes Helvetiæ ſub
rium reducendas adiecit, occa
hæc erat. Auſtrii præfecti Petru
bergius VVolhuſæ & in valle I
chia, Hermannus Grunenbergiu
tenburgi, quibus hæc loca à Duc
nerata erant, tyrannico imperio
premebant, & vicinos quoque L
tes contumeliis afficiebant, ita

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

legatis à Lucernatibus jus civitatis
re, cæterum re ad præfectos relata,
& alii qui in hac re operam ſuam
impenderant, eorum juſſu laqueo
ſi, fidei & induſtrię ſuæ pœnas de-
t. Rottenburgi quoque nova ve-
ia imponebantur pagis qui illa via
ntur: his injuriis accenſi Lucerna-
xilio trium pagorum Rottenbur-
29. Decemb. anno 1385. occupant,
diripiunt, quam Grunenbergius
deſeruerat, mœnia oppidi dejiciũt,
ſas æquant, ne Auſtrii denuo præ-
illic poſito Lucernates oppugnare
t. Non multo poſt Sempachios
ue Lucernates civitate donarunt, &
o Richen-zee præſidium impo-
200 hominum: verum præfecti
iaci exercitu collecto oppidum op-
atione capiunt, præſidium truci-
cives omnes, nulla neque ſexus aut
ratione habita, aut cæſi aut una
ppido concremati ſunt. Meyen-
m in iiſdem locis oppidum, con-
ati omnes Berna excepta captum
lio firmarunt; ſed Auſtrii ſimulata
præſidium eliciunt, & 81. cæſis cæ-
fuga in urbem compellunt: ea re
ta pagi ſuos milites domum revo-
arcem & oppidum incendio delent.
antur hęc belli auſpicia & primor-

dia Helvetiis adverſa fuiſſe, itaque m
gno ſtudio & ingenti apparatu bell
ubique ab Auſtriis parabatur, & m
ti quotidie ineunte proximo anno li
ris & fœcialibus miſſis confœder
bellum indicebant: neque ſegnius H
vetii ſeſe parare & proximo cuique h
ſti bellum inferre parabant. Bernen
qui hactenus quieverant, crebris conf
deratorum nunciis exciti Torbergum
Koppingam Petri Torbergii arces
ruere. Lucernates cum tribus pa
VVolhuſam arcem & oppidum va
runt, item Liclam, Rinacum, Bald
gum. Tigurini cum pagis junxere c
pias quibus Verbigenum agrum vaſt
runt, & domum reverſi Rumlangu
arcem ad Glattam oppugnatione ca
tam igne delevere. Quoniam vero A
ſtrii exercitus Brugis ac Badæ maxima
parte prope Tigurum colligebantur, c
debatur ducem denuo urbem obſeſſ
rum eſſe, quare pagi quatuor Tiguri
mille ſexcentos è ſuis ſubſidio miſere.
Cæterum dux Leopoldus cum didiciſſ
urbi præſidium miſſum, recta in pag
qui magna copiarum parte nudati vid
bantur, exercitum ducere cœpit: ea
per exploratores Tiguri cognita, pa
Tigurinos urbi ſuæ præſidio eſſe jube
ipſi ſub ſignis diu noctuque magna ce
rita

Sempachum proficiſcuntur,& eo-
ie quo dux cum copiis illuc perve-
, qui erat 9. Iulii: pugnatum eſt
o die: dux Leopoldus Alberti ſa-
F. Alberti Imp. N. cæſus, atque
è nobilitate 676. è quibus inſig-
coronatis & criſtatis galeis inſig-
. Confœderati tam ſplendida vi-
potiti bellum undique per Helve-
rcumferre cœperunt, & pœnas
de his qui fines ipſorum vaſta-
ves ſpoliarant, bellum non laceſ-
xerant, arces multæ dirutæ, oppi-
nulla capta. Anno autem 1387.
Februario purificationis D. Virgi-
induciæ unius anni opera qua-
n civitatum factæ ſunt. Finitis in-
præſidium Helveticum Veſeniis
m Rivarium, proditum à civibus
ab Auſtriis cæſum eſt: ac ingenti-
piis Glaronenſium fines hoſtis in-
na Aprilis, qui minimum 8000
m fuiſſe tradunt, alii duplo ferè
duces exercitus erant Donatus
s comes, Petrus Torbergius,
s Klingenbergius, Ioannes VVer-
gius comes, Sarunetum domi-
lic delectis duobus millibus per
am ducens à tergo hoſtem ado-
uit, reliqui à fronte murum ag-
uo ſuperioribus annis Glaronen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ſes vallem munierant, eum cepere
ſuperato quaſi integra victoria
eſſent, proxima loca urere præd
agere cœperunt. Interea in vicino
te convenere Glaronenſium 350. q
Suitenſium 30. è proxima valle a
venêre, hi magno impetu, major
mo hoſtem loco anguſto aggrediu
& primum lapidibus quorum locu
piam ſuppeditabat impetunt, inde
ſe in patentem locum reciperent, i
gent & inſiſtunt, ut tandem eos
gam conjicerent: undecies eos in l
qui aciem inſtaurare conabatur, im
ſionem feciſſe patrii annales trad
VVerdenbergius viſa ſuorum cl
monte quem ceperat, ipſe quoque
ſibi conſulit: hoſtium bis mille eo
lio cæſi, & non pauciores quingen
aquis periere, rupto præ nimia fu
tium multitudine ponte flumini
Veſenam ducit. Ab hoc prælio ſæpe
de Confœderati levibus præliis cum
ſtriis congreſſi ſunt, arces & oppid
pugnatione aut deditione cepere,
quam autem deinde hoc bello juſta
pugnatum eſt, ſed primum opera ac
dio civitatum Conſtantiæ, Vberli
Ravenſpurgi, Rotevilæ, induciæ a
rum ſeptem factæ, quæ deinde pr
gatæ ſunt in annos viginti, &
ſtı

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

...o quinquaginta annorum pax fa-
.
...s annis pace facta quies & ocium
...onfœderatis, cæterum anno 1401.
... bellum quod Abbatiſcellanum
...ur, & ſeptennio integro duravit.
...item Abbatiſcella regio Helvetiæ
...pibus ſupra caput Acromi lacus
...quæ hodie una eſt ex pagis con-
...atis, tum vero nondum fœdere
...atur, ſed parebat Abbati S. Galli.
...tum temporis Abbas Cuno à
...en, inter hunc & Abbatiſcella-
...ntroverſiæ ortæ ſunt, de quibus
...epe judicio contendiſſent, tan-
...rmis quoque contendere cœpe-
... Abbati conjunctæ erant urbes ad
... Acromum, Abbatiſcellani quo-
... hoc fœdere fuerant, ſed Abbatis
...exempti ſunt. Ex his oppidis col-
...exercitu Abbas congreſſus cum
...iſcellanis, ingenti prælio vinci-
...Cives oppidi S. Galli poſt hanc
...m ſocietatem cum Abbatiſcella-
...ere, & præterea Suitii; Abbatis
... tuendas dux Auſtrius ſuſcepit.
...iſcellani vero aliquot præliis ſu-
...es, vicinis regionibus longe la-
...in poteſtatem redactis, everſis
... arcibus nobilium, captis non-
...civitatibus, coërgerunt, tandem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Abbatem pacem petere,ſalva ip
tate relicta.

Septimo anno à fine hujus be
bellum inter Auſtrium & confœ
ortum eſt, cum enim Frideri
ſtrius abducto Ioanne XXII. P
cilio Conſtantienſi, ab Imperat
ſcriptus, à Concilio excommu
fuiſſet, Confœderati Imperator
cilii decreto pace quinquagint
rum abrogata, & jurejurando
his juſſi contra Fridericum arm
ſerunt. Hoc bello pagum Verb
Badam aliaq; Auſtriorum loca
ceperunt.

Anno deinde 1422 Helvetii ex
per ſummas alpes in Lepontios
num duxere, oppidum hoc à
Monſaxio venditum tribus pagi
tiorum, dux Mediolani qui ad
ctare contendebat, per inſidias
perat: ideoque illius recuperan
aliquoties Helvetii exercitum t
pes duxerunt, primum hoc ann
diximus, deinde anno 1425. &
quoque, ac oppidum quiden
non potuerunt, vicinas tamé va
ad ducem Mediolani ſpectant l
teq; vaſtarunt. Cæterum anno c
xxxvi, graviſſimum bellum civ
ſtriorum potiſſimum artibus &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

vetiis conflatum eſt ; primum qui-
n inter Tigurinũ pagum & Suitium,
poſtea ſeſe omnes fœderati junxe-
t : ac Auſtrius princeps qui primo
Suitiis junxerat, poſtea cum Tigu-
s fœdus fecit, & illis ſuppetias tulit.
gnatum eſt aliquoties, urbs quoque
urina ab Helvetiis obſeſſa eſt : ſed
llum magis memorabile prælium eſt
im quod prope Baſileę mœnia decer-
um eſt anno 1444 die 26 Auguſt. Ad-
erat in Sequanos & Rauracos nu-
roſiſſimum exercitum Ludovicus
mogenitus filius regis Gallorum, qui
tea rex fuit hujus nominis XI par-
à Papa Eugenio ad diſſipandum cõ-
um Baſilienſe, partim à Friderico
peratore contra Helvetios vocatus:
n hoc ingenti exercitu mille ſexcenti
vetii congreſſi maximam ſtragem
derunt, & ipſi quidem occubuerunt,
erati multitudine hoſtium, ſed ita
riverunt hoſtium exercitum, ut mox
cta Germania in Galliam redierint:
ut hæc pugna memorabilis Lacedæ-
niorum prælio ad Thermopylas cõ-
anda videatur, ob inſignem feroci-
em paucorum militum, qui pro to-
s patriæ, imo Germaniæ ſalute, con-
innumerabiles pene hoſtium copias
gnarunt. Sæpe hoc bello induciæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

factæ ſunt, ideoque annos ejus alii
numerant,& vulgo ſeptemnale dici
ſed initia belli jacta ſunt anno 143
firma pax facta & confirmata eſt a
Domini 1450. Proximo anno poſ
cem factam Abbas S. Galli fœdus
cum 4. pagis Helvetiorum. Sequ
anno Abbatiſcellani, cum ſeptem p
& rurſus proximo anno civitas S.
cum ſex pagis. Anno deinde hun
quente qui fuit 1454. Scaphuſiani
dem cum ſex pagis fœdus fecerunt
quibus fœderibus ſingulis ſuo loco
bam. Brevi poſt nova bella Au
ſubſequuta ſunt adverſus Sigiſmund
ducem, hunc Pius Papa neſcio qu
juſta de cauſa excommunicarat, & H
vetios ad bellum hortabatur: dei
Gradleri fratres è Græco Styriæ opp
bonis ſpoliati à duce, Tigurinor
quorum cives facti fuerant opem
plorabant. Duxerunt tum Helvetii
pias contra Vitodurum: & Raperſvil
ac Dieſſenhovium, Frouvvenfeld
& Turgeam occuparunt: pax dem
facta eſt anno 1460. opera Ludo
Boiorum principis. Anno deinde 14
capita certa pacis & amicitiæ mu
inter Mediolani ducem & Helve
conſcripta ſunt. Biennio poſt reno
tum eſt bellum Auſtrium, & Helv
cop

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

n Sequanos Mulhuſium duxere,
ppidum hoc anno primum fœ-
Helvetiis junxerat, VValtzhu-
oque eodem anno obſeſſum fuit
vetiis, deinde bellum Burgundi-
ſtum eſt anno 1476. quia duabus
hoc anno dux victus eſt: ſed ta-
llum cœpit anno 1474. finitum
rte ducis initio 1477. anni, ſed
quoque potiſſima cauſa fuere Au-
incipes. Nam Sigiſmundus Au-
ux bello diu infœliciter adverſus
ios geſto, cum pacem non ex ani-
tentia cum illis feciſſet, ut aliquo
ipſis malè faceret, regiones quas
at in Sequanis & Rauracis vicinas
iis Carolo duci Burgundiæ prin-
a ætate potentiſſimo, & magni
ac faſtus, oppigneravit; exiſtimans
, ut plerunque inter vicinos fieri
ut aliquæ controverſiæ inter
orirentur. Miſère tum Helvetii
s ad Burgundum, petentes ut
m amicitiam Burgundicæ do-
um Helvetiis renovaret, & pacis
cum Sigiſmundo nuper inita
nus ad regiones ipſi oppigneratas
rent, confirmaret: verum hi adi-
d principem nunquam impetrare
runt, obſiſtente illis Hagenba-
uem princeps nuper partæ regioni

 præ-

præfecerat,& plurimum amabat
hic Hagenbachus præcipua fax
nam & Helvetios multis ver
contumeliis affecit, & eorum h
ſemper apud illum receptus erat
dorffio & Eptingero, & quibuſda
nobilibus qui noſtris bellum indi
& in eorum mercatores graſſab
Idem tyrannide gravi premebat
nos ſibi ſubjectos, quam cum illi
do non eſſent, ſupplices Sigiſmu
Auſtrium veterem dominum de
bantur, ut redempto ſuo pignore,
ſuæ poteſtati ſe vindicaret, idque
cipe clementiſſimo, & qui propte
litatem morum ſimplex cognom
eſt,facile impetravere. Verum Bu
dus ſolutionem pignoris recipere
bat, & Hagenbachus quotidie ace
imperio premebat ſubditos, vicinis
que moleſtus erat. Acceſſere etiar
offenſiones inter Burgundum & H
tios,quod Remontius comes ejus c
aliquot currus pellibus onuſtos ill
terceperat. Interea Ludovicus XI
lorum rex qui Burgundum ma
oderat, & quantum eſſet robur i
ditatu Helvetico, prælio ad Baſi
cum illis geſto, expertus fuerat, f
cum illis fecit, & quamvis bello ſe
immiſcuerit,tamenHelvetios ad id

abat, & pecunias illis ſubminiſtra-
ne inopia coacti pacem facerent.
em opera Sigiſmundus Auſtrius re-
iliatus Helvetiis, ſe quoque pecu-
fœdere illis junxit, acceſſere mox ad
fœdus Renatus Lotharingiæ dux,
npliſſimæ urbes Argentoratum &
ea cum ipſorum Epiſcopis: Colma-
em, & Seleſtadium, & mons Belli-
i, & quædam aliæ urbes. Interea
enbachus Briſiaci captus fuit, ac
trius pretio pignoris Baſileæ depoſi-
ecepit omnem ſuam ditionem, ac
lico judicio Hagenbachum damna-
n capite mulctavit. Interim Carolus
erſus Epiſcopum Colonienſem bel-
n gerebat, quod ſibi illius Epiſcopatus
ocatiam vendicaret, ac Noveſium
pidum ſupra Coloniam obſidebat: ad-
ſus hunc Fridericus Imperator totius
perii auxiliis inſtructus caſtra poſuit,
m Helvetiis eorumque confœderatis
imperii jure & majeſtate edixit, ut
rgundo domi bellum inferrent quo
s vires diſtraherentur. Sed mox ſe
ſtrium eſſe hoſtemque Helvetiorum
endit, nam cum illi in Burgundiam
netraſſent, & Burgundos ad Ellicar-
m viciſſent, captis etiam aliquot oppi-
s, ipſe pacem cum Burgundo fecit, qua
incipes imperii & civitates quæ Im-
perato-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

peratorem bello juverant contin-
tur, ſolis exceptis confœderatis,
mundo, Renato, Helvetiis & url
ſupra nominatis. Carolus bello a
ſus Imperatorem & Germanos li
tus, omnes ſuas vires contra fœde
convertit, facta ſunt utrinque levi
quot prælia: ſed tribus pugnis, q
dux ipſe interfuit, de ſumma rerum
tatum eſt. Primo ad Granſonium
dum, ad lacum Ebrodunenſem qui
die etiam Neocomenſis dicitur, id
ab Helvetiis captum, dux per deditio
receperat, præſidiariis militibus co
datam fidem partim laqueo nec
partim lacu ſubmerſis: ſed brevi po
prælio ab Helvetiis victus crudelit
& perfidiæ pœnas luit: ac tum quid
non magnum numerum militum a
ſit, equitatu pedites in fuga defend
te, cum Helvetii carerent equitatu;
que enim fœderatorum equites in ta
feſtinatione advenire potuerant:
opum vim magnam amiſſis caſtris p
didit. Pugnatum deinde eſt ad Mo
tum in Aventicis, & ingenti prælio c
fœderati hoſtes vicerunt, dicuntur en
Burgundorum cæſa XXVI. millia, & n
ſtra ætate ingentes oſſium cumuli cla
ejus teſtes ſuperſunt. Tertia pugna
Nanceium Lotharingiæ commiſſa e

oppugn

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

habat id oppidum Burgundus,ſed
i Renato Lotharingo VIII millia,
fœderati III millia auxilio miſère,
t ipſe lectiſſimas alas equitum,ad
os maxima parte Gallos: his viri-
greſſus Ducem, cujus longe ma-
opiæ erant, ipſum vicit,dux ipſe
d ab Helvetiis cæſus morte ſua bel-
m impoſuit.

ximo anno poſt bellum Burgun-
, pugnatum eſt ab Helvetiis con-
cem Mediolanenſem in Lepontiis
num Iornico nomine. Cauſa belli
uod Lepontinæ vallis incolæ qui
s parent, conquererentur de qui-
m injuriis vicinorum,quod veteri
ione & fructu quarundã ſylvarũ
pellerentur,cum autẽ Legati Hel-
um hanc controverſiam non po-
t componere, Vrii evocatis
ilium confœderatis ſuis exerci-
ilitionum duxerunt: ſed cum in-
re hyeme id obſidere non potuiſ-
æſidium ſexcentorum hominum
tinis in pago Iornico reliquerunt.
orti ſunt Mediolanenſes inſtru-
o exercitu, verum ipſi occupatis
tiis locorum 1400. occiderunt,
os è Lepontina valle profligarunt.
atum eſt circa Idus Novembris
1478. ac proximo Decembri

opera

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

opera regis Gallorum pax inter Me
lanenſes & Helvetios facta eſt. Eo
anno Sixtus Pontifex fœdus cum He
tiis fecit,& cum alia quædam privile
tum largas indulgentias illis dono
dit. Biennio poſt Helvetii Ludo
Gallorum regi 7000. ex fœdere nu
inito auxilio miſère : cum hi Cabi
num uſque veniſſent. Rex cui ex an
ſententia res ſucceſſerant, ipſos opi
ſtipendiis donatos domum remiſit,
liberalitate plerique illecti avide Ga
rum ſtipendiis ſe addixere. Proxi
deinde anno civitates Helvetiæ, Ti
rum, Berna, Lucerna, Friburgum,
Salodorum privatum fœdus feceru
quod exiſtimarent à ſociis inhumani
ſecum actum eſſe præterito bello Bu
gundico: nam cum maximos ſump
feciſſent in comeatibus, & tormen
bellicis ſubvehendis, plures quoque
teris pagis milites in aciem eduxiſſe
tamen in dividenda præda, qua lon
omnium opulentiſſima tum Helve
potiti ſunt, cæteri pagi qui neque h
ſumptus fecerant,neque parem militu
numerum adduxerant,parem cum ip
prædæ partem ſibi vendicabant:ob ha
igitur injuriam,uti exiſtimabant,& al
nonnullas leves offenſiunculas, ut pr
vatim ſibi urbes conſulerent, peculia
fœd

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

nter ſe fecere. Cæterum, reliqui
, fœdere graviter offenſi id re-
conabantur, & præcipue Vrii,
Vndervaldii contendebant non
cernatibus abſque ſuo conſenſu
ullum facere, diſceptata eſt res
conventibus Stantii in Vnder-
c tandem opera Nicolai Vnder-
remitæ, cujus tum ſumma prop-
gularem ſanctitatis opinionem
nnes Helvetios erat auctoritas,
artes his conditionibus inter ſe
erunt, urbes fœderi renuntient,
ibus controverſis communi cō-
cretum faciant, Friburgum &
rum in numerum pagorum Hel-
cipiantur. Atque hac ratione
pagi Helvetiæ facti ſunt. Quo-
ro pagi octo, qui quia priores
dus fecerunt veteres nominan-
i corpus civitatis Helvetiæ per
irciter 125. conſtituerunt, ante-
c Friburgo & Salodoro ſcribam,
capita fœderum quibus octo hi
teres inter ſe conjuncti ſunt ex-
, & præterea ea quæ Stantii à
mmuni decreto ſancita ſunt.

Summa fœderum inter octo vet pagos Helvetiæ.

PRæcipuum caput omnium fœd
eſt περὶ συμμαχίας, de mutu
xilio contra omnem vim injuſtan
quo omnia diligentiſſimè conſtitu
juſtitiam & æquitatem accomm
ſunt. Ne enim temere & levibus d
ſis ſuſcipiantur bella, ante omnia
tum eſt, ut in eo pago cui injuria
eſt, primum publico conſilio cau
gnoſcatur, & ſi conſtet de vi & in
ut tum demum auxilium poſtulen
quibuſdam aliis fœderibus & non
tim in Glaronenſium, cognitio hæc
quis pagis qui in fœdere ſunt defer
Vbi jam conſtiterit de æquitate cau
injuria accepta, auxilium pagus in
affectus à confœderatis petere po
neque tamen quivis pagus à quov
tero jus poſtulandi auxilium habet
ab eo cui peculiari fœdere junctu
nam ut hactenus oſtendi, non ſi
pagi cum aliis omnibus fœdus hab
Tigurini primum qui antiquo fœ
ſex aliis pagis juncti ſunt, auxilium a
lis poſtulare poſſunt, poſtea etiam
Bernēſibus peculiare fœdus fecere, c
ſatione utriq; mutuo alteros in auxil

V

poſſunt. Bernenſes tres pagos,
,Suitiam, Vndervaldiam in auxi-
vocare poſſunt , antiqui fœderis
e, & hi in auxilium ſui & aliorum
tes evocant: at recentioris fœderis
e Tigurini & Bernates mutuo po-
onis jus habent. Lucernenſes ex
agis quinque de auxilio ferendo
re poſſunt, Tigurinos,Vrios Sui-
Vndervaldios , & Tuginos. Vrii
Suitii & Vndervaldii omnes alios
ppellare poſſunt. Tugini ab iiſ-
uinque pagis à quibus & Lucer-
auxilium poſtulare poſſunt. Gla-
es , Tigurinos, Vrios, Suitios, &
valdios advocare in auxilium poſ-
Etſi autem non omnes par poſtu-
is habent, nihilominus tamen ſi
um aut alterum fœdere jun-
n auxilium evocarit, univerſi cō-
t, eo quod hi qui primo evocati
eliquos etiam convocent. Ante
vero legatis miſſis ad Eremitanæ
s templum , aut in locum qui à
c ſylva nomen habet, *das Kien-*
i Bernatum res agitur , commu-
ilio decernunt, qua ratione con-
iæ amice aut jure tolli poſſint,aut
ri nequeat,quomodo auxiliū quā
ferendū ſit; & nominatim cave-
eribus noſtris, ut auxilio evocati

 nulla

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

nulla ficta excuſatione, nulla fra
dolo utantur, ſed pro viribus
Quia autem fieri poterat ut ſubit
pagus aliquis peteretur, ita ut vi
nibus ab hoſte obſeſſis, neque pe
tos, neque per literas confœderat
care poſſit, huic quoque proſpectu
& nominatim cautum, ut in huju
caſu ubi ſubito auxilio opus eſt,
pagi confœderati æque pro viribus
ferant, atque ſi nominatim vocati
Et in Bernatum fœdere ſancitum
ſi hoſtes ſuperiorem regionis p
invadant, confœderati ab altera
hoſtium finibus damnum dent, q
rum vires diſtrahãtur, & idem ali
viciſſim faciant confœderati, ſi
inferiori parte regioni bellum in
Porro, qui in auxilium evocantu
abſq; ullo ſtipendio propriis ſum
auxilium ferunt: Tantum in Berr
fœdere cum tribus pagis ſtipen
mentio, id eſt, ſolidus Turonenſis,
num ſtipendium in ſingulos p
quod tamen ſi bellum ſit in Ergov
numeratur, ſed limes conſtitutus
pidulum prope primum Arolæ
Vnderſea dictum, ultra quod quæ
pars alteri militem miſerit, ſtipe
hoc accipit. Sed ſi bellum longius
tur, & urbs aliqua oppidum a

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

benda & oppugnanda ſint, ac id
nuni ſententia decretum fuerit,
is pagus cujus gratia & in cujus fi-
hoſtile oppidum aut arx oppugna-
ſumptum oppugnationis cauſa fa-
in bellicis machinis, & artificum
ndiis, & aliis rebus ad oppugnatio-
neceſſariis, ſolus perſolvet. Si tamen
m non unius pagi, ſed totius civi-
Helveticæ communi nomine gera-
rum ſinguli rata parte perſolvent.
etiam fit, ut aliqui qui longe extra
etiam habitant publicè aut priva-
licui damnum dent, quos tamen
licet bello perſequi, quod longe ab-
neque forte aliquam certam ſedem
nt in qua bello peti poſſunt, de his
itur, ut ſi qua forte occaſione in
jus pagi poteſtatem perveniant, vel
vel eorum bona, vel ſocii eorum, ut
us illis injiciatur, & his quos læſere
facere cogantur. Poſtremo ne quis
te noſtro abuti, & quovis pro ſua li-
ne abducere poſſit, termini in ple-
te fœderibus præſcripti ſunt, intra
ex fœdere auxilium ſibi mutuo
teneantur: ſunt autem termini
im pagorum limites, qui tum tem-
s erant, aut paulo ampliores, ſed
veterem Helvetiæ limitem non ex-
nt. Alterum caput eſt de contro-

verſiis publicis, quæ inter duos plur
pagos oriantur: cum enim vix ca
poſſit, quin aliquando etiam inter
cios & confœderatos lites oriantur,
quod proximum eſt, ſtudioſe maj
noſtri cavere conati ſunt, ne res ad
lum deveniat, & ita ſolvatur & pe
fœdus. Itaque primum ſanciverun
cæteri legatis miſſis operam dent,
controverſia omnis amice aut æqu
re dirimatur. Deinde judicii form
ratio hæc ab illis inſtituta eſt. Sing
partes duos judices deligunt è ſuo pa
quibus juſiurandum datur, ut ſepo
affectu & amore patriæ, de controve
ſententiam ferant, quatuor his jud
bus, quintus omnium arbiter addit
hunc quandoque judices, aliàs acto
deligunt. Quod ſi pagus aliquis nolu
ſe judicio ſiſtere, neque cauſæ cogni
nem admittere, reliqui pagi fœdere
nentur huic opem ferre qui petit jud
cauſam definiri. Caput tertium eſt
fœderibus: ac quatuor primi pagi
ciunt, ne cui abſque aliorum volunt
& conſenſu liceat ſe cuiquam jurejur
do obſtringere, aut pactum aliquo
fœdus facere. Similiter in Glaron
fœdere cavetur, ne illi fœdus ullum
que fœderatorum ſuorum conſenſu
ciant: alias pagi reliqui ſibi liberam
cu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

...tem reſervant nova fœdera facien-
...vis tamen ante & exceptis antiquis
...ribus. Eandem libertatem retinent
...ndi & minuendi ſua fœdera publico
...mmuni conſenſu. Sanciunt etiam
...gulis decenniis aut quinquenniis,
...ventur voce vel ſcripto, & jureju-
... firmentur ſi uſus poſtulat: ſi id
...mode fieri nequeat, nihilominus
...ter ſerventur. Quarto loco ſunt
...tiones, aliqui enim pagi qui anti-
...s ad Romanum imperium ſpecta-
...ut Tigurum, Berna, Vrii, Suitii,
...rvaldii, excipiunt Romanum impe-
... eiuſque jura, quibus nihil hoc fœ-
...derogatum volunt: Lucerna & Tu-
... jura Ducis Auſtrii excipiunt. Gla-
...ſi fœdere excipiuntur jura & ſer-
... omnia debita legitimo domino &
...ſtratui. Similiter in omnibus fœ-
...us excipiuntur antiquora fœdera,
... privilegia, conſuetudines non tan-
... pagorum, ſed arcium, vicorum &
...um, ut ſingulis ſalva & integra
...ant. Reliqua capita etſi nō ſunt ita
..., tamen ad pacem & tranquillita-
... conſervandam faciunt: horum u-
... eſt de homicidarum pœnis, qui ali-
... è fœderatis occiderit, capite luat,
...ſtenderit ſe vitæ ſuæ tuendæ &
...rvādæ cauſa feciſſe. Qui damnatus

 ſue-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

fuerit, & à ſuo pago proſcriptus, h
etiam alii pagi proſcribant, & fini
ſuis arceant, & qui talem exceperit
ſpitio, ope ſua juverit, ipſe quoque r
eſto, & vel exilio, vel alia mulcta p
tor. Aliud caput pertinet ad exige
nomina: Nemo laicus ope Eccleſiaſ
judicis nomina exigat, ſed tamen ca
matrimoniales, & manifeſtæ uſura
Eccleſiaſticum judicium deferantur.
mo pignora exigat à quoquam, niſi à
debitore, aut illo qui pro eo ſibi ſpop
derit: neque etiam privata libidine,
ex judicis conſenſu pignora capian
Nemo pro altero pignus eſto. Item
judiciis. Quivis ſuum judicem habet
oſtendito: qui contumax in judicio n
comparuerit, & ſua abſentia alteri da
num dederit, id luat. Cauſæ agantu
illius pagi judicio ubi res acta eſt, &
dicatur abſque fraude & dolo: quivis
terius pagi judiciis, legibus, conſuetu
nibus contentus eſto. Hæc & conſim
etſi levia forte ſunt, tamen cum ſ
hinc graves controverſiæ & bella eti
oriantur, copioſe & accurate fœderi
noſtris definita ſunt, mihi ſatis fuit c
ta quædam perſtrinxiſſe.

F

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Formulæ decreti ſeu pacti Stantiani.

mum ſtatuimus,ut nullus octo pa-
rum, vel per ſe, vel aliorum opera,
pago, aut ulli qui huic fœderi ali-
ratione ſit conjunctus bellum in-
aut corporibus eorum, fortunis,
s, urbibus, regionibus, homini-
damnum det, injuriamve inferat,
bus ſuis ſpoliet. Quod ſi quis octo
rum (quod Deus avertat) aliter fe-
atque alteri injuriam intulerit,
caveatur & fœdus noſtrum fir-
permaneat, ac omnes fraterne ac
e vitam ſimul degere queamus,
pagi omnes eum qui injuria affe-
erit, defendant, & jura ejus bona
que abſque omni fraude conſer-
Quod ſi privatus aliquis, aut plu-
ſul vim & injuriam alicui fecerint:
nque loco id factum fuerit,hi pro
), & criminis ratione à magiſtratu
nfeſtim abſque ulla contradictio-
niantur. Verumtamen ſi quis in
s juriſdictione quicquam tale fe-
aut tumultuum auctor fuerit, is
o judicio ſiſti, & pro jure ac
etudine illius regionis pœna affi-
erit. Secundo, Statuimus ne dein-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ceps in Helvetiæ urbibus, aut region
quiſquam cœtus convocet, conve
habeat, quicquam proponat, clan
lamve, è quo damni quicquam aut
culi exoriri poſſit, abſque volunta
conſenſu magiſtratuum ejus pagi
vero contra fecerit, & cœtus huiu
di convocare conatus fuerit, co
auxiliove juverit, is pro culpæ rat
mox à ſuo magiſtratu abſque omni
pedimento puniatur. Similiter com
ni conſenſu hoc peculiariter ſtatui
ut ſalvo honore & jurejurando ne
ceat cuiquam alterius ſubditos co
ſui magiſtratus obedientiam conci
aut ab ea revocare, aut conari eos
movere ad defectionem & inobe
tiam: quod ſi alicui pagorum imp
ejus ſubditi contumaces & inobe
tes fuerint, cæteri bona fide don
auxilium ferant, & ad obedientian
revocent, juxta conventa noſtro
fœderum. Tertio, cum poſt præ
ad Sempachum leges quædam be
à maioribus noſtris conſcriptæ ſin
ſum eſt nobis in hoc perpetuo pacto
ſtrorum ac etiam poſterorum
præcipuum caput ejus decreti expli
& his verbis proponere: Si unus pl
ve pagi exercitum ſub ſignis adv
hoſtem produxerint, omnes qu
ſ

militant, in acie ſimul maneant, os bonos decet, & majores noſtri nt, quæcunque tandem neceſſitas geat, ſive juſto prælio, ſeu alio ſſu certandum ſit, ſicuti copioſe rte in decretis legum bellicarum empachianum prælium ſancitis r. Quarto decrevimus tabulas lam à majoribus noſtris ſacerdo- aliarum rerum cauſa ſcriptas, & as, anno Domini 1370. omni- is capitibus & punctis debere fir- c inviolatas ſervari: atque per- memoriæ cauſa, quotieſcunque a noſtra jurejurando ſanciuntur, tabulæ & legum bellicarum, poſterior ſacerdotum cauſa ſcri- ræterea amica hæc tranſactio, ſi- um fœderibus publice recitari de- Sed ut omnes juvenes atque ad- ſtra fœdera firmius memoria te- , & ſervent fidelius, ſtatuimus ut terum ſingulis quinquenniis per pagos fœdera juramento dato entur. Poſtremo etiam inter nos nvenit, ut bello exorto univerſa bello capta, aut quicquid hoſtes i liberatione perſolverint, pro mi- numero, quem ſinguli pagi aut in caſtris habuerint, æqua por- diſtribuatur. Sed oppida, arces,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

regiones, vectigalia, annui reditu
riſdictiones,& quæcunque huius
ris bello parta fuerint, pro veter
ſuetudine inter pagos æqualiter
buantur. Quod ſi quæ huius ge
vel redimi patiamur, vel vendider
pecunia illa inter pagos æquis pa
diſtribuatur. Hanc autem amicam
actionem ita explicamus & con
mus, ut eadem teneantur omnes
Helvetiis nobiſcum militarint, ſi
cives incolæ, fœderati & conjunc
bis, ut nempe hi æquam prædæ p
accipiant, ſed urbes, arces region
mines, annui reditus, vectigalia,
dictiones, pagis tantum Helveti
dant. Excipimus autem in hac
actione perpetua noſtra fœdera, n
his decedat, ſed ut ad confirmatio
& ad defenſionem noſtrorum fœd
hæc transactio omnibus ſui partib
violata fideliter, & abſque dolo
conſervetur.

Hoc decreto omnium ſententia
firmato, anno 1481. civitatum
privatum ſolutum eſt, & commu
ſenſu Friburgii ac Salodorii in num
pagorum recepti ſunt, ac eo ten
decem pagis conſtitit civitas Hel
per annos viginti, donec Baſilea &
phuſium & poſt has Abbatiſcella ac

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

n antequam de fœderibus aga-
prius de Friburgo ac Salodoro
m addenda ſunt, & res poſt eo-
fœdus geſtæ breviter commemo-
.

F R I B V R G V M.

BVRGVM oppidum ad Sanam
vium à Berchtoldo IV. Zeringen-
duce paucis annis ante Bernã con-
eſt, ambæque civitates mutuam
tiam diu coluere: cæterum à mor-
ingii Berna imperio fuit obnoxia,
rgum vero pervenit in poteſtatem
um Kyburgiorum qui Burgdorffi
ant, quæ res cauſa fuit ut ſequenti-
nis Bernatum amicitiam deſerue-
Etenim primum cum Gottefrido
rgio contra Bernates militarunt:
utem fœdus renovatum eſt utrin-
ceptione tamen addita, ſi Domini
diſſideant à Berna, ut tum domi-
n ſuorum partes ſalvo fœdere ſe-
ur. Poſtea à Kyburgio Friburgum
tum fuit Rodolpho Romanorum
ac deinceps ſub Auſtriæ domus
io annis ferè 200 manſit, quo tem-
Auſtriorum ductu & auſpiciis ad
m, in monte Schonenbergio &
alibi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

alibi cum Bernatibus pugnarunt :
ſus etiam vetus amicitia & fœdus u
que aliquoties renovatum eſt. A
autem 1403. multis contumeliis n
tatis vexati perpetuum fœdus cum
natibus fecere, manſere nihilominu
Auſtriorum imperio. Duravit ami
hæc annos quinque & quadragi
inde exorto bello inter Sabaudu
principem & Friburgum, Bern
Sabaudi partes, cum quo illis v
amicitia & fœdus intercedebat, ſe
ſunt : utrinque expeditiones ali
ſuſceptæ, ſemel ad Galteram pugna
adverſa Friburgiorum fortuna : al
demum anno legati Regis Galloru
Burgundiæ ducis, & Helvetiorum
cem fecere.

Proximo anno à pace facta Al
tus Auſtrius Friburgum venit, cum
quidam civium conſilia inibant de
lo adverſus Bernates ſuſcipiendo,
terum major & ſanior pars civitatis
cem bello anteferebat, & amicitiam
tam conſtanter tuebatur, jamque
ad ſeditionem ſpectabat, ac forte i
ipſos pugnatum fuiſſet, niſi Bern
miſſis legatis ſingulari prudentia &
duſtria motum hunc populi ſedaſſ
Cum igitur Auſtrius videret Frib
gum Helvetiis favere, & ad eorum p

mare,cives quoque qui majorum
privilegiis fruebantur, non per
imperiis ſuis parere, ſæpe etiam
s ex fœdere ſequi & cum Hel-
onfœderatis militare, de urbe
retinenda deſperare cœpit. Venit
iburgum Auſtrii principis aulæ
r, à principe ut fertur miſſus,
na per civitatem diſſeminata
em brevi illuc venturum, om-
ris inaurata & argentea vaſa,
varii generis ornamenta corro-
cepit ad exornandam curiam
quo loco princeps dicebatur
dus eſſe, cæterum hæc om-
iis civibus clam avehenda cu-
Conſtituto autem die quo prin-
turus dicebatur, cum ſuis prin-
quis obviam egreditur, ac ipſum
morũ quique civium ſequeban-
ngius urbe progreſſis, princeps
nuſquam apparet, ſed equites
iſſi aulæ magiſtrum ejuſque co-
cipiunt, is jam in tuto cõſtitutus
os qui honoris cauſa cum illo
obviam progreſſi fuerant, allo-
pſos confiſos fœdere Bernatum,
orũ confœderatorum amicitia,
s imperata detrectare, æquum
eſſe, ut princeps quoque aliquem
fructum percipiat, & ob hanc
cau-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

cauſam ſe ea quæ corrogarit arg
vaſa & ornamenta illis abſtuliſſe:
his dictis cum ſpoliis civium ad p
pem ſe contulit. Tanta injuria
Friburgii arctiori fœdere Bernatib
juncti ſunt, & cum cæteris confo
tis amicitiam certis conditionibu
xêre: itaque bello Burgundico H
mille hominum præſidium illis tu
urbi miſêre, ipſi quoque cum con
ratis adverſus Burgundum milit
& fortem fidelemque operam eo
Helvetiis præſtiterunt, quo finit
Salodorenſibus in numerum pag
(uti mox dicemus) adſcripti ſunt.

SALODORVM.

SALODORVM una eſt ex ant
ſimis totius Helvetiæ urbibus,
virorum ſoror dicitur, quorum u
Nini ſęculo conditam eſſe vetuſti
les tradunt. Antiquitatem urbis
cant veteres inſcriptiones Ro
quarum aliquæ adhuc Salodori e
Alemannicis autem & Hunnicis,
cicíſque bellis & incurſionibus, i
liam inclinante imperio, hæc q
urbs cum pluribus aliis vaſtata eſt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

rancis rerum potitis, denuo in-
tafuit, & epiſcopatui Genevenſi
a, tradunt enim in fano D. Victo-
pe Genevam ſcriptum eſſe: Acta
æc regnante Domitiano Epiſcopo
enſi, quo tempore etiam caſtrum
renſe, epiſcopatui Genevenſi ſub-
erat, &c. Cæterum ſub Germa-
peratoribus Salodorum ſemper
numero urbium imperii: ſic ta-
ti præcipuis privilegiis & immu-
us frueretur collegium Canoni-
, cujus eadem pariaque cum Ti-
privilegia eſſe traduntur. Advo-
ujus urbis ſicut & aliarum ur-
mperii in Helvetiis fuit penes du-
emanniæ. Cum Bernatibus anti-
fœdus fecerunt, id quo anno pri-
factum ſit, mihi incertum eſt, ſed
tempore ambæ urbes amicitiam
m conſtanter coluerunt, & om-
fere bellis Bernates Salodoren-
uxiliis fœliciter uſi ſunt. Conten-
us autem inter ſe de imperio Lu-
Bojo & Friderico Auſtrio, Boii
ſequuti ſunt, ejuſque gratia à Pa-
mmunicati, ab Auſtrio obſeſſi
quo bello Bernates 400 militum
ium illis miſere. Bellum etiam geſ-
verſus Kyburgium comitẽ, in quo
one civis cujuſdam non exiguam
cla-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

cladem accepere. Anno deinde 1351
Bernatibus fœdus perpetuum fece
cæterorum etiam confœderatorũ
citiam magna fide coluerunt, itaq
Auſtriaco, quo Leopoldus cæſus eſ
to, paribus conditionibus ac cæter
fœderati, pacem & fœdus cum A
fecerunt, & in tabulis fœderis con
natis conjunguntur, & cum iiſdem
muni conſilio leges militares ſtatu
& jurejurando ſanciverunt.

Demum vero finito Burgundic
lo, in quo fortiter & ſtrenue om
judicio ſe geſſere, una cum Fribur
pagorum numerum adſcripti, &
fœderatis civitate quaſi donati ſun

Friburgiis & Salodoris in num
pagorum jam adſcitis, bella hæc al
vetiis geſta ſunt. Anno 1487 Iuſtu
linius Sedunorum Epiſcopus exer
ex Valeſiis & Helvetiis collectum
alpes duxit contra Mediolani duce
rum hujus expeditionis infœlix fu
tus, nam cæſi & victi à duce, mult
litum amiſſis domũ redierunt. Pro
anno Sigiſmundo duci Auſtrio H
tii ex fœdere auxilium miſere cont
netos. Poſtea Carolo Galliarum re
patris fœdus renovarat militarunt
mum in Britannia, quando ad S.
num ingenti prælio Britonum d

einde in Italia, cum regnū Nea-
rum occupavit, & ad Tarrum
aliæ principibus conjuratis pug-
quibus in bellis forti & fideli ope-
rciorum feliciter uſus eſt. Anno
1490. aliud civile bellum in Hel-
xortum eſt. Abbas S. Galli novum
nium Roſaci ædificare cœperat, &
m pene abſolverat: hoc ægrè fe-
cives S. Galli, Abbatiſcellani, &
imperio Abbatis, tum quod
religione ducti, oſſa & reliquias
loco moveri, tum quod metue-
e uberrima negotiatio linificii
Roſacum transferretur, conſpi-
e facta, ſubito armati confluunt,
vum ædificium diruunt. Abbas
ac injuria commotus, quatuor
quibus fœdere junctus erat, in
um evocat: ſex alii pagi ſeque-
cis, S. Galli cives cum fœdera-
orum hortantur, ut jure cum
e contendant; verum cum illi
derent ſibi atrocem injuriam, cor-
etera privilegia, novi cœnobii
iatione illatam, ideo ſe juſtam
m habuiſſe eorum quæ fecerint,
tamen ſe juri ſiſtere vellent,
or pagi quibuſdam aliis in ſocie-
aſcitis copias in Turgeam duxe-
ſed bellum hoc abſque ſanguine

M con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

confectum eſt: primi omnium Abb
cellani pacem cum Helvetiis fecert
& Rheguſorum vallis illis eſt adem
poſtea obſeſſa urbe S. Galli, pax i
ipſos & Helvetios facta eſt opera G
gii comitis Sarunetum, & Gaudenti
mitis Mæſchii atque Conſtantienſis
natus: ſubditi quoque abbatis pec
multati in gratiam recepti ſunt. Se
tur ultimum bellum Auſtrium q
noſtri Suevicum vocant, huius ſem
jacta ſunt à Friderico Imperatore,
id poſt obitum ipſius à Maximili
Imperat. filio ejus geſtum eſt. Effec
Fridericus Imperator ut principes n
nulli, & civitates, & plurimi è pr
nobilitate fœdus facerent, quod n
num fœdus Suevicum nuncuparunt
que præcipuè ad opprimendam l be
tem Helvetiorum factum credebatu
ipſe quoque huic fœderi præfuit: hoc
tem boni contulit Germaniæ, quod
ſim itinera tuta reddidit, graſſator
captis & ſupplicio affectis, dejectiſqu
lorum arcibus. Erant jamdiu inimic
inter Auſtriorum clientes vicinos H
vetiæ & noſtram nationem, & quot
animi utrinque magis exacerbaban
ac intolerandis contumeliis Helveti
illis afficiebantur: Rætos etiam A
ſtrii novis oneribus gravabant, &

poſſeſſione quorundam locorum
ant, ideo ut utrinque adverſus vim
m tutiores eſſent, fœdus perpe-
m invicem fecere. Ludovicus
rea XII Gallorum rex, avidus
olanenſis imperii, quod jure ad ſe
re contendebat, Helvetiorum a-
am & fœdus ambiebat, idque
periculoſo tempore neutiquam ne-
dum noſtris viſum eſt. Tandem
anno 1499, poſt multas actiones
fruſtra temtatas, ad arma ventum
ugnatum eſt hoc bello ſæpius, ſed
tii ſemel tantum victi prope Con-
am, eodem die iterato prælio ho-
derunt, & præterea ipſi atque
octo aliis partim juſtis pugnis,
n levioribus præliis victores fue-
ad Lucii clivum, Treiſæ Hardæ,
anzii & in Malſæ campis, & prope
am ad ſylvam quæ Fratrum ſylva
upatur, in Leimia valle, & poſtre-
d Dorneggum Salodoriorum ar-
Tot præliis cum fracti eſſent animi
iorum, tandem opera & interceſ-
Ludovici Sfortiæ Mediolani ducis,
ad id Galeatio Vicecomite, pax fa-
,qua Helvetitiis ſua libertas intacta
it, & in poſſeſſione omnium loco-
quæ antehac Auſtriis ademerant,
rmati ſunt, præfectura quoque

rerum criminalium in Turgea, quæ ... ctenus penes Conſtantienſes fuerat, addita eſt. Atque hoc (excepto Ra... rum bello cum Ioanne Iacobo Medi... Muſſii domino,) ultimum bellum quod ad hunc uſque diem Helvetii c... tra exterorum principum vim & pot... tiam pro patria libertate geſſerunt: ... tis quidem bellis poſtea interfuerunt, magnam in militia laudem conſec... ſunt, ſed hæc partim in Italia, partim ... Gallia, modo Regum Gallorum, mo... Romanorum Pontificum, modo duc... Mediolani auſpiciis geſta ſunt. Etenim mox à pace facta Galeatius Viceco... militem Helveticum clam ſcribere c... pit, contra Gallorum rex aperte ex f... dere militem petebat, isque illi datus e... Nihilominus Galeatius 5000. Helveti... rum contra magiſtratuum voluntate & edicta conſcripſit, horum opera ... ope Germanici militis quem collegera... dux Ludovicus Mediolanum recuper... vit, verum paulo poſt à maximis Ga... lorum copiis obſeſſus Novariæ, cu... Helvetii qui in urbe non munita ho... ſtibus non poterant obſiſtere, pac... facta domum redirent, ſumpto habit... Helvetico gregarii militis, ſe illis im... miſcuit, ſed agnitus, (ut ajunt) à Tu... manno quodam qui poſt in quatuo...

pa...

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

diſſectus fuit, proditus, & cap-
in Locœenſem carcerem in Gal-
ductus eſt. Gravem vero inju-
aciunt nobis qui unius hominis
n univerſæ nationi imputant.
ſi eos omnes qui cum duce fue-
riminis hujus reos faciunt, pro-
quod nolente duce pacem cum
fecerint, tamen non ideo cæteri
s accuſandi ſunt, cum hi qui id
miſere,non publico nomine illi au-
enerint,ſed eum contra magiſtra-
edicta ſecuti ſint, & non injuſtas
leves pacis ſanciendæ cauſas ha-
videantur. Eodem anno quo hæc
ſunt in Inſubria Vlricus VVirten-
gus dux cum Helvetiorum civitate
in annos duodecim fecit. Maxi-
nus quoque Imperator fœdus hæ-
rium ante à Sigiſmundo duce fa-
cum quatuor pagis Helvetiorum,
inis, Bernatibus, Vraniis, & Vn-
ldiis renovavit. Anno ſequenti
à partu Virginis 1501. nobiliſſi-
rbes ad Rhenum Baſilea & Scap-
in numerum pagorum Helvetiæ
atæ ſunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

BASILEA.

BASILEA omnium confœdera-rum urbium ampliſſima, caputq; Rau-racorum, quo tempore primum con-ſit, ignoratur, meminit ejus Amm[illegible] Marcellinus, qui Baſiliam nomin[illegible] Gratianum prope hanc propugnac[illegible] contra Germanos conſtruxiſſe perh[illegible] ac ſunt qui à Baſilina Iulii Imper. [illegible] denominatam exiſtiment. Men[illegible] etiam Phlegon libertus Adriani Cæ[illegible] Baſiliæ, an autem de noſtra hac in [illegible]racis loquatur, dubium eſt. Prob[illegible] eſt eorum opinio, qui hanc exiſti[illegible] ex Auguſtæ Rauracorum Romana[illegible]loniæ reliquiis creviſſe. Eſt autem [illegible]lea è numero liberarum civitatum [illegible]mani Imperii, ampliſſimis immuni[illegible]bus & privilegiis jam olim à Rom[illegible] Imperatoribus donata. Celebris præ[illegible] Epiſcopatu & bonarum literarum g[illegible]naſio. Cæterum urbs hæc ut Helv[illegible] vicina eſt, ita etiam eorum amici[illegible] multis annis antequam ſe eorum f[illegible]ri jungeret, ſtudioſè coluit: etenim [illegible]dovico Bavaro Imp. excommunica[illegible] Romano Pontifice, cum magnæ tu[illegible] per univerſam Germaniam inde exc[illegible] eſſent, Baſilienſes fœdus mutui au[illegible]

gr

fecerunt cum tribus primis Hel-
pagis, ac Tiguro & Berna multiſ-
liis Germaniæ urbibus anno 1327.
deinde 1345. cum Tigurinis pe-
e fœdus in biennium fecerunt, &
riennio poſt renovarunt. Rurſus
Domini 1365. cum Leopoldi Auſtrii
ciis Anglorum exercitus Alſatiam
ret, Argentinam urbem obſediſſet,
ſileæ quoque obſidionem minare-
quod minoris urbis cives Duci Au-
oppignorati ab Epiſcopo, non per
ia ejus imperio ſe ſubjicerent: Ba-
autem cum paucis annis ante ter-
otu proſtratis mœniis & multis æ-
, non paucioribus incendio ab-
tis, hoſti impar eſſet, Helveticæ
s Tigurum, Berna, Lucerna, Salo-
m firmum præſidium urbi miſe-
, ita ut Angli urbem tentare non
præſertim Imperatore Carolo IV
citum adverſus eos ducente, retro-
rint. Bello item Auſtrio quod Ba-
ſes geſſere cum Katharina Burgun-
Leopoldi uxore anno 1409. Bernen-
Salodorii auxilia illis miſêre, cæteri
vetii aſſidua & diligenti opera pa-
inter ipſos & Auſtrios conciliarunt.
terea Concilii Baſilienſis tempore,
ad diſſipandum concilium Ludo-
is Galliarum regis filius ingentes co-

pias in Germaniam duxiſſet, & al
ſtrio evocatus Helvetiis bellum in
ſet, Helvetii urbem & concilium a
ſus peregrinum hoſtem tueri vole
memorabili exemplo non plures
cum maximis copiis Gallorum cõg
& omnes paucis exceptis cæſi, ita
verunt eorum copias, ut de reditu
cogitare cœperit: atque his profli
Baſilienſes poſtea junctis copiis
Helvetiis, commune bellum adv
Auſtrium geſſerunt. Similiter cum
nibus metuenda eſſet Caroli Burg
potentia, Baſilienſes cum Argentin
bus & aliis ad Rhenum urbibus, &
giſmundo Auſtrio & Renato Lotha
gico ducibus, atque Helvetiis fœder
decennium ſeſe conjunxerunt, & eo
lo ſæpe fortem & fidelem operam
fœderatis navarunt. Poſtremo cum
lum grave inter Maximilianum Ro
norum Imperatoré, & Helvetios ac
tos Alpinos ortum eſſet, Baſilienſes
dios ſeſe geſſere, & neutram partem
xiliis juvere, nullius præſidia in urb
ſuam recepere, cõmeatu ex æquo utr
que juverunt: pugnatum eſt eo b
ſub ipſis quaſi mœniis urbis, & ru
ad Dorneggum, ubi ingenti prælio H
vetii hoſtes ſuperarunt, & ad ipſa m
nia uſque urbis perſequuti ſunt, ſed o
nil

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

..ris temporibus cives urbis ſe æ-
..rique parti exhibuerunt. De-
..pera Ludovici Mariæ ducis Inſu-
..triuſque partis legati Baſileam
..erunt, & pax inter Imperato-
..Helvetios facta eſt.
..um fuit hoc bello Baſilienſium
..m Helvetiis: quin & Maximilia-
..perator præ ſe ferebat ſibi quoq;
..probari. Cæterum nobilitas quæ
.. Helvetiorum odio flagrabat,
..ſes pene hoſtium loco habere,
..on aperte ſe Helvetiorum hoſtes
..entur: neque hi tantum qui Au-
..rebant, ſed pomplures qui hacte-
..es fuere, ex urbe in vicinos Se-
.., Alſatios, atque Briſigavos Au-
..rentes commigravere, unde ur-
..las contumeliis & injuriis affi-
..n ceſſabant, donec hi tandem
..tate rei commoti, anno proximo
..m belli illius conſequutus eſt, &
..1 à Chriſto nato, perpetuo fœ-
..e decem pagis Helvetiæ conjun-
.., & ita pacem & quietem metu
..rum Helveticorum facile apud
.. obtinuerunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

SCAPHVSIA.

SCAPHVSIA, quæ eodem ann
pagorum numerum recepta fu
urbs non ita antiqua eſt, ſita ad Rhen
in Germanico ſolo, pons tamen ex u
ad Helvetios pertinet. Temporibus H
rici tertii Imperatoris à Nellenbur
comitibus cœnobium eo loco condi
eſt, quod nunc quoque extat, id p
mam originem urbi dediſſe creditur,
cut & Sancti Galli opidum, & Lucer
& multa alia oppida Germaniæ cœ
biis ſuam originem acceptam referu
Alteram occaſionem & cauſam inc
menti huic urbi præbuit Rhenus
aliquot millia paſſuum infra urbem
ingentia ſaxa maximo impetu fertur,
tandem ex altiſſimis rupibus horren
ſonitu, & ſpumis nebulæ inſtar in
tum ſparſis præcipitatur; ita ut null
generis naves illic tranſire poſſint, qu
omnes naves quæ ex Acromo & Ven
lacu ſecundo Rheno deſcendunt, nec
eſt Scaphuſiæ exonerari, & ob ha
cauſam creditur urbi nomen imp
tum, ut vel à Scapha Scaphuſia,
etiam à navis Germanico nomine Sc
fuſia nominaretur, vulgus tamen fa
nomen ab ove derivans nomini inſig

acco

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

oda finxit. Colligitur eo loco
ortorium , præſertim ex ſalis
id diu ante conditam urbem
oteſtate duarum nobilium fa-
n, quæ nunc quoque Scaphuſiæ
, Dominorum *im Turn* & *am*
itio urbis maxima poteſtas pe-
ntem cœnobii fuit, qui & magi-
m mediam partem elegit, cæte-
latim cives ab ejus imperio ſeſe
ent, & Romanorum Imperato-
eficio multis immunitatibus &
s donati ſunt. Verum cum
us Bavarus longo bello exhau-
ſtrio Duci quam ex compoſi-
ta pecuniam debebat, perſolve-
oſſet, Scaphuſia ab illo una cum
buſdam urbibus ab imperio ab-
& Auſtrio vendita eſt. Manſit
mpore ſub Auſtriorum pote-
os 85. ad tempora uſque Con-
ſtantienſis : tum enim Frideri-
rius , quod Ioannem XXII.
ncilio abduxiſſet, ab Imper. Si-
o proſcriptus eſt, bellum illi il-
uſſu Imperatoris , & ejus bona
direpta , partim imperio vendi-
bello Scaphuſia rurſus imperio
,ac cives non exigua pecuniæ vi
ori numerata , ampliſſimis pri-
onati ſunt , & illis cautum ne
un-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

unquam poſtea urbem eorum al[illegible]
rio alienare liceat. Verum cum [illegible]
ricus III ex Auſtria familia Impe[illegible]
titus fuiſſet, conatus eſt rurſus [illegible]
domui Scaphuſiam aſſerere, ita[illegible]
giſmundo duci poteſtatẽ fecit, u[illegible]
huſianos cives in ſua verba jurej[illegible]
adigeret: factum eſt hoc anno [illegible]
1454. Miſſi ergo ſunt à Sigiſmun[illegible]
gati Scaphuſiam qui ſacrament[illegible]
illis exigerent, ſed cives non n[illegible]
exceptione ſuorum privilegiorum [illegible]
cipi ſe obſtringere, neque alia co[illegible]
ne legatos in urbem admittere v[illegible]
contra legati urgebant, ut abſqu[illegible]
exceptione principi ſe ſacramen[illegible]
ſtringerent, ac proponebant qu[illegible]
capita in quæ illi juſiurandum d[illegible]
graviſſimaque pericula illis der[illegible]
bant ni parerent, cum autem in h[illegible]
tentia perſiſterent, cives ab alter[illegible]
urbis Helvetiorum legatos in op[illegible]
receperunt, & cum Tigurinis, B[illegible]
bus, Lucernenſibus, Suitiis, T[illegible]
Glaronenſibus fœdus in aliquot [illegible]
fecerunt, atque ita Auſtrii legat[illegible]
conatu domum rediere. Coluer[illegible]
te hæc tempora Scaphuſii Helve[illegible]
amicitiam, & anno 1345. cum [illegible]
nis in paucos annos fœdus fecera[illegible]
cum ipſi Auſtriis parerent, quib[illegible]

pene bella Helvetii illis tempo-
geſſerunt, nulla potuit illis con-
amicitia cum Helvetiis intercede-
dverſus quos ſæpe vel inviti Au-
m ductu militarunt ; ſed ab hoc
re Helvetiorum amicitiam con-
fide conſervarunt, & multis bellis
rma cum illis junxerunt. Nam
ab inito fœdere bellum Auſtrii
elvetiis, & nominatim cum Scap-
geſſerunt. Cum enim Helvetii
& imperio Pii Papæ obtemperan-
giſmundo Auſtrio arma intuliſſet,
einde facta, rurſus propter Mulhu-
ui Helvetiis ſeſe junxerant, & Scap-
ios, bellum ab Auſtriis redinte-
m eſt, & Helvetii magnis copiis in
nos deſcendêre. Eodem tempore
rinus Hevvdorffius Scaphuſios Ro-
accuſavit, & ut proſcriberentur
reos hic peragebat Fulachios cives
uſianos : eſt autem hæc vetuſta
bilis familia, quæ olim poſſedit
n ad Cataractas Rheni, ſed inde
ab Alberto Auſtrio poſtea rur-
r inſidias eandem occupavit, hoc
nomine accuſati ſunt ab Hevv-
o Fulachi fratres Ioannes & Con-
, & tam ipſi quam Scaphuſia-
i cives ſuos in cauſa juſta & æqua
debant, proſcripti ſunt. Miſere
hoc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

hoc bello Helvetii Scaphuſianis
præſidium, cum quo illi multa
ſiones in vicinum Auſtriorum a
Hercyniæ juga, Hegoiam, Lat
aliaque loca fecerunt : demu
VValdhuto (quod oppidum
Rheni & Arolæ confluentes ,
Hercyniæ ſylvæ Auſtriis paret)
pax facta eſt, in qua Sigiſmundi
ſumptu & operaScaphuſii proſc
ſunt exempti.

Cum igitur his bellis & Helve
huſianorum fidem experti eſſen
madverterent quantum comm
afferret urbs hæc opportuno lo
nibus Helvetiæ ſita, viciſſim etia
huſiani forti & fideli opera H
rum hoſtes repuliſſent, & quiet
quuti eſſent, viſum eſt utriſque
eſſe, ſi fœdus ad annos plures p
rent.

Itaque anno 1479. fœdus in
25. ſequentes fecerunt, quo fœder
comprehenduntur Vrii & Vnd
cum quibus hactenus nullum p
fœdus Scaphuſiani habuerant. F
fœderis ferme iiſdem capitibus
quibus veterum pagorum fœder
primum περὶ συμμαχίας ſe mu
ſtringunt: deinde ſtatuitur form
quo decidendæ ſunt lites , ſi qu

elvetiæ & Scaphuſianos orian-
æterea quo modo æs alienum
um ſit, quo ure in huiuſmodi
ionibus utendum ſit, cavetur:
homicidarum pœna. Poſtre-
put eſt de novis & antiquis fœ-
nova non ineantur abſque alio-
untate, vetera ſemper potiora
præcedant. Conſequutum eſt
pus bellum Burgundicum, &
quot annos illud quod noſtri
m appellant: quod Maximilia-
erator Helvetiis intulit: utro-
o Scaphuſiani Helvetiis fidelem
navarunt, ac milite & pecunia
veticam juverunt, eoq; nomine
lvetios magnam gratiam inie-
ſibi non exiguam laudem com-
t, itaq; proximo anno finito bel-
nit 1501. à nato Chriſto, perpe-
edus, cum XI. pagis Helvetio-
erunt, & in numerum pagorum
i ſunt.

a & Scaphuſia urbibus civitate
ta donatis, cum jam duodecim
nt, durante adhuc fœdere quod
dovico Gallorum rege fecerant,
anno 1503. caſtra ejus bello Nea-
o ſecuti ſunt, nullo tamen publi-
lio, imo contra magiſtratuum
atem. Fuit bellum hoc, ſicut &

prius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

priusNeapolitanum bellum Car
regi, Gallis pariter & Helvetiis
nam priori qui in præſidio regn
rant, plerique morbis, pauci pr
riere: quique bello ſuperfuerun
λοιστεῖον luem illam quam alii
cum, quidam Neapolitanum n
vulgus, Gallicum nominat, dom
portarunt: poſteriori bello duo
liis victi magnam militum part
ſêre. Anno deinde 1507. Helveti
auxiliares copias Gallo regi miſ
opera cum Ligurum caſtra in m
pra Genuam ſita expugnaſſet, b
urbe per deditionem potitus eſ
tempore Maximilianus Impera
tem ab Helvetiis petebat, qui il
polliciti ſunt hac conditione n
Gallorum regem illos ducat,
fœdus habeant: ſed cum conc
hanc recipere nollet, irrita fui
peditio. Brevi poſtea, anno 1509
fuit fœdus Galli Regis cum Hel
Imperator ac Iulius Papa, & Gal
Hiſpaniarum reges fœdere fact
bellum intulere, quo bello Helv
apud Gallos ſtipendia fecere.
anno Iulius II. PP. cum Helvet
fecit opera Matthæi Cardinalis
ſis, qui mox ab inito fœdere 60
vetiorum in Italiam duxit, hoc

ecclesiæ contra ducem Ferrarien-
efenderent, ſed revera opera eo-
Gallos per inſidias Mediolano de-
e conabatur: id cum animadver-
t Helvetii, Cardinalem contra Gal-
qui noluerunt, & magiſtratus idem
abant, quare à Pontifice non
lutis ſtipendiis dimiſſi, indignan-
omum rediere. Sequenti anno,
uit undecimus ſupra milleſimum
entеſimum, fœdus perpe-
n inter Helvetios & Auſtriam
undicamque domum renovatum

tebat etiam Gallus per legatos ut
s ſecum renovarent, ſed plerique
dignabantur, quod finito fœdere
i confeſtim illis annuas penſiones
pendia cuncta denegaſſet, & quam-
ulti offenſi pontifici ob non ſoluta
dia Gallo faverent, metu tamen
inis Pontificii non audebant cum
o, qui hoſtis Papæ tum erat, fœdus
e.

ceſſit nova Gallorum offenſio, qui
larium Suitenſium cum literis Lu-
interceptum ſubmerſerant, & inſig-
agi, qualia tabellarii geſtant, in eo-
contumeliam in publica auctione
iderant.

uxêre tum Helvetii media hyeme

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

exercitum trans Alpes ad Galer
ſed pagis tantum aliquot incen
fecta domum rediere. Verum
anno à Iulio Papa, quem Galli
prælio ad Ravennam vicerant,
exercitum XX. millium in Ital
fère, hi conjuncti Venetis qui
conciliati erant, Cremona & T
bibus primo impetu captis, Ga
to Mediolani ducatu ejecere, ſic
ter arcem Mediolani nihil illic r
manſerit.

Quapropter Iulius Helveti
Defenſorum eccleſiæ ornavit,
lorum vexilla imaginibus qu
decoravit, ac publice etiam
genti duo majora vexilla quæ P
camus, ac Pileum libertatis ſi
gladium dono dedit. Maximilia
tia Helvetiorum beneficio in in
paternum reſtitutus, fœdus &
tiam cum illis junxit, & civita
ticæ Luganum, Locarnum, Men
& Madiam vallem: Rætis autem
deratis vallem Telinam ſeu Vol
dono dedit: Carolns quoque S
dux, cujus majores multis an
privatum fœdus cum aliquot p
buerant, novũ fœdus in annos 2
mos cum omnibus duodecim p
cit. Eodem tempore Rex Gallor

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

...m Helvetiis agebat, verum cum ...ediolani decedere nollet, & ani...rſum fuiſſet, legatos ipſius conari ...nibus aliquos corrumpere, & ſuf...oëmere, juſſi ſunt Helvetiæ fini...am primum excedere, atque ita ... denuo inſtauratum eſt. Nam ...ingenti exercitu in Italiam miſſo, ...lio & Trivultio ducibus, Maximi... Sfortiam Novariæ obſedit, is ſe...abebat quatuor millia Helvetio... quibus poſtea octo millia auxilio ...ere, horum prima acies cum No... veniſſet, aſſumptis qui illic erãt, ... prælio Gallos nõ modo vicit, ſed ... profligavit. Guicciardinus non ...is rerum Italicarum ſcriptor, tra... uno prælio Helvetios tantũ ſibi ... comparaſſe, ut multi illud om...ere præclaris Græcorũ & Roma..., quæ leguntur rebus geſtis, ante...derent. Veruntamen victoria hęc ...is ampliſſima, non abſq; ſanguine ...illis contigit, nam ex Helvetiorũ ...o ſupra 1400. deſiderati ſunt, ex ...ima pars tormentis Gallorũ penè ...m ad manus pervenirent, perie...que plebs multis in locis tumul...t, invidiaq; omnis in eos qui Gal...tioni addicti erant, derivata fuit, ... multi ad tempus patria cedere

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

coacti ſunt, duo tantum in [illegible]
tumultu capite multati, cæter[illegible]
abſque ſanguine tranſacta eſt. [illegible]
victoriam Helvetiorum Max[illegible]
Imperator à Galli amicitia &[illegible]
diſcedens, auctor fuit Helvetii[illegible]
citum ingentem XVI M contr[illegible]
in Burgundiam ducerent, qu[illegible]
dem ferè voluntarii acceſſere, [illegible]
tum aliquot alas Cæſar adjunx[illegible]
tenbergico principe eos duce[illegible]
ſeſſa tum fuit Divio caput Bu[illegible]
verum Tramulius vetus dux c[illegible]
deret urbem tueri ſe poſſe, cum[illegible]
convenit ea lege, ut Rex Medi[illegible]
imperii juribus cederet, & ce[illegible]
poribus ſexcenta aureorum m[illegible]
millia illis perſolveret: atque [illegible]
dem quatuor obſides claros m[illegible]
viros dedit, quibus acceptis n[illegible]
domum redierunt. Cæterum [illegible]
dovicus, etſi omnibus conſta[illegible]
pactionem Galliæ regno ſalut[illegible]
liſſe, quod Divione capta in I[illegible]
rum poteſtate erat, ad Lutetia[illegible]
excurrere, aut ſe cum Anglis c[illegible]
re, neque ullæ juſtæ copiæ R[illegible]
quas ipſis opponeret, nihilomi[illegible]
probare eadem noluit, neque [illegible]
modo juribus ſuis ſe privari in [illegible]
nenſi imperio ferre poterat. It[illegible]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

…eluſos videntes, vehementiſſime …i, niſi confirmatio intra certum …afferretur, ſe obſides interfectu…abantur: & menſe Novembri …ſtante hyeme denuo in Galliam …re decreverant: ſed Rex legatis … pace perpetua cum Helvetiis in…dulo agebat, etſi autem à con…us quas Rex proponebat, Hel…eniſſimi erant, tamen dum … agitur, & deliberationibus ac …ibus variis ea res agitatur, inſti…editio irrita facta eſt. Porro in …ventibus Abbatiſcellani eodem …enſe Decembri in numerum pa…ooptati ſunt, & decimumter…um tenuere.

…ABBATISCELLA.

…TISCELLA eſt regionis & vici …en: regio hæc ſupra S. Galli op…ta eſt intra altiſſimos montes …torum fines: vicatim habita… octo inſignes habet vicos; quo…uli ſuas Eccleſias, ſeu templa, ut …parochialia habent, omnium ca…uam Abbatiſcellam vocant, à …io nomen habet. Paruit hæc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

regio olim Abbatibus S. Galli, & c
frequentius in vico præcipuo ver
tur, in quo etiam munitiſſimam
Clanxiam nomine extruxere, vicu
nomẽ accepit ut Abbatiſcella dice
quod deinde univerſæ regioni co
nicatum eſt. Aſſeruere autem A
cellani ſeſe in libertatem primum
ta manu, poſt etiam pace facta,
pecuniæ ſumma Abbati perſoluta
tatem ſibi poſteriſque ſuis redeme
Bellum geſſere cum Abbate Cun
Stouffia familia annis ſeptem.
ſuppetias tulerunt urbes ad lacum
mum, dux Auſtrius Fridericus, Epi
Conſtantienſis, VVirtenbergicu
mes, præterea multi comites ac no
Cæterum Abbatiſcellani his nequa
ceſſere, ſed adjuti auxilio civium S
qui primo Abbatem ſecuti, poſte
batiſcellanis ſeſe adjunxerunt, a
præliis victores fuerunt: oppid
pauciora quinque, arces ſupra ſex
vel cepere vel diruêre. Hoc bel
mum Abbatiſcellani fœdere junct
Helvetiis, qui ipſi Auſtriorum
erant, ac quidam tradunt cum Su
Glaronenſibus duntaxat, alii cu
cernatibus, Vriis, Suitiis, & Vnd
diis eos amicitiam & fœdus i
ajunt. Bello huic finis impoſit

08. à Ruperto Imperatore qui
nter Abbatiſcellanos eorum-
hoſtes Conſtantiæ compo-

facta Abbatiſcellani hanc Rei-
formam inſtituêre qua hodie
tuntur: nam cum ante ſinguli
inſignia & proprios conventus
, unum tantum ſignum totius
, unicum conventum & judi-
quod ex omnibus vicis prȩſtan-
eliguntur, eſſe voluerunt. Anno
rtio à pace facta, cum Abbas
denuo Abbatiſcellenſibus no-
in intendiſſet, ſocietatem junxe-
agis Helveticis, Tiguro, Lucer-
a, Vndervaldia, Tugio, & Gla-
dus hoc adeo doluit Abbatibus
lli, ut Henricus Manſdorffius
um milleſimum quadringen-
vigeſimum quintum effecerit,
iſcellenſes à Romano Impera-
ſcriberentur, & à Pontifice ar-
facris. cæterum illis à proſcri-
llum periculum grave immi-
od ſuis montibus cincti, neque
commercia cum exteris exercē-
poterant cuiquā prædæ eſſe: de
s autem excommunicatione cō-
reto ſtatuerūt, ſe nolle eam ra-
(*ſi vvellind nit im ding ſyn*) Ita-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

que Sacerdotes qui Pontificis c
obſervabant, neque Sacra illis a
ſtrare volebant, è regione ſua eje
quibuſdam etiam cæſis. Cum igi
ratione Abbas Sancti Galli ſe nil
ciſſe cerneret, atque interim Abb
lani adverſus eos graſſarentur, q
excommunicatos appellabant, &
torum nobilium arces vaſtarēt, t
eos Suffragante Epiſcopo Conſta
& Suevica nobilitate,apud Septe
Imperii accuſavit, eorumque au
imploravit: illi per literas civitati
perioris Germaniæ & Helvetiis r
runt, ut eos ad officium revocare
Helvetii vicinis & civibus ſuis bell
ferre noluere, cæterum in pace c
nenda laborarunt, quæ tandem
excommunicationis quarto fa
Abbatiſcellanis prius bis prælio
comite Toggenburgio. Neque
pax hæc conſtans & diuturna fui
vicini nobiles ad lacum Acrom
in Reguſcis, equitatu magno co
Abbatiſcellanos invadere conat
quibus illi obviam profecti Rin
& Reguſcorum vallem occuparu
no 1445. ac Hagenvilii nobiles,
Reguſci oppignerati erant, cum
vilæ proſcribi curaſſent Abbat
nos, nihil autem proficerent, ſu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

[m]illibus aureorum illis vendidere,&
[p]roſcriptione exemerunt. Anno
[..]e 1452. ſeſe cum ſeptem pagis Hel-
[..]is perpetuo fœdere junxerunt, &
[..] tempore Auſtriis, Burgundicis,
[..]icis bellis cum Helvetiis militarunt,
[..] fidelem ac utilem operam his bellis
[..]runt. Anno autem 1513. in nu-
[..]um pagorum aſcripti ſunt.

Fœdus quinque poſtremorum pagorum.

[Q]Vinque poſtremi pagi omnes, exce-
[..]pta Baſilea, diu antequam in nume-
[..]n pagorum cooptarentur, vetuſtio-
[..]us Helvetiorum pagis fœdere juncti
[..]runt, poſtea tamen diverſis tempori-
[..], ut indicavimus, in numerum pago-
[..]n aſciti ſunt. Id autem juris pagi ha-
[..]nt præ aliis confœderatis, quod hi de
[..]nibus rebus ad communem Rem-
[..]blicam Helvetiorum pertinentibus,
[..] publicis conventibus deliberant ac
[..]fragia ferunt, omniumque totius ci-
[..]atis commodorum & incommodo-
[..]m participes ſunt, præfecturas quas
[..]ul acquiſierint, pari jure adminiſtrāt,
[..] reliquæ prædæ publice ex æquo
[..]rticipes ſunt. Fœderis vero, quo

tam veſtutiores VIII. pagi int
quam poſteriores V. cum vetu
bus conjunguntur, eadem fere ſu
pita.

Primum & præcipium eſt περὶ
μαχίας ſive de mutuo auxilio, i
variũ & multiplex. Pagi qui evocat
rint, ſibi mutuo auxilium ferant a
mora & dolo malo: ſi pagus aliquis
to ab hoſte obruatur, ut reliquos
teras aut legatos auxilio evocare
poſſit, tum illi nihilominus atq; ſi ev
ti fuiſſent, auxilium ferant. Pagi p
riores ſi injuria ſe affectos exiſtimen
mini tamen bellum moveant abſq
luntate & conſenſu vetuſtiorum p
rum. Si hoſtes eorum jure agere vo
& Helvetios vel alios æquos judices
offerant, ipſi quoq; jure non bello
tent. Quilibet pagorum alteri pro
ſumptibus auxilium ferto: mittito
certum auxiliorum numerũ, quem
let, & ſe decere exiſtimaverit, eo alte
tentus eſto. Limites etiam præſcrib
tur, intra quos vetuſtiores pagi ten
tur auxilio poſteriores alios juvare,
autẽ iidem fere qui & termini tum e
imperii illorum pagorum. Agitur et
de ſumptibus, quiſnam eos ferat in
ſtili arce aut oppido obſidendo &

p

nando. Item leges de præda divi-
da eædem cum Stantiana conven-
e ſanciuntur. Alterum caput eſt,
jure utendum ſit, ſi controverſiæ
uæ inter duos pluresve pagos orian-
: de qua judiciorum forma alibi à
is agetur. Similiter de privatis inju-
rum actionibus ſtatuitur, ad quos ju-
es pertineant. Item de nominibus
gendis. De libero commeatu utrinq;
cedendo,& ut forum utrinq; emen-
us liberum ſit. Ne quis aliorum cives,
ſervos civitate recipiat, niſi prius li-
i ſint ab eorum imperio,quibus antè
noxii fuerunt. Poſteriores pagi nul-
a fœdus cum quoquam faciant abſ-
conſenſu vetuſtiorum pagorum. Si
lum inter vetuſtiores pagos oriatur,
tri parti ſe jungant,ſed operam dent
i componendæ. Vnicuique pago ve-
a privilegia, jura, conſuetudines ſal-
maneant. Atque hæ quidem ſunt
nditiones præcipuæ fœderum poſtre-
orum, in quibus eo diligentius cave-
r, ne bellum abſque conſilio aliorum
oveant,ne æquū jus aut honeſtas pacis
nditiones rejiciant, & alia plura quæ
bella pertinent ſanciuntur, quod ple-
que pagi in extremis finibus & quidam
aſi extra Helvetiā poſiti fuerunt: itaq;
ia difficilius fuit in his locis bellum
gerere,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

gerere, caverunt ne quod bellum n
graviſſimis de cauſis ſuſciperetur.

Anno Domini M D XV ipſis Kalen
Ianuarii, mortuus eſt Ludovicus XI
Francorum Rex, hic per legatos ami
tiam & fœdus Helvetiorum denuo am
bierat, domi interea ingentes apparat
faciebat ut Mediolanenſem Ducatu
rurſus bello recuperaret: ſucceſſit illi
regno Franciſcus Valeſius gener, qui ſ
ceri conſilia ſecutus totus in idem be
lum incumbebat. Helvetii vero fœde
Maximiliano Imperatori, & Ferdinan
do regi Hiſpaniarum, atque Sforti
Mediolani duci juncti, cui acceſſit Le
decimus Pontifex, curam tuendi Me
diolanenſis ducis contra Gallos ſuſcepe
re. Itaque cognito apparatu regis Fran
corum primum VI. millia Sfortiæ duc
præſidio miſêre: ac deinde ſexto Kalen
das Iulii novo delectu habito denuo XII
millia miſerunt, quæ ſe prioribus jun
gerent: poſtquam vero Franciſcus inu-
ſitato alpium itinere evitatis Helvetio-
rum præſidiis in Italiam pervenit, maxi
mis non tantum Gallorum ſed Germa-
norum quoque copiis inſtructus, tertio
miles ab Helvetiis in Italiam miſſus eſt,
hominum millia XII. atque ita univer-
ſus exercitus Helvetiorum XXXI. milli-
bus peditum conſtabat. Franciſcus vero
rex

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

uamvis inſtructiſſimas haberet co-
tamen nolens temere periclitari &
tanto Helvetiorum exercitu con-
, qualis vix unquam hactenus uni
o interfuiſſet, per internuncios de
cum ducibus Helvetiorum agere
: erant etiam Helvetiorum animi
alieni à pace, quod judicarent con-
ratos principes nõ bona fide ſecum
, primum enim promiſſa ſtipendia
non numerabantur: deinde Impe-
equites quos ex fœdere debebat
miſerat, & præterea Germanis pe-
us pro ſua auctoritate quam in Im-
habebat, nunquam interdixerat ne
co regi militarent, ſed paſſus fuerat,
urmatim ex Germania in Franciam
ſire. Poſtremo Pontificis & Hiſpani
æ, etſi in propinquo erant, nunquã
en adduci potuerunt ut Padũ tranſi-
& ſe Helvetiis conjungerent, crebri
que nuntii inter ipſos & Gallos com-
bant. Quare cum & pecunia & ſo-
um auxilio deſtituerentur Helvetii,
co Galerate pacem cum Franco re-
oneſtis conditionibus fecere, quam
quidam pagi confirmaſſent, mox
millia ipſorum non expectatis aliis
enſi via domum diſceſſere: reliqui
m in diem craſtinum ſe ad iter ac-
gebant. Verum Sfortia Dux Medio-
lani

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

lani conditiones pacis factæ reſpu
& Cardinalis SedunenſisGallorum
per acerrimus hoſtis, occultè in eo la
rabat ut pacem factam turbaret: ho
igitur opera XIII. Septembris ex H
tiis Prætoriani milites ducis Med
nenſis, & quidam alii Gallo infenſi, in
veſperam Gallos aggreſſi ſunt, & B
quos miſſis nunciis docent in quo p
culo verſentur eoſq; auxilio advoc
qui turpe exiſtimantes ſocios in ta
periculo deſerere, præſertim cũ init
prælii à Gallo factum crederent,
copiis ſuis auxilio venerunt, pugna
eſt utrinque acriter donec nox præl
diremit: in hoc nocturno conflict
Gallis nobiliſſimi duces cecidere, Fr
ciſcus Borbonii ducis frater, Imbri
tius, Sanſerrius, Talamontius prin
Tramulii filius, Buſſius, Saſerrii con
Buſichius, Moia, & alii plures: ideo
Helvetii eo congreſſu ſuperiores fu
viſi ſunt, ac fama victoriæ eorum
totam Italiam diſperſa fuit. Sed ea
cte Rex Francorum tormentis diſp
tis, Germanorum & Vaſconum ord
bus inſtauratis, equitibus in ſuas turn
reſtitutis, advocato etiam Liviano c
Venetorum exercitu, die decima qu
ta, ſummo mane denuo cum Helve
congreſſus, eos vix tandem multis ſu
ru

…æſis vicit. Noſtri deſperata victo-
…ediolanum ſe receperunt, ſic ut re-
…s nihil fugæ ſimile haberet, nam
…rmenta quæ ſecum advexerant,
…olanum reduxere, & conſervatis
…ibus, diſpoſitiſque in medio ſau-
…ilitibus, lento gradu rediere, ita ut
…to Galli exercitu nullus equitum
…umve eos perſequi ſit auſus. Poſte-
…duci preſidio mille quingentorum
…e relicto, Comenſi via domum re-
… Mediolanenſis vero ducatus vi-
…elvetiis in Gallorum poteſtatem
…nit. Conatus eſt quidem Maximi-
… Imperator eundem recuperare,
…ximo anno ingentes copias Ger-
…rum & Helvetiorum in Italiam
…, ſed mox re infecta domum re-
…Franciſcus autem Gallorum Rex
…time noſſet quanti ſibi hæc vi-
… conſtitiſſet, non ante conquievit
… pace primum facta, poſtea etiam
…e Helvetios ſibi conjungeret. Pax
…perpetua inter Gallos & Helvetios
… eſt, anno milleſimo quingente-
… decimo ſexto, Pridie Kalendas
…mbris, Fœdus vero anno demum
…mo primo ſupra milleſimum
…entefimum confirmatum fuit.
…ſque capita ſuo loco enumeran-
…ecerunt fœdus cum Francorum
rege

rege eo tempore omnes Helveti
pagi Tigurinis exceptis, hi enim q
vis cæteris obnixe hoc poſtulan
nunquam tamen adduci potueru
in id fœdus conſentirent. Primum
proximis annis Matthæus Card
Sedunenſis, qui frequenter Tigur
bat, eos orationibus ſuis prorſus à
abalienarat. Deinde Huldricus Z
glius qui ſacris cōcionibus præerat
tidie graviſſimis concionibus pop
à militia mercenaria dehortabatu
cens neque jus neque fas eſſe h
Chriſtiano ut ſe mercede conduci
tur ad fundendum ſanguinem m
rum & plerumqne innocentum h
num, à quibus nulla unquā injuri
affectus ſit. Majorum qui manu
tatem Helveticam aſſeruerint
imitandos dicebat, qui ab huju
vitæ genere alieniſſimi, domi ſuo
bore victum parantes, nulli prin
addixerint, neq; ſuam libertatem
lem habuerint. Hujuſmodi vero f
bus libertatem Helveticam immi
alienis regibus atque principibus
tui, multis ille rationibus & argum
uti erat ſumma facundia præditu
dere conabatur: atque hujuſmod
cionibus commoti popularium
alioqui pacis amantes & à ſtudio

um alieniores, à fœdere novo ab-
ant. Militares quoque homines,
iquando ſub Carolo VIII. & Lu-
XI. Francorum regibus ordines
nt, fœdus novum, eo quod prio-
rum fœderibus admodum diſſi-
et, diſſuadebant. Antea enim Hel-
gnita & probata cauſa belli duces
es ipſi deligebant, quos Regi ex
auxilio mitterent, at novo fœde-
ducum neque militum delectus
is relinquitur: nulla etiam aut
ratio habetur, quænam & quam
nt bellorum cauſæ, ſed Rex ubi
opus habuerit, duces ex Helvetiis
itratu deligit qui exercitum con-
t, atque hunc quo ſibi viſum
bducit: ita Helvetiis nulla fere
s in ſuos milites relinquitur, niſi
heſtico bello preſſi ipſos revocare
. Pręterea videbatur nõnullis no-
dus antiquis & perpetuis Helve-
fœderibus adverſari, primo enim
obligantur Helvetii ad defenden-
nnes provincias Gallici Regis, con-
oſcunque hoſtes: additur tamen
io fœderum priorum: ſed mox
itur, ſi tales primi bellum Gallorũ
s intulerint, Helvetios contra hos
militem Gallo debere. Vnde con-
videtur, ſi quis ex Helveticis pagis

aut confœderatis populis jus ſuun
lo impetrare non potuerit, & i
perſequatur, contra hunc ex no
dere Helvetiis militandum eſſe ne
antiquiſſimis fœderibus. Ad hæc
Maximiliano Imperat. militem co
tionis cauſa petenti, Helvetii hoc
ne denegarant, quod hoc tempo
vibus de cauſis milites ſuos dom
nere vellent, quare non videbatu
re ut Gallo nunc ſe fœdere jungere
ſtatim à facto fœdere militem c
pturus ferebatur. Exiſtimabant e
veteri gravitate & conſtantia al
eſſe, ſi Gallo ſe tam arcte conjung
de quo ante ſeſquiannum ad Ele
ſcripſiſſent, non conſultum eſſe
Germanicæ ab illo gubernarentur
ſi hunc Imperatorem eligant, Hel
nolle ei obedientiam præſtare.
vero ad commoda fœderis attine
vulgo jactabantur, plerique ita
bant, multa & ampla emolumen
paucos privatos homines reditur
qui penſionibus Gallicis ditandi ſi
ti autem reipublicæ parum conſul
mum enim cataphractorum quo
auxilio promittat, & omnis exter
litis nullum eſſe uſum in noſtris re
bus, quæ ægre domeſticas copias p
alere. Deinde ſpe auxiliorum & pe

G

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

...e enervari veram fortitudinem ...m noſtrorum, cum majorum ... ſpes & fiducia in Deum reponen... & is colendus vera pietate & ju... ſtudio. Non tantum vero ſpes in ... labefactari videbatur, ſed metue... vitæ morumque veterum ingens ...io & diſſolutio, neglectus agri... æ & honeſtarum artium, & ocii ...s, luxus, ebrietas, ſcortationes, ...ria, blaſphemiæ: hi enim ſunt mi... ...uctus, & artes quæ plerunque ...erorum principum caſtris addiſ... ... Poſtremo priorum fœderum ...is, pleroſque noſtrorum à novo ...lo deterrebant, etſi enim non... ſalutaria fuerunt Helvetiis, ut il... ...od contra Burgundum factum ...leraque tamen in gravia diſcrimi... ...s conjecere: nam vel multos ſuo... ...xternis bellis amiſere, vel domi ...ibus & ſeditionibus graviter ...ati fuerunt. Atque ob has & ...complures cauſas Tigurini eo ...re adduci non potuere, ut ...lico fœderi jungerent. At ve... ...iqui confœderatorum qui di... ...a ſentiebant, ſuum factum ... quoque rationibus defende... ...nt.

...um namq; docebant non omnem

militiam damnari in ſacris literis,
ſanctos quoque homines bella geſ
& in his aliorum auxilio uſos eſſe,&
ciſſim ſociis ſuis auxilium tuliſſe. Hel
tiorum etiam militiam non eſſe mer
nariam & venalem, propterea quod
tantum Regi cui fœdere honeſto co
juncti ſint, ex magiſtratuum ſuorum
luntate & conſenſu militent. Quo
Rex bellum aliquod moveat quod in
ſtum eſſe omnibus conſtet, tum in m
giſtratus Helvetici poteſtate poſit
eſſe ut illi militem deneget: ſi autem
certa dubiaque cauſa exiſtat, non eſſe
litis officium ea de re curioſius inqui
re, de qua Regi & his qui illi ſunt à co
ſilio ratio reddenda ſit. Deinde reg
nem Helvetiorum populoſam eſſe,
ſterilem magna ex parte atq; anguſta
quæ non ſufficiat alendó tam numer
populo, quare commodum hoc ultr
Rege oblatum non eſſe aſpernandum
Præterea conſiderandum eſſe Helve
quoſnam vicinos habeant, quorum
licet multi eorum libertati invideant
etiam inſidientur; itaque ſi contra
externis præſidiis ſe muniant, piè & p
denter facturos eſſe: fidem enim & ſp
in Deum externorũ præſidiorum u
non tollere. Poſſe etiam hac ratio
noſtros homines addiſcere artem m

tare

quæ Rebuſpublicis ſit neceſſaria, præterea ſemper honorata ſummo pretio fuerit. Poſtremo etſi non fœdera damnoſa fuerint, tamen fortunata fuiſſe Helvetiis, & quæ cum Gallorum regibus Ludovico XI. Carolo VIII. & Ludovico XII. fecerint, ideoque hujus quoque fœderis quod cum Rege & fortuna ejus florente ſanciatur, felicem exitum expectandum eſſe. Atque hæc, ut à majoribus meis audivi, temporis utrinque de fœdere Gallico jactata fuere: eademque quæſtio memoria ſæpe & accurate ab hominibus politicis diſputata eſt, quibus nos quoque illam excutiendam relinquimus.

DE SOCIIS HELVETICI fœderis, & primum de Abbate S. Galli.

QVI pagi ſint Helvetiæ, quibus Reſpublica confœderata cõſtat, & quis ſingulorum ante fœdus initum ſtatus, quibus de cauſis, & quo tempore, quibuſque conditionibus in unam Rempublicam coierint, hactenus expo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ſuimus, nunc eodem modo, or
ſociis Reipub. Helveticæ agemu
ſint, & cur,ac quando, qua con
Reipub. Helveticæ ſeſe conjunxe
quoniam primum locum tenet
atque oppidum S. Galli, ab his i
faciemus. Gallus à quo locus
habet,ex Scotia claris parentibus
Columbani Abbatis diſcipulus,
in Galliam profectus eſt, & inde i
maniam, ad Lindiniacum flum
loco qui Tuconia dicitur (is *Tug*
minatur juxta Lintham ſeu Lin
fluvium ad caput Tigurini lacus)
diverſi generis Idololatrias Chri
dem feruenter populo annunciav
gantii item ad caput Acromi, & A
Felice, atque aliis in locis Helvet
citer annos ſedecim Chriſtum pr
vit. A Gomzone autem duce Al
norum ad Epiſcopatum Conſtanti
vocatus, id munus ſuſcipere renu
duci author fuit, ut munus hoc
mitteret Ioanni uni è numero ſu
diſcipulorum,quem ad hoc maxi
dicabat idoneum:ipſe vero circa a
Domini 630. in montana loca ſu
cromum lacum ſeſe contulit, ſo
nem amans, & eo loco ubi hodi
nobium & oppidum S. Galli viſit
lam extruxit,atq; cum aliquot diſ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

dio & meditatione rerũ ſacrarum
m ſuam illic tranſegit. Poſt obitum
lli, diſcipuli ejus eodem loco per-
ntes, ſtudia ejus imitati ſunt, nul-
men ab initio certá regulam pro-
ntur: verum cum Francorum re-
duces Alemanniæ pietate eorum
ati, eos muneribus multis affice-
crevit fratrum numerus, & cella S.
paulatim in cœnobium mutata eſt:
e anno 80. poſt D. Galli mortem, à
ramo comite & regum Francico-
præfecto petierunt ſibi Abbatem
is Otthomarum preſbyterum edu-
n in Collegio Curienſi apud Rætos,
t ad Pipinum Caroli Martelli filium
orum principem, qui ex patris ſen-
a hunc primum Abbatem fecit S.
& tum primum D. Benedicti re-
n fratres profiteri cœperunt. Ab eo
ore Cœnobium opibus & potentia
mum crevit, ita ut hujus loci Ab-
ter principes numeretur, ac anti-
s ſub tutela Romanorum Impera-
m fuit, qui Cœnobio advocatos ex
dibus harum regionum quæ Ale-
niæ nomine cenſebantur dedere.
m cum in variis diſſidiis Pontificũ
peratorum ab his negligeretur cu-
nobii, & bello deinde exorto in-
bbatem & Abbatiſcellanos, experti
 eſſent

eſſent cœnobium opus habere for
aliquibus advocatis, cum cives o
qui in ipſis quaſi viſceribus cœnobi
rebant, Abbatiſcellanis conjuncti eſ
& ex clientibus Abbatis plerique h
verent: ideoque Caſpar Landenbe
Abbas ordine 52. de conſilio ſuorum
trum petiit à quatuor pagis Helveti
guro, Lucerna, Suitia, & Glarona ſe
civitatis cum ſuis donari, eoſque co
bii advocatos & defenſores ſuæ lib
tis & omnium ſuorum bonorum,
ſeſſionum, juriſdictionum, conſuet
num, privilegiorum conſtituit: eſ
tem jus hoc civitatis perpetuum
à ſingulis Abbatibus cum primum
cti fuerint renovatur, ac ſpondet A
omnia loca ſuæ ditionis quatuor p
ſemper aperta fore, ut ubique libe
receptum habeant: item ſi quæ
troverſia illi cum quoquam oriatu
velle judicio horum pagorum ſtare
ſtea Abbas Vlricus cognomento R
qui Landenbergio ſucceſſit, hoc ad
priori fœderi, ut ſinguli IV pagi o
mittant virum ſenatorii ordini
biennio cum Abbate maneat, & ſi
tius regionis Capitaneus, hic ju
intereſt, & omnium mulctarum ſ
ſis cedit Helvetiis: ſancitur præter
dem pacto ut omnibus bellis ſubdit

uatuor pagis militent. Quod au-
bas Vlricus renovavit fœdus, &
s conjunxit quatuor pagis,cauſa
od proximis annis cum cives S.
Abbatiſcellani conſpiraſſent
ditis Abbatis, & deſtruxiſſent
cœnobium, quod Abbas novum
uebat,quatuor pagi cæteris Hel-
auxilium evocatis Abbatis jura
aſſeruerunt, & ejus adverſarios
multarunt. Durat hæc ſocie-
ra quoque ætate, & quamvis
nnes pagi quoad religionem cum
conſentiant, mittunt tamen
fœdere Capitaneum, qui civi-
rum adminiſtrationi intereſt, &
ebus privilegia & jura monaſterii

Oppidum S. GALLI.

idum S. Galli originem ſuam &
rementa cœnobio debet, liberta-
omanis Imperatoribus, qui im-
oc oppidum univerunt, & privi-
tque immunitatibus multis do-
. Mœnibus primum cinctum eſt
ribus Arnolphi Imperatoris me-
ptionum Hungaricarum, & una
monaſterio ſub imperii tutela fuit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

multis quidem in rebus Abbat
noxium, interim ſua quoque ju
habuere, quæ Imperatorum ben
ſua induſtria ſubinde auxere : c
aucto civium numero, & creſc
etiam interea cœnobii opibus,
tes inter eos lites extiterunt, q
vicinarum urbium arbitrio, al
Romanorum Imperatorum ſe
compoſitæ ſunt, multoties quo
cunia Abbatibus numerata co
ſtulatis ſatisfecere, & ſuam libe
redemptis illius juribus auxeru
rum cum Abbatiſcellani bellum
Cunoni moviſſent, cives qui pr
te initio pugnarant non abſque
de, poſtea Abbatiſcellanis fœd
conjunxerunt : cæterum finito b
lo, cum aliquot annis poſtea Abb
denbergius jus civitatis apud q
Helvetiorum pagos impetraſſet
oppidi, ut ſe quoque iiſdem pr
munirent, cum ſex pagis Helvet
Tiguro, Berna, Lucerna, Suitia,
& Glarona perpetuum fœdus fec
Confirmatum eſt fœdus hoc jura
pridie Ioannis Baptiſtæ anno 145
civibus Helvetiorum legati public
vivio excepti ſunt, cui circiter 15
mines interfuerunt. Ante hoc fœ
ves S. Galli cum quibuſdam pagi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ad certos annos fœdus fecerunt;
igurinis, Conſtantienſibus, Sca-
unis anno 1312. & 1347. & ſæpe
cum Tigurinis & Conſtantienſi-
cum Tigurinis item Bernatibus,
Suitiis, Vndervaldiis anno 1329.
æc paucorum annorum fœdera
éda putavi, adnotato ultimo quod
n ætate durat.

ÆTORVM FOEDERA.

TORVM gens eſt omnium con-
nſu antiquiſſima, nam aliquot ſe-
ante Chriſtum natum Thuſci do-
ulſi à Gallis, duce Ræto Alpes oc-
unt, & ab ejus nomine nomen ſi-
poſuere. Late autem patuit quon-
ętia, adeo utRomani Imperatores
Ræticas provincias fecerint, primã
undam, & non tantum Alpinæ
nes, ſed ea quæ hodie Suevia ap-
ur maxima ſui parte, & Bavariæ
ue portio Rætia fuit. Cæterum ve-
illam & primam Rætiam conſtat
Rheni fontes Alpium tractum non
um complecti, & vicinas ab utro-
tere valles. Gentes illæ ferme om-
odie ab Italis Griſoni nominantur,
m quoque Cani appellati ſunt,
can-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

eandemque appellationem Germ
tinuere, qui eos *Grauvvpündter*
confœderatos nominant. Nam
Ræti hi non tantum Helvetiis f
juncti ſunt, ſed ipſi quoque vetuſt
deribus inter ſe obſtricti, *die Gr*
pündter & Cani fœderati, & ſimp
etiam *Pündter* à noſtris hominib
pellantur. Tria ſunt autem Ræ
fœdera. Primum Rætorum fœd
tu nomen accipit, & ſuperius fœd
canum fœdus, *der ober oder g*
pündt nominatur: conſtat hoc dec
novem communitatibus: inter
autem præcipuo loco fuere Abb
ſentiſius, Baro Rætiæ, & Miſauc
Comes: ſed poſteriorum familiæ
re, vulgo tamen, qui arcem Bar
veterum poſſident, domini à Ræ
appellantur, quem titulum nup
mini à Marmorea & poſtea Plan
buerunt. Præcipui populi hujus
ris ſunt Ætuatii, Lepontii, Miſauci
rum nominatur fœdus domus D
do propter Epiſcopatum Curienſe
hoc fœdere continetur: conſtat h
dus novem & decem communita
è quibus duæ Germanica lingua,
ſua peculiari Rætica utuntur, quę
licam accedit: præcipui populi hui
deris ſunt Curia civitas Epiſcopi

anſes, & Engadini, apud quos
A & Atheſis flumina oriuntur.
foedus decem communitati-
ſtat & nomen decem judicio-
bet: ſunt autem in hoc fœdere
i & Corvantii. Duo priora fœ-
multis annis amicitiam cum vi-
lvetiis temporariis fœderibus
arunt, anno enim 1419. Epiſco-
Capitulum civitaſque Curienſis
gurinis fœdus in annos 51. jun-
: iidem etiam antiquitus cum
enſibus fœdere juncti fuerunt:
i ſuperiori fœdere continentur,
Vraniis jam olim confœderati
poſtea vero ambo fœdera cũ VII.
orum pagis perpetuum fœdus
t, at tertium fœdus & ſi non eo-
lvetiorum fœdere continetur,
eorum amicitiam & ſocietatem
s fœderatis non minori fide &
itia coluit quam ſi ad id jureju-
bbſtricti eſſent. Primum igitur
497. fœdus ſuperius, quod Ca-
u Griſonum fœdus peculiariter
atur, Helvetiis ſeptem veterum
m fœdere æterno ſe conjunxit:
vero ſequenti iiſdem pagis con-
e fœdus domus Dei. Cauſa fœ-
undi hæc fuit: ab annis aliquot
verſiæ graves interceſſerant Ræ-
tis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

tis de fœdere domus Dei cum Tyr
ſibus, tandem ex voluntate Maxi
ni Imperatoris ſtatutum eſt, utri
æquo numero judices deligantu
cauſam cognoſcant, horum om
arbiter ſit Thomas Conſtantienſis
ſcopus: ſed cum regii conſiliarii c
tionem cauſæ de induſtria differren
tequam ea cognoſceretur, arbiter
in ejus vero locum à Maximiliano
rogatus eſt Fridericus Auguſtanu
ſcopus. Verum conſiliarii Regis, ip
creditur) inſcio, non minus quàn
te cauſæ cognitionem variis imped
tis excogitatis ſubinde prorogaban
terea vero Rætis moleſti nova one
lis imponere conabantur, cujus rei
nullum finem facerent, Ræti ex ſin
fœderibus binos legatos mittunt O
pontem, ac urgent, ut tandem cau
decreto Maximiliani Imperatoris
noſcatur: verum conſiliarii ſe Max
liani ſententiam ignorare ſimula
quamvis nonnulli ipſorum, & inte
Servatinus Cancellarius actioni illi
ſentes interfuiſſent, ne tamē nihil a
videretur, in ſequentis anni quadr
mam conventus Velcuriam ind
fuit. Interea autem temporis A
milite & tormentis fines ſuos fi
bant, & omnia ad bellum neceſſari

rabant: conventus enim Velcu-
raudulenter indictus fuerat in
em, ut ipſi interea Ræto imp a-
inopinatos opprimere poſſent;
hac re epiſcopus Curienſis Au-
peram navabat. Sed Ræti de
Dei exploratis hoſtium conſiliis
tios, qui tum Tiguri conven-
pant, legatos mittunt, & his ſua
exponunt, & quia præter inve-
ia, novæ quoque controverſiæ
rios & Helvetios exortæ erant,
quoque omnia ad bellum ſpe-
oſtendunt utriſque utile ac tu-
ſi fœdus mutuum ineant, nam
ergo ſecuros fœderatis ſibi Hel-
cile hoſtem ſuis limitibus reſi-
re poſſe, etiamſi nullo vel levi
uventur: rurſus cum Helvetiis
hac parte tuta fuerint, poſſe
ri robore hoſtibus obſiſtere.
uibus antea Ręti amicitia jun-
& qui noſſent harum Alpina-
ium robur, & animadverte-
um commodi fœdus hoc utri-
afferre poſſet, anno 1498. men-
bri perpetuum fœdus cum illis
Capita utriuſque fœderis ſunt.
amicitiæ & mutui auxilii, ac
alterius hoſtes hoſpitio, com-
t ulla alia re juvet. Alterum de
con-

controverſiis componendis ſi quæ
confœderatos oriantur. Tertium
jure utrinque nomina exigantur
quis alterum quam debitorem au
ſponſorem arreſto ſubjiciat. Qua
de annona, & foro libero utrique
abſque ullis novis oneribus conc
do. Poſtremum, ut neutra pars
ullum novum faciat, in quo ho
excipiatur ſalvumque maneat: it
bello orto, altera excluſa pacem
Hæc quidem capita ſunt fœderis:
rum proximo anno ſequutum e
lum quod noſtrates Suevicum v
in quo Ræti adverſus Auſtrios fine
egregie tutati ſunt, & tum ſuis vi
tum etiam aliquando Helvetioru
xiliis adjuti, pluribus præliis hoſt
derunt. Helvetii quoque aliquot
victores, tandem Baſileæ cum M
liano Imperatore pacem fecerunt
& Ræti comprehenſi ſunt. Atqu
quidem fœderis initium utrique
felix & ſalutare fuit: poſtea
multis bellis quæ in Italia Helveti
rum auſpiciis geſſere, ſemper R
cia arma cum illis junxerunt: &
anno 1531. Ioann. Iacobus Medic
poſtea Marignani marchio factus
cupata Muſſii arce ad Larium lacū
venam Rætis ademiſſet, & eorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

et, plerique Helvetiorum pagi ex
e Rætis auxilia miſêre, à quibus
m hoſtis victus, & finibus pulſus
oſtra ætate Ræti cum Helvetio-
agis Gallis fœdere conjuncti ſunt,
cum illis Gallo regi militant, ſic
ut plerunque ſeparatam ab Hel-
legionem ſub proprio imperatore
um mittant.

LESIANORVM Fœdus.

LESIANORVM nomen com-
ectitur tres populos, qui altiſſi-
ontibus cincti, eandem vallem ab
Rhodani ad lacum uſque Lema-
ncolunt, hi ſunt Viberi, ſive ut
m malunt Iuberi, Seduni & Vera-
his duo priores liberi Valeſiani ſu-
es, uno nomine dicuntur, & in ſe-
conventus, quos Decumas vel De-
vocant diviſi ſunt: Veragri, qui &
ani inferiores, illorum imperio
: omnium tamen princeps eſt
pus Sedunenſis, qui ſummam
n Eccleſiaſticis quam in civilibus
auctoritatem obtinet, & Comes
præfectus Valeſiæ nominatur.
n hanc & res præcipuas Valeſia-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

norum, nos alibi peculiari libello
pſimus. Primum fœdus cum
Helvetiorum pagis Lucerna, V
Vndervaldia fecere quinque con
Valeſianorũ anno 1417. Gerebar
Valeſiani bellum cum Guilielmo
nio epiſcopo, & ejus patre Gui
quos per ſeditionem domo ejec
Raroniis auxilium ferebant Be
horum enim cives illi erant, itaq
leſiani, ut ſibi quoque peregrina
aſciſcerent: cum his quos diximu
vetiorum pagis fœdus junxerun
igitur Bernates, & tres pagi qu
Valeſiis fœdus fecerant, hac occ
nter ſe committerentur, reliqui p
neutris fœderati erant, multo lab
tandem pacem compoſuere, qua
nii patriæ reſtituti ſunt. Ante hoc
cum Bernatibus quoque fœdus fu
leſiis, temporarium tamen decen
cio, quod initum eſt anno 1250.
finito bello Raronio, aliud temp
fœdus cum Bernatibus ferierun
anno 1475. perpetuũ fœdus συμμ
cum Bernatibus fecerunt, atque h
no quo hæc ſcribimus, centum a
primum inito fœdere, idem ſple
legationibus utrinque miſſis renov
& confirmarunt. Biennio auten
fœdus Bernatum, certa pactio

nxerunt tribus pagis, Vraniæ, Sui-
c Vndervaldiæ. Poſtremo noſtra
cum graves controverſiæ de dog-
us religionis, ceremoniis, vita, &
bus cleri reformãdis exortæ eſſent,
lvetia quoque in diverſas partes
t, Adrianus epiſcopus Sedunenſis,
tem Decumæ Valeſianorum fœ-
ecere anno 1533 Friburgi cum ſep-
agis Helvetiæ, qui ex integro Ro-
m religionem profitentur, ii ſunt
na, Vria, Suitia, Vndervaldia, Tu-
Friburgum, Salodorum, quo fœ-
um ea ſanciũtur quæ in aliis fœde-
uſitata ſunt, tum præcipue συμ-
ας in defendenda recepta & uſita-
manæ eccleſiæ religione, ſi quis
œdere junctos ab ea vi depellere

ROTEVILA.

TEVILA oppidum, quod Gla-
anus Germanico nomine in Græ-
mutato Erythropolin nominat, pu-
eſſe Taxgætium apud Ptolomęum
orundam ſententia, ſed falſo, Tax-
m enim ab illo in Rætia comme-
tur, ſed Rotevila ultra Danubium
mania ad ſiniſtram Nicri fluvii ſita

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

eſt, non longe ab utriuſque fluvii fi-
bus. Oppidum hoc inter Romani
perii urbes non incelebre eſt, eo
loco judicium imperii exercetur, q
Curiæ judicium *Hofgricht* vulgo
cupatur, ad quod vicinæ region
gravibus cauſis provocant, ac qui
contumaces fuerint, judicum ſen
tia Imperiali Banno ſubiiciuntur
quaſi proſcribuntur. Ferunt aute
Conrado III. Imperatore ante qua
gentos & viginti quatuor annos in
tum eſſe. Fœdus primo junxere R
vilani cum Helvetiis in annos qui
cim Friderico III. imperante anno
idem fœdus aliquoties ab illis ren
tum eſt, ac anno demum 1519. cum
nibus Helveticis pagis perpetuum fo
ſanciverunt. Bello Suevico Rotev
in medio hoſtium poſiti, Helvetiis fi
conſtanter ſervarunt, omneſque
opes & copias amice & liberaliter
obtulerunt. Helvetii vero his uſi
ſunt, ſed id tantum ab eis petier
ut ipſi urbem ſuam adverſus hoſte
fendant. Cæterum quia Rotevila
ge extra limites Helvetiæ poſita eſt,
non niſi cum periculo exercitus p
lienos fines duci poteſt, diligente
rum fœdere cautum eſt, ne temere
lum ſibi ſociiſque excitent. Nam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

...ancitur ne cuiquam bellum in-
...inſciis & non conſentientibus
...is: deinde ne ſine horum vo-
... cuiquam extra Helvetiam auxi-
...rant: præterea ſi vis illis infera-
...m vi repellere voluerint, ſi quid
...mis faciendum fuerit, ex Helve-
... conſilio agant. Si hoſtes eorum
...iſtere voluerint, eo judicio quod
...i honeſtum & æquum ſtatue-
...o utantur. Nullum fœdus faciant
...voluntate Helvetiorum. Si inter
...os bellum oriatur, quod major
...fuerit, id ſequantur.
...etii Curiæ judicium Rotevilanis
...bus conſervanto, ſed eo contra
...m Helvetium utantur: ſi exte-
...aliquis Helvetium citaverit, oſté-
...omodo jure illo uti, ſeque tueri
...neque ulli noſtrorum hoc judi-
...eſti ſint.

...IVLHVSIVM.

...VLHVSIVM oppidum in Sequa-
..., aut ut alii volunt in Rauracis,
... antiquitus Ariabinium nomi-
... nam in Antonini Auguſtalis
...o id inter Auguſtam Rauricam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

&Vruncim,quod voluntEnſisheyn
eſſe, ponitur, deinde mons Briſiac
Helvetum,& Argentoratum num
tur. Fuit jam olim è numero urb
imperii Mulhuſium , cæterum eju
vocatiam habuit Epiſcopus Argen
tenſis, ſicuti & Argentuariæ quam
mariam hodie nominamus : cæt
bello exorto inter Rodolphum H
purgium & Epiſcopum Argentinen
Mulhuſium Epiſcopo ademptum
ejus quæ in oppido erat diruta eſt,
ab eo tempore rurſus fuit in nu
urbium imperii Romani. Priman
cietatem cum Helvetiis iniit cir
num 1464. cum enim nobilitas
urbi liberæ infeſta eſſet, & occa
belli adverſus illam ſtudioſe quære
ves cum Bernatibus, Friburgiis, &
doriis fœdus in annos quindecim
runt, ac Bernatum interceſſione r
ſeptem pagi Helvetiorum urbe
ſuam tutelam recepere ; quo fact
mi nobilitatis adeo incenſi ſunt, u
vi odia hæc in apertum bellum e
rint, in quo Helvetii præſidium
urbi miſere, & deinde omnes pa
ſignis magno exercitu auxilio ven
demum obſeſſo VValdshuto Auſtr
rum oppido, nobilitatem ad æqu
cis conditiones recipiendas adeg

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

deinde 1506. Mulhuſiani à Baſi-
is in civium numerum recepti
atque ita arctius Helvetis uniti:
utem anno poſtea cum omnibus
m Helvetiorum pagis fecerunt
19. Ianuarii menſis. Hoc fœdere
o inferendo, ſocietatibus ineun-
ditiones plane ſimiles Rotevilano
ſanciuntur.

BIENNA.

NNA aut Bipennium oppidum
exitum lacus amœniſſimi & piſ-
cujus littora vitibus conſita ſunt,
ub poteſtate eſt Baſilienſis Epiſco-
rim, αὐτονομίαν habet, & pro-
mmunitatibus atque privilegiis
. Primum autem hujus oppidi
iennenſes facti ſunt Bernatum
derati anno 1303. ad opprimen-
aſſatores quorum multitudine
bundabat, ut nulla itinera am-
uta & ſecura eſſent: hoc autem
præterea continebantur Argen-
ſes, Baſilienſes, Friburgenſes, Sa-
. Triennio poſt, cum illis contro-
cum vicinis graves intercederēt,
re fœdus cum Bernenſibus fece-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ſunt. Tertium fœdus ictum eſt
1352. atque anno 15. poſt cum Io[annes]
de Viana Baſilienſis Epiſcopus,
inquieti ingenii, continua cum
bella gereret, ut ſuæ quieti & tra[nquil-]
tati conſulerent, arctius ſe Berr[nenſibus]
conjunxerunt, civitatis juris ut[rinque]
communicato: ea ſocietate offen[ſus E-]
piſcopus, collectis aliquot equitib[us im-]
proviſo cives Bipennium oppre[ſſit,]
præcipuos Bernenſium ſocieta[tis au-]
ctores in vincula conjecit, ſed B[ienen-]
ſes re cognita ſuis auxilium tul[erunt,]
arcem Epiſcopi quam in oppid[o ha-]
bebat expugnarunt, ac cives cu[ſtodia]
exemerunt, & Epiſcopo cum ſoci[is fœ-]
doriis bellum intulerunt, in quo [l-]
oca poteſtati Epiſcopi ſubjecta [vaſta-]
unt, & ceperunt.

GENEVA.

GENEVA extremum oppidu[m]
Allobrogum, cujus inter vete[res Ju-]
lius Cæſar meminit, proximum [Helve-]
tiorum finibus, ad lacum Lem[anum]
qua is flumen Rhodanum emitt[it. Ur-]
bis antiquitatem non tantum Iu[lii Cæ-]
ſaris verba ſed vetuſta quoque [mo-]

a, quæ plurima iſtic reperiuntur,
ant. Ac plura invenirentur, ſi non
ſæpe ab hoſtibus vaſtata fuiſſet, po-
etiam gravibus incendiis pene pe-
. Nam veteribus chronicis tradi-
empore Heliogabali tantum incen-
Genevæ exortum, ut nulla fere
us illius expers fuerit. Aurelianum
imperatorem urbem vaſtatam in-
aſſe, jura & privilegia magna con-
ſſe, & propter ſitus opportunitatem
undinarum atque imperii tribuiſſe,
lianam quoque ſuo nomine appel-
verum illo mortuo civitatem ve-
omen urbis retinuiſſe. Poſtea bar-
nationibus, in Galliam irrumpen-
eaſdem calamitates cum aliis ur-
s paſſa eſt: ac ducentis & quinqua-
fere abhinc annis duo incendia in-
nnos ſeptem paſſa eſt, quibus urbis
ima pars periit. Epiſcopatus huius
amplisſima privilegia & immuni-
habuit, civitas nihilominus pro-
libertates, & pacta perpetua cum
copis, à majoribus accepta, ſtudio-
nſervavit. Fuere autem libertati
m graves comites Gebenneſii, qui
en Epiſcopatus clientes ſuum comi-
m ab eo in feudum habebant, &
udi principes, contra quos forti-
ſua jura & privilegia aſſeruere. At-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

que anno milleſimo ccccxx. cu
medeus Sabaudiæ dux, jus ſuperio
tis, ut vocant in civitatem Geneve
à Papa Martino permutatione qua
impetrare conaretur, Ioannes à P
ſciſſa Epiſcopus cum civibus pactu
pro ſe & ſuis ſucceſſoribus, ſe nunq
ulli permutationi aut alienationi l
tatis Genevenſis conſenſurum, ſi
aut ipſe aut aliquis ex ſucceſſoribu
ciat, tum civibus jus fore illos in pr
torum & perduellium numero ha
di. Poſtea vero cum Maximilianus
perator Philibertum Sabaudiæ du
generum ſuum, vicarium Imperii in
region bus declaraſſet, denuo ip
frater ejus Carolus Genevam novi
jus juris titulo ſibi ſubjicere co
ſunt, prætendentes privilegia vic
tus à Carolo quarto, olim princip
Sabaudis data, qui tamen omnem a
nem, poteſtatem, juriſdictionem
præeminentiam, in civitate Genev
& ejus territorio Amedeo comiti
merat. Inter has igitur inſidias &
vicinorum principum Genevenſes
vetiorum amicitiam ſtudioſe co
runt, & fœdera nonnunquam in
tos annos cum Bernatibus & Fri
genſibus fecere. Poſtremo perpetu
fœdus, ſeu jus civitatis *Burgrecht* c

us pepigerunt, idque arctius nt anno M D XXXVI. quo propter mutatam religionem s princeps & Epiſcopus Gene- rbem bello perſequebantur, us illis auxilium ferentibus: dus poſtea quoque denuo re- n eſt, & aliquoties actum ut publico fœdere pagis Helve- ungatur, quod tamen neſcio e cauſis hactenus confici non

---

NEOCOMVM.

ium NEOCOMVM in Aven- jacet, ad lacum qui hodie ab hoc nomen habet, ad cujus rodunum poſitum eſt: comi- ppido adjunctus eſt, qui à menſibus Comitibus hæredita- venit ad Hoochbergios comi- elini dominos, ab his ad Lon- os duces in Gallia. Bello autem inter Ludovicum duodecimum um regem & Helvetios, Berna- mmuni Helvetiorum nomine Neocomum totumque comita- cupavere, & præfectum huic impo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

impoſuere, idem fecere cæteri o
exceptis Tigurinis, qui cum pr
præteriti fuiſſent, debebant ub
ad ipſos rediiſſent duplici annoru
tio imperare.

Sed ubi tempus id veniſſet, I
Hoochbergia Longovillani ducis
per internuntios tantum effecit,
comitatus ab Helvetiis certis pa
bus reſtitueretur, anno ſalutis
Cæterum ante hoc tempus com
certis conditionibus & pactis c
ctus fuit Bernatibus, Lucernatibu
burgenſibus, & Salodoriis, quæ i
reſtitutione confirmata ſunt: & d
huius comitatus noſtra ætate Be
bus peculiari fœdere obſtricti ſun

De Populis qui communi Helve
rum Imperio reguntur.

REIPVBLICAE Helvetiæ te
partem fecimus populos, qui
muni Helvetiorum imperio regu
de his igitur ſcribendum, quibus te
ribus, quo jure in Helvetiorum
ſtatem pervenerint. Ex his aute
Helvetiorum imperio parent, qu
urbes ſunt quas ſtipendiarias nom
poſſumus, quod ſuis ſtipendiis mi

H

is : interim αὐτονομίαν habent, magiſtratus ſibi creant, quam- mum imperium penes Helve- neat, quorum legibus & edictis hi quoque tenentur. Vrbes hæ rum principum quondam fuere, Auſtriis cum vicinas regiones occuparent, certis conditioni- orum poteſtatem venere, ut ſal- ribus privilegiis pareant Helve- modo quo antea Auſtriis parue- autem numero quinque, Bada, artum, Frouvvenfeldum, Mel- aperſchvila.

BADA.

A oppidum ad Limagum flu- n nomen habet à calidis aquis, n illic plures ſunt fontes, ad quos mortales utriuſque ſexus con- olent ex variis locis, unde quidã opolim, alii Caſtellum Therma- ominant, nos ad Aquas Helveti- rum cõſuetudine appellare poſ- quibus moris fuit hujuſmodi quibus calidi fontes ſunt, Aqua- mine appellare, ut in Italia ſunt tiellæ Apollinares: in Gallia Sex-

tiæ,

tiæ, Convenarum , Tarbellicæ :
mania Granii: Bada quoque o
Marchionum Badenſium in qua
ſcriptione ad Aquas nominatu
VVettingenſi inſcriptione noſt
cives Aquenſes nuncupantur.
oppidum unum ex antiquiſſimi
riæ,quippe cujus meminit Corn
citus , qui appellat locum in
municipii extructum, amœno a
ſalubrium uſu frequentem : eo
ctore Romani caſtellum ejus lo
dio munierunt, etenim montes
coëuntes pene in unum, regione
dunt. Tranſitur autem hac ex
nia & Helvetiis pago Tigurino
bigenum pagum, & per reliqua
vetiam in Galliam & Italiam.
Aquarum oppidum antiquitus
ces , alteram in edita rupe ſita
inde nomen apud Germanos ac
Stein zu Baden, hæc ab Helvet
mox dicemus) diruta hodie i
jacet : altera ad pontem ſita eſt
noſtra ætate præfecti ab Helvet
incolunt. Comites etiam ſui
Bada olim habuit, horum famil
cta, ſucceſſere illis Habeſpurgii,
hunc comitatum , tum prætere
alia Auſtriæ domui conjunxere.
ſtriis autem ad Helvetios Bada

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ſtantienſis Concilii tempore, hac
ne. Fridericus Auſtrius abduxit è
cilio Ioann. XXII. eumque defendit
o Imperatore atque Concilio. Ita-
Concilii decreto communione Ec-
e privatus eſt, præterea ab Imperat.
criptus, & bona ejus publicata: in-
e illi bellum, Imperator ipſe Sigiſ-
dus exercitu è civitatibus Vindeli-
Germanicis conſcripto, princeps
Bavarus, ac alii nonnulli, juſſi ſunt
n Helvetii ab Imperatore ſimul &
ilio bellum totis viribus Auſtrio in-
, id illi renuêre, hac de cauſa, quod
honore ſui nominis hoc non poſ-
acere, propter pacem quam in an-
quinquaginta nuper cum Auſtria
ia fecerint, & tabulis ſignatis atque
rando confirmarint. Ad hanc
tiorum excuſationem Patres Con-
eſponderunt, Fridericum eſſe hoſtē
ſiæ, publico decreto excommuni-
n atq; proſcriptum, ac bellum hoc
cleſiam ſpectare, quam ille in ſuis
bris injuria affecerit, quare ſi Im-
oris juſſu Helvetii arma capiant,
e recteque facturos eſſe, ac tantum
, ut id honorem eorum lædat, ut
s ſi in his excuſationibus perſeve-
ſi quoq; condemnationi pari cum
io ſubjiciendi ſint. Præterea Imper.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ex ſententia legatorum regum A
Daniæ, Suediæ, Norvvegiæ, Bohi
Poloniæ, principum item, & nob
ac juriſperitorum, ſtatuit Helveti
arma poſſe Auſtrio inferre, nihil o
te pace facta: propterea quod ab
imperio parent, in omnibns acti
Pontificis atque Imperatoris jus
jeſtas vel expreſſe excipiatur vel e
ſubintelligatur. Hujus decreti
Impator Helvetiis tranſmittit,
nuo eos bellum Auſtrio inferre
ſimul etiam quæcunque olim illis
ſtriis oppignerata fuerint, eor
imperio vendicat, promittit e
nullam pacem cum Auſtrio fac
antequam Helvetii quoque priſti
ci reſtituantur. Rationibus his p
majores noſtri arma ſumpſere, ſ
Imperatoris & Romani imperii n
bellum gerendum erat, petunt ab
ratore ſtipendium, neque enim a
eſſe ut ipſi ſumptus faciant, & j
victoriæ ad alios redeant, opes
ſuas non eſſe tantas ut magnos ſ
ferendo ſint. Erat hæc poſtula
iniqua ipſius Imperatoris judicio
men quia pecuniis exhauſtus era
ceſſit Helvetiis, ut quæcunque bo
ſtriorum vel ante poſſederint, v
bello occuparint, imperii nomin

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

…, donec pro ſumptibus & ſtipen-
…lli illis ſatisfactum fuerit. Tiguri-
…oque Imperator peculiaribus li-
…d bellum exhortatus eſt, & illis
… trans Albium montem, qui libe-
…vinciæ nomen habet, ante ab Au-
…boſſeſſum in perpetuum feudum
…ſit. Itaque Tigurini anno 1415.
… Aprili inſtructo exercitu Mellin-
…ppidum ad Ruſam fluvium obſi-
…x die tertia deditione capiunt: in-
…pias ducunt Bremogartum, quo
…as copias cum illis junxere Suitii
…gini: ſecuti Bremogartii exemplum
…agenſium Helvetiis ſe in fidem
…ani Imperii nomine dedunt. Eo-
…tempore Lucernates Surſeium op-
…n cepere. Bernates autem aſcitis in
…um Salodoriis, Bipennenſibus, Nu-
…rgio comite, & nonnullis aliis
…gam, Arburgum, Arovium, Lentz-
…um, & Brugas oppida, omnem-
…llum tractum pagi Verbigeni in
… poteſtatem redegere. Verum Ti-
…i captis oppidis quæ diximus, Ba-
…obſederunt, his cæteri pagi omnes
…Bernatibus exceptis ſeſe conjunxe-
…etenim non aliud caſtellum muni-
…tota Helvetia Auſtrii habebant, &
…ante ex hoc loco Helvetiorum &
…rtim Tigurinorum fines infeſta-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

rant: itaque omnino oppidum cu
ce ſibi expugnandum eſſe ſtatuer
oppidum quidem, cum abſq; inte
ſione mœnia & domus tormentis
rentur, poſt tertiam ſeptimanam
tionem fecit: Cæterum qui arci p
dio erant, munitioni loci confiſi, q
vis capto oppido eandem fortite
fendebant, Helvetii autem accepti
Bernatum auxiliis, oppugnationib
ſiduis eos ad deditionem urgeban
dem igitur cum eos paulatim lapid
tela deficerent aliaque defenſioni
portuna, induciæ in aliquot dies
ſunt, intra quos niſi Fridericus Au
eos eximeret obſidione, ipſi præſidi
cederent, arce in Helvetiorum po
te relicta. Interea temporis interceſ
Bavari & Norinbergenſis Burg
Fridericus dux Sigiſmundo Imper
reconciliatus eſt, itaque confeſtim
ti ab Imperatore miſſi ſunt in caſtra
vetiorum, qui eos juberent bello
ſtere, verum illi memores injuria
quas ex hoc loco ſæpe ab hoſtibus
perant, finito induciarum tempore
pugnationem urgebant, ac pere
Pentecoſtes eam deditione ceperu
incendio ſtatim delevere: quare cum
ſtridie Pentecoſtes legatus Impera
Fridericus comes Toggius in caſtra
vetio

m veniſſet, qui denuo eos ab ar
cedere juberet, arcem captam &
am invenit: dolebat id quidem
iti ſed cum Helvetii indicto &
o bello id feciſſent, non habe-
cuſandi occaſionem. Cæterum
Hiſpaniam profecturus eſſet Im-
ad Petrum de Luna, qui & Be-
XI. appellatur, Pontificem evo-
, & ærario aſſiduis ſumptibus
oncilii tum bellicis exhauſto,
egeret, Tigurinis oppignera-
am, Bremogartum, Mellingam,
, oppida cum ſuo agro ſimiliter
us capta ab ipſis & ſupra dicta
i pagi loca. certo auri pondere
avit, quæ illi noſtra quoque æ-
poſſident. Tigurini vero pro-
no in hujus oppignerationis
tionem quinque Helvetiorum
Lucernam, Suitiam, Vnder-
, Tugium & Glaronam admi-
Vrii vero qui exiſtimabant ho-
oppidorum poſſeſſionem paci
ſtrio factæ adverſari, initio no-
noris hujus participes eſſe: ſed
iſſent aliorum rationes, qui
e pacis ſervandæ ſtudioſos aſ-
, ſed bellum ſuſcepiſſe juſſu &
Concilii atque Imperatoris, &
m voluntate hæc nunc militiæ

 ſtipen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ſtipendia & belli præmia poſſide
eadem ab Imperatore, penes quem
ma poteſtas ſit, fiduciario jure ac
nõ exigua auri vi perſoluta: his in
aliiſque rationibus auditis ipſi quo
participationem hujus oppigner
venerunt. Poſtremi omnium a
ſunt Bernates.

BREMOGARTV
& Mellinga.

BREMOGARTVM oppid
ad Ruſam fluvium, à quo
ſui parte fere peninſulæ modo ci
infra Lucernam duobus magni
ribus Germanicis ſitum. Vetera
privilegia teſtantur id quondam
è numero civitatum Romani i
poſtea tamen Habeſpurgiis, & qu
orti ſunt Auſtriis principibus
quando autem & quo jure in
poteſtatem pervenerit, incert
Mellinga exiguum oppidulum
dem fluvium miliari Germanic
Bremogartum, ſemper Habe
paruit. Ambo hæc oppida eod
lo quo & Bada ab Helvetiis ca
mine imperii, & poſtea à Sigi
Imperatore iiſdem oppignerat
hac conditione ut illis omnia

rivilegia, conſuetudines, ſalva
nt, & Helvetiis præſtent eadem
, quæ antea Habeſpurgiis & Au-
ominis ſuis præſtiterunt: itaque
cto veterum pagorum imperium
unt.

APERSVILA.

ERSVILA vero oppidum ad
um Tigurinum, quondam ſedes
m à Raperſvila, quorum ſucceſ-
abeſpurgii, deinde in his locis do-
n ſunt, in Helvetiorum poteſtatem
it anno 1458. Duæ factiones Ra-
æ erant, Auſtriorum una, Helve-
n altera, ex hac Sigiſmundus dux
m captivos Oenipontem abdu-
alii eo facto territi ad Helvetios
erunt, cæterum omnes patriæ
ti ſunt Helvetiorum interceſſione,
am præ ſe ferebant bellum illatu-
pido, ni vincti liberentur, exules
antur. Accidit autem proximo
ut Helvetii à Conſtantienſibus
neliis affecti bellum illis inferrent,
bello cum pace facta Vrii, Suitii,
rvaldii, Glaronenſes domum re-
, ab Raperſvilenſibus tranſitum
rum urbem ac commeatum ſuis

 mili-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

militibus petiere, idque opera eorum
Helveticæ factionis erant facile i
travere: cæterum in oppidum ad
cum numero ac viribus cives ſu
rent,& major quoque civium par
Helvetiorum eſſet, cives ſibi ſacra
tum dicere coëgerunt, itaque ab
tempore Raperſvila in horum qu
pagorum poteſtate permanſit, ſe
tamen civibus ea quam ſub Auſtri
buerant libertate.

FRAVVENFELDVM.

FRAVVENFELDVM caput T
regionis, biennio poſt Raperſ
ſeptem pagi Helvetiorum cepere
quod adverſus Sigiſmundum Auſt
geſſere: belli autem hujus variæ
fuere. Conjecerat dux in vincula
dinalem Cuſanum Brixinenſem E
pum, hunc quia non ſtatim jubent
pa Pio (is fuit Æneas Sylvius) dimi
à Pontifice excommunicatus eſt:
autem hoc fulmine parum mover
& ad futurum concilium provo
Papa Helvetios illi arma inferre,
cleſiam tueri juſſit, ac quidam pagi
tificis edicto paruere, non tamen

o

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ſid parem authoritatem habuit,
æ quoque belli cauſæ acceſſerunt.
urum oppidum ſitum in comita-
yburgio qui Tigurinorum erat,
io tum parebat, in hoc nundinæ
nnis XVI. Octobris, S. Galli die
a vicinæ ruſticæ plebis frequentia
antur;ad has cum veniſſet Kybur-
ebs, oppido excluſa eſt, quod ſuſpi-
m vanam concepiſſent oppidani
inos nundinarum tempore urbi
as ſtruere, & de ea occupanda con-
niviſſe: cumque Præfectus Tiguri-
m peteret, ut portas ſibi aperirent,
ercatum liberum ſuis veteri more
derent, & ſponderet nihil damnĩ
riculi oppido imminere, nullam
n fidem apud eos invenit. Itaque
rini ſuis omnibus interdixere ne
meatum aut ullas alias res venales
durum importarent. Auſtrius
que oppido metuens illud præſidio
iit, & hoc quidem factum anteceſ-
apæ ſententiam. At altera belli
a hanc conſequuta eſt. Erant nobi-
ia familia apud Stirios orti duo fra-
Gradleri Vigilius atque Bernhardus,
b Auſtrio domo pulſi & bonis
ibus exuti ſunt, dote quoque
is Bernhardi quæ ex Sterokenber-
amilia erat, intercepta, hi cum diu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

fruſtra ſua bona à duce repetiiſſe
ut ſe cognitioni juris ſiſteret imp
nunquam potuiſſent, tandem in
tiam conceſſere, & à Tigurinis c
donati ſunt: empto etiam ab illi
ſovio oppido, bellum Auſtrio int
Tigurinorum auxilio adjuti. Cu
tem Auſtrius novo præſidio Vitoc
muniiſſet, poſtquam Tigurinoru
piæ domum rediiſſent, inter illud
cinos Kyburgios nova quoque c
exorta ſunt, ita ut denuo Tiguri
catis in auxilium cæteris confœ
copias ſuas eduxerint & Vitoduru
ſederint.

Hoc igitur tempore, anno 146
ſenhovium oppidum ad Rhen
Turgea, & Frauvvenfeldum, tota
Turgeam Helvetii in ſuam pote
redegerunt.

PRÆFECTVRÆ IX.

PRÆFECTVRÆ commun
tim ſeptem plurimum pagoru
perio reguntur, ſunt autem
numero novem, Badenſis comi
Liberæ provinciæ *im VVagenthal*
gea, Sarunetes, Rheguſci, Lugar
Locarnenſes, Mendriſii, Madia

quatuor poſtremæ trans Alpes
æ & Lepontiorum finibus ſitæ,
lingua utuntur, cæteræ om-
rmanicam linguam in uſu ha-
& Sarunetes atque Rheguſci in fi-
veteris Rætiæ, tres aliæ intra an-
Helvetiæ limites ſitæ ſunt.

BADA & TVRGEA.

DENSIS igitur Comitatus in
elvetiorum poteſtatem pervenit
um oppido Aquarum, & Turgea
Frouvvenfeldo: id quomodo &
lo factum ſit jam à nobis expo-
eſt. Badæ imperant Tigurum,
na, Vria, Suitia, Vndervaldia,
um, Glarona, Berna: hi quoque pa-
nnes Berna excepta imperium in
ea habent. Iudicium tamen rerum
inalium ſeu capitalium ademptum
rico Auſtrio tempore Concilii Cō-
ienſis, & Conſtantienſi urbi tum
gneratum à Sigiſmundo Impera-
, manſit penes eam ad annum uſ-
Chriſti 1 4 9 9. quo in actione pacis
Maximilianū Imperatorem & Hel-
os, judicium hoc Helvetiis ceſſit. Ita-
ſeptem pagi Turgeæ imperant, cæte-

 rum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

rum judicia rerum capitalium pre
tiones, & mulctæ harum cauſaru
decem veteres Helvetię pagos pert
qui bellum adverſus Maximilianu
duſque Suevicum geſſere.

LIBERÆ PROVINCIA

CÆTERVM Liberæ provinc
Ruſam fluvium (eſt hæc alia r
Libera provincia trans Albium
tem, quam ſupra Tigurinis à Sigiſ
do Imperatore datam ſcripſimus
dem tempore quo Bada, ab Hel
bello captæ ſunt. Appellantur a
Liberæ provincię caſtella & vici qu
ad ſiniſtram Ruſæ fluvii, ſupra &
Bremogartum oppidum: ac videtu
de nomen impoſitum, quod tre
quorum ſinguli ſuam juriſdictio
habuere, ac proprios magiſtratu
officiales, nempe Meyenbergum
chenſea, Villa Verbigena, quaſi pr
ciolæ quædam peculiares in unam
vinciam conjunctæ ſunt. Olim hæ
gio appellata fuit comitatus Rore
hoc nomine nuncupatur ab He
quinto Imperatore in privilegio qu
cœnobii Murenſis; arx autem Ror
mi

ſedes in oppido Aroviano ſita
o autem tempore Helvetii, juſſu
toris & concilii Fridericum Au-
ello perſequuti ſunt, Lucernates
Ruſam fluvium, & hunc quoque
um Rore in poteſtatem redege-
terum cum finito bello ſoli hunc
tere conaretur, oppoſuere ſe illis
i, Suitii, Vndervaldii, Tugini &
nſes, in conventibus habitis Beg-
æ, Vndervaldiæ, Suitiæ, & in ca-
e Bremogartum, qui oſtende-
m initio belli inter ſe conſenſiſſe
t quæcunque loca in Verbigenis
o capiantur, ea communi im-
egantur. Etſi autem Lucernates
de hoc pacto legatis ſuis in man-
ediſſe dicerent, tamen auditis
e teſtimoniis, Bernates arbitri
ontroverſiæ delecti, pronuncia-
os pagos in participationem hu-
fecturæ admittendos eſſe: decen-
t Vrii quoque ſex pagorum vo-
in hujus præfecturæ ſocietatem
itaque ſeptem pagi Helvetiæ ho-
e pręfecturæ imperant, Tigurum,
a, Vria, Suitia, Vndervaldia, Tu-
Glarona. Regio hæc non admo-
mpla eſt, ideoq; pręfectus quiſquis
t, non in ipſa regione habitat, ſed
poſtulaverit, juris dicundi cauſa

ali-

aliquoties in anno illuc proficiſcit
plerunque cum illuc venerit, in c
bio Benedictini ordinis Mure, qu
tis amplum, opulentum, & elegan
habitare ſolet.

SARVNETES.

SARVNETVM nomen vetus in
ter Rætiæ populos, hodie opp
& regio *Sargans* vulgo nuncup
quaſi dicas Saræ anſerem, nam Ga
noſtrates anſerem nuncupant: qu
à Sanacaſa nomen ſed perperam
cunt, cum nulla vel antiqua vel r
ætatis ſcripta ad hoc nomen allu
contra in multis ſuperioris ætatis
matibus oppidum Sarunegans n
natur, quæ appellatio à Sarunetu
mine, quorum Plinius meminit,
dubie deducta eſt. Quoniam vero
netum ſedes eſt ad ortum Oeni flu
qui populi hodie Engadini appella
hi noſtri Sarunetes aut Sarunegar
periorum forte coloni ſunt, aut
nomen non ab illis ſed à Sara flu
oppidum præterfluente acceperun
ruit olim Sarunetum regio Com
VVerdenbergiis, qui propterea S
tum comites dicti ſunt:ac aliquan

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

..c Auſtriis principibus, & poſtea ..ibus Toggiis oppignerata eſt, ..it rurſus à comitibus Sarunetiis re..a & poſſeſſa, donec anno 1483. ..us VVerdenbergenſium Comes ..eptem pagis Helvetiorum ven.. Ab his præfecti ordine mittun..ui in arce olim Comitum domo ..ntes, Sarunetibus imperant: ſunt ..in hi pagi ſeptem veteres, qui & ..æ & Liberæ provinciæ imperant. ..lum ipſum Sarunetum quamvis ..tiis pareat, ſuis tamen privilegiis ..r, proprios magiſtratus ſibi creat, ..ivibus jus dicunt, & cauſas civiles ..oſcunt.

RHEGVSCI.

..HEGVSCI & ipſi Ræticæ gentis ..unt, qui ſupra lacum Acromum ſeu ..micum utrinque ad Rhenum habi..:cæterum qui dextram Rheni ripam ..nt, quo loco eſt Brigantium vetus ..idum, & Velcuria, noſtra ætate Au..is parent: ſed ab altera parte Rhi..gum & Alteſtettum oppidula, & ..is qua verſus VVerdenbergios por..tur, Helvetiorũ imperio ſubjecta eſt.

Fuit

Fuit autem hujus regionis imperium quondam penes Auſtrios, & ab illis, nobilibus Iuniis oppigneratum eſt, tempore vero Conſtantienſis Concilii, cum Fridericus Auſtrius à Sigimundo Imperatore proſcriptus eſſet, Fridericus Toggius Comes Rheguſcos aliaque Auſtriorum loca ex voluntate Imperatoris occupavit, ſatisfaciens illis quibus hæc oppignerata fuerant. A Toggio certo auri pondere Rheguſcorum regio oppignerata eſt nobilibus Vlrico, Conrado, Beieceris fratribus: anno deinde 1490. cum Iacobo Beierer horum hæredi quædam controverſiæ cum Abbatiſcellanis intercederent, ac ideo vereretur ne adverſus eorum vim hæc loca tueri poſſet, ultro ſua jura eis vendidit, & illis hoc pignus reſignavit. Manſerunt deinde Rheguſci in Abbatiſcellanorum poteſtate triginta proximis annis, cæterum cum Abbati Sangallenſi, una cum eius imperio ſubditis & civibus S. Galli bellum intuliſſent, atque cœnobium nuper Roſaci extructum diruiſſent, Helvetici pagi confœderati Abbati, collectis copiis, & evocatis etiam reliquis confœderatis, Abbati ſuppetias tulerunt, & Abbatiſcellanos pacem petentes, tum pecunia, tum Rheguſcorum imperio mulctarunt: poſſeſſio autem

Rhe-

Rheguſcorum in ſumptus & ſtipendia belli ceſſit Helvetiorum pagis Tiguro, Lucernæ, Suitiæ, Glaronæ: hi poſtea Vrios, Vndervaldios, Tuginos, qui ipſis auxilio venerant, & præterea veteres loci dominos Abbatiſcellanos in communionem hujus imperii admiſere, itaque noſtra ætate octo hi pagi Rheguſcis ex ordine præfectos dant, quorum ſedes eſt in Rhyneggo vetuſto oppidulo ſito in finibus Rheguſcorum, ſupra eum locum qua Rhenus lacum Acromum ingreditur.

Præfectura Italica.

SVperſunt adhuc quatuor præfecturæ quas noſtri Tranſalpinas vocant, quod ultra Alpes in Italia ſitæ ſint: harum prima eſt Luganum vel Lucanum oppidum ad lacum quem quidam ab oppido Luganenſem alii Gauni lacum vocant, is ad lævam habet Larium, Verbanum à dextris in quem ſeſe exonerat. Proxima huic præfectura eſt Locarnenſis, eſt autem Locarnum amœnum & elegans oppidum ad caput lacus Verbani, munitiſſima arce quondam ornatũ, cui poſt Mediolanenſem primæ partes apud Inſubres olim tribuebantur. Mendriſiana præfectura tertium locum tenet,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

tenet, quæ ad ſiniſtram lacus Ga
cet. Poſtremo eſt Madia vallis
dix quondam Locarnenſium, ſicu
driſium Luganenſium. Pervener
quatuor præfecturæ in Helvetior
teſtatem anno 1513. ex dono M
liani Sfortiæ Mediolanenſium d
enim pulſis Italia Gallis conſilio
ctoritate Iulii Papæ, opera autem
xilio Venetorum atque Helveti
honorarium hoc Helvetiis dedit
tuor præfecturas ſitas in proxim
bus Helvetiorum: Rætis item c
deratis vallem Tellinem. Verum
nio poſt Franciſcus Gallorum re
Helvetios ad Marignanum viciſſ
pulſo Maximiliano rurſus Inſ
dominium Gallis vendicaſſet. pac
Friburgi, donationem hanc He
ſua auctoritate confirmavit; id
cere alii qui Gallis in imperio M
nenſi ſucceſſere. Mittunt aut
hæc loca præfectos omnes Helvet
pagi unis exceptis Abbatiſcellan
enim cum Helvetiis primum hæ
nes datę ſunt nondum in numero
rum fuere, ſed proximo demum
in eum aſciti ſunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

BILITIONVM.

ICIS præfecturis connumerari
poteſt Bilitionum oppidum,
aret tribus pagis, Vriis, Suitiis,
ualdiis. Fuit hoc oppidum comi-
iſaucorum, qui eo ſpoliati à duce
ani, cum denuo per inſidias op-
cepiſſent, vendiderunt illud Vriis
ervaldiis: cæterum iiſdem arti-
bus Miſaucius oppidum duci ad-
, illud Helvetiis quoque ademp-
à duce recuperatum fuit. Ab eo
e (facta autem ſunt hæc circa
Domini 1422.) multa bella Hel-
ujus oppidi recuperandi gratia
& demum anno 1500. ejus poſ-
em adepti ſunt: cum enim inter
s & Gallos aſſidua bella vigerent,
t ſuæ quieti & paci conſulerent,
iis dedidere: cæterum Galli In-
s potiti, ſæpe id ſed fruſtra ab
eorum ſociis repetiere. Ac de-
eo tempore quo Helvetiis traditæ
uatuor præfecturæ à Mediolanen-
ucibus, Bilitionis imperium tri-
agis confirmatum eſt. Dividi-
utem Bilitionenſis ditio in tres
cturas, Bilitionum, vallem Palen-
Rivieram, quæ ita adminiſtran-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

tur à tribus pagis per vices, ut [...] ſinguli pagi unam è tribus præ[...] obtineant: itaque ſi Vrii præfect[...] litiano impoſuerint, Suitii Palent[...] & Vndervaldii Rivieræ imperab[...] poſtea Vrii Rivieram Vnderval[...] lenſam & Suitii Bilitionum præ[...] mittent: & quia Rivieræ præfectu[...] guos proventus habet, plerumqu[...] Bilitiono præfuit, poſtea Rivier[...] que præponitur.

DE FOEDERIB[US] Helvetiorum cum vicinis [...] Regibus & Principibus.

DEmoſthenes Oratorum Græc[...] tantum eloquentiſſimus, ſed ſ[...] quoque ſapientia præditus, & pa[...] bertatis in primis amans, ſcribit n[...] tutam liberis civitatibus nimiam [...] norum familiaritatem, atque illſ[...] ſertim finitimis, nihil fidei habe[...] eſſe, propterea quod omnis rex [...] rannus libertatis inimicus & legib[...] feſtus ſit. Recte autem ipſum Ath[...] ſibus & univerſæ Græciæ conſ[...] eventus declaravit. Philippus en[...] myntæ F. cui tum Demoſthenes [...]

ſa[...]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

r, & qui hunc ſecuti ſunt in Ma-
æ regno, Græcorum libertatem
ta amicitia, & fœderibus pro ſuo
odo factis, oppreſſerunt. Quæ
a ſint, credo nonnullos admira-
majorum noſtrorum conſilium,
m exteris regibus & principibus
is tot fœdera fecerunt. Sed hic
um eſt non omnia ex æquo fœ-
ipublicæ pernicioſa cenſeri, ſed
μιξίαν & nimiam familiaritatem:
pacis conſervandæ cauſa neceſſe
nunquam inter vicinos fœdera
, ut certo jure inter ſe uti, & res
contrahere poſſint. Hujuſmodi
pacis & amicitiæ fœdera plerun-
ajores noſtri fecerunt: quod ſi
nquam Regi aut principi alicui
us conjunxerunt, id non abſque
o & gravi conſilio ab illis factum
ue ita, ut ex ipſis fœderibus pate-
ditiones conceptæ & initæ ſunt,
e libertati periculum creari poſ-
ecerunt autem fœdera nonnun-
in paucos aliquos annos cum
nis Pontificibus, Sixto, Iulio
one X. Clemente VII. cum
ibus vicinis, Auſtriis, Sabaudis,
lanenſibus, VVirtenbergenſibus:
piſcopis Conſtantienſi, Baſilienſi:
bus Vindelicis ad lacum Acromũ,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

cum Suevicis item & his quæ ad
num ſunt:ſed nos pleriſque horum
termiſſis ea duntaxat commemo
mus quæ vel hæreditaria ſunt, ac n
ætate durant, vel ſaltem aliis diutu
ra & celebriora fuerunt, nempe M
lanenſia, Auſtriaca, Burgundica, Sa
dica, & omnium celeberrima atqu
centiſſima Gallica.

MEDIOLANENSI
Fœdera.

QVÆ fuerit antiquiſſima c
ventio & pactum inter Medio
duces & Helvetios affirmare equi
non poſſum, cæterum anno 1466.
leatius dux & Blanca Maria ejus c
jux, fœdus ſeu potius conventio
& pactum quoddam fecere cum c
Helvetiorum pagis, certis conditio
bus, quæ vulgo Capitula Mediolane
nominantur; in quibus veterum eti
Capitulorum mentio fit, unde con
jam olim Helvetios, & præcipue V
nios qui ſummas Alpes accolunt, ce
conventionibus ſociatos fuiſſe Inſu
bus: Sed cum illa antiquiora pene o
vione ſepulta ſint, ſummam hujus c
ventionis, quã, ut dixi, Galeatius M

ſecit, exponam. Primum caput
deris ad Vrios pertinet. litem il-
pontia valle moverat Ordinarius
templi D. Virginis Mediolani:
ur capite dux concedit liberam
is poſſeſſionem Vriis, quoad civi-
juriſdictionem, & tum ſuo juri
at, tum idem ab Ordinario ſe im-
rum ſpondet. Viciſſim Vrii vecti-
num duci pendant, ac Iunio aut
nſibus ante medium Auguſtum
iolanum mittant quatuor acci-
& arcubaliſtam ſeu ſcorpionem.
verſias de Eccleſiæ reditibus in-
inarium & Leopontinos judi-
o ab utraq; parte delecti judices,
tertius quaſi arbiter à duce ad-
r, quem deliget ex aliquo ſeptem
m Helvetiæ ſenatorii ordinis vi-
dem decernunto quid princeps,
epontii Ordinario perſolvere de-
& ſi præterea controverſiæ exi-
non ſolutis cenſibus eas judi-
Alterum caput eſt, ut Helvetii 8.
m & quicunq; eorum limites in-
at, & imperio parent, aut eorum
ni per quadriennium fuerint, ve-
ertate fruantur, nempe ut per o-
ocaMediolanenſis ducatus ad foſ-
que urbis à portoriis & vectigali-
empti ſint. Tertiũ eſt de nomini-

bus exigendis. Quartum de cont
ſiis, ſi quæ fuerint inter Ducem &
Helvetiorum, aut ſi forte privati
nes ex Helvetiis controverſiam cu
ce habeant. Quintum de contro
privatorum. Sextum de libero n
tu, ut liceat Helvetiis res ſuas, equo
ves vendere, neque Dux vel ipſis v
tionem, vel ſuis emptionem inhi
Septimum utrinque amicitia col
neque una pars alterius hoſtibus t
tum hoſpitiumve præbeat.

Quoniam vero poſt hanc tranſ
nem Mediolanum ſæpe Dominos n
vit, capitula aliquoties confirmata
renovata ſunt, ac poſtremo anno
Ferdinandus Gonzaga Gubernator
diolanenſis nomine Caroli V. Im
toris cum Helvetiis hanc conventio
renovavit, ſimilibus fere condition
Prima eſt de beneficio exemptionis
ctigalibus aliiſq; oneribus, itē de emp
ne frumenti, ut ea libera ſit, at ingr
cēte annona ſi modius 13. libris vēd
ne quid evehatur vetare licet: verum
terea Helvetiis 2000. modii amicitię
ſa vendantur. Eandem rationem ſer
Helvetii erga Mediolanenſes. Alter
de emptione & vectura ſalis. Tertia
firmantur Helvetiis vetera privilegi
libere iter facere, mercimonia exer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ione poſſint, neq; literis aut ſalvo
tu opus habeant, peſtis tempore
: præterea tantum Mediolani
a ſolvant portoriũ. Quarta eſt,
poſſint frui his privilegiis, & no-
n excluduntur Mediolanenſes
Helvetios migrarint. Quinta, ne
t, ſancitur, ut qui his privilegiis
t, nullam ſocietatem mercaturæ
cum his qui illis carent. Sexta
o eſt de controverſiis compo-
& dijudicandis. Septima, ſi alte-
rtis rei ad alteram confugiant,
ognita ſi ſontes judicentur, ſuo
atui dedantur, ut ille pœnas ſu-
Octava, in reditibus, decumis, bo-
bilibus & immobilibus, quæ vel
oſſident Helvetii in ducatu, vel
tate illis poſt obvenerint, eodem
tantur quo Mediolanenſes apud
Nona, utraque pars liberum tu-
e iter per alterius regionem ha-
& utrinque ut hactenus mutua
ia ſervetur. Decima, excipiunt
ii fœdera ſua, & omnes vetuſtiores
s obſignatas, ne quid illis capitibus
retur. Poſtrema, tẽpus huius con-
is definitur, ut duret quadriennio
bitum Caroli Imperat. Etſi vero
us varias ob cauſas conventio hęc
ereniſſ. Hiſpaniarũ regẽ Mediolani

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Dominum,& Helvetios nondum e
novata, tamen ſtudioſe utrinq; vet
amicitiam conſervant,& iiſdem fe
olim privilegiis Helvetii hactenus
diolani fruuntur.

Additio. Superioribus annis,Ph
pus II Hiſpaniarũ Rex & Mediolani
fœdus fecit cum VI civitatibus Cat
cis Lucerna, Vrania,Suitia,Silvania,
gio, Friburgo, in quo pleraque anti
ſed omnia præterea pro defenſione
tholicæ & Romanæ religionis au
opes, vires promittuntur; literæ de
datæ Lucernæ 12. Maij 1587. Iurat
confirmatæ Mediolan. XVI. Maij 158
eandem ſocietatem venerunt Abb
cellanorum Catholici anno 1597.

FOEDERA AVSTRIACA & Burgundica.

QVemadmodum cum nullis
principibus quam Auſtriis ſæp
pro libertate ſua bella geſſerunt He
tii,ita cum nullis aliis plures conven
nes pacta & fœdera fecerunt: ſed i
ut paucorum annorum, & unius
duorum pagorum conventiones o
timus, & Sigiſmundi Auſtrii cum
ve

ionem perpetuam & hæredita-
ponemus, quæ deinde à Maxi-
& Carolo V. Ferdinandoque
oribus renovata eſt. Sigiſmun-
Auſtrius cognomento ſimplex,
it Friderici, qui Ioannem Pa-
Concilio Conſtantienſi abdu-
nomine fuit proſcriptus, hic
nimicitias cum Helvetiis exer-
multa bella quamvis infelici-
illis geſſit, ad Vitodurum, Mul-
VValdshuttum, in Turgea, aliiſ-
cis: quibus bellis Turgea ſatis
fertilis populoſaque provincia
vetiis illi adempta eſt.
cum bello Helvetios ſuperare
et, in Galliam profectus, à rege
ico auxilium adverſus Helvetios
cum autem Gallorum rex ſe bello
ico implicare nollet (erat enim
am regnum adipiſceretur, Hel-
um robur & virtutem expertus,
cum illis juxta mœnia pene ur-
ilienſis commiſſa) ad Burgun-
e contulit, & huic non quidem
iam vendidit, uti Lazius ſcribit,
mitatum Ferrarenſem, aliaque
tiis vicina loca octoginta aureo-
millibus oppigneravit, ut eum hac
one cum Helvetiis committeret.
æc oppigneratio præter opinio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

nem longe aliter cecidit, eten[im Ha]-
genbachius Burgundi præfectu[s]
Tyrannide omnes illos populo[s]
mere cœpit, eorum uxoribu[s]
beris vim inferre, multos inſo[ntes]
indemnatos carceribus conclud[ere]
capite quoque multare. Itaqu[e]
mundus ſuorum miſertus, ac affli[cto]-
rum querelis impulſus, denuo r[e]
eandem provinciam perſoluto op[po]-
rationis arrhabone: ſed non [...]
Burgundus poſſeſſione illarũ ceſſ[...]
vi ſemel receptam regionem r[...]
conabatur. Erant tum Helvetii[s]
que inimicitiæ cum Burgundo [...]
autem Auſtrius non minus qua[m]
Burgundo impar eſſet, cœptum [...]
à viris prudentibus de amicitia &[...]
re jungendo, ut adverſus comm[unem]
hoſtem junctis viribus bellum [...]
rent, & in ea re maximam opera[m]
vavit Gallorum Rex Ludovicus X[I]
undique Burgundo clam hoſtes c[on]-
rare, & concitare ſolebat, utebat[ur]
tem ad hanc rem conficiendam [...]
hominis Helvetii, Iuſti Siliinii, qu[i]
copus Sedunenſis, & Gratianopol[...]
poſtmodum factus eſt, hic notus q[...]
Sigiſmundo Auſtrio, & illi no[n mi]-
nus quam domi apud ſuos gra[tus]
acceptus, tandem effecit, ut aucto[r]

Helvetii hæreditario fœdere cum
io jungerentur, cujus hæc ſumma
rimum, utrinque pacem & ami-
n colant, ſic ut libere ac tuto &
iaci in Helvetiis, & Helvetii apud
acos mercimonia aliaque ſua ne-
agere poſſint: ſin autem aliquæ
oriantur, eas non bello ſed jure
quuntor. Sint autem arbitri E-
us vel civitas Conſtantienſis:
Baſilienſis Epiſcopus, vel eius urbis
as. Ante cognitionem cauſæ utra-
ars judici caveat literis obſigna-
ſententiæ gratia, quamcunque
m tulerit, judicem non odio habi-
, aut ulla injuria affecturos eſſe.
leviores de hæreditatibus adeun-
de nominibus exigendis, ſuo loco
rdinariis judicibus decidantur. Si
nundus Auſtrius auxilio Helvetio-
geat, mittant illi militem (ſi modo
honore ſuo, & antiquis fœderi-
facere queant) eo ſtipendio quan-
ab ipſis Helvetiis militi numera-
par ratio Auſtrii erga Helvetios.
etii tabulas ſignatas, diplomata,
num libros, & quæ ſunt hujus ge-
ſcripta Auſtriorum quæ poſſident,
uant: & ſi quæ alicui alteri antehac
int, id indicent: excipiuntur tamen
, & libri ſpectantes ad oppida &

arces,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

arces, quæ nunc in poteſtate He
rum ſunt. Vtrique parti manea
giones, oppida, caſtella, arces, vic
quæcunque occuparunt ac nunc
teſtate habent, neque de his qui
poſtea alteri litem moveat. Neut
alterã è ſuis regionibus, oppidis,
injuria ulla affici patiatur. Neut
in alterius damnum ſubditos ejus
re ſibi jungat, civitate donet, in
lam recipiat, niſi forte aliquis cur
nibus bonis alio migret, addita
tione ejus juriſdictionis cui antea
xius fuit: ſi vero talis alteram par
perſequatur, hunc confeſtim h
quos erit juris ſiſtant, neutra enim
alterius hoſtes ſciens ac volens
hoſpitio, commeatu, aliiſque reb
vare debet. Dux Auſtrius tranſ
VValdeshuttanæ ſatisfaciat, &
ubi poterunt Helvetii auxilio illi
Neutra pars alteram novis por
oneribuſve aliis premat. Sigiſm
Auſtrio maneant ſuę clientelæ qu
fiduciario concedit, exceptis cli
regionum captarum & pignoribu
redemptis. Decennio renovetu
fœdus. Si forte violatum fuerit
læſa ſatisfactionem poſtulet, non b
ſuſcipiat. Omnia bella & inimiciti
antehac inter Sigiſmundũ & Helv

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ajores eorum utrinque fuerunt,
anſactione pacatę & abolitæ ſunt,
ab utraque parte firmiter ſerve-
Prima hæc tranſactio facta eſt ante
m Burgundicum anno 1474. Eo-
anno Sigiſmundus Auſtrius, Re-
Lotharingius, Epiſcopi Argenti-
s & Baſilienſis, urbes Argentina,
a, Colmaria, Seleſtadium, Mons
cardi, & quædam aliæ cum Helve-
annos aliquot fœdus contra vim
rannidem Burgundi fecerunt. Cæſo
m triennio poſt Burgundo, Sigiſ-
dus Auſtrius hæreditarium fœdus
rimam illam cum Helvetiis trans-
onem à Gallorum rege factam re-
avit, cum his pagis Tiguro, Berna,
erna, Vria & Salodoro, libera pote-
facta reliquis pagis, ut ſi voluerint,
em fœdere comprehendantur. Nihil
m novarum conditionum hic addi-
eſt, tantum mutui auxilii forma &
clarius expoſita. Aliquot annis po-
Sigiſmundus princeps, cum liberis
imis careret, omnem ſuam ditio-
Maximiliano Imperatori reſigna-
annua tantum penſione, ſibi reſer-
: hic quoque ab Helvetiis petebat,
cum par fœdus inirent: ſed quia ani-
trinque abalienati erant, & omnia
bellum ſpectabant, & Sigiſmundus
quo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

quoque in Helvetiorum detrime
ditione ſua ceſſiſſe credebatur, ne
Helvetii novo fœderi illigari, præſ
cum omnis illa actio inſidiarum
eſſet, ut eventus docuit: nam mo
ſtrii, & qui Suevico fœdere teneba
bello Rætos & Helvetios petiere. C
rum pace inter Maximilianum Im
toré & Helvetios facta, anno ab ea
decimo, qui fuit undecimus ſupra
leſimum quingenteſimum, Maxim
nus fœdus hoc hereditarium domu
ſtriæ cum Helvetiis renovavit, & eo
fœdere Burgundicam domum & C
lum nepotem, cuius tutor erat H
tiis conjunxit: ex Helvetiis quoque
modo qui priori fœdere tenebantur
omnes XII. pagi, & præterea Abbati
lani, ac Abbas & oppidum S. Galli,
reditarium hanc pactionem cum
ſtriaca & Burgundica domo ſanxere
hac autem renovatione expreſſe ac
minatim ſancitur fœdus ſeu tranſa
authore Lodovico Gallorum rege fa
Item illo fœdere quamvis tantum co
prehendantur Burgund. Comitatus
ſuperiores provinciæ Auſtriacæ,
rolenſis Comitatus, & quæ ſunt ul
montem, item Rhenanæ urbes, W
deshuttum, Lauffenbergum, Seconi
Rinfelda, & quæ alia ſunt citra eund
monte

...a, tamen ſimul additur quoque
...m ne vel cęteræ regiones in fœ-
...mprehenſæ quicquam hoſtile
... Helvetios faciant, aut contra,
...adverſus illas. Prohibentur item
...eliæ & convicia verborum, ne
...quod antea aliquando accidit,
...one alienentur. Spondet præter-
...ne nepotis Caroli ſe ſingulis pa-
...etiæ ducentos aureos honorarii
... loco in urbe Tigurina quotan-
...luturum, Abbati vero S. Galli,
... oppido, & præterea Abbatiſ-
...ſingulis centenos, quouſque Ca-
...itela exemptus regionum ſua-
...perium ſuſcipiat: tum etiam ab
...lus hoc confirmandum eſſe: id
...ctum eſt. Anno enim 1543. lite-
...lvetios datis fœdus confirma-
...ntum ad domum Burgundicam
...itatum Burgundiæ ſpectat. Au-
...m tum Ferdinandus frater im-
... Sunt autem Burgundici fœde-
...itiones & capita non alia quam
...i, nempe ut utrinque libere
...re & quævis commercia exer-
...ſint. Item, ne una pars alteri
...nferat, aut è ſuis finibus inferri
...i. Si vero quis alius alterutri par-
...ferre volet, tum hac petente,
...ligentem alterius curam habeat

(ein-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

(*ein trewv vffſehen haben*) ne
jus & æquum prematur, &c.

SABAVDICVM Fœdus.

SABAVDORVM, qui vet
Allobroges fuerunt, duces ar
tus fœdus & amicitiam cum B
bus, Friburgiis & Salodoriis col
multis annis, cæterum cum om
pagis Helveticis Carolus demum
berti, qui nunc rerum apud Allo
potitur, pater, in annos 25. fœdus
anno duodecimo ſupra milleſi
quingenteſimum. Primum caput
mutua amicitia conſervanda, n
pars alteram injuria afficiat, neq
re alterius hoſtes juvet. Secundu
controverſiis cognoſcendis, in hi
ces utrinq; pari numero deligantu
in Bipennium urbem convocent
ambas, & cauſam cognoſcant: q
ſententiæ duæ ferantur paribus
giis, arbitrum deligant ex his pa
quos cauſa non ſpectat. Privatæ
decidantur judiciis uſitatis cuj
loci. Tertium, tuto liceat utrique
ſua negotia agere in alterius region
que novis portoriis oneribuſq; quiſ
pr

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

tur. Quartum, ſi quiſquam con-
ſiam adverſus Ducem habuerit, &
etiorum judicio ſiſtere volet, idq;
enuat, Helvetii fœdere non tenen-
adverſus hunc duci ſuppetias fe-
uintum, ſi Helvetii bello preman-
ix ſexcentos aut plures equites il-
ſumptu auxilio mittat, ſi modo
tico bello nō impediatur: viciſſim
bello domi petatur, ipſo poſtu-
elvetii peditatum illi auxilio mit-
on tamen plures ſex millibus, ſin-
editibus menſtruum ſtipendium
rſolvat, ſex Francos. Si ſponte
ltra numerum militum quem
ierit, militatum abierint, his nul-
ndia debentur, niſi ſponte & libe-
nu ea perſolvere Dux voluerit.
Helvetico Dux ad navale bellum
atur, neque ultra mare ducat, ſed
n ad tuendos fines, quos hodie ha-
rum opera illi debetur. Porro ut
nſervari poſſit, neutra pars extra
n ſuſcipiat, quæ ad alterius de-
tum ſpectent: neque alterius
bs in numerum civium recipiat,
i corpora fortunaſque ſuas ad
ranſtulerint. Durante hoc fœde-
ſingulis pagis quotannis Bernæ
at 200. aureos.
inē huius fœderis, quod annos 25

duravit, Carolus dux à Franciſc
Galliarum maxima parte ſui prin
tus exutus eſt, quo bello Bern
qui Genevenſium civium ſuorum
ſam tuendam ſuſceperant, ſociis Fr
giis & Sedunis, omnia loca
tus in Antuatibus & Equeſtribus
parunt. Ab eo tempore cum al
annos in Pedemontio Carolus V
perator, in cujus clientelam Saba
ſe dederat, aſſiduum bellum ge
omnis actio fœderis renovandi i
miſſa fuit. Superioribus vero
Philibertus Caroli filius pace fact
paterno imperio illi reſtituto à G
novum perpetuumque fœdus cu
Helveticorum pagis fecit, Luc
Suitia, Vria, Vndervaldia, Tug
Salodoro, quod à fœdere ſup
parum admodum diſcrepat, niſi
hic nulla expreſſa mutui auxi
συμμαχίας (quod quidem ego
minerim) mentio fit. Poſt etiam
qui Helvetii fœdus antiquum &
citiam ſimilibus conditionibus
eodem junxerunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

GALLICA FOEDERA.

ILLORVM regum primus cum Helvetiis fœdus fecit, & annua ſti- a publice ſingulis pagis perſolvit vicus hujus nominis XI. Hic Lodo- cum adhuc Delphinus (uti vo- eſſet, inſtructiſſimas copias Gal- in Germaniam adduxit, quas Ar- cas vulgo nominant à Comite Ar- acenſi earum ductore: venit autem rmaniam in gratiam Eugenii Pa- Imperatoris Friderici, ut & illius Baſilienſem Synodum diſſiparet, erius hoſtes Helvetios bello perſe- tur, atque ab obſidione urbis Ti- æ avocaret. Helvetii enim juſtis Tigurum (quod Auſtriis ſe fœde- xerat;) obſidebant, alter autem tus eorum Farnſpergum arcem in eis oppugnabat: ex hoc mille ſex- milites urbi Baſileæ & patribus Sy- auxilio venientes ad Byrſam flu- tria aut quatuor millia paſſuũ ſu- ſileam, cum copiis Delphini con- am fortiter pugnarunt, ut quâvis o ſuperati & cincti hoſtibus ad u- e cęſi ſint, tamen ita Delphini exer- triverunt cæſis circiter ſex milli- ; & clade ſuorũ & hoſtium ferocia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

conſternatus mox Galliam repetie
infectis his rebus quarum cauſa vene
Ferunt tum Delphinum ſuperatis h
bus dixiſſe , ſe ante minoribus c
trium horarum ſpatio tredecim m
hoſtium profligaſſe, longeq; minor
riculo quam nunc integri diei pugn
nicum quodammodo manipulum
ſtium ceciderit: nunquam etiam ſe
hoſte pertinaciore & robuſtiore
greſſum, quare daturum ſe operam
ſibi deinceps cum illis pugnandum
id autem multo poſt regnum ad
fecit. Etenim cum Carolum Burgun
odio haberet, neque tamen aperto
eum petere auderet, quod id ante
infeliciter ſucceſſiſſet, ſtuduit eum
Helvetiis committere: ut autem &
facilius efficeret, & ad omnes caſu
vetica auxilia parata haberet, fœdu
illis decem annorum fecit, & pag
nuas penſiones largitus eſt, ſeptem
lia Francorum ſingulis: bello qu
Burgundico pecuniæ magnam vi
vetiis ſuppeditavit, ne ejus inopia
abſiſtere cogerentur, & de pace a
& victo Carolo ad Moratum, am
ma munera & publice Helvetiis,
vatim etiam ducibus belli largitu
poſtremo, cæſo Carolo ne Helvet
gundiam jure belli invaderent, r

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

imis in Burgundia pronis ad de-
em, pecunia redemit, & eo bello
poſt mortem Caroli geſſit, in oc-
dis illius provinciis Helvetico pe-
uſus, uberiora quam quiſquam
c ſtipendia illis numeravit. Porro,
Lodovici Carolus VIII. anno 1483.
um fœdus cum Helvetiis renova-
eorum milite uſus eſt bello quo
ſcum citerioris Britanniæ ducem
potiſſimum vero bello Neopoli-
ortem & fidelem operam militis
tii multis in locis expertus eſt. Qui
uic in imperio ſucceſſit Lodovi-
II. cum Mediolanum recupe-
ellet, ut Helvetios amicitia Lodo-
Sfortiæ averteret, fœdus ipſe
ae in decennium cum illis conjun-
uo finito gratias egit Helvetiis &
dia renunciavit, & annuas pen-
, quas publice & privatim illis
verat: quo facto multorum mili-
m hominum animi graviter offenſi
quibus auctoribus, inſtigante ubi-
rincipes pagorum Cardinale Sedu-
, fœdus inierunt Helvetii cum
Papa II. anno decimo ſupra
entesimum. Ambiit quidem
oties poſtea Lodovicus novum fœ-
verum Helvetii Pontifici conjun-
renuerunt, ac anno 1512. Gallis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Mediolano ejectis Maximilianum S
tiam in paternum imperium reſti
runt: & ſequenti anno Gallos ing
prælio ad Novariam profligarunt
in ipſam Burgundiam copias adve
Gallos dixerunt. Succeſſit Lodovico
ner Franciſcus Valeſius; hic Helve
in Inſubribus ad Marignanum me
rabili prælio ſuperavit, & abducto
Galliam Maximiliano Sfortia, imp
Mediolanenſi potitus eſt: cæter
tam ſplendidam victoriam adept
conſcius ſibi quanti ea Gallis conſta
& quam non incruenta fuiſſet, r
prius potiuſque habuit, quam c
Helvetiis pacem & amicitiam face
& eos regno Galliæ firmo ſtabilique
dere conjungere. Ac pacis quidem
mutuæ amicitiæ hæ fuere conditio
& leges capitibus XIII. comprehen
Primum, hac conventione omnes
micitiæ, diſſidia, bella ſublata ſun
& omnes controverſiæ & querela
hoc bello ortæ: privatæ autem c
troverſiæ quæ cum belli cauſis non ſ
conjunctæ, dijudicentur juxta ca
conventionis inter Mediolani duc
Ludovicum XII. Francorum reg
& Helvetios initæ. Secundo, cap
omnes quocunque loco captivi
venditi fuerint, liberi abſque precio
mitt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ur. Tertio, quicunque milites
ci cauſas aliquas adverſus Gallo-
gem habuerint, quæ non ex hoc
tæ ſunt, judicio agere poſſunt ſe-
n ſubſequentia capita. Quarto,
e utantur fruantur quoque om-
ui poſt capita illa Lodovici regis
is fœdere conjuncti aut civitate
fuerint, exceptis his qui extra
iæ limites atque alterius nationis
æ quam Germanicæ, neque Hel-
ubjecti ſunt. Quinto, mercatori-
ſubditis. Helvetiorum confir-
r privilegia & immunitates quæ
rioribus Galliæ regibus conceſſæ
exto, ut Helvetii benevolentiam
rtatem regiam erga ſe experian-
o ſumptibus in obſidione Divio-
& poſtea in Italia factis, perſolvi-
s à Rege magna auri ſumma cer-
ſionibus. Septimo, ut pax firmi-
rinque ſervetur, & amicitia inita
, ſi quæ controverſiæ exortæ fue-
eutra pars bello cauſam ſuam per-
ur, ſed juxta ſubſcriptam formu-
um jus judicio perſequatur. Octa-
neutra pars alterius hoſtibus præ-
ranſitum, hoſpitiumve, neutra
uos ulli principi aut Reip. cõtra al-
militare patiatur, ſed ſi qui id fece-
eos domũ pro imperio revocent, &

pro merito puniant. Nono, utriuſ
partis mercatores, peregrini, ſub
utrinque libere commeent, negocia
conficiant, neque contumeliis ullis a
ciantur, neque ullis novis portoriis
ventur. Decimo, Rex ex ſua libera
te quotannis ſingulis pagis num
duo millia Francorum, totidem quo
Valeſiis: ſed Rætis numerat eadem
Lodovicus XII. & præterea 2000. Fr
corum. Item Abbati S. Galli ejuſ
ſubditis ac Toggenburgiis 600. Fr
cos: civitati S. Galli 400. Mulh
400. Gruerianis 600. Vndecimo,
tionenſibus, Luganenſibus, Locar
ſibus & Madiæ vallis incolis reſervan
& confirmantur vetera eorum pri
gia, & immunitates quas in ducatu
diolanenſi hactenus habuere. Du
cimo, de arcibus, Luganenſi, Locarne
& valle Madia Rex Galliarum Helv
optionem dat, ut intra anni ſpaci
declarent utrum arces illas & regio
ſervare malint, an earum loco acci
trecenta millia aureorum Gallicor
qui ſole inſigniti ſunt: quod ſi pecun
accipere maluerint, eodem pacto te
tur vallis Telina & Clavennenſis co
tatus, ac Ræti inſtar pagi ratam par
pecuniæ ex 300000. aureorum a
piant. Tertiodecimo, pax hæc & a

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

a fraude violetur, ſed inter re-
alliæ & Helvetios æterna per-
eſto. Excipit in hac pace Rex
n Leonem X. P P. ſedemque
m, & Imperium Romanum,
Hiſpaniarum, Angliæ, Scotiæ,
, Daniæ, Duces, Sabaudum,
ngum, Geldrum: ducem item
ublicam Venetam, Laurentium
, domumque Mediceam &
.Florentinam, Epiſcopum Leo-
omneſque regi confœderatos.
etiis excipiuntur itidem. Leo X.
es Romana, Imperator Impe-
Romanum, Auſtria domus,
Sabaudus & VVirtembergius:
tius Medices, & Medicea familia
eſpub. Florentina, Mareſchalc-
rgundiæ, antiqua fœdera, &
fœdere & jure civitatis ſibi jun-
ptionis hæc ratio eſt, ſi Rex Gal-
horum alicui bellum in ipſius fi-
tulerit, ſervent illis Helvetii fœ-
conventiones olim cum ipſis
ſin vero ipſi Galliarum regem
æ bello invaſerint, non patian-
vetii ſuos ſtipendia apud illos fa-
ntra Gallum, ſed eos revocent, ut
e ſancitur, quod firmiter ſerva-
lis conditionibus ſubjicitur for-
ervanda in controverſiis cognoſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

cendis, quam commemorare ſup
cuum eſt, cum pleraque ſimilia ſin
quæ in capitulis Mediolanenſibus
aliis formulis judiciorum, quas
commemoravimus, præſcribuntur
ta hæc actio pacis & amicitiæ ab ut
que partis legatis facta & conſcript
in Aventicis Fiburgi, anno 1516. m
Novembri, die D. Andreæ ſacra.

Pace & amicitia his legibus ſan
non conquievit rex Franciſcus d
Helvetios arctiori fœdere Galliæ re
uniret, id quod factum eſt Luc
quinto anno poſt pacem factam: ju
runt autem fœdus cum Gallo om
Helvetici pagi eorunque fœderis
uno Tigurinorum pago excepto. S
ma confœderationis Gallicæ hæc eſ
quis Regi Galliarum quiſquis is fi
bellum inferat in regno Galliarum
catu Mediolanenſi, aliiſque locis r
Gallici ultra & cis Alpes, poterit ex
vetiis militem conſcribere pro ſuo
trio, non pauciores ſex millibus, n
plures ſedecim millibus, niſi id per
ſione magiſtratuum fiat: deligat au
ſuo arbitratu tribunos militum,
capitaneos ex omnibus pagis & co
deratis, homines integræ famæ. C
taneos autem à rege delectos & mi
magiſtratus Helvetiæ non impedi
n

...s aliquas nectant aut impedi-
...iciant, ſed permittant liberam
...em ſuis militibus intra deci-
... ex quo primo conventu rex
...etierit: permanebunt autem
... ad finem uſque belli ſi regi vi-
..., neque ante à ſuis magiſtrati-
...abuntur: his omnibus rex uſi-
...ndia perſolvet. Quod ſi ipſi
...bellum inferatur, ac fraude
...ſita militem ideo regi dare nō
...c caſu Helvetii liberi ſunt, ac
...tum ſuos confeſtim revocare,
... exauctorare & dimittere de-
...o ſi rex hoſtibus ſuis bellum
...re ſtatuerit, idem jus eſto mi-
...ribendi non pauciores 6000.
...000. plures, duces vero deligi-
...probos & honeſtæ familiæ, ex
... pagis eorũ ſociis confœdera-
...icum exercitum rex non divi-
...erſarum urbium atque arcium
...diſtribuat: neque eo ad bellum
...aritimũ utatur, ſed in terra illi
... De ſtipendiis militum ita inter
...nvenit, ut rex in ſingulos mili-
...ret aureos Rhenanos quatuor,
...em aurei, ſtipendia autem inci-
...cedere quo die primum domo
...ac tũ trium menſiũ ſtipendia il-
...tur, etiãſi minori tempore eorũ
opera

opera utatur, primi autem me
pendium in ipſa Helvetia eis n
tur, reliquorum vero idoneis loc
ut uſus poſtulaverit. Quod ſi Re
tres menſes militem retinere ve
ſingulis menſibus eadem ſtipend
vet, ad id uſq; tempus intra quod
modè domum redire queant. Du
ſigniferis, legatis, & reliquis qui c
ducunt ſtipendia pro uſitata con
dine & veteri more regum Gall
merentur. Si autem bellum He
illatum fuerit, Rex Galliarum ſuo
ptu illis auxilio mittat 200. cat
ctos, & duodecim tormenta bellic
omni apparatu, ſex majora & m
totidemque mediocria: præter
ſumptus belli ſingulo trimeſtri He
Lugduni numeret pecuniæ certam
mam: & ſi Helvetii id maluerin
cataphractorum Rex illis 2000.
natorum pro ſingulis tribus me
numerabit. Si bello exorto alibi en
ne ſalis prohibeantur Helvetii, ill
Gallia emere & evehere poterunt.
terutra pars bellum adverſus
ſuos geſſerit, in conditionibus pa
cundæ alteram quoque comprehe
in hujus arbitrio ſitum eſt aſſentir
nec ne, quod ſi pacem reſpuat, n
minus altera pars in ejus actione

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

terit. Neutra pars alterius ſub-
itate donet, aut in ſuam tute-
piat. Neutra pars alterius ho-
t exulibus hoſpitium,auxilium,
nemve præbeat , ſed eos juxta
ita ejiciat, pellat, impediat. Po-
Rex ad declarãdum ſuum amo-
benevolentiam erga Helvetios,
2000. millia Francorum quæ in
s ſpoſpondit,ſingulis pagis 1000.
s quotannis eodem tempore du-
oc fœdere numerabit,Confœde-
am mediam partem communis
his quam ante habent numera-
cipiuntur à Rege Leo X. P P. Ec-
deſque Romana , ſacrum Rom.
um,Reges Angliæ,Scotiæ,Daniç,
Sabaudiæ,Lotharingiæ,Holſatiæ,
e, Reſpublica Veneta & Florenti-
edicea domus, Marchiones Bran-
rgicus & Montferratẽſis. Helvetii
nt Leonem X. P P. ſedem Roma-
Imperium Romanum , Rem-
am Florentinam , & domum
eam, ducem Sabaudiæ, domum
acam, fœdera & cives atque con-
atos ſuos ducem VVirtenbergicũ,
Octavianum Mariam Sfortiam
pum Laudæ Pompeiæ. Si tamen
horum qui hic excepti ſunt, uni
bellum inferãt in ſuis finibus quos

ea nunc habet cis & ultra Alpes,
pars abſque ullo reſpectu parti l
injuria affectæ auxilium ferat, ju
jus fœderis pacta. Durare autem
fœdus hoc vivente Franciſco re
præterea ab ejus obitu adhuc tr
Finito hoc fœdere Henricus
rum rex Franciſci filius, & ſucceſſ
vum fœdus cum Helvetiis fecit,
legibus quibus & pater. quod qui
nium poſt ejus obitum duravit.
rum quia Inſubres & quædam al
vinciæ ſuperiori fœdere compre
hoc tempore à regno Galliç avulſę
de illis nominatim fœdere expri
Helvetios non teneri, ut militem
Gallo ad hæc loca recuperanda,
ſi alio exercitu ea recuperaverit, &
teſtatem redegerit, eodem jure
quo reliquæ regni provinciæ, &
tuendas militem danto Helvetii.
loniam autem urbem recuperand
comitatum Bolonienſem in Pi
Gallo militent. Si rex ipſe in propri
ſona bello alicui intereſſe voluerit
ſuo arbitratu duces & milites in H
tia quot volet colligere poterit, no
ciores tamen 6000. Exercitum H
tium non licet regi dividere & diſt
re ſi præliandum ſit: ſed extra
aleam in urbium & arcium præſic

teſt. Sripendiorum militarium, i quod rex Helvetiis debet ea- io eſt, quæ & in priori fœdere: uoque capita nihil fere variant. t tractatus pacis anno 16. poſt um quingenteſimũ firmus ma- petitione non ſolutorũ ſtipen- hujuſmodi actio inſtituta eſt: rem ad magiſtratum domi ſuæ quibus ſi cauſam ſuam proba- gatos regios in Helvetiis de ſuis s appellet, ſi autem nulli tum n Helvetia, magiſtratus ejus lo- gem ſcribat, & ab eo ut huic ſa- petat: quod ſi Rex æquam ſatiſ- m obtulerit, ea contentus Re- n amplius appellet: ſi vero æquã em detrectaverit, tum actor ju- arbitrum ſibi dari petat, & co- ſuam cauſam agat: quod ſi rex ſuæ partis non dederit, Helvetici inus in cognitioue cauſæ proce- quicquid illi decreverint, utra- s judicio ſtato, non minus quam s adfuiſſent: Mercatores utriuſq; uxta pacis capita nullis novis is, aut vectigalibus graventur: Si bditos utriuſque partis contro- liquæ oriãtur, actor eo loco judi- tendat, in quo reus habitat. Con- t hoc fœdus Salodori anno 1549.

ac

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ac eo pagi & confœderati omnes t
tur, exceptis Tigurinis & Bernat
Poſtremo Carolus IX. Henrici F.
corum Rex, denuo fœdus cum H
tiis pepigit, conditionibus non
tum diverſis à paterno & avito
re, quod nunc quoque poſt ipſius ob
durat.

Additio. In eundem pene mod
Henrici III. Henricus autem qu
pro ſe & Succeſſore ſuo fœdus
Helvetiis renovavit anno 1602; p
tus ſe Helvetiis pro annuis penſio
quæ illis debebantur ſoluturum
Myriadem: quin & VI. pagis Cath
ut vocant, cautum eſt, licere ipſisn
in fœdere Mediolan. & Sabaudic
que præjudicio Regiæ Majeſtatis,
dum condiciones expreſſas: Pagis
reformatis ne milites ſubmitte
neantur, ſi bellum aliquod à R
Gallia inferatur iis qui eandem cu
religionem colunt.

Libri primi finis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

DE
[RE]PUBLICA
HELVETIORVM.
LIBER SECVNDVS.

QVÆ ſint partes Helveticę Reipublicæ, & quas ob cauſas, quibuſque conditionibus in unam civitatem certis fœderibus cōvenerint, quo item ſtudio
…e libertatem ſuam defenderint,
…pus populis & principibus in ſo-
…& amicorum numerum recepti
…periore libro expoſuimus, dein-
…amReipublicę Helveticę formam
…mnem deſcribemus. Quia vero ſin-
…buli fœdere juncti, ſuos magiſtra-
…ges, & peculiarem ſinguli rem-
…m, habent, & præterea una quæ-
… totius Helvetiæ civitas, & com-
…totius gentis conſilium, leges
… decreta publica quibus omnes
…ur, primum de univerſa civi-
…am, deinde generatim pago-
…eſpublicas deſcribam. Porro qui
…publica ſcripſere tres formas
…uunt, unam quando penes
…aliquem eſt Reipublicæ om-
…teſtas & gubernatio, qui ſi

 volen-

volente populo ſecundum leges
imperat, Rex nominatur, ſin alite
rannus cenſetur: alteram, quand
nes paucos optimates imperium e
tiam, quando totus populus impe
habet: ita ut ſint tres Rerumpublic
formæ, Regnum, Optimatum,
ſtremo Populi imperium, quæ t
vitioſas reipublicæ formas adm
ſimiles habeant, Tyrannidem, O
chiam quæ paucorum quaſi tyr
eſt, & populare imperium tumult
anarchiæ plenum. Rempublicam
communem totius Helvetiæ ad n
harum referre poſſumus, verum ut
Romanorum & Carthaginenſium
pliſſimæ Reſpublicæ, & noſtra æta
neta, mixtæ nominari poſſunt,
aliqua ſui parte regiam poteſtatem
optimatum imperium exprimeren
populum quoque non prorſus à g
naculis removerent: ſic Helveti
Reſpublica ex Optimatum & Popu
perio mixta eſt. Etenim ex his p
quibus tota civitas conſtat, quidam
rè Democratico imperio utuntur
totius plebis conſilio ferme omnia
tur, veluti in his pagis qui nulla h
oppida, uti ſunt Vranii, Suitii, Vnd
dii, Glaronenſes & Abbatiſcellani: &
ratio eſt Tuginorum quamvis hi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

habeant: alii ab optimatibus re-
r, ut omnes urbes Helvetiæ, Tigu-
erna, Lucerna, Baſilea, Fribur-
alodorum, Scaphuſium: ſed cum
s ſumma penes populum ſit à
agiſtratus eliguntur, mixtæ ſunt
publicæ, & aliæ magis Ariſtocra-
liæ plus Populares ſunt. Quare
ta civitas conſtet his populis qui
na eademque reipublicæ forma
utuntur, non una quoque ſed
quædam eſt Politia quæ ex his
tur. Etſi enim legati qui in pu-
onventibus in commune reipu-
Helveticæ conſulant, aut jus di-
videntur Optimatum politiam
ere, tamen cum plerique domi
o deligantur, & in cauſis paulo
s momenti non habeant liberam
endi poteſtatem, ſed omnia ex
to populi agant, & ad eum de
s referre cogantur, facile apparet,
ſenatum non plene Ariſtocrati-
enſeri poſſe. Vt autem ſic admi-
ur communis Reſpublica Helve-
omnino æquiſſimum eſſe vide-
m libertas qua gaudent & fruun-
lvetii, parta eſt à majoribus no-
on unius aut paucorum conſilio
a, ſed populus cum in commune
uit, tum etiam ſuo ſumptu, labore,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

periculo libertatem ſibi aſſeruit, [...] juſtiſſimum eſt ut fructum aliquem [...] rum laborum capiant. Quod aut[em] [...] populari Republica incommodu[m] [...] periculoſum videtur, ut omnes ſe[...] tiam dicant, & non potius optim[...] que & prudentiſſimi, id in hac [...] Republica periculo omni caret, n[...] conventus hos plerunq; optimi & [...] dentiſſimi quique ex ſingulis pagi[s] [...] tuntur, qui etſi non habent p[...] decernendi poteſtatem, id enim p[...] libertati grave & periculoſum eſſ[...] men quaſi προβουλοι quidam de [...] ſimis rebus ſententias inter ſe [...] runt, de quibus deinde ſuffragia [...] populus ferat: poſſunt autem fac[...] non prorſus ſtupidi aut improbi [...] ea videre & probare quæ bene in [...] cum conſulta ſunt, ſi modo rect[...] ponantur.

BELLI ET PACIS STVD[IA]

QVoniam vero omnis recta R[e] [...] blicæ gubernatio in bellicis [...] ribus & pacis functionibus cer[...] quantam utriuſque rei curam m[...] noſtri habuerint oſtendam. Atqu[...] licæ rei ſtudium cum natura in[...]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ois hominibus videtur, tum ad id
ndum neceſſitas eos adegit. Regio
montana & multis locis aſpera at-
ifficilis cultu, tum etiam olim ma-
i parte ſylveſtris & inculta, homi-
genus non modo laborioſum ſed
um durumque alit, atque ideo
æ optimum. Cæterum uti natura
pa bellicoſiores populos & ferocio-
erunque habet Aſiaticis, ita in ipſa
pa qui regiones aſperas montanas
gidas incolunt, bellicoſiores aliis
erhibentur. Idque teſtantur Got-
m, Vandalorum, Hunnorum, Lon-
dorum, Francorum, & aliarum
um res geſtæ, quæ ex Septentrionis
rimis regionibus egreſſæ, cultiſſi-
Europæ provincias vaſtarunt aut
arunt, & Romanam potentiam
bus quondam terribilem contri-
t. Simili modo frigidiſſimæ al-
regiones uti proceriſſimas arbo-
& armenta præſtantiſſima edu-
, ſic cœli ſolique natura ferente;
nes quoque robuſtiſſimos & for-
os gignunt. Itaque in pleriſque re-
bus alii ſunt milites, alii agricolæ,
pifices; in Helvetia omnes quodam-
o milites naſcuntur, neque quiſ-
ſt integro corpore & ætate, in quo
militaris quidam ſpiritus eluceat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Cum autem majorum noſtrûm li
tem vicini pene omnes & præ
Auſtrii principes continuis bellis
mere conati ſint, per annos prop
centos, neceſſitas ipſa militiæ ſtu
noſtros effecit, dum pro conſer
libertate, pro finibus tuendis, pro
ribus & liberis, arma quotidie ſ
cogerentur. Atque ut Ageſilao,
Thebanis vulneratus fuiſſet, dictu
eum dignam ſuæ diſciplinæ merc
accepiſſe: ita nobiles illi qui major
ſtros agriculturæ & rei pecuariç ſt
ſos bellare &pugnare coegerũt, ipſ
que parem diſciplinæ ſuæ mercede
ceperunt, toties prælio victi & ex H
tia profligati. Inde factum eſt ut le
conſuetudines ad exercitia belli ac
modata ſint. Nam cum apud mult
tes plebi armorum uſus interdic
contra in Helvetia omnis tam u
quam ruſtica plebs, etiam mercen
capite cenſi arma pro facultatũ ra
ſibi comparare & domi conſervar
guntur. Et quia noſtra ętate torme
quas bombardas à ſono & ſclopet
minant, maximus in militia uſus e
blicè præmia his propoſita ſunt, qu
hoc armorum genere exercent, id
tantum in urbibus, uti in pleriſq; G
niæ locis fit, ſed in omnibus frequé

pis:quin pueris arcu certantibus,ut
tormenta aptiores ſint, itidem
a proponuntur, ac ab ipſa adoleſ-
bombardis uti diſcunt. Ludicra a-
rcitia omnia bellicũ quid ſpirant;
nim ad ullos conventus celebrio-
eſtos dies,uti ſunt eccleſiarum de-
ones, nuptiæ,& ſimiles, plebs abſ-
mpanis militaribus convenit, &
onor ingens ſponſo exhibetur, ſi
plurimi non invitati, haſtati &
ardarii, aut ſponſæ obviam pro-
nt, aut ſua pompa, in qua militari
incedunt, feſtum exornent: ſæpe
pueri octo aut decem annorum,
juncti adoleſcẽtuli paulo adultio-
um vexillis & tympanis, armis in-
militari more incedũt, ac videas
ſclopetos geſtare, alios haſtis aut
barbis armatos,quibus vix credas
um ad hæc contrectanda aut vires
ſtãdum adeſſe. Atque ita qui nun-
Vegetii aut aliorũ præcepta de re
ari viderunt, nullius imperio ſed
e & naturali quodam armorũ ſtu-
pueritia ad arma geſtanda & mili-
gradum ſeſe adſuefaciunt. Multis
is magiſtratus quotannis, aut cer-
norum ſpatio populum armatum
re ſolet, etiam in altiſſima pace non
s quam ſi certo hoſte imminente

delectus habendus eſſet. Ac fiunt h
ſtrationes nonnunquam in eccleſia
ſeu templorum dedicationibus, ali
nundinis : pleriſque in locis qu
ſubditi in prȩfecturis ſacramentum
novo præfecto, armati luſtrantur.

De alijs exercitiis quæ ad milita
virtutem præparant, non eſt quod
tis agam, uti ſunt curſus, ſaltus, la
projiciendi inſtar diſci veterum, lu
vecte certare, lucta, digladitiones &
tamina in omni armorum genere,
bus fere ſingulis quotannis publicȩ
mia proponuntur Nullam præterea
do gentem eſſe in Chriſtiano orbe
ita ſe natando exerceat; ut lacus m
mos quibus regio abundat, & flu
rapidiſſima facile natatu ſuperent
montibus, quoties à ruſticis oper
ociantur, venatione aſſidua ſe e
cent, & modo capreas & rupicapra
que ibices per montes ſummos &
ruptas rupes inſectantur, modo cum
ſis & lupis, & lincibus atque apris
grediuntur, & honori ducitur ſi qui
ſorum aut luporum capita quos int
cerit poſtibus præfigat, quin & à m
ſtratibus præmia plerunque accipi
Aprorum etiam capita veteri Grȩco
cõſuetudine honoris ergo claris & n
libus viris, aut regionum præfectis q

a

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ν quoddam venationis donan-
rro ut ad ipſam militiam venia-
armis primum, deinde de mili-
lectu, tum de aliis rebus ad bel-
rtinẽtibus dicemus. Milites igitur
ci domi plerunque armis ornan-
nnunquam etiam ex publicis ci-
n armariis, ſi non bene inſtructi
tur. Sunt autem eadem fere arma
iorum quæ & reliquorum Ger-
num, ſclopeti ut nunc vocant vo-
ab Italis accepto, recentiſſimum
mum genus, haſtæ fraxineæ piæ-
pedum 18. ingentes ſecures præfi-
ide ferrea, quas alabardas voca-
iæ hic minores nulla cuſpide prę-
uibus tantum cæſim hoſtem feri-
, prælongi gladii, quos humeris
tes ambabus manibus in prælio
t: lateri quoque prælongum en-
cinctum ſinguli geſtant: majores
brevioribus longe uſi ſunt qui ad
ra dependebãt, apti ad punctim fe-
m ę propinquo hoſtem: nunc prę-
ſem ſinguli pugionem præacutum
t quadrantali fere juxta manũ la-
ne, hunc ditiores auro & argento
oſe exornãt. Corpus alii lorica, alii
ce aliaq; armatura è ſolido chalybe
muniunt, pauperiores & levis ar-
rę milites galea ferrea cõtenti ſunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Quidam boum aut urorum cori
morum loco habent: nonnulli line
la multiplicata & undique conſut
foraminata utuntur, tãta enim telæ
rities eſt, ſi minima foramina junc
filo optime conſuantur, ut vix ullis
bus penetrari queat. Cæterum, ut P
bius ſcribit Romanum militem ado
ri corolla plumea penniſque tribus
niceis aut nigris erectis, longitudine
me cubitali, his enim additis reli
armaturæ, virum duplo majorem v
ri quam ſit, & pulchrum aſpectu h
buſque terribilem fieri: ita noſtri r
tes qui ſuam operam præ cæteris c
ſpicuam eſſe cupiunt, plumis partim
bis, partim alterius & ejuſdem fere c
vexillo patrio coloris ornantur. Sin
armis crucem albam rectangulam
ponunt; hæc enim omnium Helve
rum militare ſignum eſt. Sui pagi ve
& ſigna ſinguli ſequuntur.

Tympanis & tubis & tibiis utuntu
tamen ut facile diſcrimen inter Ger
norum & Helvetiorum tympaniſta
nimadvertas, quod noſtrorum pu
gravior eſt & tardior, illorum longe
multuoſior, Vranii tamen in bello
veſtris uri cornu operoſo argento c
labra ornatum inflant, quem Tau
Vranienſem vocant, *den Stier von*

Si

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ero cornu Vndervaldii quoque ſecum ferunt. Lucernates æreis quandoque utuntur, quibus ſe magno donatos jactant, *Har-* ocant. Delectus vero militum atio: ſi bellum patriæ inferatur, geratur, ut Romæ nulla excu- mittebatur cũ Hannibal ad por- , ſic abſque mora ſponte, tan- d commune incendium reſtin- m, omnes qui bello utiles ſunt unt. Neque tamen quicquam ordine & tumultuoſe fit, quo- cis tempore ſinguli pagi dele- oſque duces & ſigniferos horũ- ciones cõſtituunt, ut quæcunque as ingruat, ſẽper parati ſint. Sed e longius copias educere neceſſe e omnes educi poſſunt, ne regio ręſidio vacua hoſtibus prædę ſit; m delectus habetur & plerumq; m legit, ac Xenophontis judicio na acies eſt, quæ ex amicis & ſo- ngregata eſt: idem cum ſentirent s noſtri, non tantũ in delectu hoc unt, ut homines inter ſe noti & a- njungerentur in unam aciem, ſed s quoq; ſancierunt, ut omnes Hel- bello ſeſe totis virib⁹ mutuo ju- amore fraterno proſequantur, de- omnib⁹ ſi quę ante habuerint pri-

vatis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

vatis odiis. Ac apud cęteros Germ
milites uſu receptum eſt, ut ſe
fratres nominent, unde etiam ve
Germani dicti videntur, interim
die fere inter ſe digladiantur & t
tuantur, & plerunq; truculenti illi
knechti, quorum facies conciſa &
tricibus plena Martem ſpirare vi
plura ab amicis & ſociis quam ab
bus vulnera acceperunt : ut jure
mœi fratres dici poſſint. Contra i
vetiorum caſtris ſumma plerunq
eſt & tranquillitas, & ſinguli alio
tantum Helvetios ſciunt cætera
tos, non aliter quã fratres compl
tur: acerrimaque odia ſincere cau
publicæ deponunt. Cujus rei me
bile exemplum, quod ſæpe à maj
natu adoleſcens audivi, commen
non piget. Erant inter ſe duo H
jurati hoſtes, Arnoldus Vnderva
qui magnum in militia nomen
aſſecutꝰ eſt, & Zerchintes Tigurinu
bo viri fortes & bello utiles : cum
bello Suevico ambo in caſtris eiſd
ſent, à ducibus belli edictum illis f
amicitiam colant, & veterum in
tiarum belli tempore obliviſcantu
cidit autem forte ut excurſione qu
Arnoldus ab hoſtibus circũveniret
conſpicatus Zerchintes, illi cum

renit, eumque præſenti pericu-
t: cæterum cum ſub veſperam
rediiſſent, Arnoldus ad tento-
chintæ accedens eum nomina-
at, cõtubernales totius rei igna-
exiſtimantes eum hoſtili animo
e, ipſi progrediuntur & Arnol-
is indictæ admonent, caveat ne
m in caſtris excitet, ille ſe amico
deſſe reſpondet, & quid accide-
memorat, ſimulque bellatorem
, quem illa excurſione ceperat,
tæ dono adducit, atque ab eo
uam amicitiam firmiter ad obi-
que coluere. Atque ut in adju-
auxiliando fraternum amorem
nt majores noſtri atque etiam
rũt: ita in partiunda præda idem
obſervatum eſt: nam primum
pœna ab illis cautum eſt, ne cui
di cauſa ex acie excedere liceat,
hoſtes prorſus profligati fuerint:
ubi prædandi poteſtas facta eſt à
s: quicquid partum fuerit, id om-
fertur in publicum, & viritim di-
tur. Et quia ſinguli pagi publice
inter ſe fraterna ſocietate devincti
ublica quoque præda, uti ſunt tor-
bellica, arces & regiones bello
, vectigalia & alii reditus, inter ip-
æquo dividitur, quãvis nonnulli
pagi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

pagi duplo aut triplo ſæpe, etiam
quintuplo majores copias aliis edu
Attamen ob rem fortiter geſtam,
ordinem &privatim illis militibus
rum fortitudo ſingularis & exc
fuit, & publice quoque pagis qui p
puam operam navarunt, præmi
tur. Quoniam vero commeatus
ma ratio in bello habenda eſt, leg
citum fuit à majoribus noſtris,
qui Helvetiis annonam, arma, a
res neceſſarias venales præbent,&
ſtra adducunt, ab injuria omni d
dantur,non aliter ac ſi Helvetii e
Perpetua etiam lex eſt, jam olim
ſtris ſancita,ut in omni bello nulla
injuria locis ſacris inferatur,ut par
muliebri ſexui, niſi ſi qua mulier
hoſtibus ſubminiſtret, aut ipſa etia
ciendo lapides aut quovis alio n
damnum det. Porro quod ad caſtr
tandi rationem, & aciei diſpoſitio
ſpectat, ſingula exponere, quæ H
tiis cum Germanis aliis communi
peculiaria ſint, non eſt hujus operis
tantum dico: noſtra & patrum me
ria inter omnem peditatum maxi
laudem promeruiſſe phalangem He
ticam, quam cum denſatis haſtis ea
ciei formam quam Erinaceum n
vocant efficit, optime omnium equ
tu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ere poſſe homines militares ju-
c ita eſſe reipſa compertum eſt.
Novariam peditatus Helvetio-
gni prorſus equitum auxilio de-
non tantum peditatum Gallo-
florentiſſimas & fortiſſimas e-
copias fudit & profligavit. Poſt
Marignanum cum Franciſco re-
us continuatis diebus pugnãtes,
entorum vi & multitudine ſu-
uamvis victi ita denſatis ordini-
olanum rediere,ut receptus eo-
il fugæ ſimile haberet,neque vi-
rſequi & veſtigiis eorũ inſiſtere
t. Nuper quoque bello Gallico
l Druidum fanum pugnatũ eſt,
itatus Gallicus atq; Germanicus
ri in phalangem Helveticam im-
ẽ feciſſet, & pleroſq; è primariis
nibus concidiſſet, nihilominus
ertio aciem ſuam inſtaurarũt &
conſervarunt,ita ut hoſtiũ quo-
cio magnam bellicæ fortitudi-
em eo prœlio conſecuti ſint.Sed
hominibus militaribus relin-
,ad pacis ſtudia quibus à juven-
utriti ſunt accedamus. Primum
ræ quæ principem locum tenét,
cultæ fuerunt apud majores no-
uod ingenue fatendum eſt, non
uã apud veteres illos Romanos,
quando

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

quando aſſidue adhuc cum Æqu
Volſcis & Vejentibus aliiſque vicini
pulis bellum gerebant. Nam ut ill
tum carminibus impolitis majori
rum fortia facta canebant: ita apud
jores noſtros victoriæ bello partæ
carminum genere vernacula lingu
lebratæ ſunt: notum eſt carmen q
ineleganter deſcribitur prœlium in
Leopoldus Auſtrius ad Sempachum
ſus eſt, alia complura hujus generi
tinæ linguæ artiumque cogniti
rudes & militares homines tantu
eos pertinere judicabant, qui ſacri
tiati eſſent. Noſtra autem ætate in
nibus Helvetiæ pagis omnium ord
viros invenies variarum linguaru
artium peritos. Multi quoque qu
guæ Latinæ uſum non habent, n
minus hiſtorias omnis generis,& q
mores & rempublicam, aut ad re
nem pertinent, ex veteribus aucto
Germanice aut Gallice redditis di
ter cognoſcunt, & vulgari lingua
ptis libris inſtructiſſimas biblioth
habent. Scholæ vetuſtiſſimæ in H
tiis olim fuerunt in cœnobio S.
& in Curienſi collegio, uti alibi
dimus, quibus tamen in locis al
jam ſeculis bonarũ artium & liter
ſtudia frigent: ſed Baſileæ à Pio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

nea Sylvio dicto, Academia in-
multos clariſſimos doctiſſimoſ-
s protulit, quos nominare non
eſt, cum ſcriptis ſuis noti & cele-
t: ſunt quoque celebres ſcholæ
& Bernæ, & alia Lauſannæ à Ber-
inſtituta. Neque prætereundæ
eberrimæ officinæ typographo-
uæ Baſileæ & Tiguri & Genevæ
ſtructiſſimæ, ut nullis aliis per
niam cedant. De literis dixi, ſed
literas omne virtutis ſtudium &
im juſtitiæ ad pacis functiones
t: rempublicam vero noſtrã ſum-
nitate conſtitutam eſſe, & juſtitiæ
laram ſemper fuiſſe, ex legibus,
bus, inſtitutis & moribus veteri-
urimis denique factis & exemplis
r. Leges cõmemorare nolo, quia
iſſimiles ſunt aliarum rerumpub-
m, quæ optime conſtitutæ ſunt le-
in quibus maleficia & ſcelera acer-
uniuntur, neque hic ullus perſo-
m reſpectus habetur. Fœdera ipſa
a juſtitię cura & ſtudio conſcripta
capita quæ ſuperiore libro com-
oravimus, oſtendunt: quorum
opus eſt, ut quiſque pacate ſuo
rui poſſit, & omnis vis injuſta à
lis communi ſtudio & opera prohi-
r. Hoc ut æquiſſima ratione fiat,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

primũ in bello ſuſcipiendo ſumm
dio cavetur, ne temere & abſque
cauſa cuiquam arma inferantur, i
priuſquam arma capiantur, opti
prudentiſſimi quique publico co
cauſas belli cognoſcunt an juſtæ &
timæ ſint. Deinde in propulſanda
ſta vi accurate cavetur, ne ulla f
dolove utantur hi qui fœdere ten
ad ſuppetias ferendas: itaque ſi per
cios, per literas interpellati, ſi viis
ſis interpellari non potuerint, ni
minus pro viribus ſuppetias ferre ju
tur. Præterea quia propter æs alie
ſæpe in exigendo graves lites & co
verſiæ exiſtunt, ſic ut nonnunqua
hujuſmodi privatis cauſis reſpubli
ſæ inter ſe cõmittantur, fœderibu
ſtris diligenter cautum eſt quo
exigendæ pecuniæ, & pignora capi
ut neque creditoribus nimia cõce
licentia, neque debitores fraude ut
ſint. Quæ certamina æris alieni ca
Romana Republica exorta ſint,
ties plebs iniquitate fœneratorũ &
tentum oppreſſa ſeceſſionem feceri
novas tabulas poſtularit, nemo q
ſtorias attigerit, ignorat. At maj
noſtrorum prudentia & æquabil
ab illis conſtituto factum eſt, ut
aſſidua bella, in regione non ita c

uam novæ tabulę poſtulatę ſint.
tem homines militares ſæpe ira
d arma ruant,&inter hujuſmo-
entes pugnę exiſtant,quibus fal-
um fortitudinem ali excitarique
atur, cum tales potius ſint inju-
ores quam fortes viri,huic quo-
lo majores noſtri mederi conati
imum graves multas illis impo-
qui injuriarum auctores fuiſ-
alios contumelia aliqua affeciſ-
d quia ira non ſemper reprimi
ne aliquo modo erumpat , aliud
um addiderunt ne ad cædes uſ-
le progrederentur , quod quivis
um ,qui rixæ alicujus ſpectatores
ſunt , eam pro viribus dirimere
tenentur ; quod ſi quis his mi-
uerit, acerrime à magiſtratu pu-
oluerunt enim quenquam ita ira
i , ut legum admonitus illis non
peret. Qui vero cædem aliquam
,etſi magiſtratuum manus effu-
uſquam tamen in ullo pagorum
habet , ſed quemcunque ſuus pa-
crimen proſcripſerit,ab aliis quo-
ibus arcetur, niſi teſtibus evicerit
dæ vitę cauſa cædem feciſſe. Por-
mper fuit ęquitas magiſtratuum
dicundo, & puniendis ſontibus,
lti extra Helveticam civitatem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ad illorum opem confugerint, au
ſas ſuas ad eorum cognitionem d
rint: videbant enim nemini inju
fecto opem denegari, quando mu
potentibus injuſte bonis ſuis ſpo
vel legationibus miſſis, vel etiam
ſumptis in integrum reſtituerun
contra Auſtrios principes pro Ful
civibus Scaphuſianorum, pro Gra
fratribus è Styria, Helvetij arma ſu
runt, & principem adegerunt
ereptas poſſeſſiones ipſis reſtituere
mili ſed graviori in cauſa pro R
Lotharingo contra Carolum Bu
dum, qui illum omni fere dition
ſpoliarat, feliciter depugnarunt. S
pe bellum illatum eſt his, qui falſ
bilitatis titulo ſe ornantes mercib
mercatores ſpoliabant: atque non
tum in ipſa Helvetia ſed longe extr
fines cũ aliis urbibus amicis ſocia
ad hujuſmodi graſſatores debell
junxere. Factum eſt autem hac cu
tutiſſima ſemper itinera fuerint pe
nem Helvetiam, ſic ut mercato
pulentiſſimi iter fecerint faciantq
beri, & ſuas merces ultro citroque
portent abſque ullo ſtipatorum co
tu, aut commeatu peculiari: quin in
verbium abiit, ſi quis aurum in ba
tergo dependés palam geſtet, huic

r Helvetiam iter facere. Proxi-
tiæ eſt liberalitas,ſub qua Hoſpi-
comprehenditur, cujus nomine
lvetia ſemper commendata fuit:
unt nobis lautitiæ Italorum &
m, quamvis & hæ quibuſdam
n deſint,ac illa patriæ terrę mu-
e, butyrum, mel, liberaliter no-
iuntur: & quem horum pudeat,
Abraham tantus patriarcha hæc
hoſpitibus appoſuerit? Non de-
men noſtræ regioni optimæ car-
æ, & volucres, piſces quoque la-
&fluviatiles variorum generum:
t veteres heroes apud nos cum
tum hoſpitibus frequenter car-
præſertim ferinæ, optimique pi-
er hoſpitalitatis munera offerun-
ræcipue tamen noſtri homines
enos & mendicos benefici ſunt,
alii hoſpitium, alii victum alia-
ceſſaria abunde illis ſuppeditant:
tanta peregrinorum,qui emendi-
pe victitant, apud nos eſt copia,
vix alibi inveniatur: non diſ-
ecte ne faciat magiſtratus qui
erat, hoc eo tantum attigi, ut
erem ſingularem eſſe gentis in
beneficentiam, quæ illos allicit
quentes huc confluant. Populus
ſe Helveticus maxime omnium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

publicis conviviis delectatur, in ur
quidem opificum collegia, aut ci
ſocietates peculiares ædes habēt his
ventibus deſtinatas, in agro vero vi
re ſinguli publicam domum hal
quam, quod amicitiæ cauſa eo co
niant, ſociorum domum nuncup
conveniunt autem ſæpe viri, aliqu
etiam cum maritis uxores ad ea
convivia vocantur, neque tamen
ptuoſe illic vivitur aut delicate, un
altero carnium ferculo plerun
convivium finitur: ſæpe etiam co
ſymbolis cœnant, dum quilibet in c
mune cōfert quod domi ſibi parat
fuerat. Et quod apud Lacedæmonio
ge cautum fuit, ut ſeniores & mag
tus his intereſſent, quo decore & m
rate cuncti agerent, id apud nos ſp
fit ex veteri conſuetudine, ut ſint i
dem cœnaculo omnes tribules, &
cietatis illius principem locum m
ſtratus & ſeniores teneant. Raru
in hujuſmodi conviviis muſices u
quod majorem ex mutuis colloqui
quibus ſępe de rebus privatis, plurin
de publicis diſputant, delectatio
percipiant, præſertim vero ſenio
commemorantibus res præclare ge
quibus vel ipſi interfuerunt, vel q
majoribus ſuis accepere: ſæpe e

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ce valent, clara majorum facta
ant. Ac fuit olim majorũ noſtro-
mma cum in omni re, tum in
is conviviis moderatio & tempe-
ut rarum eſſet, & ignominioſum
tur in tali conventu ebrium vi-
t quod dolens ſcribo, etſi major
ſit moderatio in publicis convi-
ſtrorum quam apud pleroſque a-
rmaniæ populos, non tamen
s ab his ebrietas exulat, neq; tam
ri eſt hodie atq; olim habebatur.
ut Xenophon de Lacedæmoniis
orum Rempublicam laudarat, ſe
dere aſſerere ſua ætate leges Li-
mmotas permanere, Lacedæmo-
nim ante frugalitatis ſtudioſos
ſſe domi vivere, quam magiſtra-
 aliis urbibus gerere, & pertimu-
m ne quid auri habere viderẽtur,
vero potentiſſimos quoſque dare
n ut urbibus præſint, ne domi co-
 vivere, & palã de quæſtu gloriari.
m majores ſtuduerint potiſſimum
i eſſent imperio, nunc eos longe
curare ut imperent: itaque quon-
ræcos ultro petiiſſe à Lacedæmo-
 ſibi imperarent, nunc ſe invicem
& exhortari ut obſtent & arceant
denuo imperent. Simile quiddam
de Helvetia dici poſſe, nam quod
 negari

negari non poteſt, illa veterum in
& veſtitu & omni vita frugalitas &
perantia, magna ex parte periit; ne
illa continentia & parſimonia quæ
fuit, cum abſque ſtipendiis exterc
regum & principum omnes ſuo la
& induſtria victum ſibi cõpararent
que vereor ne illa quoque nobis per
quæ adhuc ſuperſunt, fortitudo &
in re militari, in omni vita huma
& facilitas atque juſtitiæ & æqui
ſtudium, ut tandem aliquando ill
olim tanto ſtudio Helvetiorum ar
tiam & ſocietatem appetierunt,
tata voluntate nihil magis quam
lis opprimendis cogitent: id ne eve
clariſſimæ patriæ, & Deum preco
pro ſua bonitate hæc avertere veli
omnes quorum intereſt rogo & ex
tor, ut veteres mores, & illam vere
veticam frugalitatem, continenti
æquitatem, humanitatem, fidem
conſtantiam in omnibus actionibu
vocare in uſum velint.

Publici conventus, ſive Senatu Helvetiæ.

TRia ſunt quæ in omni civitate
ſiderantur, Conſilium ſive Sen
Magiſtratus, & tertio loco Iudicia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ic nobis agendum erit, Senatu
s: Magiſtratus enim nulli uni-
vitati Helveticæ communes
i forte in hoc numero habere
præfectos per quos publicæ præ-
dminiſtrantur, qui tamen non
publico ſed domi à ſingulis pa-
untur. Porro Senatus Helveti-
idem eſt numero, nam aliquan-
veniunt præter pagos etiam alii
fœderati civitatis Helveticæ, &
e ex his S. Galli, Rætorum &
ſianorum legati: atque hic eſt
us & frequentiſſimus Senatus &
us convocatur, ubi de bello aut
t aliis rebus agendum eſt quæ ad
confœderatos ex æquo perti-
lerunque tamen ſolum pagorum
m legati conveniunt, & de rebus
tatem Helveticam ſpectantibus
ant, & ſinguli par jus ſententiæ
æ habent, & ſuffragii ferendi:
cum, ut ſæpe fit, ab aliquo pago
gati mittuntur, unum, tantum
gium habent, quoniam hæc juxta
um numerum æſtimantur, non
orum. Attamen non ſemper om-
gi interſunt Senatui, verum ubi
r de præfecturis quæ à ſeptem aut
pagis reguntur, aut de aliis rebus
tantum ad horum cognitionem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ſpectant, tum ſeptem aut octo ſo
modo legati in ſenatum conveniu
ſoli ſententiæ dicendæ & ſuffragii f
di jus habent: cæterum ubi de præf
ris Italicis agitur quæ duodecim pa
imperio parent, totidem pagorum l
conveniunt: in his autem rebus qu
ſalutem & utilitaté totius civitati
tinent, omnium pagorum legati ple
& juſtum ſenatum faciunt. Noſtra
ætate poſtquam Helvetia propter di
pantes de Chriſtiana religione ſente
in partes abiit, peculiares quoque c
ventus inſtituti ſunt: & frequentiſ
omnium conveniunt & proprium c
dam Senatum habent hi quinque p
Lucerna, Vrania, Suitia, Vnderval
Tugium: hi Romanæ Eccleſiæ doc
nam & ceremonias mordicus retin
& arctiſſime privata quadam amic
neſcio an etiam fœdere inter ſe conj
cti ſunt, ideoque cum ſimpliciter pa
quinque nominamus, hos intelligin
non illos quinque qui primi fœdus f
runt, ſicuti cum tres, aut ſeptem
octo pagos nominamus, eos nume
mus juxta tempus & ordinem qu
fœdus venerunt: hac autem rati
Vrania, Suitia, Vndervaldia, Lucerna
Tigurum, quinque pagi eſſent. Aliqu
do etiam cum his quinque Friburgi
Sa

rii conveniunt, & hi ſeſe Catholi-
tem pagos nominant: quando
etate Romanæ religionis ſectato-
i Catholici nominari volunt.
is autem Glaronæ & Abbatiſcel-
ti quoque Romanæ Eccleſiæ ad-
t, & in præcipuis vicis eorum
celebretur, tamen hi non adnu-
tur Catholicis, quod horum po-
m major pars ſe Reformatis ec-
adjunxerit. Poſtremo quatuor
quæ ſe ab obedientia Romano-
ontificum prorſus ſubduxerunt
m, Berna, Baſilea & Scaphuſium,
eculiares conventus quandoque
, quamvis non tam frequenter

ro quibus de rebus cognoſcat Se-
Helvetiorum, ſingulatim expli-
fficile eſt, capita tamen earum re-
erſequar. Primum & præcipuum
c pacis arbitrium, idque in pleriſq;
ibus ſancitum eſt, ut ſi alicui pago
injuria illata ſit quam bello perſe-
em cenſeat, de ea prius ad ſenatum
deratorum referat, ut illi ſtatuant
ta ſit belli cauſa ne temere & levi-
cauſis bella moveantur: deinde ſi
tur è rep. eſſe ut bellum moveatur,
ma deliberatio eſt de modo & ra-
belli gerēdi. Ita mea memoria acci-
dit,

dit, uti Chriſtophorus Landenbergius
cietate cum multis nobilibus inita R
tevilanos bello laceſſeret, illi vero ex
dere opem ab Helvetiis peterent: cu
autem nonnullis videretur copias e
rum arbitratu educendas eſſe, major
ſanior pars ſenatus cognitis diſſenſi
num cauſis obſtitit; videbant enim le
de cauſa in diſcrimen ingens con
Helvetiam univerſam, quod uti ſuſpi
bantur, perlatus Landenbergii vicin
princeps VVirtenbergicus impetebat
cum quo multis annis hactenus ami
tiam Helvetii coluerunt, neque hic b
lo peti poterat, quin multi principes a
partim cognatione aut affinitate, pa
tim fœdere illi juncti, ſimul provoc
rentur. Attamen ne Rotevilani ſe
ſtitutos eſſe conqueri poſſent, è ſingu
pagis quinquaginta delecti milites u
præſidio miſſi fuere, ſed illi præſidio n
uſi ſunt, verum Scaphuſiæ ſubſtitit:
brevi per arbitros tota illa controver
compoſita eſt. Vt autem in bello ſu
piendo Senatus conſulitur, ita pagi n
ſinguli ſeparatim ſed communi Senat
Helvetici conſilio de pace agunt: ſic b
lo Suevico legati à tota civitate miſſi B
ſileæ cum Maximiliano imperatore p
cem fecere: ſic Senatus Helveticus Frib
gum conveniés perpetuam pacem cu
Fra

o rege & univerſo regno Gal-
anno 1516. Cum pacis actione
ratio conjuncta eſt: ſæpe enim
patrum memoria Helvetii cum
Regibus & principibus publice
ni Senatus decreto fœdera fece-
his tamen hactenus hoc ſerva-
ſi pagus aliquis nollet cum ali-
o fœdere illigari, id illi liberum
cum anno 19. poſt 1500. reliqui
nes cum Franciſco Gallorum re-
s feciſſent, ſoli Tigurini ſe illi ob-
e noluerunt: poſtea etiam Ber-
deri Gallico renuntiarunt: ſimi-
iliberto Allobrogum duce fœ-
micitiam Helvetiorum ambien-
num quinque duntaxat pagi &
s Salodorii ſe illi conjunxerunt.

Legumlatio.

ndum caput eorum quæ à toto
atu ſtatuuntur, eſt Legumlatio:
quidem ſinguli pagi peculiares
conſuetudines, quæ illis ſalvę &
tæ manent, nihilominus com-
conſenſu multa majores noſtri e-
nt & obſervanda ſtatuerunt. Ex
o publicarũ legum & edictorum
ges bellicę quas ſupra recẽſuimus:
n etiam Stantii ab octo pagis con-
cluſum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

cluſum quod priore libro fœderib⁹
pagorum ſubjunximus , inter pu
decreta referri debet. Similiter cur
cerdotes ſuis immunitatibus & pri
giis abuterentur, publico edicto fre
quoddam illis injectum eſt: cujus e
hæc eſt ſumma: Quicunque ex civ
aut inquilinis pagorum,ſacerdos au
cus, Auſtriis principibus à conſiliis
rit, aut eorum cliens & illis jurejura
obſtrictus, is nihilominus jurejura
ſe pago ſuo obſtringat ad ejus comm
& confœderatorum promovenda
bona fide indicandum ea unde damn
illis accidere poſſit , atque hoc juram
tum primum eſto, neque ulla oblig
eos à culpa exemerit, ſi contra hoc f
rint. Sacerdotes qui apud nos habit
neque cives ſunt, nullo peregrino ju
cio civili aut eccleſiaſtico adverſus qu
quam utantur , exceptis matrimoni
bus & eccleſiaſticis cauſis : quicun
eorum ſecus fecerit , illius pagi ma
ſtratus in quo habitarit,caveant ne c
illum hoſpitio, cibo, potu juvet , co
mercium aliquod cum eo habeat,ne
ex noſtris pagis eum in ſuam tutel
recipiat,donec exteris judiciis renunt
& damnum alteri his judiciis datum
ſtituat. Quicunque injuria alteri da
num dederit,ſive pignora contra jus
pien

ſeu alia ratione, hujus corpus ac
obnoxia ſunto magiſtratui,do-
ſatisfecerit. Laicus qui alterum
um peregrinum civile aut eccle-
citarit, & ille hac cauſa dam-
erit, illi ſatisfacito. Eo enim loco
habitat, judicio agendum eſt.
am actionem alteri tradat, ut
m ita creet ſuo adverſario. Si
civium renuntiarit, & deinde
mnum dederit, eum ad extera
tando, non ante recipiatur in
m civium, donec huic ſatisfece-
es pagi curanto ut tuta ſint iti-
o cives & exteri ſecure iter face-
s res tranſportare poſſint, neque
m adverſus quenquam agatur:
cus fecerit, communi conſilio
uic quem læſerit pro viribus &
uis ſatisfacere cogatur. Nemo in
o abſque magiſtratuum conſen-
ero pignora capiat, aut damnum
uſve cauſa ſit alteri, qui ſecus
à ſuis reſtituere & ſatisfacere
. Decretum hoc à ſex pagis
, Lucerna, Vria, Suitia, Vn-
a, Tugio editũ eſt menſe Octo-
o 1370. Simile eſt edictum con-
iſanos, qui eccleſiaſticorum offi-
nundinatores ſunt, editum: cum
ſacerdotibus ab ordinariis loco-
rum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

rum delectis ſæpe moleſti eſſent
cantia beneficia freti bullis por
invaderent, communi conſenſu
cim pagorum decretum eſt ann
uti tales ſi pergant ſuum bullatu
urgere, in vincula conjiciantur
huic renuntient, aquis ſubmerg
ſcilicet ut ita bullæ bullis eluantu
ſem plura edictorum & legum p
rum exempla afferre, verum id n
quiri à me arbitror, & hæc ipſa p
commemorare libuit, quod ex hi
perſpicitur, majores noſtros qui
ni. ſtudioſiſſimi eccleſiaſticum or
ſummo ſemper in honore habu
nunquam tamen propterea illis
poteſtatem aut licentiam permiſi
libertati periculoſa eſſet, & pacem
turbare poſſet. Iam vero ſi legati
Helvetiam mittendi ſint, ad cont
ſiam aliquam dirimendam, ad fœ
ciendum, ad gratulandum, ad
tandum, aut etiam imperandu
poſtremo ad res repetendas, aut a
indicendum: ſive etiam in ipſa H
cum pago aliquo aut civitate per l
agendum fuerit, de his omnibus
tus deliberat & decernit quid faci
utrum ex ſingulis pagis legati mi
ſint, an tantum ex aliquot pagis.
fœderibus faciendis ſinguli legato

ſicuti quando cum Rege Gallorum
co fœdus factum & obſignatum
on tantum pagi ſed ſocii quoque
tiæ civitatis legatos ſuos ad Regem
unt. Sed in pleriſque aliis actioni-
erti tantum pagi nominantur,
or aut plures etiam, qui omnium
ne legatos mittant: ſic omnium
tiorum nomine legati è Tiguro,
na, Vria & Glarona confirma-
m ſuorum privilegiorum in Co-
Auguſtanis à sereniſſ. Roman.
erdinando impetrarunt. Eſt etiam
atus cura & arbitrio poſitum, quod
egationibus Regum & Principũ &
arum civitatum, cujuſmodi fre-
er ad convẽtus publicos veniunt,
dum, quidve eis reſpondendũ. Po-
o provinciarum quæ publico pa-
imperio reguntur, Senatus ſummã
n habet, ut recte adminiſtrentur. Et
um quoniam plerique officia quæ-
admodum lucroſa habent, ut ſunt
rum, commiſſariorum, officialiũ,
pretum, & in Turgea quos vocant
tammanos, & Landtvveibel, quo-
prior nomine 10. pagorum judiciis
alibus præeſt, alter cauſas capitales
& apparitoribus præeſt: omnia hæc
hominibus à Senatu cõfertur, ne-
fecto tales uti apparitores alios ſuo
X arbi-

arbitratu deligere licet. Deinde ſi a
controverſiæ difficiliores in prov
oriantur, de quibus præfecti nolin
tentiã ferre ex ſuo conſilio, hæ ad Se
tum referuntur: aut ſi præfectorum
tentia alterutri parti iniqua videat
Senatum provocare licet: & cauſa
dem Italicarum præfecturarum le
qui quotannis Iunio menſe illuc mi
tur, cognoſcunt; reliquas qui Badæ
veniunt, & ad hunc conventũ ab
provocare licet, quod hujus ſit
authoritas & amplior poteſtas. Poſt
vectigalium & redituum, item
rum à præfectis ratio coram Senat
denda eſt, & annui reditus ſingul
præfecturarum inter illos pagos
portione diſtribuuntur, penes qu
lius prȩfecturȩ imperium eſt. Sunt
cœnobia quædam in publicis præ
ris, quorum advocatio ad Helvetio
tinet. Atque ut ſummatim dicam
quid ad provinciarum communiu
miniſtrationem ſpectat, de his cog
Senatus, rationes à prȩfectis exigit,
eos accuſare volet audit, ac eos ſi
videantur punit, aut dignitate priv
pago qui talem miſerit, ut alium
tuat, mandat. Quicquid etiam
blicam ſalutem & tranquillitatem
vetiæ pertinet, in præfecturis &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

horum cognitio & cura penes Se- natum eſt.

Per quos Senatus haberi poſſit.

nvocandi vero & conſulendi Senatus ſumma auctoritas more maiorum eſt penes Tigurinum pagum, qui privilegio primum locum & ordinem inter omnes pagos tenet, hi ubi publicus conventus habendus eſt, ſingulis per literas cauſam, tempus & locum conveniendi indicant. Si autem cui alteri pago aut pluribus videatur res poſtulare, ut publicus conventus indicetur & Senatus cogatur, primum re ad pagum Tigurinum referunt, ut per literas legatos ſingulorum pagorum evocet: verum ubi feſtinatione opus eſt, neque res ullam moram patitur, tum ſinguli pagi cæteros foedere junctos ad communem illius deliberationé convocare poſſunt. etiam exterorum Regum & Principum à Tigurino pago jus adeundi Senatum poſtulant, & quandoque extra ordinem ſibi Senatum haberi petunt. At in peculiaribus conventibus alia ratio ... quatuor urbes à Tigurinis convocantur: at Senatus quinq; aut ſeptem pagorum plerunque per Lucernates co-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

gitur. Sunt etiam peculiares conven
illorum pagorum qui Gallo regi fœd
jũcti ſunt, hos legatus Regis qui Salo
manet convocat, idque regio ſumpt

Similis etiam poteſtas indicandi c
ventus ſi velint, Pontificis & alior
Regum, qui Helvetiis amici & fœde
ſunt legatis, ſi ſumptum facere velint
arbitror, non denegatur.

Quo loco Senatus habeatur.

LOcus habendi Senatus apud m
res noſtros nullus fuit certus & p
petuus, nam nullus eſt ut arbitror
octo vetuſtioribus pagis, in quo non
quando convenerit: frequentes tan
conventus Lucernæ & Tiguri, Bren
gartæ item & Badæ habiti ſunt. N
ſtra autem ætate non lege aut decr
ullo ſed more & conſuetudine recept
eſt, ut publicus pagorum Senatus
dæ ſeu ad Aquas Helveticas in ejus
pidi Curia habeatur. Oppidum enim
multas commoditates ad publicos c
ventus illic peragendos habet: prim
enim oppidũ ipſum ædificiis optime
cultum, diverſoriis lautiſſimis refert
eſt: ſitus loci amœnus & ſalubris, vi
deinde fontes calidarum aquarum n
tantum voluptaté prębent, ſed magn
ho

num frequentiam ex diverſiſſimis
ibus huc attrahunt: itaque vicini
quæſtus ſtudioſi, omnis generis
am magna copia advehunt, unde
emper abundet rebus ad victum
riis. Poſtremo in medio fere Hel-
itum eſt, ut fere pari itineris ſpa-
imi quiq; pagi huc convenire poſ-
octo pagorum imperium agno-
major pars idem parque jus ibi-
abeat. Porro peculiares cõventus
r quidem urbium, Aroviæ oppi-
bigenorum, quod Bernatibus pa-
erunque habentur: quamvis ali-
o etiam Baſileæ habiti fuerunt,
o de concordia cum Luthero in-
actum eſt, idque in gratiam Ar-
atenſium, qui ſuos legatos ad hos
ntus miſere. At pagi qui Catholici
pantur, plerunque Lucernæ, ali-
Bechériedæ in Vraniis, aut Brun-
iorum conveniunt. Cum autem
Gallorum Regis Senatum Hel-
m conſcribit & militem petit, ple-
Salodorum eos evocat, non-
am etiam Lucernam.

ro ſenatus legitimus quotannis
majorum circa Solſtitium Badæ
r, & tum præfecti publicarum
ciarum corã ſenatu rationes red-
& provocationes ex ſingulis pro-

vinciis audiuntur. Eodem tempore o-
decim pagorum legati Lugani co-
niunt, & rationes à quatuor præ-
Italicarum provinciarum exigunt, u-
dicunt, eorumque cauſas cogno-
qui ſenatum appellaverint: attam-
hoc ſenatu ad eum qui Badæ hab-
tanquam majoris auctoritatis prov-
re licet. Indictus autem ſenatus
decreto publici ſenatus, ex formu-
ceſſuum ut vocant habetur: nam
runque graviores cauſæ non defi-
tur primo convētu, vel quod nō li-
Senatoribus, vel quod non habean-
nam poteſtatem, itaque alius conv-
indicitur communi decreto, & in
legati ſinguli domi magiſtratus ſuo
nes quos ſummum imperium eſt
ſulunt: vel ex re nata à pago Tig-
aut etiam aliquo alio conventus i-
tur, ſi quæ gravior cauſa, quæ ad
munem rempublicam ſpectet, inci-
Etſi autem indictus ſenatus tantū
pter cauſas publicas habetur, tame-
illæ finitæ fuerint, ſi qui privati e-
vinciis illuc venerint, & ſuas cauſa-
re voluerint, audiuntur. Peculiare-
conventus certorum pagorum, &
Gallorum Regis legato convoca-
nullum certum tempus habent
pro re præſenti ex eorum arbitri-

..nos eſt convocandi Senatus pote-
..adicuntur.

..tio agendi in publicis conventibus.

..do agendi in publicis conventibus
..ic ſervatur. Vbi conſtituta dies ve-
..quo Senatus legitimus aut indictus
..li debet, pridie ejus legatus Tiguri-
..gi apparitorem publicũ, quem ſub-
..ctum Badenſem vocant, in ſingula
..ſoria mittit ſciſcitatum quorum
..rum legati venerint, & hic publi-
..mine legatos ſalutat & excipit, ac
..ſtinum in Senatoriam domum ſeu
..um Badenſis oppidi illos convocat.
..d ſi omnium pagorum legati ve-
..nt, omnes convocantur, & cauſæ
..munes quæ ad univerſos ſpectant,
..antur: at ſi conſtituta die aliqui, ut
..mque fit, è pagis recentioribus ut
..enſes aut Scaphuſiani, aut Solodorii,
..riburgii abſint, ſeptem vel octo pa-
..nveniunt, & cauſę duntaxat ad hos
..nentes aguntur. Conſident autẽ le-
..in Senatu juxta pagorum ordinem
..numerum ita ut primum locum
..at Tigurini pagi legatus editiore
..ellio menſæ aſſidens, proximum
..m Bernas habet, poſt hunc Lu-
..as, & deinceps reliqui juxta pago-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

rum ordinem. Vbi conſedere, tum Ti-
gurini pagi legatus, ſalutatis aliis &
ſe ex more pauca præfatus, exponit q
proximo conventu legati in receſſ
deliberandum acceperint, plerumq
enim conventus his de cauſis indic
tur: quod ſi alia fuerit cauſa Sena
habendi, eadem ſimiliter proponit: ad
poſtea quid de eo capite quod prop
tum eſt, à magiſtratu ſuo in manda
acceperit: idem faciunt ordine reli
legati, & ſuorum magiſtratuum ma
data exponunt. Poſtquam vero ex or
ne ſinguli ſenatores quid in manda
habeant expoſuerint, præfectus Bade
ſis, ex quocumque pago is fuerit, ſente
tias ex ordine rogat, primus ſente
tiam dicit Tigurini pagi legatus, & p
hunc reliqui, ſinguli ſuo loco & ordi
ſententiis dictis ab eodem ſuffragia n
merantur, idque juxta pagorum n
autem ſenatorum numerum: nam p
gi nonnulli duos legatos mittunt, q
bus ſenatui quidem intereſſe & ſente
tiam dicere licet, ſed unum tantum ſ
fragium habent.

Et hæc quidem agendi ratio eſt in p
blicis cauſis: in privatis autem eade
ratio eſt ſententiæ rogandæ & ſuffra
ferendi: ſed hi qui cauſas habẽt quas c
ram Senatu agant, primum à Tigur

pa

o petunt ſibi Senatum dari, is conſtituit, ac nomina eorū in ę annotat. Cęterum ubi coram uſæ agędę ſunt, alii quidem ipſi is agunt, alii cauſidicis utuntur, domo ſecum adducunt, vel è copia unum deligunt. Nam enatus habetur, complures cau- proximis pagis & oppidis ſti- is Helvetiorum illuc confluunt. ntur autem ab his cauſæ non ex jure, & reſponſis jureconſul- ſed ex æquo & bono, & legibus nſuetudinibus ſingulorum po- n. Scio hanc agendi rationem m à multis judicari, qui exiſti- ntum jure ſcripto Romanorum n eſſe, ſine quo in gravium & rum controverſiarum expli- ſæpe homines etiam pruden- ro & juſto aberrent. Ego vero as leges à prudentiſſimis vi- criptas maximi facio, neque ea- ctoritatem vel verbulo labefa- velim: ſed controverſiarum di- oni quæ hodie in uſu eſt, & ju- is noſtri temporis. in quibus ex illi Romano jus dicitur, noſtram & dijudicandi rationem antepo- n dico, & id judicio bonorum & gioſorum hominum me proba-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

turum confido. Primum enim
non poteſt, pleroſque cauſidic
non tam juſtitię & æquitatis quar
ſtudioſos, qui ſingula verba & ſy
legum venantur, & ſuo arbitratu
nunt, captiunculas aliquas ſimp
ſtruere. Deinde cuncta fere ab his
vatum commodū referuntur, uu
explicandis ſed involvendis & obſc
dis controverſiis operam dant, it
lites in multos annos extrahant
ſæpe etiam ad nepotes tranſmitt
ſumma cum moleſtia utriuſque p
& immenſo ſumptu, quo nonnun
integra patrimonia exhauriuntur
non immerito quidem pragmatic
& cauſidicos ſanguiſugas & hir
appellare ſolent: qui opes vulgi &
etiam ſanguinem exugunt. Quo
noſtris judiciis nonnunquam err
quis committitur in cauſis implic
obſcuris, quæ tamen rarius occur
nequaquam tamen tantum damn
datur, quantum ex litium diutur
porogatione accipitur. Neque tant
ſtra agendi ratione ſumptus minu
& parcitur populo, ſed longe min
litium & controverſiarum num
dum ſententia cito lata contro
tollitur, & litigantes rurſus in gr
redeunt: cum alibi contra vide

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

otidie novas oriri, & una non-
ciſa plures ſuccreſcere.

ICIA PVBLICARVM *controverſiarum.*

quam de Senatu Helvetico ſcripſi, udiciis etiam agendum eſt. Priva- m controverſiæ ſi inter ſubditos iorum in communibus pręfectu- ntur, à præfectis & ejus loci ju- ,aut à Senatu Helvetico ad quem catio eſt, cognoſcuntur: domi ve- gulorum pagorum ſenatores & ſuorum civium controverſias cant: ſed præter hæc, ſunt alia publicarum controverſiarum. no autē publicas cōtroverſias illas, xiſtunt inter duos pluresve pagos: ter privatos homines & pagum m: & quæ pagorum, eadem re- rum quoque confœderatorum ra- t.

Iudices, & Loca judiciorum.

talibus igitur controverſiis dijudi- ndis utraq; pars ex ſuorum numero judices deligit, hi abſolvūtur jure- do quo ſuo pago obſtricti ſūt & fidē ex jure ęquo & bono controverſiā cogni-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

cognituros, daturos operam, ut q
primũ hęc controverſia vel amice c
ponatur, vel jure decidatur. Cert
ro loca ſunt antiquis fœderibus co
tuta, in quibus hæc judicia fiant. N
ſeptem antiquiores pagi, ſi qualis i
ipſos exiſtat, legatos & judices ſuos
tunt ad Eremitanum cœnobium.
ronenſium tamen antiquiſſimo fœ
hoc nominatim ſancitur, ſi contro
ſiam habeant cum uno aliquo è tr
pagis, cum Vraniis, ut Mercham; c
Suitiis, ut Bergeram; cum Vnderval
Brunnam conveniant, ac tum reliqu
gi cauſa cognita ſententiam ferant.
nenſes & tres pagi Vrii, Suitii, Vnder
dii conveniunt eo loco qui à teda &
va nomen habet, *das Kienholtz*: T
rini vero & Bernates, Zofingæ, Frib
genſes & Salodori ſi litem habent c
octo pagis aut aliquo illorum, ſi quid
ipſi actores ſint, Zofingæ judices c
veniunt: ſi autem rei fuerint, VVilifo
venient. Baſilienſium, Scaphuſianor
& Abbatiſcellanorum cauſæ Badæ
ſceptantur: ibidem etiam conventus
betur in controverſiis Helvetiorũ c
Rotevilanis & Mulhuſanis: ſed civ
tis S. Galli controverſiæ diſceptantu
pud Eremitanum cœnobium. Ræton
vero VVallenſtadii, quod oppidum eſt

ca

ani lacus in Sarunetum præfe-
m igitur controverſiæ aliquæ
quæ amica tranſactione, &
pagorum interceſſione non po-
componi, loco deſtinato judi-
lati pagorum conveniunt, non
lorum quorum eſt controver-
diorum quoque qui his arctiori
uncti ſunt; hi enim plerunque
nveniunt, ut ſi fieri poſſit, ami-
tranſactione litem tollant: at-
io conſtituto, ubi utraque pars
uam egerit, ſiquidem major nu-
dicum ſententiam aliquam tu-
robarit, eorum judicio utrique
ndum eſt: ſin vero, quod ple-
accidit, ſententiis variarint, &
rinque ſuffragia fuerint, deligi-
tus judex ſeu arbiter, quem no-
nt, *ein ubmann*, ſive, *ein gmei-*
n, hic non ipſe ſententiam fert,
utram à judicibus ante latã ap-
Porro arbitrum hunc nonnun-
ſi judices eligunt, ſic tamen ut
igant ex pago aliquo Helvetico;
fert an is ſit unus ex his ad quos
erſia pertinet: & hæc ratio eli-
bitri præſcribitur in fœderibus
vetuſtiorum pagorum, item in
iorum & Salodoriorum fœdere;
atiſcellanorũ, S.Galli, Mulhuſia-

norum; in Scaphuſianorum fœde
ditur: ſi judices de arbitro ex aliq
go deligendo convenire non poſſi
tum è Senatu oppidi Sancti Galli al
deligant: in Rotevilanorum fœde
bentur judices arbitrum deligere e
tu Sancti Galli aut Mulhuſii. Non
quam vero actor cauſæ arbitrum
git: ſic ſi Bernates cauſam habueri
verſus tres pagos, aut aliquem illo
à pagis nominabuntur XVI. viri
bus Bernates arbitrum deligant: ſi
pagi cauſam agant & litem Berne
intendant, arbitrum deligent è m
ſenatu Bernatum. Si controverſia a
exiſtat inter Tigurinos & Bernates,
arbitrum deligit ex ſenatu alteriu
tis. Eadem ratione arbiter ab acto
ligitur in cōtroverſiis Baſilienſium
aliis pagis, itemque in Rætorum c
Atque hæc eſt ratio judiciorum in
troverſiis publicis, de qua non d
multa in utranque partem ſubtili
argute diſputari poſſe, quæ aliis exc
da relinquo: ego majorum noſtr
ſimplicitatem & integritatem adm
qui judiciis hujuſmodi nonnunq
graviſſimas controverſias cōpoſue
publicam pacem & concordiam ſtu
conſervarunt. Sed illis ſcilicet an
mnia non privatum aliquod
mod

...m, ſed publica totius Helvetiæ ſa-
...toria curæ fuit, cui ſi nunc quo-
...acti ex æquo ſtudeant, neq; mul-
...exorientur, & ſi quæ exiſtant,
...difficulter componi poterunt.

...REBVS PVBLICIS SIN-
...rum Pagorum, & primum de ...urinorum, Baſilienſium, & ...caphuſianorum Republica.

...nceps expoſita communi admini-
...atione totius Reipublicæ Helveti-
...ſingulorum pagorum Rebuſpubli-
...ndum erit: Videntur autem mi-
...nes tredecim pagorum Reſpub. ad
...rmas ſeu tria genera revocari poſ-
...nim ſicut tria ſunt nomina ſum-
...m magiſtratuum in pagis, ita toti-
...quoque ſunt Rerumpublicarum
..., neque tantum nominibus ſed
...ipſis differunt. Quidam igitur
...i conſilii capita Ammanos vo-
...atque hoc magiſtratu utuntur pa-
...q oppidis carent, & vicatim habi-
..., atque in his ſumma imperii pe-
...niverſam plebem eſt, cujus conſilio
...ajoris momenti definiuntur: in
...numero ſunt Vrania, Suitia, Vnder-
...., Tugium, Glarona, & Abbatiſcel-
...ii pagi ſua oppida habent, penes
quæ

quæ eſt imperium totius pagi:ſed
in his duæ ſunt rerumpublicaru
mæ:quædam namque & præſerti
vel à Principibus condita vel eoru
perio ſubjecta aliquando fuere,
teto (ita vocant ſuuum magiſt
& à ſenatu qui libera electione ex
civium numero delectus fuerit,
niſtrantur: & hæc forma inter
maxime eſt Ariſtocratica: ac Ber
cerna, Friburgum, Salodorum, ho
do rempublicam gubernant: qu
vero oppida ſunt in Tribus certas
buta, atque ex his plebis ſuffragiis
tim magiſtratus creantur, hi ſun
magiſtratum & caput publici
Burgermeiſter. Civium magiſtrũ v
hujuſmodi reipubl. forma eſt Tig
ſileæ, Scaphuſiæ. De his igitur om
ordine agemus, initio ab hoc pr
genere facto.

Societates nobilium.

PRimum igitur in his oppidis
& imperialibus populus om
duos ordines diviſus eſt, nobilium
plebejorum, ac nobiles peculiar
cietatem habent, quam German
geſelſchafft, Tiguri *ein Conſtaffel*
nant. Atque Baſileæ quondam p
urbis amplitudinem & magnã m

nobilium, duæ fuere ſocietates
um, quæ etiam nonnunquam ho-
inimicitias inter ſe exercuerunt,
hos fuit ſumma auctoritas; atque
ſocietatate Conſul, ex altera Tri-
primæ poſt Conſules auctoritatis
batur: poſtea tamen nobilitas à
naculis Reipubl. amota eſt, ſeu po-
ſponte deſeruit. Primum namque
ore Concilii, quando Lodovicus
rum Delphinus, Armeniacorum
s in gratiam Eugenii Papæ & Au-
rincipis Baſileam adduxit, multi
ium ſeſe illi conjunxerunt, qui om-
oſtea exilio damnati ſunt, & poſteri
ue eorum à publicis honoribus ex-
Poſtea quando cives communi
nſu fœdus fecerunt cum decẽ Hel-
rum pagis, anno M. D. I. maxima
nobilitatis quæ Helvetios oderat,
exceſſit, & in ſuas arces ſe recepit;
te tum eorum auctoritas & poteſtas
um imminuta eſt. Quicquid autem
ui fuit, id omne amiſerunt, anno
XXIX tũ enim reformatione doctri-
ceremoniarum poſt aſſiduas Oeco-
adii conciones ex Senatuſconſulto
uta, plerique nobilium huic ſe op-
ere, & quia mutationem religio-
impedire non poterant, urbem
uere. Ab eo igitur tempore manent
 quidem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

quidem nobilibus ſocietates amba
poſſeſſiones ædium privatarum, &
etiam quæ publicæ totius ſocietatis
runt retinent: duæ autem domus
quarum una à gemitu, & altera à f
nomen habet, *Zum ſünfftzen vnd*
brunnen, cæterum nemo ex his in
tum diligitur: etenim cum ſenatus
quotidie conveniat, illi autem urbe
licta maximam partem ætatis in arc
ſuis agere cœpiſſent, communi ci
conſilio à Republica adminiſtranda
ſponte deſeruerunt, excluſi ſunt. Ve
tamen nobiles familiæ quæ in urbe
gunt & cum aliis civibus reipublica
ram ſuſceperunt, in primis quatuo
vium tribubus cenſentur, & ex his i
natum deliguntur: ideoque etiam Tr
iſtæ honoris ergo dominorum Tr
Herren Zünfft, nominantur. Atqu
Baſileæ nulla amplius peculiaris n
lium ſocietas eſt, à civium reliquo
tribubus diſtincta: ſed Tiguri & Sca
ſiæ nobiles ſuam propiam & peculia
ſocietatem habent: atque Tiguri n
lium ſocietas ad alias tribus hanc pr
gativam habet ut media parte m
numerus ſenatorum ex illa quam è
vis tribu eligatur, ut ita ſit ejus ſeſq
tera ratio ad aliam quamcunq; trib
Attamen in illa ſocietate nobiliũ alic
d

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

men eſt, veteres enim atque nobi-
hiliæ peculiarem ſocietatem ha-
qui à minori hypocauſto, in quod
ndo ſoli conveniunt, & ſoli jus
niendi habent, nominantur, *die*
: ſed toti ſocietati adjuncti ſunt
plurimi qui nullum opificium
nt neq; mercaturam faciunt, cu-
tia neceſſe ſit ipſos nomen dare
tribui, itē mercenarii & baiuli fæx
atq; hi omnes ſi bellum ingruat,
ſocietate quam *Conſtafel* vocant,
tur, & ſtipendia faciunt, iidē quo-
ſuffragiis totius ſocietatis magi-
ſenatui intereſt creare poſſunt.

Tribus.

r nobilium ſocietatem plebs uni-
a in his urbibus diviſa eſt in cer-
us, *Zünfft* Germanice nominant,
x forte à conveniendo derivata
kunfft, (quidam tribus, alii cu-
nonnulli collegia nominare ma-
os tribuum nomen à Sleidano &
ſtri temporis ſcriptoribus in hac
atione uſurpatum retinebimus)
m non idem eſt numerus. Baſi-
m namq; civitas in XV tribus divi-
quibus quatuor aliis nobiliores
ur, quas, ut diximus, dominorum
nominant : prima eſt merca-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

torum,altera eorum qui auro & ar-
to,ſtanno fundendo & cudendo
rant: tertia vinariorum, quibus
ſcribæ & cœnobiorum Oeconom
numerantur: quarta eſt aromatar
item eorum qui ſericum vendunt,
omnis generis inſtitorum, & hæ
nium tribuum eſt populoſiſſima,
undecim tribus ſunt plebeiæ omn
neris opificum.

Tiguri nunc duodecim ſunt t
olim vero una plures fuere, quo te
re panni lanei textores plurimi in
erant, ita ut peculiarem tum tr
haberent, nunc textores cujuſcun
neris cum fullonibus & tinctoribu
nes una tribu continentur. Scap
autem XI tantum ſunt tribus. Nor
quam tamen diverſi generis opifi
unam tribum conjunguntur, hi ſi
culiaria collegia habent, ut apu
piſtores & molitores, chirurgi ite
barbitonſores, cum fabris ferri &
Baſileæ piſcatores & navicularii ſe
carii,ſutores & coriarii, ſartores &
liones: hujuſmodi tribus diviſæ ſu
nominantur *Gſpaltne Zünfft*, qu
enim de opificiis agitur, peculiari
legia & conventus habent, ſed
quæ ad Rempublicam pertinent,
electione ſenatus ſive creandis tri

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

tris qui ſenatui interſint, commu-
ſilio & ſuffragiis omnia peragunt.
his igitur tribubus omnes qui pu-
conſiliis interſunt, pari numero è
is deliguntur. Sunt autem præci-
uctoritatis duo publica conſilia in
bus ſingulis: majus, quando plures
ne totius plebis conveniunt, & id
nque tantum in gravioribus nego-
s quæ ad totamRempublicam per-
t convocatur: minus, quod quo-
Rempublicam adminiſtrat, & ci-
controverſias cognoſcit. Ac Ti-
i maius conſilium eſt CC homi-
Baſileæ CCXLIV, Scaphuſię LXXXVI,
s conſilium Tiguri L hominibus
at, Baſileæ LXIII, Scaphuſiæ XXVI:
n è ſingulis tribubus duodeni in
s conſilium aſſumuntur, niſi quod
i è nobilium ſocietate XVIII
ntur. In minus conſilium Tiguri
læ tribus dant ternos homines,
rnos Baſileæ, Scaphuſiæ duos:
ccedunt duo Conſules in ſingulis
us publici conſilii capita, Baſileæ
rea totidem Tribuni, quos una
conſulibus capita nominant: præ-
Tiguri nobilium ſocietas ſenos
inus conſilium mittit, cum aliæ
s tantum ternos dent, & adhuc
lii liberis ſuffragiis cooptantur ex

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

quibuſcunque tribubus viſum fuerit natui.

Senatus minor, & Vetus ac Novum conſilium.

ELectio autem ſenatorum (ita en deinceps eos qui ſunt è minori co lio nominabimus) fit ad hunc modu Tiguri circa ſolſtitium, atque brum plerunque una aut altera ſeptimana te feſta Ioannis Baptiſtæ & Ioanni vangeliſtæ, cives ſinguli in ſuis tribu conveniunt,& eligunt ſenatorem qu magiſtrum tribus nominant, *Zu meiſter*: eſt autem hoc commune his bibus, quod tribus binos magiſtros bẽt, ſed tantũ per ſemeſtre aut annu tempus quilibet eorum ſuo officio f gitur, eo finito alius ſuccedit: pler que tamen qui ante proximum ſeme tribui præfuerat,denuo niſi quid obſ eligi ſolet. Atque hoc modo minus c ſilium in duo dividitur, vetus & vum: veterem enim ſenatum eos minamus,qui per medium annum nere ſuo defuncti ſunt: hi etſi quo convocantur cum ſenatus habetur, tamẽ ſemper vocãtur,& ſunt quædã novus tantum ſenatus tranſigit. Ba etiam majus cõſilium ſimili modo ditur, atque è duodecimviris tribu

…o & totidem veteri ſenatui accen-
…Præter tribuum magiſtros, ex
…que tribu Tiguri ſinguli, Baſileæ
…ſenatores, ab ipſo ſenatu deli-
…: hi quoque una cum his quos
…rdinem Tiguri eligi ſcripſimus,
… partes dividuntur, ut media
…eris, altera ſit novi conſilii. At-
…ſilia duo, vetus & novum Tigu-
…lo ſemeſtri permutantur, & ve-
…tus novum medio anno peracto
…Baſileæ & Scaphuſii integro an-
…no munere permanent: ac apud
…dem proxima die poſt Penteco-
…aſileæ autem ſabbatho præcedēte
…geſimum quartum Iunii, qui Io-
…ptiſtæ ſacer eſt, electio ſenatus
…et. Ac tribuum quidem magiſtri
…tributim à ſuis contribulibus de-
…r: ſed à majori conſilio ducento-
…nfirmantur. Baſileæ confirmatio
…es veterem ſenatum.

…agia quoque Tiguri aperta ſunt;
…ſiæ occulta: in ſingulis enim tri-
… certi homines electioni præſi-
…r, & ad hos ordines accedentes
…s omnes ſubmiſſa voce in aurem
…at, quem magiſtrum tribus eſſe
…

…venit autem minus conſilium
…que ter, nōnunquam etiam qua-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ter ſingulis ſeptimanis: atque Tig
mul iiſdem ſubſelliis permixti ſede
teres novique ſenatores: Baſileæ
veteres ſenatores nonnunquam
novis in poſterioribus ſubſelliis
dere ſolent: plerunque tamen in a
aulam conſilii capiendi cauſa ſece
quicquid autem ab ipſis decretum
rit, novo ſenatui addito ſuffragi
numero à ſenatore primę tribus p
nitur, quem propterea Declarat
den Offner, nominant.

Conſules.

VTrique ſenatui præeſt Conſul,
Burgermeiſter, hoc eſt, civium
giſtrum noſtra lingua nominare
mus, hunc majus conſilium eligit
guri quidem apertis ſuffragiis, Sca
ſiæ occultis: Baſileæ vetus ſenatu
conſulem quam novum ſenatum
quentis anni deligit. Ejus poteſta
guri ſemeſtris eſt, alibi annua, eod
modo per vices mutantur conſule
& ſenatores veteris novique conſi

Tribuni & XIII-viri.

COnſulibus poteſtate proximi
Tribuni, hos nos *Oberiſterme*
Baſilienſes, *Zunfftmeiſter* vocant,
no

-ine omnes tribuum magiſtri ali-
-ndo nominantur: horum tres ſunt
-ri,duo tantum Baſiliæ,qui una cum
-bus conſulibus quatuor urbis capita
-inantur. Novem alii è ſenatu Baſi-
-capitibus adjunguntur, & hoc con-
-m à numero Tredecemvirorum no-
-n habet, ad hos omnes graviores
-æ referuntur, & primi de his deli-
-nt antequam rem univerſo ſenatui
-ponant, ideoq; Præconſultores (ita
-nque προβούλους apud Ariſtotelem
-dam interpretantur) nominari poſ-
-.

Quæſtorium conſilium.

-æterea Tiguri peculiare quoddam
-onſilium eſt,quod nos Quæſtorium
-minare poſſumus,præeſt enim ratio-
-us publicis, & conſtat viris VIII. præ-
-t huic Conſulum alter qui eſt è ve-
-ſenatu, interſunt præterea ſemper
-eſtores duo, & præfectus ærarii ec-
-iaſtici, atque præter hos IV viri, ex
-oque conſilio pari numero delecti.
-hos non tantum rationes ærarii re-
-untur & omnium ſumptuum quos
-ſpublica facit, ſed ſæpenumero gra-
-m negotiorum deliberatio his man-
-ur à ſenatu, & quæ conſultarint de-
-le ad ſenatum referuntur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Scribæ.

PVblicis conſiliis ſemper adſunt
ſcribæ, adjunctis etiam ſuis vic
ſeu adjutoribus, ſi opus ſit. Horun
terum qui primum locum tenet, Ar
grammatea & civitatis ſcribam *St*
ſchryber nominare ſolemus: alterum
ſtri & Scaphuſiani vocant *Underſcry*
inferiorem ſcribam, Baſilienſes *R*
ſchryber, ſcribam ſenatus. Quæſtor
conſilium peculiarem ſcribam hab
quem vocamus rationum ſcribam,
Rechenſcryber. Eſt autem ſcribarum
nus cum honorificũ in his urbibus, t
etiam lucroſum, ideoque etiam pat
homines id expetunt: neque facile al
alteri committitur: vix enim alii ſ
quibus leges & conſuetudines, & pri
legia atque omnia arcana rerumpu
carum notiora ſint.

Iudicia publica.

PRoximum locum poſt publica co
ſilia tenent publica judicia. Tig
duo ſunt, unum rerum civilium,
Stattgricht, quod olim in poteſtate f
collegii dominarum, cujus abbat
præſidem ſive prætorem judicii, que
vocant *den Schultheiſſen*, & ejus aſſeſſo
eligebat: hodie conſilium minus judic
eligit. Sunt hi numero VIII, ac ſuu
præt

rem habent, & peculiarem ſcri-
aque apparitorem. Hi cognoſcunt
civiles de ære alieno, locato, com-
o, vendito, & ut noſtrate lingua
s, judicāt *Vmb erb und eigen*: nulla
eſt provocatio; ſed ſi difficiliores
ncidant, judices ad ſenatum re-
at. Alterum deinde judicium eſt,
ontroverſias annuorū redituum
at, quod vocamus *das zinſſgricht*,
mper adeſt alterius judicii ſcriba
ni fallor) è minori ſenatu. Baſileę
nt judicia in majori oppido, &
n in minore. Publicum judicium
, quod etiam vocant *das Statt-*
decem judicibus conſtat, qui par-
ſenatu partim è plebe in judicum
m adſciſcuntur. Cognoſcit hoc
m omnes actiones civiles & cri-
s: ſed in civilibus actionibus, de
entis, contractibus debita pecu-
ſimilibus, Prætor urbanus judi-
eeſt: in cauſis autem criminali-
Præfectus ſeu Advocatus imperii
it: ac Triumviri capitales ſenatorii
s, nomine totius ſenatus, per Ac-
n *den Obeſtenknecht*, qui cum Cau-
judicibus aſſiſtit, cauſam adver-
um peragunt. Fiunt autem ju-
hæc loco publico & aperto, ita
nibus intereſſe, ſpectare, & audire
quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

quæ aguntur liceat. Tiguri aute
Scaphuſiæ cauſas capitales ſenatu
vus judicat, atque tum non Conſ
alias, ſed Præfectus imperii *der R.*
vogt, oder Blutrichter judicio præe
ſententias rogat. Verum Præfe
imperii ſeu rerum capitalium, ſe
quotannis è ſuo corpore deligit. Iu
capitalia Tiguri clauſa curia pera
tur: Scaphuſiæ accuſatio & def
aperta curia fiunt, ut omnibus au
liceat; ſententię autem à ſenatu omn
aliis excluſis feruntur. Secundũ judi
majoris oppidi Baſileæ tantum lev
controverſias & minoris momenti
dicat, & quæ ſummam decem libra
non excedunt. Minoris autem op
judicium ſuum peculiarem & propr
Prætorẽ habet, & omnes actiones p
terquam criminales cognoſcit.

Scaphuſiæ duo ſunt judicia, V
num, quod etiam vocatur *das ſch*
gricht, judicium de debitis, nam tan
de contractibus & debitis ac ſimil
actionibus judicat; & ſi ſumma d
centum aureos excedat, ſenatus d
cognoſcit. Iudicium hoc aſſeſſores
bet viginti, nempe è ſingulis tribu
unum, & præterea octo alios è ſen
delectos. Alterum judicium vocan
vogtgricht, aut *puſſengricht*, præfecti

ri-

…tum judicium: propterea quod …tus imperii ſeu rerum capitalium …præſideat,& mulctas irroget. Aſſeſ…judicii ſunt duodecim, è ſingulis …bus ſinguli, is nempe qui primus & …is virtutis eſſe videtur, è ſua tribu, …t & præſto adeſt majori conſilio. …oſcunt hi cauſas criminales mino…menti, ut ſunt leviores injuriæ,& …ria convicia: nam de gravioribus …s & contumeliis ſenatus pronun…

Conſiſtorium.

…ter judicia quæ commemoravi…s, ſingulæ urbes peculiare conſi…m habent, *ein Chorgricht, oder Ee…*, in quo cauſæ matrimoniales diſ…ntur. Mutata enim religionis for…& abjecto imperio epiſcoporum …ficiæ religionis, cum iniquum vi…ur deinceps ſuos homines judicio …ſtorii epiſcopalis ſubjicere, à quo …icorum loco haberentur, domi …ria conſiſtoria inſtituêre. Conſtant …n hæc certo numero aſſeſſorum, …x utroque ſenatu publicis ſuffragiis …untur, & his adjunguntur aliqui è …ogorum aut miniſtrorum eccleſiæ …ero. Verumtamen Scaphuſiæ nulli

ex

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ex eccleſię miniſtris cõſiſtorio interſ
ſed è ſenatu homines literati, & ple
que aliquis legum doctor inter conſi
rii judices eligitur. Apud hos omnes c
troverſiæ matrimoniales diſceptant,
adulteria & ſcortationes ab his puni
tur, & vitæ ac morum cenſura his c
miſſa eſt.

Qui nam è ſenatu excludantur.

PORro in omnibus his Rebuſpub
nemini qui illegitimo toro natu
publica munia obire, ſenatui, aut jud
intereſſe licet. Verum quidem eſt
minem ſibi ſuæ nativitatis auctorem
ſe, & negari non poteſt ſpurios ſæpe
tute antecellere fratres legitimos, q
Iephtes commemoratur in ſacra h
ria: ſed ad refrenandas vagas libidi
& conſervandam dignitatem ſacri c
jugii, in bene conſtitutis Rebuſpub
nota aliqua quaſi afficiuntur illegit
& vetito concubitu nati. Deinde
non decennio in urbe habitarit, a
nos in publicum conſilium non
gitur. Item extra Helvetiam nati, S
huſiæ non poſſunt in minorem
natum adſciſci, ſed ſi annis vigint
ves fuerint, in majorem ſenat
& in judicum numerum coop
poſſ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

: apud nos vero in neutro
ocum habent, neque etiam in
numerum admittuntur. Non
regrini honoribus indigni ſint,
um amor quidam ſingularis er-
ublicam, deinde domeſticarum
& conſuetudinum peritia in eo
ur qui Rempub. adminiſtrare
orum utroque cives nati & ab
ętate in aliquaRepublica educa-
rinos ſuperare videntur. Adhæc
eipub. pernicioſius eſt quam ſi
iones ex ambitu honorum exi-
in factiones erumpant: hoc au-
caveri poteſt, quando præteri-
us, & neglectis atque contem-
ribus familiis, peregrini homi-
honores & ad officia publica
ventur. Poſtremo adulterii con-
omicidæ, & aliquo crimine infa-
communi quodam jure ſenatu
r.

Publica Officia.

iſtratus & publica officia varii
neris ſūt in his Rebuſpublicis;eo-
ra quo majores & populoſiores
uerint; nos ex his quæ ſunt po-
ommemorabimus. Primæ igitur
tis ſunt poſt cōſules&tribunos,hi
quibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

quibus publicæ pecuniæ cuſtodia &
miniſtratio commiſſa eſt, hos in
riſque Helvetiæ civitatibus nomina
Seckelmeiſter, loculorum aut fiſco
magiſtros, qui Latine ſcribunt, Qu
res nominant. Baſileæ vocantur Tr
viri *Dryerherren*, qui ſanctioris æra
quo theſauri urbis reconditi ſunt, cu
gerunt. Præter hos tamen alii ſunt T
viri, qui vulgo Arcæ præfecti *La*
herren, nominantur, hi minora vec
lia & reditus annuos Reipubl. adn
ſtrant: idem reos capitalium crimi
per Accenſum accuſant, ideoque Tr
viros capitales ſupra nominavimus
affines apud nos ſunt quos vocamu
umbgelter, qui vectigalia vini & fru
ti adminiſtrant, & per certos hon
colligunt. Solvitur autem vectigal
tantum vini quod publice divend
& frumenti quod evehitur, aut quo
ſtores emunt: alioqui vini & frum
quod ſinguli cives domi ſuæ abſum
nullum vectigal penditur. Præter
pub. ſive urbis quæſtores qui duo
tertius quæſtor Tiguri eſt ærario e
ſiaſtico præfectus, *der kloſteren ob*
hic ex ſingulis cœnobiis certos re
colligit, ſi quid, inquam, ſupereſt
tot expenſas in miniſtrorum ſtipen
templorum ædificia, pauperum
m

niam, hoc recondit, ut publica ne-
ſſitate urgente plebi ſubveniatur. At-
ſuperioribus annis, quibus inaudita
æ caritas noſtras regiones afflixit,
ntum civitati, ſed maximæ parti
gurini frumenta ab hoc quæſtore
cri pretio divendita ſunt, magno-
neficio magiſtratus omnes ſuos
fecit. Proximum genus magi-
um curam habet publicorum æ-
rum; hos Ædiles quidam nomi-
Germanice vocamus *Buvvher-*
c Baſileæ *Lonherren* à mercede
publicis operis perſolvunt: hi cu-
runt viarum, portarum, tur-
mœnium, pontium, fontium,
mque publicorum ædificiorum.
ea tribus aliis ſenatoribus adjun-
ntroverſias de finibus, de aquis
, de luminaribus & ſimiles, qua-
ter ædificandum inter vicinos o-
r, dijudicant: Baſileæ tamẽ Quin-
i dicti, *die fünffer herren*, hæc
ſcunt. Eſt alterum peculiare ge-
magiſtratuum quod annonæ cu-
erit; ex hoc numero ſunt panum
tores, qui examinant pondus pa-
an juſtum ſit: item qui macello
nium æſtimationi præſunt, quo-
munus eſt cavere ne quod pecus
idum aut glandinoſum mactetur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

& præterea precium in libras conſtit
re: præterea præfecti lacui, qui non t
tum piſcationem cuſtodiunt, & ne
ſces in fœtura capiantur cavent, ſed
quoque piſcarii curam gerunt: his p
ximi ſunt ſalſamentorum inſpecto
& qui curam gerunt fori in quo b
rum & caſei venduntur. Sunt etiam
qua officia, quorum nomina anno
ſufficit. Pupillorum & viduarum pa
ni *Schirmvægt*, & Baſileæ *VVein*
herren: Eleemoſynæ præfecti: ponder
& menſurarum inſpectores: nomo
laces: duumviri aut ſeptemviri quæ
nibus præfecti: deputati rebus eccl
ſticis & ſcholis inſpiciendis, qui et
ſcholarchæ nominantur.

Scholæ.

PRæterea ſunt in ſingulis his urb
ſcholæ non male inſtitutæ. Ba
quidem celebrem ſcholam publican
bet, Academiam nunc vocant, in
tam à Pio II, PP. qui Æneæ Sylvii n
ne notior eſt, ac donatam omnibu
vilegiis, juribus & immunitatibus,
bus fruuntur Academiæ Bononie
Colonienſis, Heidelbergenſis, Er
dienſis, Lipſenſis, & Viennenſis. Vi
Baſileæ Æneas Sylvius quo tem
concilium ibi congregatum fuit, &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

amœnitate urbis, ſalubritate aë-
nium rerum copia & abundan-
bem dignam judicavit, & com-
a, in qua publicum gymnaſium
am literarum inſtitueretur. Ha-
cademia hæc noſtra patrumque
ria viros doctiſſimos linguarum,
phiæ, & omnium facultatum in-
es, quos commemorare non eſt
, verumtamen minor plerunque
bis amplitudine& doctorum ce-
e ſtudioſorum eſt frequentia,cu-
cauſam affert Beatus Rhenanus
tuum tenuitatem, & nimiam
ioſiorum in Germania multitudi-
de recte judicat præſtare paucio-
& frequentia. Tiguri vero non eſt
aliqua Academia,attamẽ linguæ
æ artes & præcipue ſacræ literæ
tudio,fide & diligentia hactenus
la hac explicatæ ſunt,ut ejus quo-
men celebre ſit apud ſacræ theo-
tudioſos.

Moneta.

emo jus monetę cudendæ com-
e eſt tribus urbibus de quibus a-
itaque & publicas officinas mo-
s ſingulæ habẽt,& rei monetariæ
os conſtituunt,quorum officium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

eſt curare ut moneta quæ publica url
nota inſignitur, juſti ſit ponderis & p
bæ temperaturæ. Habent autem ſingu
urbes propriam & peculiarem mon
tam. Baſilienſes cum vicinis oppi
Sequanorum & Alſatiæ eandem mo
tam cudunt, quæ à corvo, qui inſig
eſt quorundam nummorum, non
habet, *Rappenmüntz*. Aſſes xxv hu
monetæ faciunt aureum Rhenan
vulgarem, æſtimatum ſexaginta n
mulis cruciatis. Scaphuſiani mone
ejuſdem temperaturæ & pretii,
imperii uſitata moneta cudunt. T
rini majores nummos unciales &
munciales quos taleros & ſemital
vocant, juxta imperii æſtimatio
cudunt: ſed minorem monetam
priam & peculiarem habent, cujus
XL faciunt vulgarem Rhenenſem
reum. Cudunt & aliam monetam,
ziones vulgus nominat, horum xv
reum Rhenenſem valent.

Vigiles.

POſtremo loco inter publica o
Vigilum & incendiorum pr
nominari poſſunt. Sunt auten
genera vigilum, præter illos qui in
bus ſacrarum ædium & portarum
lias agunt: primum perpetui vigi

dem ex publico accipiunt, & ſin-
noctibus vigilias agunt, & omnes
plateas perambulant, ac ſingulas
horas proclamant. Præter hos
armati ex ſingulis tribubus per vi-
nocturnas vigilias agunt: ac non
ob hoſtium metum duplici vigilia
mituntur, quam ob incendia caven-
ut omnia noctu tranquilla &
ſint.
cendiorum præfecti, ſi quod in ur-
cendium oriatur ignis compeſcen-
curam habent, & fabris atque aliis
ibus & reliquæ turbæ quæ ad ex-
endum ignem confluit imperant,
proſpiciunt ut omnia ordine agan-
quod maius damnnm detur: prę-
cavent ne quis in urbe tumultus
ur, portas & muros urbis inſpi-
. Ita namque conſtitutum eſt, ut
cidio exorto cives certi è ſingulis
ibus delecti portas & mœnia urbis
diant: præterea tota civitas in cer-
partes diſtributa eſt, ac ſingulæ
s proprium ducem & peculiare
um habent ad quod armati conve-
t. Cònſul cum præcipuis ſenatori-
& publicis miniſtris ſe in curiam
ert, ut pro rerum ſtatu in publicum
ſulere poſſint. Ad ignem vero extin-
dum non tantum fabri omnis ge-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

neris ſed multi cives, opificumq; fa
cofluunt,& mulieres quoq; in hau
& ferenda aqua ſtrenue plerunqu
borant. Præterea Tiguri ſi alicubi
gro extra urbem incendium oriatu
pediti juvenes è ſingulis tribubus a
quotannis delecti ad extinguendu
nem concurrunt, & his præeſt i
diorum præfectus è ſenatorio or
qui mittitur tum conſulendi & juv
rum etiam conſolandi cauſa, ſi
damnum acceptum fuerit.

Pauperum cura.

PAuperum magnam rationem h
ri tota Helvetia ſupra diximus
guri & in quibuſdam aliis urbibus
tidiana eleemoſyna omnibus eo
venientibus diſtribuitur : panes
legumina cocta : atque magnus n
rus puerorum qui ſcholas freque
Tigurini hoc modo alitur,nõ nunc
XL. aliquando duplo plures, his &
ſæpe etiam veſtes adduntur : &
modo eleemoſyna in cœnobiis ag
gurini pauperibus datur. Deinde d
nicis & feſtis diebus eleemoſyna à p
lo colligitur,quam certi homines ſ
lis aut alternis menſibus egenis in
& urbe diſtribuunt. Poſtremo, in o
bus his civitatibus ſunt ampliſſima

nodo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ochia, in quibus cives ætate confe- egeni, ægri, pupilli, aliique plures tur. His omnibus magiſtratus plu- miniſtros, & œconomos, atque œ- nomorum adjutores & inſpectores icit.

Præfectura.

que hæc quidem quam hactenus xpoſuimus, Reipub. forma eſt & in ipſis urbibus, ſed præterea ſin- urbes vicino agro imperant, & Ti- norũ imperium inter has urbes la- ne patet, ac plures & majores præ- ras aliis obtinent, cæterum par ubi- ratio eſt gubernationis. Præfecturæ quædam à ſenatu urbano admini- tur, ita ſcilicet ut præfecti ipſi in ur- maneant & ſenatorio munere fun- ur, nihilominus pagis ſuis jus dicãt: æ tamen cauſę criminales & capita- erint, de his ſenatus cognoſcit. Aliæ præfecturæ ampliores ſunt, in quas ecti cum imperio mittuntur, atque n tantum civiles cauſas ſed plerun- tiam capitalia crimina judicant, & unt. Habent autem ſingulæ præfe- e ſua privilegia, ſuas veteres conſue- nes, pleræque etiam ſua peculiaria ia, ex ſuo corpore delectis judicibus: s omnibus nihil immutant præ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

fecti, ſed ipſis jura ſalva & integra
linquunt, judiciis eorum præſident,
juxta leges & conſuetudines uniuſc
juſque præfecturæ jus dicunt. Atque
gurinorum majores præfecturæ nove
numero ſunt, Kyburgius comitatu
Groningenſis prefectura, Andelfingél
Grifenſenſis, Egliſovania, Libera pr
vincia, Regenſpurgenſis, Vadiſvillan
& Laufa ad cataractas Rheni. Minor
præfecturæ XXII ſunt, quarum aliqu
nonnullas ſuperiorum hominũ frequ
tia & regionis amplitudine fere æquan
Cæterum præter præfecturas, Vitod
rum, & Steina duo amœna oppida T
gurinis parent, proprios tamen habe
magiſtratus, ſed Tigurinorum edic
tenentur, & in bello illis militant, att
men propriis ſignis utuntur. Baſilie
ſium vero præfecturæ ſunt Faruſpe
gum arx ſupra Reinfeldã in edito mo
te ſita, VVallenbergum oppidulum
jugum Iuræ montis quod ab exciſa r
pe nomen habet *der Houvvenſte*
Homburgum, Muncheſt. poſtremo
Ramſteinia præfectura. Scaphuſia
vero Latobrigorum majori parti imp
rant, & in eorum oppida ac pagos pr
fectos mittunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

EPVBLLICA ILLA-
rbium quæ tribubus carent,
ſunt Berna, Lucerna, Fri-
burgum, & Salodorum

um genus Reipublicæ diximus in his urbibus, quæ non ſunt æ in certas tribus, ex quibus tus pari numero deliguntur: in m urbibus ſummum magiſtra- aput publici conſilii vocant, *ein oeſſen*. Vox hæc Germanica ve- ongobardorum legibus uſurpa- SCVLDAHIS ſcribitur: vide- em etymon vocis eſſe à debito, *Schuld* noſtrate lingua voca- jubendo, quod ſcilicet SCVL- s debitoribus imperet ut credi- ſuis ſatisfaciant: atque hoc ſen- ongobardicis legibus accipitur, de Pignerationibus & debitis. Si iber, qui debitor eſt, alias res non it, niſi caballos domitos, aut bo- ctorios ſeu vaccas, tunc ille qui m requirit, vadat, ad SCVLDAHIS met cauſam ſuam, quia debitor lias res non habet, niſi quæ ſupra ur: tunc SCVLDAHIS tollat &c. Similiter nomen SCVLDA- onitur, Tit XX. legum Luitprandi

 Regis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Regis. Si quis cauſam habuerit,& Sc
DAHIS ſuam cauſam dixerit,& ipſe Sc
DAHIS juſtitiam intra quatuor dies
cere neglexerit (ſi ambo cauſatores
uno SCVLDAHIS ſunt) tunc compo
ei, qui cauſam ſuam reclamaverit
SCVLDAHIS ſol. VI. & Iudici ſuo ſol.
Item ſi homines de ſub uno judice
duobus tamen SCVLDAHIS cauſam
buerint, &c. Hinc apparet non
SCVLDAHIS veteribus ſignific
judicem qui de debitis pronuntiab
pignora capiebat, & creditori ſatiſ
ri cogebat: non tamen habuit plen
juriſdictionem, ſed comitum potel
obnoxius erat. Nomen hoc adhuc in
quenti uſu eſt apud Germanos prin
pes, & vicorum atque oppidorum p
fecti ſic nuncupantur: apud nos
men multo eſt honoratius, &
his oppidis quæ nominavimus eor
SCVLDAHIS ſummam auctoritat
& potentiam obtinet.

Quidam ſummum magiſtrat
in civitatibus noſtris Romana imi
tione Conſulem vocant, neſcio qu
bene, alii eos tantum quos civi
magiſtros dicimus, quos autem SCV
DAHIS vocamus, Prætores nom
nandos cenſent: nos priores ſec
mur, & eos qui publico conſilio p
ſu

Conſules nominabimus. Galli nos *Sculdtheſz* ipſi Avœrium Oppida igitur hæc ſecundi de quibus nunc agimus non tur in certas tribus, imo ne legibus apud eos cautum eſt: diverſa forma ſit Reipublicæ orum & Bernatum, tamen s Tigurinis ex fœdere auxilio ne quis formam Reipublicæ tol- tribus eorum aboleat, rurſus ni Bernates juvare debent,ne quis m urbe tribus aliquas inſtruat. minus tamen opifices in his quo- pidis ſua peculiaria collegia ha- æ non Reipublicæ & magiſtra- creandorum, ſed opificiorum ndorum cauſa inſtituta ſunt, at- c nominant *Gſellchafften*, non tribus *Zunfften*.

Conſilia urbiu.

nſilia publica in his urbibus, ut & ſuperioribus, duo ſunt, majus & s. Majus conſilium Bernæ ſicut & i nomen habet ducentorum, vis plures ſint ducentis: Lucernæ antum centum hominibus majus lium conſtat. Minus vero conſiliũ æ eſt hominum XXVI. Lucernæ per ſeme-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ſemeſtre tempus XVIII Senatores R
publicam adminiſtrant, & totidem
aliud ſemeſtre.

Electio Senatus.

SEnatus eligendi hæc ratio Berna
vatur. Feria tertia quæ præcedit
Reſurrectionis dominicæ, quatuor
ſigniferi ex omni civium numero
XVI expertæ fidei & virtutis ſibi ad
gunt: atque hi XX viri una cum co
majorem ſenatum deligunt, itaque
ctores à nobis nominari poſſunt. Ir
runt primum diligenter in vitam &
res ſingulorum qui è ducentorum
mero fuerint, & ſi quis ſenatoriam
jeſtatem turpi aliquo facto polluiſ
deatur, eum loco movent, & poſt
horum locum, & eorum qui dem
fuerint, alios ſuo arbitratu deligun
rum tamen electio occulta manet u
ad veſperam diei Reſurrectionis,
enim omnibus qui delecti ſunt, t
majori quam minori conſilio appa
res denunciant ut craſtina die in
conveniant. Prima feria poſt Reſ
ctionis feſtum ſinguli ſenatorii or
in ſuis collegiis conveniunt & eo
nuper in numerum ducentorum c
tati ſunt in curiam deducunt, ubi d
magiſtratus ſinguli eliguntur. Finit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

gistratuum electione, cives om-
nis collegiis publica cõvivia per-
ac à prandio extra urbem in cã-
odeunt, & ſe ſaltu, curſu, lapide
o, aliiſque certaminibus exercẽt:
autem cum xx electoribus de-
curia convenit, ac tum minoris
ſenatores ab his deliguntur, &
ie horum electio majori conſilio
nitur, atque ita demum ubi ap-
a fuerit, ſinguli in ſuum locum
abeunt. Lucernæ quoniam mi-
nſilium ſemeſtre tantũ imperium
bis quotannis electio fit ſenatorũ
us & minus conſilium, ſiquæ loca
r, circa ſolſtitium & brumam: eli-
r autem novi ſenatores à minori
io, quod prætertio ſemeſtri Rem-
am adminiſtravit.

Magiſtratus vrbani.

nſules quorum præcipua dignitas
poteſtas eſt, ab utroque conſilio
giis communibus deliguntur, Lu-
e autem conſulare imperium an-
n eſt. Bernæ durat per biennium,
ihilominus quotannis de conſule
ntiæ rogantur & denuo eligitur.
conſules præcipua eſt auctoritas
æ quatuor ſigniferorum, *Venner*
ſua

ſua lingua nominant, hi tantum ex q
tuor collegiis deliguntur, fabror
coriariorum, qui tamen trifariam
ſtributi ſunt, piſtorum, & lanior
Dividitur autem ubrs Bernenſis in q
tuor partes, quarum ſingulæ ſignif
ſingulis commiſſæ ſunt, qui arma ſin
lorum inſpiciunt & curāt ea quæ ad r
militarem pertinent. Funguntur aut
quadriennio ſinguli ſuo munere, qu
annis tamen qua die conſul eligitur
munus reſignant, & vexilla aliaque o
cii ſui inſignia primo apparitori trad
a quo in menſa coram conſule & ſe
tu deponuntur, & tum utrumque co
ſilium de ſigniferis ſuffragium fert: a
quis horum annos muneris ſui non a
ſolverit, aut mortem obierit, alius in
jus locum ſubrogatur, quod quidem
hac conditione, ut ſi demortuus ſui m
neris annos non impleverit, ſucceſſo
jus illos impleat & ejus ſit vicarius,
poſtea demum ſuum quadriennium
ſolvat. Magna præterea dignitas eſt Q
ſtorum ſive Tribunornm ærarii in o
nibus civitatibus Helvetiæ, qui pleru
que nullum præfinitum annorum n
merum habent, ſed tamdiu munere f
funguntur, quamdiu ſenatus voluer
& ipſis quoque libuerit. Bernæ duo ſu
quæſtores, unus qui urbanos reditus
a

manici colligit: alter quem Gal-
cant, ad hunc deferuntur om-
rentus quos civitas in Antuati-
gro Sabaudico colligit. Quos
ominavimus, Conſules, Signi-
eſtores, addito præterea uno è
ducentorũ, nominantur Bernæ
lichen Rat, arcanum & ſanctius
m: ad hos enim primum refe-
pa quæ arcana ſunt, & ad totam
p. pertinent. Poſteaquam vero
tus modo nominati ab utro-
ſilio electi & confirmati fuerint,
is etiam publicis officiis ſenten-
ntur, id quod alibi eadem, alibi
tera die fit. Quæ vero officia di-
m nullam habent, ea plerumque
i conſilio conferuntur, ut ſunt
res, lictores, accenſi, abellarii,
& alia hujus generis miniſteria.

in ſenatum non poßint deligi.

nſes in eligendo ſenatu hoc pe-
re habent, quod neminem in
onſilium recipiunt, niſi qui in
e natus ſit:atque olim etiam Se-
n liberi ſi extra urbem nati fuiſ-
on poterant ad paternam digni-
pervenire: hodie vero ſi qui
uram aliquam adminiſtrent,
&

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

& reipublicæ cauſa abſint, atque lil
ibi ſuſcipiant, perinde habentur atq
in urbe nati fuiſſent. In majus conſi
deliguntur etiam extra urbem nati, a
men cives ſint & in urbe domicilium
beant, atque ex Helvetia aut confœd
tis populis orti ſint: nemo enim e
Helvetiam natus in numerum duce
rum recipitur, quod Tiguri quoque
ſervari ſupra diximus. Eodem n
ſpurii ſive illegitimo toro nati, & a
infamiæ nota inſignes, ſenatu arce

Iudicia.

IVdicia apud Bernates ſunt tria, a
omnes judices à ſigniferis & qu
ribus eliguntur, & à minori co
confirmantur. Primum judicium n
natur exterius judicium *Das uſſer g*
Conſul urbis judicio præſidet, ſe
ſemper ejus vices obit primus app
Der groſz vveibel, aſſeſſores habet x
ter hos eſt ſigniferorum unus qui p
mo electus fuerit, & præterea a
minori ſenatu, reliqui decem è m
conſilio deliguntur, his omnibus
ſcriba & duo apparitores. Iudicant
debitis, de levioribus injuriis & c
tumeliis, ut ſi quis alteri pugnum
gerit, aut ejus famam verbis læſer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

licio provocatio eſt ad minorem
m, ab illo ad LX viros: nominan-
é LX viri ſenatores minoris con-
præterea viri XXXVI, quos è ma-
nſilio ſenatores alii ſibi adjunxe-
judicio LX virorũ ad majus con-
provocare licet. Conveniunt au-
dices quotidie ad cauſas cogno-
s præterquam die Martis, quod
mercatus ſeu forum habeatur. Al-
inde judicium audit provocatio-
agroSabaudico, & inde nomẽ ha-
vveltſch appellatz gricht. judicio
et Quæſtor Gallicus, qui aſſeſſores
x. duos ex minori & octo ex ma-
onſilio, præterea peculiarem ſcri-
& apparitorem habent. Ab his
s appellationes ex agro Sabaudi-
ciduntur: ac quotieſcunque par-
tierint ſibi jus dici, eas audiunt;
arie tamen à feſtoMartini ad men-
ſqueMartium quotidie jus dicunt.
c judicio ſoli Lauſanenſes in agro
udico exempti ſunt, ſed ſingulo
; biennio judex cum aliquot aſſeſ-
us Lauſanam venit, & illic eorum
ocationes audit. Tertium judicium
auſarum matrimonialium, quod
ſiſtorium vocatur: id octo judices
t, duos è minori ſenatu, qui alternis
bus judicio preſidẽt, duos è numero

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

miniſtrorum eccleſiæ, quatuor è m
conſilio: habent etiam ſcribam & a
ritorem. Conveniunt hi ter ſingu
ptimanis, prima, tertia & quinta
atque non tantum cauſas matrim
les cognoſcunt, ſed morum quoq;
ſuram agunt, diſciplinam eccleſiaſt
exercent. Cæterum conſiſtorii judic
item exterioris judicii ſemeſtri tan
tempore ſuo munere funguntur, &
ca Paſcha, atque Michaëlis feſtum ſi
nem Septembris mutantur.

Lucernates duo habent judicia
rum unum nominatur *das vvu
gricht*, ſingulis enim ſeptimanis ju
conveniunt, & de contractibus &
bitis judicant. Alterum à numero
cum nomen habet, *das nunergrich*
dicium novem virorum, hi injuri
convicia puniunt. Conſiſtorium nu
habent Lucernates, Friburgenſes,
lodorii, urbes enim hæ Romani po
cis auctoritatem ſequuntur, & ju
epiſcorũ parent, in quorum conſiſ
cauſas ſuas matrimoniales diſcepta

Iudicia rerum capitalium.

CApitis judicium tam Bernæ q
Lucernæ non peculiares aliqui
ces exercent, ſed quoties de vit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

..gitur, uterque Senatus cauſam ..cit,& ſententiam fert:atque Con.. ..dicio preſunt& ſententias rogāt. ..næ poſtquam ſententia in ſenatu ..,mox Conſul in trivio pro tribu.. ..let aſſiſtentibus apparitoribus, ac ..criba rei confeſſionem & ſenten.. ..m illum latam de ſcripto recitat, ..Conſul carnifici executionē man.. ..illi reum tradi jubet. Atque Lu.. ..n quidem ſenatus cauſas capitales ..arum præfecturarum dijudicat,& ..s ſontes Lucernæ pœnas dant: ſed ..um præfectura propria judicia .., *Landtgricht* vocamus ubi judi.. ..tota præfectura convocantur, & ..ente præfecto ſententiam ferunt: ..en in ſenatus Bernēſis arbitrio po.. ..eſt horum ſententiam mutare aut ..re.

Præfecturæ Bernatum.

..bent autem Bernates plurimas ..ræfecturas, latiſſime enim inter o.. ..pagos Helvetiorum imperant:ha.. ..liæ Germanicæ, aliæ Gallicæ no.. ..ntur, quod Gallica ſive potius Sa.. ..ca lingua utantur. Ex Germanicis ..or ſunt ſuburbanæ, quibus totidē ..ſigniferi preſunt, & ſub eorū ſignis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ſingulæ præfecturæ in bellum pr
ſcuntur. Præter has aliæ ſunt XXVII
fecturæ, nempe Haſelia vallis quæ
manum quidem habet ex ſuo cor
verum hic à ſenatu Bernenſi deli
& huic rationem reddit. Vnderſea
dum hoc nomen habet, quod ad
lacus poſitum ſit, huic præpo
Schuldtheſz (ut vocant) ex urbe B
tum. Simmia vallis ſuperior & inf
præfectos harum vallium caſte
vocat, ſua lingua *Schacht lan.* F
ga, Sana, Aquilegi, vel ut alii malu
linæ, vulgo *Ælen*, hujus præfectu
bernatorem vocant. Laupa, Thu
hujus par eſt ratio atque Vnderſe
gnovium, Trachſelvalda, ac vallis E
fluvii, Brandiſium: hujus loci præ
à Domino de Brandis eligitur, ſed
vium Bernenſium numero. Su
da, hujus præfectum conſtituunt
tonici ordinis magiſtri. Bugodor
Pyrenoſtica: hæ duæ præfecturæ e
modo quo Vnderſea adminiſtra
Landeshutum, Arbergum, Nido
Erlacum, Bippium, VVanga, Arv
Arburgum, Biberſteina, Schenke
gum, Lentheburgum. Præter ha
fecturas tria libera oppida in pag
bigeno, Bernenſium imperium
ſcūnt, Zoſinga, quam quidam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

nominant, Arovium, & Brugæ
ticæ. Gallicæ præfecturæ VIII ſunt
ticum, Minnidunũ, Ebrodunum,
nna, Morges Nevidunum, Ora-
Zilia cum Vbiſco ſeu Viviaco. Præ-
quatuor præfecturæ Bernatibus &
rgenſibus communes ſunt, Mora-
Schuarzemburgum, Granſonium,
halanſum ſive Scherlin: his alter-
per quinquẽnium præfectos con-
nt, ſic ut præfecto ex una urbe
ituto provocationes ad alteram
& ab eadem rationes præfecti exa-
ntur. Poſtremo, cœnobiorum præ-
ræ ſunt, quarum in Germanico
Bernates novem poſſident, è qui-
ex civilem quoque juriſdictionem
nt, in Gallico agro tres ſolummo-
nt cœnobiorum præfecturæ.

Præfectura Lucernatum.

cernates duos tantum habent prę-
fectos qui extra urbem in ſuis præ-
ris habitent, VVikenſem, & Sem-
ianum: ſed hic nullum jus habet in
dum Sempachium, tantum lacui &
tioni præfectus eſt. Reliquas eo-
præfecturas ſenatores urbani ad-
ſtrant, ſunt autem iſtæ VVilliſoviũ,
s Entlibuchia, Rotenburgum, Ha-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

beſpurgum, Berona cum vicino
quem vocant Michaelis præfect
Chelampt: Meriſuenda, hic vic
privilegii habet ut ipſe ſibi præfe
deligat ex ſenatu Lucernatum, q
cunque voluerit conſule excep
VVeggiſium, Ebicona, Horba, K
za. Præterea duæ urbes Surſejum
Sempachium in Lucernatum cl
la ſunt, habent tamen proprium
lium quod cauſas tam civiles qua
minales judicat, ſed princeps conſ
Schultheſz, Surſeii jusjurandum d
cernatibus, Sempachii non à civib
à Senatu Lucernate deligitur, att
ex civium Sempachianorum nu

Lex talionis.

APud Lucernates vetus lex Ta
aliqua ex parte adhuc viget, e
qui civẽ Lucernatem interfecerit,
ſi juſtam cauſam habuerit, quod ſ
provocatus ab altero vim vi rep
nihilominus deprehenſus capite p
luit: ſi aufugerit, perpetuo exilio
natur: ſed ſi liberis aut propinqui
hominis ſatisfecerit, eoſque ſibi rec
liarit, à ſenatu reditum in urbem i
trare poteſt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Cornicines.

...li ex Helvetiis Lucernates tubarum
...co æreis cornibus incurvis utuntur
...o horrendum ſonant, ipſi vocant
...*chhærner*. Cornua autem Romani
...que in bello uſurparunt,& indeCor-
...nes dicti ſunt. Lucernates dicunt ſe
...irtutis ergo bello Sarracenico à Ca-
...magno donatos eſſe, ac Rolandum
...em Carolo chariſſimum his antea
...n fuiſſe.

Moneta.

...Onetam hæ quoque urbes cudunt,
... ſedBernaFriburgum &Salodorum
...uliari moneta utuntur, cujus aſſes
...& 2. trientes aureum Rhenenſem fa-
...nt. Præterea cudunt majoris mone-
...genus quod quidam Teſtonem vo-
...t, Gallica ut opinor voce, noſtri vo-
...t *ein Siclenpfenning*,horum plurimos
...dorii cudunt, qui tamen decima
...te minoris æſtimantur Gallicis. Ber-
...es primi cudêre monetam quam ba-
...ones vocant, ab inſigni urſi, noſtri
...m urſos *Bæren & Bætzen* vocant, ean-
...n monetam poſtea aliæ urbes Helve-
...æ & Suevicæ imitatæ ſunt, XVI pro
...reo Rhenenſe exponuntur. Lucer-

 natum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

natum moneta Baſilienſi affinis eſ
miſſe tamen vilior : aſſis enim Luc
Baſilienſis ſemiſſis eſt, & horum q
quaginta Rhenenſem aureum fac
Familia Baronum ab Alto ſaxo n
memoria ad unum D. Vlricum Pl
dum redacta eſt: verum is eam De
neficio denuo auxit. Nam è duab
xoribus quinque filios jam adulto
egregiæ virtutis ſuperſtites habet, A
tum, Ioannem Theobaldum, Ioan
Philippum, Ioannem Chriſtophor
& Ioannem Heuldricum. Cum R
blicas urbium quæ tribubus caren
ſcriberem, Friburgenſis Reipub. de
ptionem nondum nactus eram, q
poſtea ampliſſimus ejus urbis co
ad nos miſit, & nos in Germanica
tione ſingula ordine poſuimus,
etiam loco ſequens deſcriptio inſer
teſt.

De Republica Friburgenſium.

FRiburgum Aventicorum in pa
quatuor, ſicut & Berna, dividi
quarum una à Burgo, altera ab inſul
prato (*inder Ouvo*) tertia novæ civit
quarta à domo hoſpitali nomen ha
ex his partibus deliguntur qui pub
conſiliis præſint. Sunt autem duo,
aliis urbibus publica conſilia, m

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ominum : minus 2. Electio fit
ominica quæ proxime feſtum D.
is Baptiſtæ pręcedit. Adminiſtran-
tem à minore ſenatu res urbanę,
vocationes ſubditorũ audiuntur,
rquam ex præfecturis Sabaudicis
mo bello captis. Quæ autem ad
Rempublicam pertinent, maxi-
e ſunt momenti, ad ducentos ſeu
s conſilium referuntur, Conſul qui
e conſilio præſidet, ab univerſo
lo deligitur die Ioanni Baptiſtæ ſa-
c fungitur hoc munere biennio.
mi à conſule ſunt quatuor Signife-
i quatuor partibus urbis præſunt,
n ſunt ex ordinario numero Sena-
m minoris conſilii, nihilominus
interſunt minori conſilio nomine
s plebis, ac ſuum ſuffragium habẽt
erquam in appellationibus. quod ſi
onatur aliquid quod videatur ad
is conſiliũ ſpectare, totam delibera-
em illuc referre poſſunt: funguntur
m ſuo munere triennio, & deligũ-
b utroque conſilio ſicut plerique
Magiſtratus. Proxima poſt hos
itas eſt Tribuni ærarii, huic the-
urbis & omnes ejus reditus com-
ſunt: hic adjutorem habet ſcribam
s, aut ejus vicarium, qui in codices
t quicquid ipſe acceperit aut expen-

 derit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

derit. Ejuſdem eſt curare publica æd
cia. Bis quotannis coram minore con
lio rationem reddit, ac triennio ſuo m
nere fungitur. Scribæ Friburgi ſunt qu
tuor præcipui: Primus qui urbis ſcri
nominatur, deinde Senatus ſcriba, t
tius regionis, quartus judicii. Mun
quoque primi apparitoris (*deſz Groſ*
vveibels) Bernæ & Friburgi honorific
habetur, hic plerunque Conſuli ade
& cum ſenatus habetur, januæ aſta
partes vocat, ſuffragia numerat, cap
vorum curam habet: ac triennium du
ejus munus.

Judiciorum apud Friburgenſes ratio.

IVdiciorum apud Friburgenſes hæc
ratio. Primum peculiaris conſeſſus
dicum civium cauſas cognoſcit & di
dicat, ideoque Vrbanum judicium v
catur, *das Stattgricht*: eſt præterea h
rum judicum munus ob aliquod c
men captivos examinare, & quæſtio
bus ſubjicere, ac deinde ad ſenatum ſi
gula referre. Alter conſeſſus judicu
ruſticorum cauſas judicat, ac vocat
das Landtgricht. In unoquoque judic
ſunt duo è minori & octo ex majori co
ſilio: funguntur hi triennio ſuo mune
& ter ſingulis ſeptimanis conveniunt:

ſententia ad minus conſilium
re licet. Præterea duodecim ju-
utroque conſilio delecti, pro-
nes præfecturarum quæ poſtre-
oSabaudico captæ ſunt, audiunt,
s pronunciant: conveniunt hi
menſibus, & ab eorum ſenten-
licet provocare.

Præfectura Friburgenſium.

cturarũ genera apud Friburgios
& in aliis urbibus duo ſunt: unũ
num, quod adminiſtrant Sena-
qui nihilominus in urbe habitant
orium munus obeunt; ac quin-
fallor, tales præfecturas habent:
n eſt ubi præfecti cum imperio in
uram mittuntur, & illic habi-
jus generis pręfecturas quatuor-
habent Friburgii, & præterea
r cum Bernatibus communes.
ntur autem præfecti ab utroque
o poſtridie divi Ioannis Baptiſtæ,
quennio pręfecturis ſuis præſunt,
gulis annis coram minore cõſilio
em reddunt. Exercent autem præ-
tiam capitalium criminum judi-
d ſingularum cauſarũ proceſſum
entiam Senatui indicant, in cujus
io ſitum eſt eandem approbare,
e, aut mitigare.

Fribur-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Friburgenſium vadimonia.

FRiburgi vadimonia (*troſtunger* quæ vernacula lingua vocantu *ſtungen*(hoc nomine & relegatio ad tum tempus ſignificatur,&ſumptu fiunt non ſoluta ad diem credita p nia, quorum hæc eſt ratio: Si debit conſtitutum diem non ſolvat, cred unum , duos , pluresve famulos cu quis in publicum diverſorium mitti omnes ſumptus debitor ſuppeditar ſolvere cogitur, donec creditori ſat ciat : quidam referunt , hoc jus à Z gio duce inſtitutum) dilgenter obſe tur,&qui hæc deſeruerint aut viola carcere , exilio aut pecunia multan atque certus magiſtratus,quem Civ magiſtrum vocant , hæc exigit. terea lite exorta ſi vadimoniū ab al ter poſtuletur, neque is vadem ſiſtat legatione punitur : eadem pœna m illos qui pacem ſibi indictam & imp tam violarint:item qui abſq; juſta c ſe alterutri diſſidentium partium ad xerint. Poſtremo , dies illi quibus Carolo Burgundo Granſonii & Mo pugnatum eſt, nempe ſecunda Marti 22. Iunii, feſti ſunt : & quotannis ſo ni pompa ac proceſſione omnium dinum per urbem celebrantur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

D REPVBLICA PAGO-
rum, qui urbibus carent, & vicatim habitant.

poſuimus hactenus duas formas
rerumpublicarum quibus urbesHel-
e utuntur, reſtat nunc tertia forma
in uſu eſt apud illos pagos qui nul-
ppida habent in ſuis regionibus, ſed
tim habitant, vulgo vocamus *die*
der : ſunt autem ſex, Vria, Suitia,
ervaldia, Tugium, Glarona, Abba-
lla. Tugium quidem oppidum eſt,
os urbanos magiſtratus habet, ve-
imperium totius pagi non eſt pe-
oppidanos, ſed qui agrum Tugi-
h inhabitant, *das vſſer ampt*, pari
cum oppidanis imperant. In om-
is his pagis qui publico ipſorum cō-
præſidet, vocatur *Amman*, Galli
bunt *Mann* vocari. ſed errant: *Mann*
n virum ſignificat, *Amman* vero
mpoſita vox eſt ab *Ampt.* & *Mann*,
ue *Ampt* officium & munus ſigni-
t, quare *Amman* idem eſt atque of-
i vir, muneri atque officio alicui pu-
co prȩfectus, ſive officialis; itaque Ab-
es & alii Eccleſiarum prælati ſuos
niſtros & officiales qui jus dicunt &
litus cœnobiorum exigunt, & ſimilia
nera obeunt, Ammanos quoque
vocant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

vocant. Porro quemadmodum urbe[s] tribus aut collegia opificum diſtribu[un]tur, ita pagi quoque in certas parte[s di]ſtributi ſunt.

VRIA.

VRIORVM enim tota regio in x [par]tes dividitur, quas ipſi vocant *gn[o]-aminen*, quaſi participationes di[cas], forte propterea quod hi publicorum [...] ſcuorum & bonorum, item hono[rum] munerum omnium participes ſint [...] quod ex his tantum ad annuos conv[en]tus vocentur.

SVITIA.

SVITIORVM regio diviſa eſt in [par]tes VI quas quartas vocant, oli[m e]nim tota regio in partes quatuor d[ivisa] fuit, aucto autem populi numero [...] partitio facta eſt in ſex partes, quæ ta[men] vetus nomen retinuerunt, ut quart[æ ni]hilominus dicerentur.

VNDI[...]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

NDERVALDEM

ERVALDIORVM regionem
diam ſylva querna ſecat, atque
rea dividitur in eos qui ſupra &
a ſylvam habitant, habet autem
gio nomen ab inferiori parte. Vn-
lem enim idem eſt atque ſub ſyl.
de etiam quidam Subſylvanos
ant, antiquitus enim Stantium
is vicis ſub ſylva ad lacum to-
ionis caput fuit: & dicti ſunt ho-
vallis in Stans: nunc cum Vnder-
um nomen pro tota regione ac-
, in noſtra lingua ſemper additur,
c infra ſylvã *Undervvalden ob un*
n ternvvald. Tuginorum quoque
mus duæ ſunt partes, oppidum;
de ager vicinus oppido qui tres
tus habet, Montanum, vallem
n ſive Aquæ regiæ, & Baram pa-
m in campo urbi proximo. Gla-
a xv. partes diviſa eſt, quas vocant
n, ſignificat hoc nomen operam
m, item tantum terræ ſpacium
m unius hominis diurna opera
teſt: ac forte ſic appellatæ ſunt hæ
, quia ſingulæ ſua opera vias in
ro muniunt, & publicæ operæ
as partes diſtributæ ſunt. Abba-
tiſcella

tiſcellanorum ager dividitur in part
ſive ordines XII. ipſi vocant *Roden*: h
rum ſex conjunctæ pago Abbatiſcel
dicuntur interiores, atque olim imper
abbatis S. Galli paruerunt: reliquæ ſ
exteriores, nominantur, poſitæ ext
ditionem abbatis, quondam partim l
beræ, partim nobilium juriſdictioni ſu
jectæ.

Electio ſenatus.

Ex his partibus æquali numero è ſi
gulis ſenatores qui toti regioni co
ſulant deliguntur, atque in pleriſque p
gis LX viri conſilio interſunt, præter e
qui publicis honoribus functi, ſenator
deinceps perpetuo manent: apud Tu
ginos XLV ſunt ſenatores, IX è ſingul
conventibus: oppidum enim duoru
conventuum loco cenſetur: apud Al
batiſcellanos vero CXLIIII publicu
conſilium conſtituunt, è ſingulis duo
denis partibus XII viris in ſenatum d
lectis. Quod ſi graviores cauſæ ſi
agendæ, neque totius plebis conſiliu
convocandum videtur, tum in pl
riſque conſilium duplicatur aut tr
plicatur, hoc modo: ſinguli ſen
tores ſingulos alios, aut binos, ſi tripl
catum conſilium habendum ſit, ſecu
aſſumunt: itaque ſenatorum aliquis i
ten

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

e Dominica finitis ſacris edi-
ut die conſtituta, quam nomi-
ores omnes cõveniant in curia
, & unuſquiſque alium ſecum
qui ipſi optimus atque pruden-
videatur, iſque ei pareto, ſub
o quo omnes Reipublicæ ob-
ſt. Porro nemo in ſenatum de-
nemo etiam conſilio plebis in-
teſt, niſi qui fuerit civis ejus re-
in landtman; atque facilius eſt
is jus civitatis aſſequi, quam in
, non inhumanitate aliqua
multos enim inquilinos ha-
s ſumma benevolentia & hu-
complectuntur, ſed quod cer-
o & more majorum, veteribus
egionis novos admiſceri no-
cilius in eodem ſtatu Reſpubli-
t & mutationes caveantur.

Conſilium totius plebis.

Vna poteſtas in his pagis eſt penes
conſilium totius plebis: conveniunt
omnes totius regionis cives qui
tatis XIV. aut XVI. exceſſerint.
vero publici conventus vel in
vico totius regionis, vel in
co qui in medio regionis ſitus
ut apud Vranios Betzelingæ,

lingæ, qui locus mediæ horæ itiner
Altorfo præcipuo eorum vico di
item apud Glaronenſes conventus
puli Suandæ habetur. Annui vero &
ti conventus in omnibus fere pagis
bentur proxime Calendas Maii. A
Suitios, Vndervaldios infra ſylvam
Glaronenſes & Abbatiſcellanos die
minica quæ ultima eſt Aprilis me
Apud Vrios & Tuginos, prima die
minica menſis Maii; olim tamen T
ni XXIIII. Iunii, qui dies Ioanni Bap
ſacer eſt, ſuum conventum habu
Vndervaldii ſupra ſylvam calendis
conveniunt. In his conventibus pr
deligitur Ammanus ut vocant, qu
pleriſque pagis noſtra ætate biennic
munere fungitur: apud majores no
nullus certus annorum numerus p
nitus fuit. ſed ſępe iidem Ammani m
annis magiſtratũ hunc geſſere. Libe
autem eſt eligere Ammanum ex c
populo: quicunque virtute & prud
aliis præſtans hoc munere digniſſi
videatur; neque ulla ratio habet
qua parte aut quo vico regionis h
tet: attamen in nonnullis pagis, ut
batiſcellæ, Ammanus quamdiu ſuo
nere fungitur, in principem pa
ubi publicum conſilium habetur, c
migrat. Tugii ſunt tres conve
e

urbem: præterea urbs ipſa duo-
onventuum jus habet, ac Am-
ordine vices ex ſingulis conven-
deliguntur; qui vero ex conven-
exterioribus delecti fuerint, eo
o quo magiſtratum gerunt, in
habitant. Ammano delecto eo-
onventu deligitur ejus vicarius,
Statthalter vocant, item Quæ-
ſeu Tribuni ærarii, quos *Seckel-
ir* vocant, non autem Carmalin-
quidam ſcribunt: præterea Scri-
ræfecti, qui vel ejus pagi proprias
m aliis Helvetiis communes præ-
as regunt, & alii magiſtratus, &
nque publica officia adminiſtrant.
publica edicta quotannis totius
ſuffragiis confirmantur aut ab-
atur, veluti de alea, de choreis, de
otationibus, de foro rerum vena-
, & alia hujus generis. Præterea
do annuus conventus habetur,
ores deliguntur & confirmantur,
quidem à toto conventu, ſed ſin-
b omnibus, ſuæ partis & quaſi
s in qua habitant. Poſtremo ſi alio
ore anni negotia incidant, quæ
tum Reipublicæ pertinent, extra-
narii & indicti conventus haben-
ut ſi legati mittendi ſint ad pu-
m cōventum Helvetiorum, aut re-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

gem aliquem & principem, aut ſi agat
de fœdere ineũdo, de pace aut bello, &
Præter duo conſilia, unum ſenat
rum, alterum totius plebis plerique
gi arcanum quoddam & ſanctius co
ſilium habent paucorum, & præte
judicia rerum controverſarum. Ap
Suitios, quorum regio univerſa in
partes diſtributa eſt, ex unaquaque p
te præcipuus ſenator & præterea A
manus ſeptemvirorum & arcanum
ctum conſilium, conſtituunt. hi om
reditus totius regionis & quicquid r
ſus publico nomine expenditur adm
ſtrant. Præterea duo ſunt apud eos
dicia, quorum unum à numero ju
cum IX. virorum nomen habet,
etiam Ammanus præeſt: coram
graviores cauſæ de hæreditatibus
contumeliis, & læſa alicujus fama, a
que injuriarum actiones diſceptan
alterum vocatur, & huic præeſt
mani vicarius, & hi civiles cauſas d
bitis & contractibus judicant. Simil
re ratio eſt apud Vranios, apud
VII. viri, inter quos primum locu
net Ammani vicarius judicant de
tis quæ ſummam LX. librarum no
cedunt. Aliud deinde judicium eſt
rum XV. in quo Ammanus præſid
civiles controverſias majoris mo
cc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ſcit. Vndervaldii duo habent pu-
onſilia ſive judicia; unum Stantii
ylvana parte, alterum Sarnæ ſu-
vam: atque utrumque peculia-
num Ammanum habet. Dicitur
divisionem regionis hujus factam
no M. C L. cum inter ipſos con-
ſia de tributo conferendo exorta
, atque cum antea unus conven-
ſſet totius regionis, & eodem ſi-
odemque ſigillo antea uterentur,
e clavi duplicata, diviſione facta
æ partes unam tantum clavem ſi-
arunt: ac vexillum antiquum al-
rubri coloris hi qui ſupra ſylvam
ant retinuerunt, quod hæc major
ſſet regionis: alterum vero ſignum
ntificibus Romanis duplici clave
rum hi qui ſub ſylva habitant uſur-
t: etenim cum vicus eorum Stan-
olim totius regionis caput fuerit,
m quo eo tempore publice ute-
ur, hoc nomine ſibi vendicarunt.
urbs ipſa præter publicum totius
nis conſilium proprium ſenatum
, & judicia ac magiſtratus urba-
Ammani vicarium Tribunum æ-
, Ædilem, &c. qui civium cauſas
oſcunt & publica urbis negotia
iniſtrant. Apud Glaronenſes duo
judicia: unum IX. alterum V. vi-

 rorum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

rorum, qui à publico conventu to
regionis quotannis deliguntur. In
cant autem Majo tantum & Septem
menſibus, & IX viri controverſias h
reditatum cognoſcunt,&injuriarum
læſæ famæ. Quinqueviri vero de debi
& reddita pecunia judicāt,idq; ubi pr
res qui ſex diebus reſident ſuum co
ventū diſſolverint. Abbatiſcellanor
judicia ſimiliter duo ſunt, prius in p
blico compito reſidet, & inde nom
habet *das gaſſengricht*, judices ſunt xx
è ſingulis partibus regionis bini, præ
his publicus apparitor *der landtvveib*
ac ſingulis ſeptimanis quarta feria co
veniunt: hi mulctas imponunt, & p
niunt eos qui injuriam alteri feceri
poſterius qui juratum judicium n
minantur *das gſchvvoren gricht*, q
niam dubias controverſias & quæ
lato jureiurando finiuntur, cognoſcu
ſunt autem duodecim judices in h
conſeſſu. Apud eoſdem ex ſingulis d
decim partibus totius regionis ſing
ſenatores deliguntur, & è maiori
partibus plures, hi obſervant eos
publica edicta violarint, deinde ea q
maiori ſenatui proponenda ſunt p
ab illis deliberantur, ideoque Nom
phylaces ſimul & Probuli ſive Præc
ſultores exiſtunt, eorumque mu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

etuum, vulgo autem apud ipſos ur *landthalich*.

Forum matrimoniale.

ſiſtoria in his pagis nulla ſunt, n primum quatuor Pagi ritibus bus Romanæ eccleſiæ obediunt, o in cauſis matrimonialibus & ec- ticis non alio foro aut conſiſtorio epiſcopali utuntur; ſunt autem in ſi Conſtantienſi. Glaronenſium multi Romanæ Eccleſiæ adhærent, tamen pars ejus jugum abjecit. hos ſi controverſia matrimonia- reformata eccleſia oriatur, Tigu- veniunt & illo conſiſtorio utuntur. tiſcellanorum quoque major pars matis ſe adjunxit, abolitis Romanę ſiæ ritibus, univerſi tamen contro- as matrimoniales ad conſiſtorium ſtantienſis epiſcopi deferunt. Adul- autem à Senatu domi puniuntur, unque honorum amiſſione; non- quam mulcta x librarum: eſt au- libra ipſorum talerus. Audio e- quandoque aliqua ad cauſas ma- moniales ſpectantia publico totius re- nis conventu definiri, ac nuper ſan- eſſe compaternitatem & cogna- nem ſpiritualem, quam Canoniſtæ

 finxe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ſinxerunt in baptiſmo cõtrahi, no
pedire matrimonia. Controverſia
hujuſmodi apud illos exorta, quu
pa Romanus pecunia accepta tal
trimonium conceſſiſſet, populus
gnita ſtatuit, ſi divitibus pecunia
merata hoc licitum ſit, etiam pau
bus abſque pecunia fas eſſe.

Capitis judicium.

IVdicia rerum capitalium in om
fere his pagis à ſenatu ſeu publico
ſilio, & quidem plerunque duplica
ercentur, præſidente Ammano regi
aut ejus vicario. Apud Tuginos ſe
in judiciis capitalibus, alii adhuc aſſ
res ſive judices è ſingulis conven
adjunguntur. Habentur autem
publico ſub divo, ubi omnibus ſpe
& cauſam audire, & judicum ſente
cognoſcere licet.

Præfectura.

PRæfecturarum hæc in ſingulis p
eſt ratio: nam de publicis ſuo
dicetur. Vrii Lepontinæ valli tra
pes præfectum imponunt, huic ad
vicarius ex ipſa valle, & aſſeſſores
judices, cũ quibus una tam civiles q
criminales cauſas judicat, & trie

pr-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ęcturam obtinet. Trans eaſdem al-
ilitionenſibus cum duobus aliis pa-
ræfectos mittunt: ſunt autem præ-
ræ tres Bilitionum, Palenſa vallis
n Itali Pleniam, vel Breuniam vo-
,& Riviera, quibus tres pagi ita im-
t, ut ſemper quilibet pagus aliquam
s obtineat. Præterea Vrſarii Viberi
montem Gothardum accolunt,
rum imperium agnoſcunt, pro-
m tamen conſilium & Ammanum
ent, ſed qui ab Vriis confirmatur: &
ties cauſæ capitales aguntur, duo è
tu Vriorum conſilio ipſorum inter-
. Peculiare quoque ſignum habent
aner, ſed quando Vrii majus ſignum
Landpaner proferunt, ſuum ſuppri-
nt. Suitii quatuor habuere præfe-
ras, Marchiam, Regionem ad Eremi-
æ virginis fanum, Cuſſenacum, &
ulos ad lacum Tigurinum qui villa-
m nomen habent, *die hœf oder ding-*
f: ſed ex his quatuor duæ priores
e quaſi municipali donatæ ſunt, ac è
munero magiſtratus eligunt qui ip-
is dicant. Verumtamen quotannis
ando conventus totius populi Suiten-
habetur, pro more legatos illuc mit-
nt, ac petunt ſibi electionem pro-
orum magiſtratuum concedi idq; il-
ingentis beneficii loco cōceditur, hac

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

exceptione addita, ut modeſte & obd
ter ſe gerant, alioqui populo Suiten
berum eſſe præfectum illis impo
quotieſcunq; voluerit. Cuſſenacen
par fuit conditio, ſed cum proximi
nis exteri homines, qui hoc itinere
alias res frequenter vehere ſolent,
quererentur injuſte ſecũ agi & ſe nim
ab ipſis premi, Suitenſes, re comp
denuo illis præfectum & novas
nationes & ſtatuta dedêre. Pręterea
Glaronenſibus duas præfecturas c
munes habent, Vzenacum oppidu
caſtra Ræt. Regio hæc vulgo dicitur
ſtal, ac per vices præfectos dant, & ſ
per uni tantum præfecturæ pagus u
alter vero alteri imperat. Cum Vri
Vndervaldii tres præfecturas trans
in Lepontiis communi imperio reg
Imperium præfecturarum omnium
ennium tantum durat, & ſolum in
bus poſtremis præfecti habitant, ad
certo tantum tempore juris dic
cauſa proficiſcuntur. Toggenburgii
tenſium & Glaronẽſium non quidẽ
diti, ſed cives ſunt, & cum his altern
militant. Tugini oppidani Chamio
pidulo ad lacum Tuginum, item
S. Andreæ quondam etiam opp
Hunebergo, VValchevilæ quaſi
Italorum villæ, Steinhuſæ pago
a

...d S. VVolfgangi nomen habet, ...rea aliis quibuſdam pagis impe- ...præfectos qui in urbe habitant. ...inſes VVerdenbergenſibus præ- ...dant in ſingula triennia, quem ...um emêre anno 1517. cum Sui- ...e alternatim præfectos mittunt ...& in caſtra Rætica. Tog- ...um, & in caſtra Rætica. Tog- ...gii ipſorum cives, alternatim ut ... cum ipſis & Suitiis militant. ...no, ex his pagis v imperium ha- ... omnes præfecturas quę commu- ...etiorum imperio parent: ſed Ab- ...llani tantum Rheguſcorum valli ...ı pagis præfectum dant.

...nſuetudines quædam nonnullo- rum Heveltiorum.

...nſuetudines quaſdam peculiares ...orum pagorum & non omnibus ...etiis communes iſtæ ſunt ut opi- ... Quicunque homicidium perpetra- ..., etiamſi vim vi repulerit, exulare ...ur, neque ſenatui ipſum ab exilio ...care licet, ſed à publico conventu ...nis reditum petere&impetrare po- ... Deinde non patiuntur agros & fun- ...cuiquam extra regionem oppigne- ... exiſtimant enim ſe non fore amplius ...regionis dominos, ſi plebs exteris

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ob æs alienum ſeipſam ſuaque bona
noxia faciat. Similiter exteris etiam
qui inquilini regionis facti ſunt a
Vrios nulla prædia emere licet, ſed
tum domum & hortulum oleribus a
dis. Si quis ex ebrietate aliquoties pe
rit, non tantum carcere punitur, ſed
vinum interdicitur ad annuum tem
donec in publico conventu veniam
petret. In conventibus publicis & ho
ribus mandandis cum de aliquo ſuf
gia rogantur præſens intereſt, atque
rentes, fratres, liberi, pro illo ſuffragi
ferre poſſunt. Suffragia autem fert
manu in altum porrecta, quæ certi h
mines ex ſuperiori loco æſtimant, qu
ſi hi dubitent, vel in partes abeunt,
ſub jugo tranſeunt, cujus hæc eſt rati
duo haſtam tenent utriſque ejus ext
mitatibus, ſub qua ſuffragium feren
tranſeunt, ac alii duo prioribus aſſiſte
tes tranſeuntes numerant. Poſtremo
los dies quibus majores ipſorum inſig
aliqua victoria potiti ſunt, feſtos haben
& ſupplicationes agunt. Sic Glaronen
quotannis celebrant memoriam vict
riæ, quam olim contra Auſtrios, pr
pe vicum Navalium nomen habentem
adepti ſunt, quem eorum ritum pau
copioſius exponam, ut inde etiã de ali
rum feſtis judicium fiat. Menſe igitu
Apr

uotannis feſtum hoc peragitur,
uarta primæ ſeptimanæ, ni illa
proxime antecedat, tum enim in
nae, quæ Paſcha ſequitur, feriam
m differtur. Dominica præceden-
iſtratus in templo publice edicit,
xima quarta feria ex ſingulis fa-
oneſtiſſimus quiſque, & præſer-
i conveniant, & proceſſione ſo-
per loca & itinera & veſtigia, in
majores ipſorũ periclitati ſunt,
ſcantur Mulhuſeram uſque ad
n, neque antea in vicum Nava-
ilabantur: præterea ut dum con-
betur omnes ſileant, & eo die in
potu ita ſe gerant ne quid inde-
committatur, ſenatum enim a-
dverſurũ in eos qui ſecus fecerint.
mo, ut hoc die omnes per univer-
regionem Glaronenſium ferias a-
Edicitur etiam nequis equo uta-
tra pagum Glaronenſem, niſi qui
& infirmi fuerint, ſed his quoque
cet ulterius equo vehi quã Schnei-
m. Poſtquam vero omnes conve-
orbe facto Ammanus regionis in
aſtãs peregrinos publico nomine
excipit, & primũ omnium lega-
itenſium. nam hi quotannis legatũ
c feſtũ celebrandum mittunt, pro-
a quod xxx. è Suitenſibus prœlio
interferunt. Simi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Similiter Abbates, presbyteros, i
vicinos è caſtris Ræticis, Marchia,
perſvila, Toggenburgis ſalutat, &
gratias agit quod venerint ad celebr
dam ſollennem proceſſionem, ut
omnipotenti, & beatæ Virgini Deip
atque ſuis patronis fidelibus Fridolin
Hilario laudes & gratias agant pr
ctoria majoribus ſuis quondam hoc
conceſſa. Salutatione finita hoc or
procedunt, primum omnium vexil
rubrum cum S. Fridolini imagine pr
tur: deinde tumba inaurata à IV viri
portatur, cui credũt neſcio quas reliq
ineſſe. Hãc ſequuntur imagines cruc
è vico Glaronenſi & Navalium, & v
Linthæ fluminis, & è proximis tẽpli
tra Glaronẽſem agrũ, Schenniſio &
pone crucifixi imagines eorundem t
plorum vexilla geſtantur. Sacerd
poſtea ſuo more canentes incedunt,
mus omnium paſtor Glaronenſis vi
cum eo Abbas aut aliquis alius eccl
ſtici ordinis è peregrinis, & poſt h
ordine reliqui. Sacerdotes pontif
ſequuntur Evangelicarum eccleſia
miniſtri, & deinde ſenatus Glarone
Ammanus primum una cum le
Suitenſium, poſt hunc vicarius, &
liqui deinceps, ſinguli peregrin
aliquem honoratiorem ſecum du

tremum agmem mulieres clau-
ſuarum magna multitudo ple-
conflruit.
quam vero ad locum prœlii per-
eſt, lapides illic undecim diſpo-
illis in locis in quibus impreſſio-
hoſtem fecerunt, undecies enim
n renovatum fuit: ad ſingulos
vexilla ſubſiſtunt & cuncti pro-
ntes in genua precantur. Cæte-
ſextum lapidē omnes in orbem
,ac ſcriba regionis cauſam & ori-
hujus proceſſionis de ſcripto re-
cujus hæc ſumma eſt. Bello exor-
r Leopoldum Auſtriæ ducem, &
ios Tigurinos, Bernates, Salodo-
ucernates, Vrios, Suitios, Vnder-
s, Tuginos & Glaronenſes, Leo-
m exercitum duxiſſe Sempa-
, ac anno M. CCC. LXXXVI. die IX.
ab Helvetiis victum & cæſum fuiſ-
que una cum eo XVI. comites &
ium præterea magnum nume-
Poſtea medio menſe Auguſto
em anni Tigurinos, Vrios, Sui-
& Glaronenſes, oppidum Veſe-
oppugnaſſe & cepiſſe, atque Ve-
s Helvetiis ſacramentum dixiſſe,
in perpetuum obligaſſe. Inducias
m factas eſſe uſque ad: initium
iſprivii ſequentis anni, quibus
finitis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

finitis, & bello renovato Glaron
præſidium miſiſſe Veſeniis, cum
hi ſe tutos putarent & Veſenioru
ramento fidem haberent, quoſd
ves Veſenios conſpiratione cum
bus facta noctu illis portas aperui
que ita pleroſque è præſidio Glar
ſium ab hoſtibus cæſos fuiſſe. E
anno Aprili menſe, tertia feria Au
exercitum xv. millium ad Navali
xiſſe, & vallum regionis perrupiſſ
ſe oppoſuiſſe cccl. homines è C
nenſibus, & xxx. è Suitiis qui ipſis
lio venerant, illos hoſtem aggreſ
auxilio Dei omnipotentis, & beata
ginis, atque ſuorum patronorum
dolini & Hilarii eoſdem viciſſe,
undecim ſignis primariis, cæſis a
bis mille quingentis, præter eos qu
quis perierunt. Cæſos etiam eſſe p
que Veſeniorum qui Glaronenſes
prodiderant. Quapropter ut Deo
nipotenti, & beatæ virgini Deipar
cœleſtibus hierarchis & patronis F
lino & Hilario ac omnibus divis in
petuum gratiæ agantur, ac tantum
neficium & auxilium præſtitum nō
datur oblivioni, conſtitutam eſſe
nuam hanc proceſſionem, in ea lo
quibus multa gravia majores ipſo
paſſi ſint, &c.

L

ſectis hujuſmodi literis, eodem loco
cio habetur, concionantur autem
rnis annis ſacerdotes pontificii, &
ngelicus concionator Glaronenſis
eſiæ. Peracta concione & precibus
lutis, eodem ordine & ritu quo
ere ad ſingulos lapides procedunt,
ec ad undecimum pervenerint, is
a vicum Navalium Veſenam verſus
tus eſt, quo loco poſtremo cũ hoſte
greſſi ſunt: tum ad templum Nava-
e iter convertunt, ac Evangelici
em è Glaronenſibus domum re-
t, reliqui templum petunt, ibi miſ-
o his qui in prœlio cæſi ſunt cele-
ur, & omnium qui ex Glaronenſi-
occubuere nomina recitantur. Ex-
ntur deinde publico ſumptu om-
eccleſiaſtici ordinis, præterea omnes
grini qui hujus proceſſionis gratia
ere. A prãdio ſacerdotes tumbam ſa-
n, cum vexillis & crucifixi imagini-
cantu proſequuntur domum uſque.
ue hæc Glaronenſium pompa eſt, &
uum feſtum, ad celebrandam inſi-
n hanc victoriam. Habent alii pagi
eſta quibus victoriam ad Moregar-
, & Sempachianam, & quaſdam a-
celebrant, horũ omnium ritus com-
orare non neceſſe arbitror. Ne-
etiam à me requiri exiſtimo, ut
 pro-
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

pronuntiem quid ego de his ritibus ſ
tiam, de quibus non difficile eſt piis
ſacris literis pronunciare. Vt Deo ag
tur gratiæ ob accepta beneficia, &
dem perpetua memoria celebrentu
ad poſteros tranſmittantur, nemo
probat: ſed quod victoria non uni
accepta refertur, ſed ſanctis homin
qui in cœlo æterna felicitate fruun
& quod hi pariter cum Deo invo
tur, & celebrantur eodem honor
non video quibus Scripturarum te
moniis aut exemplis probari poſſit.

DE REBVSPVBLICIS C
fœderatorum, ac primum de
Abbatia S. Galli.

POſtquam de Pagis XIII & eorum
publica diximus, deinceps eode
dine de ſociis & confœderatis age
Inter hos autem primum locum te
S. Galli Abbas & oppidum. Abb
S. Galli multis ſeculis magna fuit p
tia, & non contemnendæ opes,
ter principes imperii numerantur.
terum à quo Imperatore titulum &
norem hunc acceperint mihi ince
eſt; Stumpfius annotat à Co
Fabarienſi annalium ſcriptore
Vlricum abbatem ex Altoſaxa fa
oriundum, Baſileæ à Philippo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

in principem promotum. Et
is noſtra ætate non tanta ſit ab-
potentia atque olim fuit, ma-
men nihilominus eſt, & late im-
Paret illis in Turgea oppidum
ac eo loco palatium & vicarium
deinde in ſuperiori Turgea, ager
ſus & non contemnendus im-
bbatum ſubjectus eſt; incolas vo-
ie Gottshuſzlut, homines domus
ive cœnobii, qui in certas regio-
egninen diſtributi ſunt, quarum
nt nomina noſtrate lingua, *Ro-*
, *Thumbach*, *Gold*, *Vnderegg*,
vil, *Tablata*, *Goſzouvv Wald-*
Romiſzhorn, *Summery*, *Mula*,
thvvil, *Bernhartſcell*, *Lumiſvvil*,
Wittenbach, *Rodtmont*, *Struben-*
Geiſervvald, *Helfenſchvvil*, *Berg-*
, *zuzvvil*, *zibervvangen und*
r. Sunt autem hæc loca in certas
cturas diſtributa, quibus præfecti
bate imponuntur: præterea in ple-
locis ſuos Ammanos & officiales
, qui ipſius nomine minorem ju-
dionem exercent: ſummum judi-
quoque ab ipſo conſtitutum eſt, ad
ab his minoribus provocationes
& ubi graviores cauſæ diſceptãtur.
terea officia omnis generis pro mo-
ncipum conſtituta ſunt. Porro præ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ter jam dictam regioné comitatus
genburgiorum Abbatem S. Galli
num agnoſcit, qui etiam præfectu
gioni conſtituit, ſummum Iudice
rum capitalium: interea Toggen
cives ſunt Suitiorum & Glaronen
& ſua privilegia & immunitates
quarum beneficio inter alia libert
ligionis fruuntur. Item in præf
Rheguſcorum quæ ad Helvetios ſp
minor juriſdictio in pleriſq; vicis a
batem pertinet, qui etiam Amm
ſuos in his habet.

Reſpublica civitatis S. Gall

INter imperii civitates S. Galli
dum numeratur, Mulhuſium
& Rotevila, ideoque fere forma R
utuntur quam primo deſcripſimu
quia cives S. Galli quædam pecu
habent, eorum Remp. paucis hi
ſtringam. Primum igitur omniu
pidum S. Galli in nobilium ſocie
quam Nottenſteiniam vocant, &
terea in tribus ſex diviſa eſt, inte
primum & præcipuum locum o
textorũ tribus, propter linificium
niam in oppido linea tela elegant
texitur, idque maxima copia, quæ
non tantũ per Germaniam, ſed pe
liam, Italiam, Hiſpaniam, Boher

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

niam divenditur, unde magnæ o-
civibus, & oppido nomen celebre
paratur.

Conſilium majus & minus.

Vo conſilia hæc urbs habet, ut aliæ
omnes, majus & minus. Minori in-
nt homines 24. primum duodecim
ium magiſtri: habent autem ſin-
tribus tres magiſtros, qui per an-
vices ordine tribum regunt, ſed
tantum in minus conſilium conve-
t, quorum primus in novo, alter in
ri ſenatu recenſetur: tertius magi-
rum primus eſt inter XI viros qui è
ulis tribubus in majus conſilium de-
ntur. Deliguntur autem tribuum
iſtri à ſuis tribubus, tacitis ſuffragiis
minori conſilio confirmantur: at-
quotannis bis fit electio ſenatus &
iſtratuum, circa ſolſtitium, & poſt
nam. Pręter tribuum magiſtros no-
alii ſenatores minori cõſilio inter-
, hi à ſenatu libera electione tam ex
ihũ ſocietate quam è tribubus deli-
tur. His additi tres cõſules efficiunt
erum XXIV. ſenatorum: ſunt enim
alli tres conſules; primus qui cõſula-
ngitur, ſecundus qui vetus conſul
inatur, qui proxime cõſulatu abiit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

& tertius qui præeſt judiciis rerum c
pitalium, & alibi Advocatus ſive pr
fectus imperii *Reychſvogt* nominat
Conſul prima dominica Adventus e
gitur, non à ſenatu, ſed à tota univer
tate civium, occultis ſuffragiis, *mit d*
run. Suffragia colligunt inferior con
& tribuum magiſtri qui eo anno ſi
munere functi ſunt. Majus conſiliu
conſtat hominibus LXVI; undeni nam
que è ſingulis tribubus in conſilium d
liguntur, atque ita utrunque conſiliu
eſt XC. hominum. Conſulibus & utroq
ſenatu delecto, ſtatuta civitatis in e
rum conſeſſu recitantur & de his conſ
ac novus ſenatus deliberant, ac poſt
ordine bini & bini in templum urb
majus, quondam D. Laurentio ſacrum
procedunt: illuc omnes cives conv
niunt, ac ſtatutis & legibus recitatis, co
ſul primum in leges jurat, deinde à ſe
natu, & tota univerſitate civium juſiu
randum accipit. Atque hæc fiunt p
ſtridie natalis Chriſti ſervatoris. Prox
ma die quæ D. Stephano ſacra eſt, ſo
tribuum magiſtri & XI viri in curia
conveniunt, & eligunt Tribunum, que
ipſi vocant, *Vnderburgermeiſter*, infe
riorem conſulem. hujus munus eſt cu
rare vigilias urbis, & viduis ac pupill
curatores & tutores dare, eorumque ra
tiones inſpicere. *Quan*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Quando ſenatus habeatur.

s conſilium ſingulis ſeptimanis ordinarie convocatur, ſecunda ta feria, præterquam annuis is & diebus feſtis: item quarta æ carniſprivium proxime præ- iam inſanam vocant, *den unſin- nſtag*; quoniam hac die quon- bs adverſus ſenatum tumultua- leoque ſtatutum eſt ne deinceps n hac die ſenatus habeatur. Ad- at autem minus conſilium res s, & controverſias civiles dijudi- de hæreditatibus & teſtamentis iam fert: ſed cauſas capitales, ntroverſias debitorum, contra- n injuriarum non cognoſcit.

ndo majus conſilium habeatur.

ſilium majus legitimum quotan- quinquies habetur: primũ proxi- t natalem Chriſti die, quando no- iſtratus eliguntur & confirman- undo, media quadrageſima, ac enodochii præfectus eligitur & natur: tertio, feria quinta quæ ne præcedit diem 24. Auguſti D. lomæo conſecratum, & tum tus tributorum conſtituitur, &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

de tributis agitur: quarto & quinto
te ſingulas nundinas, quæ poſt feſt
Aſcenſionis dominicæ & S. Galli d
habentur, ac tum de nundinarum tu
la & procuratione deliberatur. Extra
tempus quandoque extra ordinem c
vocatur majus conſilium, quando e
modi negotia tractanda ſunt quæ t
tum ad majoris conſilii cognition
pertinent, qualia ſunt judicia rerum
pitalium, ac tum Advocatus imp
conſilio præſidet ac ſententias rogat
fiunt hæc judicia non in publico, ſe
curia ſenatoria, clauſis eius oſtiis: Ad
catum imperii minor ſenatus eligit
illi judicandi munus & poteſtatem c
cedit: Provocationes deinde ad ma
rem ſenatum factæ: item nemo in
vium numerum, aut inquilinorum
vitatis recipitur niſi à majori conſil
ſed hoc fit plerunque his tempori
quibus legitimus ſenatus habetur: ſi
& pleræque provocationes tum diju
cantur. Quandoque etiam minus c
ſilium rerum gravium deliberatione
majus conſilium remittit.

Conventus totius populi.

POpulus univerſus ter quotannis R
publicæ cauſa convocatur, prim
quando conſules deliguntur: ſecun

pr

mo die poſt natalem Servatoris
D. Stephano ſacrata eſt, tum enim
randum dant novo conſuli, & ſe
entiæ magiſtratuum obſtringunt:
, menſe Auguſto circa Bartholo-
feſtum, poſteaquam tributorum
atio conſtituta fuerit, quę tum pu-
in conventu populi recitatur. Præ-
ſtatuta & leges civitatis in tres par-
ſtributæ ſunt, & ſingulis his popu-
ventibus pars una recitatur.

Judicia.

r judicia urbis primum eſt V-viro-
: hi autem ſunt quinqueviri, Con-
ribunus, è novis magiſtris tribuum
, & duo è novo ſenatu, ac judicant
edita pecunia, de depoſito, de de-
quæ non habent præfinitum cer-
terminum, de mercede debita, de
roverſiis ad annonam pertinenti-
de injuriarum actionibus & mul-
Conveniunt, tertia aut quinta feria:
eorum ſententia non licet provo-
ipſi tamen obſcuriores aut gravio-
controverſias ad minorem ſenatum
ttere poſſunt. Alterum deinde eſt
num judicium *das ſtattgricht*, cujus
ſores duodecim ſunt, ex nobiliũ ſo-
te & tribubus delecti, ſic ut unus ſit
ndecimviris tribuũ, alter è populo:

qui judicio præeſt nominatur *Stat am-man*, prætorem urbanum dicere poſſu-mus, ac una cum aliis magiſtratibu circa nativitatis domini deligitur, & majori ſenatu confirmatur. Aſſeſſore judicii quotannis bis permutantur, a circa nativitatis feſtum à majori, circ feſtum Ioannis Baptiſtæ à minori ſena-tu deliguntur. Ad hoc judicium perti-nent omnes controverſię de debitis, per-mutationibus, annuis cenſibus, quan-tumvis magna ſumma fuerit. Convo-cantur judices pulſu campanæ, & in cu-ria conveniunt ſingulis ſeptimanis pri-ma feria niſi ſit dies feſtus, aut utrunqu conſilium convocetur, tum enim judi-cum conventus in tertiam feriam differ-tur. Ab hoc judicio provocatio eſt a minorem ſenatum, modo controverſi non ſit minoris æſtimatione quinque li-brarum: quod ſi is qui appellavit cauſ ceciderit, judicibus mulƈtam perſolvit

Conſiſtorium.

CONſiſtorium oƈto judicibus conſtat quorum quatuor ſunt miniſtri ec-cleſiæ, aut alioqui viri literati, duo præ-terea è minori, & totidem ex majori ſe-natu: his omnibus nonus præſidet è mi-nori ſenatu aliquis;hic ſententias rogat & ſi paria fuerint ſuffragia, alteri part

acce

& ejus ſententiam ratam facit:
em conſiſtorium ſententiam de
erſiis matrimonialibus,& de di-
neque ab ea provocare licet. Ve-
ifficiles controverſiæ incidãt,&
ticæ cauſæ cum matrimoniali-
junguntur, tum vel cauſam ad
remittunt, vel rem differunt,
terea ſenatum & viros doctos
nſulunt.

giſtratus ſive officia publica.

a officia ejuſdem generis ſunt in
Republica ut in aliis, Tribuni æ-
ctigalium & portoriorum præ-
iles. Qui vero hæc adminiſtrant
n reddunt, primum tribunis,
minori, & demum majori con-
que fit proxime poſt natalem
, redditis autem rationibus,
utroque ſenatu vel novi deli-
vel veteres confirmantur, ac
orum munus ſit, ſingulatim de
ecitatur, ac poſtea in præſentia
jurejurãdo ſe obſtringunt ad id
exequendum. Quinetam ubi
idem muneri ſimul præficiun-
tuta officii ipſorum ſcripta ipſis
ur.

Lini.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Linficii cura.

QVoniam vero præcipuum quæſt
è linificio faciunt, & non tant
plebs urbana, ſed maxima pars vic
agri hinc ſibi victum parat, deligen
& accurate omnia conſtituta ſunt
cautum ne qua hic fraus admitti poſ
Primum igitur omnium rudis tela
ut à textore opus abſolutum fuerit
tribus hujus rei peritis & juratis ho
nibus inſpicitur, & prout fuerit bo
vel mediocris, tali ſigno notatur. Qu
ſi mala & vitioſa videatur, ad textor
tribus magiſtrum & XI viros remit
tur, hi vel pecunia textorem multa
vel telam juxta octonas ulnas in par
dividunt, aut per mediam latitudin
telam integram diſſecant, aut ſi pr
ſus nullius precii fuerit, publice e
comburunt. Quotidie autem inſpect
& examen hujuſmodi fit, & forum
neæ telæ exercetur certis legibus
quas ſervandas proxenetæ lini ſe ju
mento obſtringunt. Poſtquam tela e
aminata fuerit & probata, jurati m
ſores eam metiuntur & ſignant: m
ſoribus additi ſunt alii ex XI viris t
torum, & mercatoribus menſurar
inſpectores. Menſuram lineæ telæ v
cant *den reiff*, ac varia eſt longitu

te

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

arum, ſed integra habet ulnas cxxxiv
que longiorem eſſe licet. Aliud dein-
examen eſt telæ opera fullonum jam
ndidæ. qui hanc inſpiciunt vocantur
vvyſſen ſchouvver. hi inſpiciunt can-
rem an ſatis alba ſit, item an in offi-
a fullonis non ſit læſa, ac prout fuerit
no notant, aut mulctam irrogant.
rti quoque homines ex mercatori-
s & textorum tribu fullonum offici-
s inſpiciunt, an omnia ordine & rite
nt, an lignorum & cineris copiam ha-
nt, ne cuiquam in mora ſint: offi-
arum quoque magiſtri quotannis
vi juramento obſtinguntur. Ea vero
a quæ tinctorum officinis deſtinatur
inſpectoribus qui à colore nomen
bét, *blavv und ſchvvartz gſchouvver*,
partes æquales ſecatur ab lini ſectori-
s *Lynvvathſchnyder*, & ab aliis de-
o examinatur an juſtam menſuram
beat. Vbi Veneto aut nigro colore li-
m tinctum fuerit, ſi inſpectoribus co-
probetur, ſigno notant, & rurſus
i cilindro complanatum fuerit, de-
o ab aliis probatur, & ſigillum addi-
r: quod ſi vitium aliquod habeat, vel
atur, vel id ſi fieri poteſt emendatur,
l; tinctores & cōplanatores mulctan-
r. Hæc autē omnia diligēter ab illis ob-
vātur & qui aliquid peccarit graviter
mul-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

mulctatur: urbs enim S. Galli hoc pri-
vilegii habet, ut eos qui in lino ſig
do, ſigillo addendo, tingendo, con
nando, texendo, & ſimilibus, frau
dolo uſi fuerint, capitali judicio ſi
& ſi in aſylum aliquod Cæſareum
fugerint, deinde eximere, atque ju
ipſos animadvertere poſſit.

Cavendi incendii rationes.

INcendiorum cavendorum ratio
cives S. Galli utuntur, breviter a
tanda eſt, quoniam ob incendia m
& gravia quæ olim paſſi ſunt, in
damno cavendo cæteris diligent
eſſe videntur. Singulis noctibus ca
na per quartam horæ partem pul
quam vocant *die fhürglogelen*, quo
ſu ſinguli admonentur ut domi ſu
nem bene procurent, ne aliquod in
dium oriatur. Duo præterea trib
magiſtri quotannis quater per t
urbem focos, fornaces, caminos
ciunt, atque ideo nominantur ign
ſpectores *die fhürgſchovver*, iide
mul inſpiciunt arma civium, & a
nam, an juxta magiſtratuum edic
ſtructi ſint. Porro ſi ventus aliquis
mentior perflet, aut aliqua tem
oriatur, noctu præter quotidiano
lū prefectos, quos nominant *die v*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ter, duo alii conſtituti ſunt, quos vigi-
n magiſtros vocant, *die vvacht-
iſter*. hi aſſumptis binis civibus ar-
itis è ſingulis tribubus, una cum vi-
um præfectis per urbis vicos obam-
antes excubias agunt ad arcenda in-
dia. Singulis autem noctibus homi-
xxxii in turribus, mœniis, & plateis
pidi excubias agunt, & has tribunus
a cum vigilum præfectis diſtribuit.
uod ſi incendium aliquod exoriatur,
ium alii, prout illorum munus fue-
, portas urbis, turres & mœnia cu-
t, alii in publicis compitis & areis
globantur, alii ad conſulem ſe con-
unt, alii in extiguendo igne occu-
ntur: quatuor vero duces ſeu capi-
ei è minori ſenatu omnium horum
ram gerunt, & ſingulis quid faciun-
m ſit, pro imperio mandant, qui ve-
his non paruerint, graviter mul-
ntur. Si proxime extra portas incen-
um ortum fuerit, certus civiũ nume-
s cum ſuo duce ad id extinguendum
rta emittitur, reliqui ad portas & mœ-
a aliaq; conſtituta loca excubias agũt.
De ſcholis, de eleemoſynæ ratione, &
uperũ cura nihil hic dicam, hæc enim
is cum aliis urbibus bene conſtitutis
mmunia ſunt, & piè atque prudenter
illis adminiſtrantur.

Mini-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Miniſtrorum eccleſiæ electionem dinationem, & munus, item ſyno rum rationem, omitto: quoniam tica tantum hoc loco tractamus, forte de his quę ad eccleſiam & reli nem pertinent acturi.

Rætorum Reſpublica.

NOmen & imperium Rætorum late patuit, ſed nunc hoc non intelligimus alpinos illos populos q Itali Griſones vocant, noſtri *Grau pündter*, qui veterem alpinam Ræt juxta fontes Rheni & Oeni flumin incolunt. Dividuntur autem Ræti a ni in tria fœdera.

I. *Fœdus ſuperius ſive Canum.*

PRimum fœdus, quod ſuperius & num fœdus vocatur, habet conv tus XVIII, Diſcẽtiſium cœnobium qu in vetuſtis tabulis Deſertina vocat huic Ætuatius vicus, Trunum & qu dam alia loca conjuncta ſunt. Dei VValtenſpurgũ dictum Germanis, B tza Rætis, III Supraſaxum *Oberſac* IV vallis Leguntia *Lugnitz*, V Vals vul quaſi vallis dicta, VI Iliantum, *Ylan* VII *Schlœvvus*, VIII Liberi ſupra ſylva quorum vicus ſupremus Laax.

Tha

: atque hæ juriſdictiones no-
tis uno nomine vocantur, Pars
lvam *die ob dem vvald*, reliquæ
r ſub ſylva. x. Flemium *Flims*
mis, Trimontium. XII. Stuſſa-
en noſtris. XIII. Rætium *Khæt-*
ſedes quondam antiquiſſimæ &
mæ familiæ Baronum Rætien-
. Domiliaſca vallis ac Tuſciana
c celebris XV. Scopina XVI. Seſ-
mps. XVII. Speluca *Splügen*
ſauci, Maſax, XIX. Rogoretum,
Singuli conventus ſummum
annuum magiſtratum habent,
rique eorum Ammanum vo-
una cum aſſeſſoribus ſive judi-
eodem conventu delectis, con-
s dijudicat, & criminibus mul-
nit. Præter hos unus eſt totius
præfectus, quem vocant *den*
hter, hic quotannis in publicis
omnium conventuum deli-
publicis comitiis & judiciis to-
eris præeſt.

itia vero ſuperioris fœderis
in pago Trunio primæ ju-
is, & illic etiam judicia pu-
veniunt, quibus præeſt præ-
ic publicorum judiciorum,
ſores habet quindecim,
ſcribam & apparitorem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Præfectum hunc auctoritate ſupera
tienſis arcis & juriſdictionis dom
antiqua quadam, ut arbitror, præro
tiva Rætienſis familiæ, quam p
domini ejuſdem loci uſurparunt, q
vis non eadem familia orti.

II. *Fœdus Domus Dei ſive Cathedrale.*

SEcundum fœdus Domus Dei n
natur, *der Gottshuß pundt*, C
drale fœdus quibuſdã, propter epi
sũ & collegium Curienſis eccleſiæ
ventus ſive communitates XXI h
quæ nonnunquam in XI majore
trahuntur. Vrbs Curia caput hu
deris primo loco numeratur, & ſ
ter XI. non cõponitur ex duabus
ribus civitatibus, ſed ſicut eodem
do & iiſdem mœnibus cives con
tur, ita etiam omnes unus con
cenſentur: reliqui XX conventus
bus in unum conjunctis, X alios
res conventus faciunt. Habet
Curienſis civitas peculiarem Re
licam, non diſſimilem Tigurinæ
ejuſdem generis. Nã ab initio civ
nes in quinque tribus diſtributi ſu
ſingulis tribubus viri XIV publicis
interſunt, ita utrumque conſiliu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

es LXX. habebit. Ex his è ſing...
us quinque in minus conſilium de-
ntur, quibus adduntur magiſtri tri-
m anni ſuperioris, atque ita con-
us virorum XXX. conficitur: horum
media viri XV. ſenatores vocantur,
Rempublicam adminiſtrant. Sena-
præſunt duo Conſules, quorum an-
m per vices eſt imperium. Sena-
vero & magiſtratus urbis quotan-
Novembri menſe, die D. Martino ſa-
leliguntur. Porro viri XXX. quorum
tionem fecimus, cauſas criminales
icant; & huic judicio præſidet Præ-
us urbis *Statvogt*; duo autem hoc
nere alternis annis funguntur, ſicut
onſules. Alter deinde eſt conſeſſus ju-
m cui præeſt Prætor urbanus *der
trichter*, ac XV. aſſeſſores habet, V.
uum magiſtros, & X. ex conſilio XXX.
rum, qui propterea judices vocan-
In hoc judicio controverſiæ civiles,
ctiones pecuniariæ de debitis ſolent
dicari, provocatio inde eſt ad mi-
em ſenatum. Cauſas matrimoniales
tus ſive minus conſilium dijudicat.
undus conventus Cathedralis fœde-
, nomen habet quatuor vicorum *die
r Dœrffer*, II. conventus Berhonien-
vocatur. IV Imum caſtrum. VI Bi-
na ſive Stalla. VII Tinnetio cũ Rætia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ampla, Reamps & aliis vicis, hic cu
Imo caſtro unam juriſdictionem fac
ac præfectus Rætiæ amplæ jus dicit
criminalibus & capitalibus cauſis. v
Vatium ſuperius, domus quond
Baronum Vatienſium. Hic conven
cum Bergonienſi conjungitur. IX. F
ſtenovium. X. Ortenſteinum in I
miliaſca. XI. Summada. XII. Sutziu
hi duo conventus ambo in ſuperiori
gadina ſunt & unum majorem
ciunt. XIII. Ardetienſis. XIV. Sculti
XV. Eremuſienſis, qui cum Bivienſ
Averenſi unum è majoribus conve
bus facit. XVI. Bregalia ſive Præjt
Bergel, ſupra portam. XVII. Bregalia
fra portam. XVIII. Peſclavium. XIX. B
ſeum *Brüſch*: hic conventus c
ſuperiore conjungitur, & unum
undecim majoribus conſtituit.
Vallis Monaſterienſis. XVI. Ad
los, Mals. Singuli conventus
prios magiſtratus, & judices
leges, & conſuetudines habent qu
libere utuntur.

III. *Fœdus decem juriſ-dictionum.*

TErtium fœdus X. Iuriſdictionum
minatur, prima & princeps hari
D

...ana, à Davoſio vico nomen ha-
... n quo curia eſt hujus fœderis, &
... m iuriſdictionum comitia ha-
... e. Secunda eſt Belforienſis vel Al-
... ana *Alvanevv.* III. Barponenſis
... rvantiana *Churvvalden.* IV. Præ-
... a *Langvviſz.* V. Sancti Petri
... er *in Schanfil.* VI. Cœnobienſis
... e Rætica prope fontes Langari
... *Kloſter im in Prettigœuvv* VII.
... ana vel Ienatienſis in eadem val-
... I. Accerienſis *Schiers.* Octo hæ
... ctiones ſupremum magiſtratum
... nt Archiducem Auſtriæ. Ete-
... lim hæc loca paruere Vatenſibus
... is, extincta vero ipſorum familia
... nburgii comites ipſis ſucceſſere,
... Amatienſes poſtea Gaudentius
... ienſis comes moriens anno 1489.
... rchiduci Auſtriæ reliquit. Impo-
... autem Auſtriæ duces præfectum
... uriſdictionibus, quem hactenus è
... ſelegerunt, is in Rheticæ vallis ca-
... habitat, à quo ſeptima juriſdi-
... nomen habet, ac præeſt judiciis
... capitalium, & ſi qua alia ducis
... nt, ab hoc adminiſtrantur. Ve-
... non idem & par jus habet in ſin-
... juriſdictiones ſed quævis ſua pri-
... a & peculiares conſuetudines
... , quorum omnium tabulæ in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

archivo Davoſiano conſervantur:
ſum Davoſium cum Prælongana ju
dictione præ aliis plurimis immunit
bus & privilegiis fruitur. Nona iur
ctioMalanſiana vocatur à vico Mal
qui inter Langarum flumen & Rh
conem montem ad Auſtrum jacet.
cima, nomen habet ab oppido q
Germani *Meyenfeld* quidam Maiæ
lam, alii Lupinum vocant. Poſtre
duæ juriſdictiones olim quoque Vat
ſium dominorum fuere & poſtea T
genburgenſium comitum ab his pe
nere ad VVolfhardũ Brandiſſium,
pter uxorem è familia VVendébergi
tum ſalvo Brandiſſiorum jure cum
octo iuriſdictionibus duobus fœder
Rætorum ſe conjunxerunt. P
Ræti non tantum duorum fœder
verum etiam tertii fœderis has j
dictiones emerunt, & his præfect
mittunt qui Lupini in arce habita
præſidet judiciis criminalibus, c
punit, mulctas exigit, vectigali
alios reditus publicos colligit. Co
nere autem in unum fœdus x. ju
ctiones, anno partæ ſalutis M. C
XXXVI. his conditionibus legibu
ut ſibi mutuo adſint in omnibus r
juſtis & æquis & ſe mutuo contra
ſtes conſilio & auxilio juvent, n

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

injuria afferatur,ſed ſinguli ſuum
btinere,eoque pacifice &tranquille
poſſint. Cæterum juſtis dominis
entur omnia quæ illis ex officio
ntur , ac liberum ſit unicuique ſuis
munitatibus & privilegiis frui,atque
iqui illis conſervēt & eos ab injuria
ntur.Poſtea eodem anno aut ſaltem
imo duobus aliis fœderibus ſe in
etuum conjunxere, atq; ita tria fœ-
in unum quaſi corpus conjuncta
, cuius partes à nobis enumeratæ
Sed in his enumerandis magis lo-
m ſitum quam ordinem quem in
itiis ſervant ſecuti ſumus: in quo
en variari à quibuſdam video : ita-
hic duorum fœderum communi-
s eo ordine quo in Helvetico fœde-
onuntur, adſcribam. Superioris fœ-
s conventus ſunt Leguntia vallis,
tum & in Fovea, Supra ſaxum,
ltenſpurgum, Laxa & Liberi ſu-
ſylvam, Flemium, Schevvis, Tri-
ntium, Rhætium, Hetzenbergum
Tuſciana, Seſſa, Rhinvaldii, Miſau-
& Rogoretum. Saphia, Thenna,
opina, Vallis. Cathedralis autem
eris conventus hoc ordine ponun-
Curia, Furſtenovv, Pagi quatuor ad
erum montem pertinentes, Vatium
erius, Rætia ampla, Imum caſtrum,

Gryfenſtein, Bivium ſive Stalla, Ave
Prægalia infra & ſupra portam Zuziu
Summada, Peſclavium, Stenzeberg
Scultina, Eremuſium, Monaſterie
vallis, Ad malos & Galfa, Schan
Decem juriſdictionum audio hunc
legitimum ordinem, ut prima ſit
voſiana, quam proxime ſequuntur
juriſdictiones Ræticæ vallis, dei
Belfortienſis ſive Alvanovienſis, Co
vallenſis, Sampetriana, Pralogen
Malantienſis, Majevillenſis. Scio eoſd
conventus ab aliis aliter nominari,
tamen nulla eſt diverſitas, propte
quod ſæpe in eodem conventu plu
ſunt inſignes vici, ubi quidem ab u
alii ab altero toti communitati non
imponunt, nos autem illos præci
nominavimus, qui capita ſunt ill
conventus.

Senatus Rætiæ.

FOedera igitur Rætorum ſunt tria, q
conventus L. habét, ex quibus tam
una tantum Reſpublica conſtitui
etſi enim plerique conventus propr
magiſtratus, leges ſeu potius conſue
dines & judicia rerum civilium & c
minalium habent, major tamen po
ſtas eſt penes ſénatum trium fœderu

Non

o autem ſenatum trium fœde-
nem ipſi vocant *ein punds tag*, co-
egatorum ex ſingulis conventi-
rius gentis: ac alii quidem con-
ſingulos, alii binos legatos ad pu-
conventum mittunt, attamen
dinarius ſenatus, ſuperius fœdus
res ſive legatos. XXVIII. mittit
rale XXIII. Decem juriſdictio-
v. & quamvis plures mittantur,
n tamen quot numeravi ſingula
ſuffragia habent. Nonnunquam
oncilium totius pene gentis con-
quod proximis annis factum eſt:
arius contigit, & ſummam Reipu-
ſenatus adminiſtrat; ſic tamen ut
ſenatores ſive legati non ſuo ar-
ſed ex mandato ſui conventus,
ſcriptum ad ſenatum deferunt,
& ad hunc acta referant, ac eo
ſenatus major pars decreverit
tenentur. Eſt autem ſenatus Ræ-
ne par ratio atque Helvetici; &
tractantur in utroque quæ ad
gentis Rempublicam pertinent
e & bello, de fœderibus, de lega-
us, de legibus, & edictis audiun-
pellationes quæ ex communi-
æfecturis ad ſenatum, ſive
ia totius gentis fiunt. Lo-
bendi ſenatus tria ſunt Ilian-

tum in ſuperori fœdere, Curia in Cat-
drali, Davoſium in X Iuriſdictionib
frequentius tamen Curiæ convenit,
que nundinarum tempore, quæ hab-
tur ter quotannis: primum menſe
nuario poſt diem feſtum Converſio
Pauli: ſecundo, ſeptimana quæ pr
me ſequitur dominicam Trinitatis:
tio, menſe Novembri Martinalibus.
bent & alium ſenatum quem vocant
bytag, quando tantum præcipui m
ſtratus, & quaſi capita trium fœder
conveniunt: ſunt autem hi, Iudex p
vincialis ut vulgo nominatur in ſu
riori fœdere, Conſul Curienſis in Cat
drali, Ammanus Davoſienſis in dec
juriſdictionum fœdere. Quoties ig
cauſæ publicæ agendæ ſunt, quarum
men cauſa non placet indici ſenat
totius Rætiæ, tum hi tres præcipu
præterea aliquot alii ex ſingulis fœd
bus convocantur: ſed non habent
nam ſtatuendi poteſtatem, verum
ad communitates fœderum ſepara
referuntur, & quod maior horum p
ſtatuerit ratum eſt. Extrema etiam p
vocatio eſt à Senatu ad communita
& tum cauſæ in ſingulis communit
tibus proponuntur & earum ſenten
in ſcripta relatæ colliguntur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Iudicia cauſarum publicarum

dicia etiam publicarum controver-
rum apudRętos non diſſimilia ſunt
veticis, ſi enim inter tria fœdera
troverſia oriatur,ex ſingulis fœderi-
tres vel quatuor judices deliguntur,
ſoluti juramento quo ſuo fœderi ob-
ti ſunt, cauſam vel amice compo-
t, vel ex æquo & bono dijudicent:
d ſi paria fuerint ſuffragia, arbiter
mmunibus trium fœderum ſuffragiis
gitur. Si autem duo tantum fœ-
litem aliquam habent, deferant
ad tertium fœdus, & id judicium
que parti æquum conſtituat quo u-
tur. Si inter duos conventus ſive ju-
ctiones ejuſdem fœderis controver-
exiſtant, utantur judicio proximi
ventus in eodem fœdere. Vbi vero
erſorum fœderum conventus inter
ontendunt, ſenatus trium fœderum
ices conſtituit qui cauſam cogno-
nt. Quando conventus aliquis aut
m privati homines controverſiam
ent aliquam cum ipſis fœderibus,
vel tres è ſingulis fœderibus judices
iguntur. Quando duo fœdera adver-
unum litem habẽt,ſex judices è duo-
fœderibꝰ deliguntur, & totidem ex

alte-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

altero, & ſi hi cauſam componere a
decidere non poſſint, trium fœderu
ſuffragiis arbiter deligitur. Convent
autem juridici primo Ilianti habentu
deinde Curiæ, poſtea rurſus Ilianti, qua
to denuo Curiæ, & quinto Davoſii.

Conſuetudines.

POrro Rætorum ſtatuta & conſuetu
dines exponere perlongum fore
quædam tamen hic annotare brevit
non ingratum lectori, nec ut opinor, i
utile erit. Primum igitur communi d
creto ſancitum eſt, ne Epiſcopus C
rienſis aut quiſquam alius eccleſiaſti
ordinis civilem magiſtratum conſ
tuat, & præfectum aut Ammanu
conventui & judicio alicui prępona
ſed populus Rætorum ſuos magiſtrat
propriis ſuffragiis creat. Qui autem ab
piſcopo aliqua officia impetravere, qu
diu illi ſerviunt, comitiis & Senat
intereſſe non poſſunt. Miniſtros eccl
ſiarum ſingulæ parrorchię ſibi deligun
& eos officio amovere poſſunt, & il
ſtipendium ſolvunt, quod ſane pleriſq
in locis perexiguum eſt. Decimas min
res nullas ſolvunt tota Rætia: major
non in agro ſed collectis frugib⁹ & vin
domi ſolvunt, ac tantū decimamqui
ta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

rtem dant. Omnes qui in aliquo
ntu habitant, libere in omnibus
& rivis ſui conventus piſcari poſ-
militer paſſim venari & aucupa-
univerſam Rætiam eodem pon-
menſura tam rerum aridarum
liquidarum utuntur, pondere
n & menſura Curienſis oppidi:
in his quicquam mutare licet
dſibus abſque conſenſu aliorum
um.

Præfectura.

ant nobis præfecturæ Rætorum
merandæ, quibus tria fœdera ex
mperant. Cis alpes igitur prope
h Lupino & Melantio præfectum
unt, de quo ſupra diximus. Su-
alpibus infra Prægaliam ad Mai-
vium. Plurienſis præfectura pri-
occurrit. Eſt autem Plurium vi-
gens in campis qui alpibus ſubja-
ſitus, ad utranque Mairæ ripam,
oppidi morem excultus. Eo lo-
to lebetes torno cavantur ad co-
uſum, ac dicitur ea ſaxi natura
venenum injectum ad ignem e-
& rejiciat, ideo lebetes hujuſmo-
Italiam magna copia diſtrahun-
ini pagi omnes Plurium conve-
llic præfectus jus dicit, hũc pote-
ſtatem

ſtatem vocant, & ſummum ac me
imperium in his locis Rætorum non
obtinet. Poſt Plurium ſequitur Cla
oppidum & comitatus Clavenen
quamvis Plurium quoque Claven
comitatus pars olim fuerit. Iacet au
Clavena oppidum ſupra caput Larii
P. x. à lacu diſtans, ut Antoninus
que in ſuo Itinerario indicat. Præfe
Clavenenſem Commiſſarium vo
Ræti & hujus inter alios poſt Sond
ſem ſumma eſt auctoritas. Tertium
dine locum obtinet, dignitate tam
amplitudine reliquis præſtans Vol
na provincia, quam hodie vallem
nam nominamus, Plinio Venno
dicti videntur: vini præſtantiſſim
pia, & quod longe in Helvetiam, N
cum, Germaniam avehitur, noſt
tate celebris. Diviſa eſt autem tota
turena in ſex præfecturas: initio i
prema valle ad Braulium monten
Iuga Rætica, Bormium oppidum,
prima præfectura, & quæ plura pri
gia & immunitates præ aliis habet.
ximum eſt Tirannum oppidum
præfecturarum Volturenenſium. T
præfecturæ caput eſt Telium, à qu
lem Telinam quidem dictam pu
Oppidum hoc in edito ac natura
to loco ſitum eſt, & ideo totius pr

arx & propugnaculum cenſentur. drium celeberrimum totius Voltu- e oppidum quartæ præfecturæ ſedes quæ dignitate & poteſtate reliquas nes præcedit, & qui eam tenet non fectus, aut Poteſtas nominatur, ſed itaneus, nam præter Sondrienſem fecturam, pacem & tranquillitatem us vallis tuetur, & ſi quod pericu- mmineat, Imperatoris munere fun- ur. Capitaneo additus eſt Vicarius; hic cum Capitaneo civiles controver- Sondrienſis præfecturæ cognoſcit: terea jus dicit in criminalibus & ca- libus cauſis quę ex tota valle ad ejus unal deferuntur, ac in conſilio ha- viros doctos & Iuriſconſultos, & jux- ges ac ſtatuta Volturenæ vallis ſen- tiam fert, quam tamen in ſingulis fecturis hi quos Poteſtates vocant, derari & mitigare poſſunt. Præterea omnibus cauſis provocare licet ad ſe- ũ dominorum Rætorum, vel ad eos os illi commiſſarios (ut vocãt) judices dinarint & miſerint: aut deniq; ad cõ- nitates, quæ ſumma penes Rætos teſtas eſt. Quinta præfectura eſt Mor- ienſis, Sexta vero & ultima Traho- nſis. Atque hic quidem Volturenen- m præfecturarum ordo eſt: verum rmienſis præfectura à pleriſque non nume-

numeratur in Volturena, & tota v
in tres partes, Tertzier tertiarias
cant, dividitur: harum prima Tira
ſem & Telienſem præfecturas con
ctitur: ſecunda Londrienſem: ter
conſtituunt duæ reliquæ præfec
Morbienſis & Trahonenſis. In elect
autem præfectorum ordo & fœde
& communitatum ſervatur, exe
gratia, ſi fœdus ſuperius pręfectum
drienſem dederit ad hoc biennium
bit alium ad proximum Cathedral
dus, & ad tertium biennium fœdu
cem Iuriſdictionum præfectum
ſtituent. In ſingulis fœderibus com
nitatum ordo ſimiliter ſervatur, ac
quando communitates ipſæ quæ e
dine præfectum dare debebant, eu
læ eligebant, nunc à ſenatu Rætic
gitur. Monetam cudunt in Rætia
ſcopus & civitas Curienſis: Abbas
que Diſentiſius vetera privilegia &
monetæ cudendæ habet.

VALENSIANORVM Reſpublica.

VAlleſia tota in duas partes divid
ſuperiorem ab ortu Rhodani u
ac Morſiam fluvium, qui infra S
num Rhodano miſcetur, hanc

ri & Seduni incoluere: & Valleſiam
riorem à Morſia ad Agaunum, quæ
Veragri tenuerunt. Superior regio
ptem partes diſtincta eſt, quas ipſi
nas & Germanice *zenden* nomi-
: quod nomen unde deductum ſit
ro: nam à Decumis aut denario
poteſt derivari, cum tantum ſep-
Deſenæ ſint: amicus quidam meus
imat idem eſſe quod διοίκησις, ſin-
enim Deſenæ ſuam διοίκησιν ſive
dictionem habent, ſingularem Rem-
& peculiaria privilegia: Aliqui pu-
Zenden nomen à Centenarii no-
e deductum eſſe atque in legibus
cicis inter officia Comitum nume-
ur Vicarii & Centenarii: & in qui-
iam Germaniæ locis vocantur *zend-*
en, qui certæ alicujus diœceſeos ju-
s præſunt. Nos originem nominis
edio relinquentes, deinceps Deſenas
ne non male, ut arbitror, Conven-
nominabimus. Septem igitur ſunt
eſiæ ſuperioris Conventus, Gome-
us, Brigianus, Veſpianus, Raronius,
cianus, Siderianus, & Sedunenſis.
o Conventus univerſi Eccleſias ſeu
chias habent xxx. Inferioris Valleſiæ
unt conventus, quos ipſi nominant
a militaria, *Panner*, eo quod ſinguli
riis vexillis utuntur, Eccleſiæ xxiv.

Veragri ſive Valeſiani inferiores
olim cum Sedunis & Viberis bella ge-
runt, & tandem nonaginta tribus
hinc annis victi eorum imperium ſu
runt: arces munitæ numero ſexde
ab his deſtructæ ſunt, quarum ru
hodie cernuntur, neque enim eaſd
reſtituere licet, ne libertati eorum i
periculum creetur: Itaque nunc Vi
& Seduni Veragris imperant, & illis p
fectos mittunt, qui jus dicant, & R
publicam adminiſtrent.

Epiſcopus Sedunenſis.

PRinceps hujus Regionis eſt Epiſco
Sedunenſis, qui Comes & Præfe
Valleſiæ nuncupatur: hunc ſuffra
communibus deligunt Canonici Co
gii Sedunenſis, & legati ſeptem D
marum ſuperioris Valleſiæ. Tradunt
tem Valleſianorum annales Caro
Magnum Imp. Theodolo Epiſcopo
dunenſi, quod is ab angelo edoctus
cio cujus ſecreti delicti remiſſionem
indicaſſet, donaſſe comitatum & pr
cturam Valleſiæ, ipſi ac ſucceſſoribus
jus pręferendi gladii in ſignum civili
riſdictionis, item cætera privilegia p
cipum imperii conceſſiſſe. Etſi au
ſunt quædam quæ hanc narratio

ſu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ſpectam reddant, de quibus in noſtra
ileſia diſſeruimus, illud tamen certum
jura hæc quæ diximus, ab aliis Impe-
roribus poſtea Epiſcopis Sedunenſibus
nceſſa & confirmata eſſe, ac nomina-
n à Carolo IV imp. eademq; renovata
ucta per Carolum V imp. qui libenter
c dedit precibꝰ Matthæi Schinneri E-
copi & Cardinalis optime de ſe meriti.
Proximum ab Epiſcopo locum tenet,
em illi regionis Ducem ſeu Capita-
um, & Gallica voce Balivum. vulgo
z *Landtshouptman*, nuncupant, hunc
is præfectum nos nominare poſſe-
s, quando ad illum cauſæ civiles de-
untur: præeſt hic biennio, & ab E-
copo & legatis Decumarum liberis
ragiis deligitur, & deinde publica
robatione ſingulorum Conventuum
firmatur. Singuli quoque Conven-
ſummum magiſtratum habent,
em Gomeſanii, Raronii, & Leucen-
Majorem, cæteri Caſtellanum nomi-
nt: hic cum ſui Conventus ſenatu
ſvis cauſas etiam capitales judicat,
eterea Ammanos (quo nomine Hel-
ici quidam pagi ſummum magiſtra-
n appellant) ſed hi apud Valeſios ſunt
imperio Majorum. Ab omnibus con-
itibus ad ſenatum Valleſiæ provocare
t. Nomino hic ſenatum, quem vulgo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

vocant *den landtſradt*: hic more ma
rum quotannis bis convocatur Maio
Decembri menſibus, quo tempore
ſingulis pagis bini & nonnunquam t
ni legati conveniunt, idque Seduni
Caſtro Majoriæ. Senatui intereſt E
ſcopus, ſententias rogat Balivus: ac
his de repub. conſilia tractantur, elig
tur gubernatores, & qui publica off
adminiſtrāt, & ſummū jus dicitur, à q
provocare ad aliud tribunal non lice

Magnæ autoritatis & potentiæ
Valleſia quondam fuere Barones Ra
nii, horum ſucceſſores ſunt domini
Chiurone, qui ſunt Mareſchalci epi
patus Sedunenſis, vicedomini Sedun
Seneſchalci Valleſiæ.

Matza, qua utuntur contra vim
tentiorum, peculiare quoddam V
ſianorum inſtitutum eſt, cujus ra
copioſe à nobis in deſcriptione Valle
expoſita eſt.

Imperium totius Valleſię, ut dixim
eſt penes Epiſcopum & ſeptem c
ventus ſuperioris Valleſiæ; inferior
gio his paret, & in ſex conventus
præfecturas diſtributa eſt. Contegi
quod vulgo Gundes vocant Sedu
proximum eſt, & primum locū obti
fuit hæc pręfectura aliquamdiu Bert
ſium, ſed eam Valleſiani bello Sabau

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

...an 1536. permutatione alterius rece-
...it, id quod in Valleſia noſtra adno-
...aus, ubi tamen perperam ſcribitur
...,quam Aquilejam quidam vocant,
...latam fuiſſe Bernenſibus, cum cer-
...it eam multis antea annis à Ber-
...bus fuiſſe poſſeſſam. Contegio pro-
...m eſt Ardonium, deinde Sallo-
... quarto loco Intramontii ſequun-
...uinto, Octodorum ſive Martinia-
...hodie: poſtremo, Agaunum, ſive
...uritii oppidum, quo loco cocun-
...pene montibus, vallis tota arce &
...ci porta ponti Rhodani impoſita
...itur. Mœnia & arces horum oppi-
...m excepto Agauno à Valleſiis di-
...unt anno 1475 Cæterum extra ip-
...Valleſiam tres præfecturas bello Sa-
...co cepere, primam Montei dictam,
...m Iujanum, tertiã vallem alpium
...is *Hochtal:* ſuperioribus tamen an-
...nam Emanueli Philiberto Sabaudiæ
...reſtituerunt, alias duas retinent.

Biennenſis Reſpublica.

...nna vel Bipennium oppidum Ber-
...nſibus, ut diximus, perpetuo fœde-
...njunctum eſt, quod anno M. CCC.
...nitum fuit. Poſtea cum Salodoriis
... M. CCC. LXXXII. ſimiliter fœ-

dus perpetuum fecit : & tertio cu[m]
Friburgenſibus, anno M CCCC VII; atqu[e]
ita cum tribus pagis Helvetiæ fœd[us]
habet. Epiſcopum Baſilienſem dom[i-]
num agnoſcit in rebus civilibus a[c]
temporalibus, nam quod ad eccleſiaſ[ti-]
cam juriſdictionem attinet in diœce[ſi]
Lauſanenſi jacet: ſed Papatus jugum
epiſcopique ſpirituale imperium dudu[m]
excuſſit, inſtituta eccleſiæ reformatio[ne]
juxta ſacrarum literarum doctrinar[um]
exemplo Bernatum & Tigurinorum.
poſtea etiam Lauſanenſi epiſcopatu
Bernenſibus occupato, immunitate
his donatum eſt.

Baſilienſi epiſcopo ſua jura integ[ra]
manent, is ſummum magiſtratum
oppido conſtituit quem Majorem *d*[e]
Meyer vocant, ſed hunc ex ſenatu op[pi-]
di deligit: atque hic ſenatui ſe jure[ju-]
rando obligat, & viciſſim ſenatus i[i]
jurat. Præeſt autem judiciis capitalib[us]
atque cum ſenatu criminales cauſas c[o-]
gnoſcit: mulctarum quæ ternas lib[ras]
exceſſerint, pars media epiſcopo ced[it]
præterea decumas quaſdam & alios [re-]
ditus epiſcopus habet, verum porto[ria]
vectigalia, & tributa civium ſunt n[on]
epiſcopi. neque enim licet epiſcopo t[ri-]
butum vel aliquod onus civibus imp[o-]
nere, aut urbem oppignerare: veru[m]

epiſc[opus]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

opo militare debent, non tamen
ius ab oppido quàm ut eadem die
um reverti poſſint, quod ſi ulterius
um opera uti voluerit, ſtipendio
o conducat.
ecitantur etiam quotannis in con-
u civium Privilegia urbi data ab Im-
o Ramſteinio Epiſcopo, anno MCCC
XIII in his omnia privilegia, quibus
us oppidum Baſileæ fruitur, Bien-
ibus conceduntur.

Societates & electio Senatus.

ſpublica autem Biennenſis ſic admi-
iſtratur: cives omnes in ſocietates
diſtributi ſunt, ſic tamen ut uni dua-
aut pluribus ſocietatibus liceat ſe
jungere, ac ſingulæ ſocietates duos
giſtros & famulum habent. Publi-
conſilium ex omni civium numero
a electione creatur, ac minus conſi-
XXIV hominibus plerunque con-
maius XXX. Electio ſenatus quotan-
fit ſub finem præcedentis anni, &
io novi anni in templo promulga-
: creantur autem Electores aliquot
troque conſilio, hi in præſentia ar-
grammatei veteres ſenatores confir-
nt, & ubi opus fuerit novos deli-
t.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Magiſtratus.

EVm qui publico conſilio præeſt
vium magiſtrum vocant, atque
ab utroque conſilio eligitur: hujus p
ma eſt auctoritas & poteſtas poſt Ma
rem, ac quoties in ſenatu de Republ
deliberatur, & res civiles tractantu
Major & cæteri qui aliquod officium
piſcopi adminiſtrant, ſenatu excedun
& conſul ibi præſidet. Poſt conſulē h
munera aliquam dignitatem haben
Tribuni ærarii, Signiferi, Ædiles, Iudic
conſiſtorii: habent itē præfectos eccleſ
xenodochii, noſodochii, publicę eleem
ſynæ, &c. Deliguntur autem ab utroq
conſilio idonei homines ad hæc num
ra obeunda, ſolus ſignifer ab univer
populo creatur, huic non tantum
gnū urbis commiſſum eſt, ſed una cu
Conſule pupillorum defenſor eſt, &
fidos tutores & curatores habeant, pr
ſpicit, atque ab his rationem exig
Senatus ter ſingulis ſeptimanis conv
catur, prima, quinta, & ſexta ferii
ſi quis alio tempore ſenatum hab
velit & cauſam coram ipſo agere
Majori florenum numerat, qui dein
indictum ſenatum habet. Iudicium p
culiarem conventum Bienna non hab

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

mnes controverſiæ civiles & cri-
des à ſenatu dijudicantur.

Subditi.

nnenſium imperio paret vallis S.
meri dicta, quæ etiam dominium
e nominatur, ac in plures coven-
ividitur, quorum ſinguli proprium
rem aut Ammanum habent, qui
lis annis Ma o menſe & Septembri
ntur & confirmantur. Verum præ-
s huic dominio à Biennenſibus
imponitur, ſed ſinguli conventus
ria judicia exercent; ac ubi ſenten-
diverſæ fuerint, cauſa ad ſenatum
di remittitur: ab eodem nonnun-
n aſſeſſores aliqui mittuntur: qui
ciis paganorum interſint: præter-
b eorum judiciis ad ſenatum pro-
ere licet. Incolæ vallis ſub ſignis
nenſium militant.

ublicæ populorum qui communi Hel-
vetiorum imperio reguntur:
ac primum de oppidis
ſtipendariis.

periori libro populos, qui commu-
i Helvetiorum imperio reguntur,
ribuimus in oppida ſtipendiaria.
c præfecturas 11. Oppida hæc ſuos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

magiſtratus propriumque ſenatum
bent: & ſicut in aliis urbibus Helve
ita in his quoque duplex eſt public
conſilium, minus, quod ferè XII. Se
toribus conſtat, & majus virorum.
adnumeratis prioribus. XII. Qui publ
conſilio præeſt *Schuldtheſz* nominat
hunc Badæ uterque ſenatus eligit. B
mogarti VIII pagi è duobus alter
conſtituunt, ſed tamen è numero
vium opidi: alterum cives ipſi. Fravv
feldi autem à tota plebe deligitur, id
occultis ſuffragiis *mitdrun*. *Tribu*
ærarij, *ædiles*, & alios magiſtratus ſe
tus creat: habent enim hæc oppida p
blica officia, habent etiam ſingula p
culiare ærarium, & ex his quædam ſa
locuples pro ipſarum amplitudine
conditione, nam portoria, vectigal
tributa ipſorum ſunt. Badæ tamen q
frequens eſt iter ex Germania in G
liam, portorium quidem oppidi eſt,
vectigal mercium quæ tranſportantu
ad Helvetios pertinet. Senatus min
non tantũ rès urbis procurat ſed etia
civibus jus dicit, neque enim aliud pec
liare iudicium habent: præter qua
Fravvenfeldæ. Ac ſingulæ urbes n
tantum iuriſdictionem rerum civiliu
ſed criminalium quoque & capitaliu
habent.

Br

Bremogartum.

mogartum imperat vicis aliquot
oximis urbi quos vocant Cellæ
ecturam *das Kellerampt*, ac perti-
ęc regio ad Liberæ provinciæ pręfe-
m quæ Tigurinorum eſt, ſed Bre-
artenſibus olim oppignerata fuit;
mundus autem imperator cum Ti-
nis poſſeſſionem Liberæ provinciæ
diſſet, ſimul quoque illis privile-
dedit ut hæc pignora redimere
ont, verum Bremogartenſes à Tigu-
s petierunt, ut pro mutua amicitia
hactenus inter ambas urbes fuerit,
pignus hoc relinquant, idque facile
ttravere. Itaque eo tempore Tigu-
rum beneficio, datis etiam ſuper hac
eris, in poſſeſſione huius regionis
ocati & confirmati ſunt anno cIↄ-
c XIX. Summum tamen imperium
nimadverſionem in capitalium cri-
um reos Tigurini ſibi ſervarunt.
ea anno 1528 controverſia inter Ti-
nos & Bremogartenſes orta eſt de
vocationibus ad quem pertineant,
m Pagi VII ita diremerunt: ſi qui
icio contendant in his Pagis ad Cel-
præfecturam ſpectantibus, eos pri-
Bremogartum provocare poſſe,
deinde

deinde Tigurum, ſi Bremogartenſiu
ſententia ipſis non probetur: in contr
verſiis autem quæ tantum Bremoga
diſceptatæ fuerint, provocationem
VIII. pagos fieri.

Fravvenfeldum.

FRavvenfeldum oppidum præter
natum peculiarem, habet conſeſſu
judicum, *das vvuchengricht*, hi cogn
ſcunt controverſias civium & eoru
qui extra urbem in pagis proximis
urbis jurisdictioné pertinent, crimina
tamen cauſas & hæreditatum ac ſimil
controverſias Senatus dijudicat. Iud
ces decreta ſua certa mulctæ impoſiti
ne, & auctione bonorum creditor
exequuntur. Licet autem ab hoc judic
ad VII. pagos Helvetiorum provocar
ſed à ſenatu nulla eſt provocatio. Pr
ſidet huic judicio noſtra ætate permiſ
ſenatus Ammanus regionis, olim ta
men ante annos circiter centum, urb
apparitor, & poſtea Advocatus imper
judicio præſedit. Porro ubi aliquis ca
pite damnandus fuerit, iidem judic
ſuo arbitratu adjungunt ſibi duodeci
alios, ex urbe aut agro ipſorum, atqu
hi XXIIII. de capite alicujus ſententiar
ferunt. Atque hoc privilegium civita
dedi

igiſmundus Imper. Itaque oppi-
oc carcerem, & jus ſumendi ca-
ſupplicii antiquitus etiam ſub
s principibus habuit, atque ho-
lvetii jura eorum conſervant &
r: &, quamvis ſumma juriſdi-
rum capitalium ad pagos x. per-
Fravvenfeldum tamen excipi-
od tantum VII. pagis ſubeſt ſalvis
vilegiis. Præterea quod ad teſta-
rum & hæreditatum jura ſpe-
unt quædam huic oppido pecu-
reliqua Turgea. Adhæc Fravven-
ves nomina & debita ſua exceptis
reditibus, tota Turgea ſecundum
rovincialis judicii exigunt, ac eos
judicio banniti fuerint, impune
io excipere poſſunt: ipſi vero ad
n exterum judicium ſive aulæ ſit,
tius provinciæ evocari poſſunt,
tor eorum judicio uti debet. Ha-
tiam cœnobium Augiæ divitis
am jura in hoc oppido, & cives ſe
mento obſtringunt, & quondam
xigua eorum pars ſervi eccleſiaſtici
cœnobii fuere, ſed poſtmodum ſe
nnibus ſervitutis oneribus rede-
nt, ac nunc priuſquam Augienſi
no ſacramentum dicant, literas
pſo accipiunt, quibus promittit
ra cœnobii ſui quæ Fravvenfeldi
habe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

habet nunquam oppigneraturum,
diturum,alienaturumve eſſe, ac præ
ea conſervaturum ipſis ſingula ipſo
privilegia, immunitates, jura, & b
conſuetudines. Poſtremo, belli tem
quondam ſenatus Fravvenfeldi du
& legatum ac ſigniferum & cætero
militaris præfectos delegit,quos uni
ſa Turgea ſecuta eſt , & illis ſacram
tum dixit: ſignum quoque urbis à P
tifice Romano ſicut omnium Helve
rum ſigna imaginibus quibuſdam o
tum eſt,nempe Chriſti crucifixi imag
& duabus clavibus decuſſatim poſit
ab adverſa crucis parte effigie, ut vo
faciei Chriſti linteo impreſſæ. Verum
perioribus annis Turgeæ provinciæ p
prii duces & peculiaria ſigna conc
ſunt: interim urbi & his, qui ad ejus
riſdictionem pertinent, ſui duces &
niferi veteraque ſigna manent.

Præfectura.

QVot ſint Helvetiorum præfe
& ad quos pagos pertineant, ac
ratione in eorum poteſtatem perve
rint, antea à nobis expoſitum eſt. C
terum præfecti à pagis ex ordine m
tuntur, & in pleriſque pagis hic mos
ut ſolũ minoris conſilii hominibus

ſen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

oribus hoc munus demandetur,
ntum biennium præſunt , poſtea
mi pagi præfectus ſuccedit.Ita vero
niſtrant præfecturas,ut ſecundum
& conſuetudines ſingulorum po-
rum jus dicant , verum tamen in
ecturis ciſalpinis præfectus in cri-
libus cauſis non ipſe ſolus jus di-
d delecti judices ex tota plerum-
rovincia, quorum conſeſſum vo-
is Provinciale judicium , *Ein*
ltgricht, cauſas graviores & præ-
n capitales cognoſcunt , & ſenten-
erunt : ſummum tamen imperium
s præfectum eſt qui judicio præſi-
& ſententiam mitigare poteſt. Sed
ræfecturis Italicis ſive transalpinis
præfecti ſententiam de capite ali-
s ferunt , poſſunt quidem viros
entes in conſilium adhibere , ve-
illi nullum jus habent ſententiæ
dæ. Poſtremo in Senatu Helve-
um quotannis circa ſolſtitium ra-
em ſuæ adminiſtrationis reddunt,
ini quidem Badæ : Italici Lugani
m legatis duodecim pagorum qui
m tempore illuc mittuntur : ac
appellationes ſubditorum dijudi-
ur à Senatu Helvetico. Si bellum
etiis ab aliquo extero hoſte in-
ur , omnes præfecturæ militem
dant

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

dant & ſub propriis ſignis Helvetios ſequuntur, ſingulæ tamen ſe illi pago conjungunt penes quem illo tempore imperium ejus præfecturæ exiſtit. Sic bello Burgundico Turgea præfectura Tigurinos ſecuta eſt. Quando vero bellum inteſtinum in Helvetia oritur, præfecturæ cum utrique parti jurejurando obſtrictæ ſint, non tenentur ut militem dent, niſi id major pars pagorum ipſis imperet.

BADA SIVE AQVENSIS præfectura.

PRæfectura comitatus Aquenſis cæteris ſplendidior eſt, propter Helvetiorum ſenatum qui plerunque Badæ habetur, nam præfectus Aquenſis ſemper intereſt ſenatui, & ſententias ex ordine rogat: ſi quid vero publico ſenatus nomine ſcribitur, ſigno præfecti plerunque obſignatur; præterea ſi in Senatu paria ſuffragia fuerint, ipſe arbiter alteram utram ſententiam probat & controverſiam dirimit. Habet autem præfectus nullum jus in oppidum Aquenſe, ſed in comitatum qui in plures pagos & minores juriſdictiones diviſus eſt; in his præfectus ſuos habet vicarios ſeu apparitores, qui una cum judicibus ejuſdem pagi juriſdictionem ipſius nomine ex-

nt, mulctas impoſitas exigunt, & æfectum referunt; nonnunquam ipſi præfecti hujuſmodi judiciis nunt. Sed cum judicia capitalium num habentur, judices XXIV. ex comitatu Aquenſi conveniunt: ntur hi à præfecto, ſed moris eſt ut delecti perpetuo hoc munere fun- r, niſi quid obſtet: ſed ſi quis mo- , aut à munere hoc remotus fue- æfectus alterum illi ſurrogat: Iudi- cundum leges de capite alicujus ntiam ferunt, attamen præfectus quem eſt ſumma poteſtas ſenten- eorum mitigare poteſt. Inter of- præfecti præcipuo loco eſt ſcriba provinciæ, quod munus cum di- tum etiam eo uberius eſt, quod opera Helvetii in ſuis conventi- tantur: proximus ab hoc eſt ſuppræfectum Badenſem vocant, mmus eſt apparitorum præfecti. ertinent etiam ad comitatum æfecturam Badenſem duo op- a Clingenovium, & alterum dictum *Keyſerſtuel*, ac ſi dicas aris ſedem aut tribunal: verum opus. Conſtantienſis præfectos nit, neque in illis præfectus A- ſis ullam edicendi, aut imperan- vel mulctas exigendi poteſtatem

 habet,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

habet, ſed tantum judicia capitaliu
criminum ad ipſum ſpectant, & civ
horum locorum cum comitatu Baden
Helvetiis militant. Preterea inter utrun
que oppidum jacet Zurzachum vicus i
gens ad Rhenum fluvium, oppidi
morem excultus, ſubjectus epiſcop
Conſtantienſi, & ad Clingenoviam pra
fecturam pertinens, de cujus polit
propter loci celebritatem quædam ad
dam. Etenim celeberrimæ nundin
bis quotannis in hoc loco habentur
ad quas mercatores non tantum ex He
vetia & Germania, ſed ex Gallia quoqu
& Italia confluunt, cum tamen nund
næ, quod mirum eſt, uno die peragar
tur. Plerique exiſtimant hoc eſſe forum
Tiberii, cujus Ptolemæus meminit, &
ideo nundinas has antiquiſſimas eſſe &
ab ipſo Tiberio inſtitutas: nomen Zur
zachi, quaſi Certiaci vici accepiſſe vide
tur à M. IVNIO CERTO milite Roma
no, quem illic conditum vetus inſcripti
teſtatur. Iuriſdictio huius pagi ad Clin
genovienſem præfectum pertinet;
quotannis menſe Ianuario apparito
rem deligit, deinde eos quos ſenatore
vocant, qui octo ſunt, ſed tamen qua
tuor anno uno munere ſuo funguntu
& jurati ſenatores nominantur, quibu
poſtea quatuor alii ſuccedunt; his ad
duntu

adhuc quatuor judices: hi XII.
o præſidente ipſis præfecto Clin-
cenſi controverſias dijudicant &
s ſeptimanis conveniunt: interea
petat judices extra ordinem con-
, ſolutis XIII. aſſibus Lucerna-
metæ id impetrat. Porro epiſcopi
tus non edicit aut mulctas impo-
jores x. libris : ſed ſi crimen vi-
gravius mulctandum, aut etiam
plectendum, tum pręfecti Aquen-
aritor judicium exequitur &
mulctat. Verum extra nundina-
empus capitalium criminum rei
m Clingenovii examinantur, &
mum confeſſi & convicti capita-
minis præfecto Badenſi tradun-
ndinarum autem tempore, hoc
endis Septembris, & prima feria
anæ, quæ feſtos dies Pentecoſtes
r, pridie nundinarum adveniente
o Badenſi juriſdictio omnis epiſ-
ſtat, & ſolus præfectus imperandi
endi jus habet, ad finem uſq; nun-
am. Nam quia magna hominum
do ad nundinas confluit, voluêre
s noſtri illas ex integro ſub tutela
uratione eorum eſſe quorũ ſum-
mperium & major eſſet poteſtas
cis; hi aliquando fuere Auſtri
es Domini Comitatus Aquen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ſis hodie ſunt VIII. pagi Helvetiæ. Qu
autem vici Zurzachenſis curam & a
miniſtrationem attinet, id procura
viri XVI. quatuor ſcilicet adhuc aliis a
ditis ad judicum numerum: poſtrem
ad totius plebis conventum referunt
quæ majoris momenti ſunt.

TVRGEA.

INter omnes præfecturas Helvetior
nulla eſt amplior & populoſior qu
Turgea, quippe quæ parochias ſupra
habet, huic præfectos dant pagi V
vetuſtiores, & ad hos dominium reg
nis & civilis juriſdictio pertinent, at
ſi bello petatur Helvetia ab externo
ſte cum his militant: ſuprema aut
juriſdictio cauſarum criminalium
capitalium X. pagorum eſt. Cæter
eccleſiaſtici ordinis multi, & quam p
rimi nobiles paſſim in vicis Turgeæ
feriorem juriſdictionem obtinent,
tamen ut ipſi nihilominus præfecto
tius regionis ſubjecti ſint: atque hi
cunt & mulctant libræ unius pœna,
ſunt, deinde edicere & mulctas in
nere ad decem uſque libras, ſed m
pars multarum cedit pręfecto, ſicut
omnia certo jure & ordine conſti
ſunt, ipſis noto. Omnes autem qui j

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

nem habent, nominantur *grichtſ-*
. Ex his eccleſiaſtici ordinis ſunt
Epiſcopus Conſtantienſis qui ſuos
ctos in Turgea habet; Arbore feli-
anneggi, Guttingæ, Gottliebæ; Ca-
um eccleſiæ Conſtantienſis, Alie-
, juriſdictionem obtinet: cœno-
Augiæ divitis, quod nunc epiſco-
i unitum, & ut dicitur, incorpora-
eſt, maximos reditus in Turgea &
mas juriſdictiones habet, Stekburg,
uangi, Manebachi, Ermatingæ, Tri-
ngæ, &c. Multi quoque nobiles hu-
cœnobii vaſalli ſunt: Eremitani cœ-
ii abbas Eſchentzi dominus eſt. S.
i cœnobium etiam quorundam vi-
um juriſdictionem habet, Cœnobia
quæ in ipſa Turgea jacent, Tobe-
oannitarum domus, Fiſchinga ab-
ia ordinis Benedictini, Ittinga Car-
ſianorum domus, Munſtarlinga ab-
ia virginum Benedictinæ familiæ, &
nnikona Ciſtertienſium familiæ ab-
ia, item Veldbachum, Calchera, S.
tharinæ vallis prope Dieſſenhovium,
præterea quædam Præpoſituræ juriſ-
tionem in unum aut alterũ pagum,
quandoque in plures obtinent. Nobi-
m autem familiarum arces quæ ad-
c incoluntur, & veterem juriſdi-
onem retinent, multæ ſunt, quarum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

eas quę nunc ſuccurrunt recenſebo,cu
familiis ad quas pertinent: VVellenb
gum & Grieſſenbergum, Vlmii ho
incolunt, Herdera & Burgela Lande
bergiorum arces; VVengia, Gielioru
Spiegelbergum, Muntpratiorum.VVi
felda Schellenbergii, & ni fallor Ge
mingiorum. Ad fines oppidum Comi
Eberſteini, Nuvvenburgum cum Ma
mera Tummiorum, Salenſteinum
Blideca Halvilii, Clingenbergum H
danheimeri, Ottlishuſa Schenckioru
Eppishuſa Hagenviliorum, Liebenfe
Lanziorum, Clinga vetus Brumſioru
Nufera Stockerorum, Sonnenberga H
tenſuniorum. Multæ etiam arces diru
ſunt, quarum juriſdictionem maxi
ex parte eccleſiaſticæ familiæ obtine
partim etiam nobiles aliarum arciu
incolæ, aut cives Turgeæ.

Porro non tantum civilium, ſed etia
criminalium & capitalium cauſaru
juriſdictionem habet Abbas Rinovi
nus in oppido Rinovio, quod ſanè pe
vetus oppidum eſſe videtur, quam
hodie ædificiis parum excultum, &
loci quondam caſtra habuiſſe Roma
adverſus Alemannos creduntur: illic
Rheni inſula cœnobium eſt Benedicti
ordinis, unum ex vetuſtiſſimis toti
Helvetiæ, Abbas merum imperium
oppi

bido habet, verumtamen in crimina-
us ſi quis damnatus fuerit capitalis
minis traditur Præfecto, ſive Amma-
provincię, ac bona damnati à ſeptem
gis Helvetiorum confiſcantur. Habent
noviani peculiare ſignum ſive vexil-
m ſub quo Helvetiis militant.

Præterea oppida quædam Turgeæ
lvetios quidem patronos agnoſcunt,
tamen ſuas immunitates & ampla
vilegia habent, ac propriam juriſdi-
onem.

Epiſcopi cella oppidum ad confluen-
Sitteræ & Turi, jacet quidem in Tur-
a, & ſub ſuis ſignis cum Helvetiis mili-
ſed præfectus nullum in illos impe-
m habet, neque quicquam illis impe-
e & edicere poteſt: paret autem par-
n Epiſcopo Conſtantienſi partim
τονομία fruitur. Epiſcopus præfectum
bet in arce oppidi, & omnium mul-
rum media pars illi cedit, ſed cives
pidi proprium ſenatum eligunt, &
ios qui huic præſint, quos veteres ſe-
tores vocant, hi Rempublicam cum
natu adminiſtrant, & alter horum ju-
ciis rerum capitalium præeſt, neque li-
t cuiquam à ſententia ſenatus provo-
re, neque etiam civem oppidi ad judi-
ndum citare. Vectigal vini & alii redi-
s Reipublicæ cedunt.

Quando Epiſcopus jusjurandum civibus exigit, prius jusjurandum dat ipſorum privilegia & immunitates nul ex parte imminuere velle.

Arbor felix vetus oppidum ad lacu Acromum cujus Antonius quoque It nerarii auctor meminit: epiſcopo qu dem Conſtantienſi paret qui præfectur ibi habet, ſed cives præterea Amma num & ſenatum deligunt, qui res civ les adminiſtrant, habent etiam Helvet aliquid juris & dominii in hoc oppid nam arx eorum uſibus ſervit belli tem pore, & cives iiſdem militant. Dieſſen hovium oppidum ad Rhenum inter Sc phuſium & Steinam ad Turgeam perti net ac præter VII pagos veteres, pene quos eſt Turgeæ dominium Berna & Scaphuſium juris & dominii aliqui Dieſſenhovii habent, ſed tamen Dieſſen hoviani tantum octo pagis juramento obſtringuntur. Oppidi hujus cives pri vilegiis non paucis fruuntur, & pecu liarem ſenatum habent & Scultetum ut vocant, quinetiam juriſdictio aliquo pagorum in vincula ad ipſos pertinet verum omnes in præfectura Turgea cenſentur, & una cum reliquis attamen ſub oppidi ſui ſigno Helvetiis militant.

Cæterum præter juriſdictiones eccle ſiaſticarum familiarum & nobilium

com

ures ſunt pagi quorum integra ju-
o ad Helvetios pertinet; nomi-
r autem juriſdictiones comitatus
æ, ac apparitores Præfecti per hos
judiciis præſident. Fuerunt au-
liquando diverſæ actionum & ju-
um formulæ, & variæ admodum
etudines, verum ſeptem pagi Hel-
rum conſentientibus, & in conſi-
adhibitis juriſdictionum dominis,
munem quandam juris formam
niverſam Turgeam conſtituerunt.
o ſi quis cum alicujus juriſdictionis
ino controverſiam habeat, eam ad
ectum provinciæ defert, & ab illo
etit.

uplex autem eſt ſuperioris juris for-
n Turgea, aut enim cauſæ aguntur
m provinciali judicio, aut co-
præfecto & ejus aſſeſſoribus; hoc
unt, *Tagſatzung*, alterum *das Landt-
ht*. Iudicium hoc provinciale non
um ad ſeptem pagos pertinet, qui
geæ præfectos imponunt, ſed præ-
cta Bernates, & Friburgii ac Salodorii
domini ſunt, cujus cauſam primo
o expoſuimus. Convenit id aliquãdo
duri, cũ Kyburgius comitatus cum
gea coniunctus eſſet: poſtea pro-
mœnia Conſtantiæ, poſtquam ci-
us eius urbis à Sigiſmundo impera-

 tore

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

tore oppigneratum fuit: alias etiam al-
bi habebatur: ſed nunc Fravvenfeld-
tantum habetur, & ab Helvetiis decret-
cautum eſt ne alio transferatur. Iudice-
ſunt XII. quos præfectus deligit, & qua-
tuor horum ex oppido Fravvenfeldo
reliquos ex agro Turgeo. Iudicio præſi-
det præfectus nomine X. pagorum, ve-
Ammanus regionis, quem iidem pag-
conſtituunt, vel etiam alius vicariu-
quem ſibi præfectus ſubſtituerit. Appel-
lationes ex tota Turgea in hoc provin-
ciali judicio deciduntur, deinde ibidem
judicantur pecuniarię controverſiæ qu-
ad hoc judicium deferuntur, & jure de-
ferri poſſunt: item convicia quibus alte-
rius fama & honos lęditur, cauſæ crimi-
nales & capitales. Porro de iiſdem rebus
omnibus Præfectus cum ſuis aſſeſſori-
bus, qui plerunque ſunt Ammanus pro-
vinciæ, & Scriba, atque Apparitorum
primus, judicat: atque in actoris arbi-
trio ſitum eſt, utro judicio uti malit.
Præfectus ſua edicta & ſententias, exe-
cutioni mandat mulcta pecuniaria de-
cem librarum impoſita ni intra dies de-
cem illis ſatisfaciat: provinciale judicium
non imponit mulctam pecuniariam ſuis
edictis: ſed bannum ſive proſcriptio-
nem; hoc tantum ſub mulcta edicit ne
quis in judicio ipſe cauſam agat, non ad-
hibito

actore aliquo è numero judicum :
ne quis intra ipſum conſeſſum ju-
n ingrediatur. Qui præfecti edicta
empſerit, accuſatus cuſtodiæ man-
r. Ab utroque judicio ad Helve-
rovocare licet, & prout cauſa fue-
pagis VII. vel X. cognoſcitur : ſi-
er mulctæ omnes partim cedunt
pagis, partim X. nempe bona
e damnatorum, aut quæ ob no-
capitalem confiſcantur, & mul-
criminum quæ cum capitali noxa
rent : ſunt autem hæc omnia cer-
re definita, & præfecto notum eſt,
quibus pagis cedat. Veluti ſunt
pli gratia, atroces injuriæ etiamſi
puniantur capite, item ſi quis pa-
ſibi indictam manu violarit : in-
pe quæ alicui in publica & regia via
runtur, ſive vulnerando aliquem,
ſpoliando, aut vim inferendo :
ſi quis ſibi uſurpet & vendicet pri-
m publicas vias : terminos aut bona
ciario jure data tranſmutet : fidem
licam violet : dominos ſuperiores,
fectum, aut judicium contumelia
ciat, &c.

orro quicunque ſuperiori judicio ca-
lis noxæ rei pronuntiati fuerint, ad
s deinde judices accuſantur qui ca-
s ſententiam ferunt. Numero hi
ſunt

ſunt XXIV. atque aliquando hic mo-
fuit, ut XII. iudicibus provincialis iud-
cii totidem alii à præfecto adiungeren-
tur, ex tota provincia ipſius arbitri de-
lecti: hodie vero plerunque iudices Fra-
vvenfeldenſis oppidi, de capite pronun-
tiant: idque fit vitandorum ſumptuum
gratia: qui longe maiores eſſent ſi
iudices ex tota provincia convocandi
eſſent. Ab hoc iudicio non licet provo-
care, attamen in arbitrio præfecti poſi-
tum eſt, ſententiam à iudicibus latam
mitigare, aut genus ſupplicii capitali
mutare, vel damnato vitam concedere:
aggravare autem iudicum ſententiam
non poteſt.

SARVNETES.

SArunetum, ſive Sanagenſium regio
quondam comites habuit huius no-
minis, à quibus Helvetii eam emere
fuerunt autem orti ex VVerdenbergen-
ſium comitum familia, quæ eadem fuit
cum Montfortia, nam hæc in plurimas
familias aliquando diviſa fuit. Dividitur
autem tota regio flumine non magno,
quod Saram vocant, in duas partes.
Superior habet vicos aliquot, quorum
præcipuus eſt Regatium, ubi iudicia
eius partis exercentur: item cœnobium

Faba-

anum,cuius abbas quãdam in his
iuriſdictioné habet. Videtur autem
pars olim ab altera ſeparata fuiſſe,
Sarunetum nomen ad illos perti-
qui infra Saram habitant, & à
me forte nomen habent;(alii enim
arunetes, quorum Plinius memi-
d ortum Oeni fluminis, hodie In-
i dicti) qui vero ſupra flumen ha-
t Reguſcis aut Rhucantiis attribu-
iſſe veriſimile eſt: hi, & proprio
io, & aliis menſuris atque ponde-
, quam inferiores utuntur. Sane-
num vero oppidum non magnum
arce, in qua præfectus habitat,
t eſt totius præfecturæ. Oppidum
m, ſicut & alterum, ejuſdem præfe-
æ ad lacum Rivanũ,quod *VVallhen-*
vulgo nuncupatur, in antiquis au-
diplomatibus Riva,proprium con-
m habet, & eius præſidem Sculte-
, quem tamen Helvetii, qui im-
um præfecturæ obtinent, conſti-
nt. Verum inferior tantum iuriſ-
io ad hos ſpectat, quo modo etiam
cipui vici ſua iudicia habent. Supre-
m iudicium rerum criminalium &
italium Sanegauni habetur; iudices
guntur ex oppido & tota præfectu-
præſidet autem iudicio plerunque
o præfecti is, quem Ammanum
regio-

regionis vocant, Præfectus ipſe cauſam adverſus reum agit: habet autem ex officiis ſcribam & apparitorem. Si capitalium criminum rei teneantur Rivæ, illic judicium habetur, & capitis ſupplicium de condemnatis ſumitur: ſed præfectus judicio præeſt, non Rivenſium Sculcetus.

RHEGVSCI.

PRæfectus vallis huius, quæ à Rheno nomen habet, & ſupra ingreſſum Rheni in lacum Acromum, ad ſiniſtram ejus ripam jacet, ſedem ſuam habet Rhynecci, oppidulo in inferiori parte vallis ſito. Dividitur autem tota præfectura in partes certas quas *hoff* Villas nominant, quarum hæc ſunt nomina, Alteſterum oppidum, Marpachium, Bernangum, Taal, ad hanc villa Rhinecum pertinet, Oberrieda. Singulæ villæ propriam juriſdictionem habent, & duos Ammanos, quorum unum Præfectus Helvetiorum, alterum Abbas S. Galli conſtituit. Multarum quæ in his imponuntur pars media Abbati cedit, altera Helvetiis. Alteſteti tamen mulctæ trifariam dividuntur, & tertia pars oppidanorum eſt. Mentio hic fit Luſtenovii, ajunt autem quidam inferiorem & ſupe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

rem juriſdictionem huius loci
ad Auſtrium principem. Iudi-
m capitalium Helvetiorum
præfectus eorum hæc exercet
illis in quibus crimen capitale
miſſum eſt, judices ſunt Ammani
n.
de huius vallis culturæ vinearum
o lino, quod S. Galli commodo
, potiſſimum ſtudent, & inde
rum comparant : cives quoque
multa prædia & vineta hic ha-
non paucos colonos, itaque una
olis novum vinum æſtimant, &
precium conſtituunt, non quod
r quis vinum vendere, ſed quod
colonis, & alii itidem his per-
, à quibus vinnm hac conditio-
runt, ut juxta publicam æſtima-
ne ſolvant. Inſtante enim vinde-
iati ſingularum villarum S. Gal-
nveniunt, his unus aut alter è
S.Galli adjungitur, & communi
de precio vini ſtatuunt : ſi ſen-
diſcrepent & paria fuerint ſuf-
is pagus cuius vices tum fuerint
eſt: ſinguli enim pagi certis vici-
ordine arbitrii jus habent. Pretio
inſtituto vindemia inchoatur, ne-
que antea licet uvas colligere.

Baro-

Barones ab Alto-ſaxo.

IN intermedio loco inter Reguſcoru præfecturarum & VVerdenbergiu comitatum iacet dominium Baronu ab Altoſaxo, etſi autem hi liberi ſur merum habentes imperium, tamen h loco prope Reguſcos ſitus ratione ip rum mentionem facere volui. Eſt ve Altoſaxorum familia vetuſtiſſima, ac qui deſcripſit ludos equeſtres, quos q dam Torneamenta, alii Troianos lud vocant, refert ab Henrico Aucupe F dericum Baronem Altoſaxum ex Su vica nobilitate delectum, qui aliis fo mam & rationem ludorum præſcrib ret. Maſcauci Rætorum populus qui F ſarci in trophæo Auguſti nominantu Plinio, paruere quondam Baronib Monſaxiis, poſtea Sigiſmundus Imp rator comitum dignitate ornavit, VVolffus Baro Monſaxius adverſus botritos militavit, anno 935. Dicunt autem hi ex Altoſaxorum familia oriu di & vocantur Domini *von Sax* *Monſax*. In Rætia multi nobiles vet ſtiſſimæ ſtirpis eſſe dicuntur, à prin Rætis qui Tuſci fuerunt, ut creditur, riundi: ipſi ſe à Romanis ortos glori tur: illic olim Altoſaxi habitarunt, na

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ope vallem Leguntiam quæ maxi-
ntiqua nobilitate gloriatur, vicus
en familiæ retinet, *Oberſax*, & arx
uit à Saxo vel,ut quidam malunt,à
o nomen habens. Mihi itaque veri-
e ſit, Altoſaxorum familiam Ræ-
n origine eſſe,ac à veteribus Tuſcis
omanis antiquiores fuere una cum
nultis nobilibus Rætorum familiis
nem ducere. Illa etiam regio cui
e imperant,olim in Rætia cenſeba-
quando etiam Strabo Rætiæ fines
e ad lacũ Acromum extendit.Duas
itiſſimas arces hæc regio aliquando
it, Saxiam quæ bello Abbatiſcella-
m combuſta eſt: & Forſteggam,
longe eſt recentior: dicitur enim
ltoſaxiis ædificata auctore abbate
alli Vlrico ab Altoſaxo, cum eo
ore bellum adverſusMontefortios
ites gererent. Subjecti ſunt arcibus
dem valle pagi plures Altoſaxorum
cinio obnoxii,ex his ſi bellũ ingruat
etiæ, robuſtum militem ſub ſuo
o illis auxilio educunt: ac Vlricus
r Vlrici Philippi qui nnnc in his lo-
imperat, bello adverſus Maximi-
am Imp. & fœdus Suevicum, ſtre-
Helvetiorum partes defendit, & ab
virtutis ergo aliquot maioribus
aentis donatus fuit. Sunt autem à

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

multis annis Barones Altoſaxi cives Ti-
gurinæ urbis, cæteroquin Helvetii nul-
lum in Altoſaxios imperium habent, ſe
illi ſuis hominibus libere, abſque ull
provocatione ad ſuperiorem aliquem
dominum, imperant.

Præfectura Italica.

INter Præfecturas quatuor Italica
principem locum tenet Luganenſis
cuius præfectus Capitaneus nominatur
& omnium præfecturarum imperium
habet, ſi bellum ſubito in his regionibu
oriatur. Proximum locum tenet Locar-
nenſis, priori amplitudine non multo
inferior: huius deſcriptionem exactam
quá meo rogatu confecit clariſſ. medic
Thaddæus Dunus Locarnenſis amicu
meus ſummus, hic adjiciam: etenim e
hac de aliis quoque prefecturis judiciun
fieri poterit, quamvis enim amplitudi-
ne differant, & non par ſit politiæ inte
ipſos incolas & forma & ratio, quod ta-
men ad Helvetiorum imperium, & præ-
fecti munus attinet, ubique fere eaden
eſt ratio.

Locarni deſcriptio.

OPpidum hoc Italice Locarno, Latin
Locarnum, Germanice vero *Lug*-

gar-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

appellatur. Sic autem appellatum
ue exiſtimant, quod ſit quaſi locus
m, quia ager bonis ſuavibuſque
bus abundet. In plano ſitum eſt,
radices montis altiſſimi & Verba-
as ripam. Habet ab Oriente lacus
m & caput (Leander Bononienſis
ram Verbani caput ad exitum Ti-
onit) à Meridie lacus ipſius quaſi
m gracile & ultra lacum excelſos
es. Ab occaſu diffunditur in pectus
, à tergo, quod Septemtrionem
t, montes ſunt magni. Orientem
ad fines agri Bellizonenſis, cam-
ſt ampliſſimus, fœni in primis fe-
er quem Ticinus amnis delabitur.
procul vero ab oppido inter jam
m campum & ipſum oppidum, &
montis radices & Verbani ripam,
a ſunt lætiſſima, frumenta vinum-
quemul ferentia. Ad Occaſum juxta
pum agri ſunt ſatis late patentes,
de fertiles. Hi olim latius pate-
bat ſed à vicino fluvio vaſtati ſunt, &
ti. Montes vero longo tractu por-
viribus optimis ordine pulcherri-
diſpoſitis conſiti ſunt. Porro op-
amplitudo è familiarum numero
ſci poteſt, numerantur enim fa-
plus minus quadringentæ. Oppi-
nullum eſt ad Verbanum ſitum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

quod Locarnum amplitudine vincat.
Nobiles quoque habet plures, quam
ullum aliud, ideoque primarium &
princeps oppidum eſt. Quanta autem
ſit loci huius amœnitas, ex jam poſit
deſcriptione ſatis liquet. Aëris vero tem
peries, clementia & ſalubritas tanta
quantam optare licet. Auſtri non ni
refracti & retuſi eo perveniunt, propte
obiectos illis montes. Boreas & ipſe ſæ
pe clementior eſt propter altitudinem
montium, oppidum hoc quaſi tegen
tium. Ab Oriente in Occidentem pe
flatus eſt liberrimus. Nullæ ibi ſtagnan
tes aquæ, nullæ paludes. In ſumma loc
ſatis amœnus eſt.

Arx Locarnenſis.

HAbuit ante annos non ita mult
ampliſſimam & munitiſſimam a
cem, turribus multis inſignem & clara
magna foſſà circundatam. Sedes quo
dam fuit Ruſcarum comitum pręcipu
Galli arcem annis aliquot tenuerunt,
anno Domini M CCCC X C IX uſque ad a
num M D XIII. Comitibus arce quid
privatis, ſed non pulſis. In ea palatiu
erectum eſt, quod etiamnum integru
& intactum viſitur: eſtque prætoriu
hoc eſt, domus præfecti, in quo tam
ha

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

at ipſe quoque interpres, & ſatel-
mbo Helvetii, de quibus infra ſer-
em habebimus. Portus intra arcis
s eſt egregius, in quo naves arma-
m ſervabantur. Anguli ejus qua-
(eſt enim quadrangulus) turribus
em muniti erant. In ambitu mu-
habebat bene firmum. Alluebatur
téporis Verbano, ideo naves è por-
lacum commode exponi poterant.
unc tanta illic congeſta à vicino
, Madia dicto, glareæ vis conſpi-
, ut intervallo ſatis magno à lacu
. Diruta poſtea fuit arx tota, præ-
alatium ab Helvetiis, anno ſalutis
XXXI. Fundamenta adhuc extant
ia, & parietes ædium multarum.
erat talis arx in regionibus illis.
bardæ maiores & minores inerant
æ, & armorum variorum magnus
ulus. De illa Franciſcus Guicciar-
dis lib. 5. Hiſtoriarum nonnulla ſcri-
quando, Helvetiorum millia quin-
m ad eam oppugnandam convene-
Eiuſdem etiam meminit lib. 11. &
d finem.

Præfecturæ amplitudo.

Lim temporibus Ducum Mediola-
nenſium comitatus unus erat, ager
tus, cui nunc Locarnenſis præfectus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

imperat (ſi tamen Briſagum oppidum excipias) una cum eo, cui Madianus præfectus præeſt. Comites vocabantur Ruſcæ, qui nobiles Comenſes erant magnæ authoritatis, ita ut urbe Como, vel Novocomo potiti ſint, quam tamen Duci Mediolanenſi reſtituerunt anno M CCCC XVI. Sed Comitatus iſte poſtea diviſus fuit, & vallis Madia à Locarnenſi ditione ſejuncta eſt. Quo tempore vallis quoque Verzaſcha, & Gambaronium, de quibus infra, Poteſtates quoſdam ſibi eligendi jus facultatemque obtinuerunt. Amplitudo eius, qui præfecto ſubiicitur agri, ex conventuum, ſive Parochiarum numero colligi poteſt: Parochias enim computant plures viginti.

Agri fertilitas.

MOntium Locarnenſium radices, & reliqui territorii bona pars, vini eiuſque generoſi & optimi feraciſſima eſt. In collibus & montibus vites palis alligantur, ſub quibus fœnum nihilominus provenit: in planitie arboribus, quos rumpos vocant, maritantur, è quibus palmites bini & bini prælongi mutuo implexi ad extremos oculos colligati, hinc & inde, ab una ad aliam arborem traducuntur: & ubi ar-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

longius à ſe invicem abſunt, aut
tes breviores, quam ut arborem
ngant (quod fere in vineæ latitu-
ccidit) tum palmitum extrema ex
s contra ſe poſitis arboribus
mittuntur (virga interdum media)
lte, ne frumentis, & frugibus aliis,
alic ſatæ ſuccreſcunt, impedimento
Palmites hi uberem & incredibi-
varum proventum exhibent. Uvæ
ales ſunt, & ut plurimum bene ma-
runt: unde fit ut preſſis, calcatiſque
gens muſti copia exprimatur. Agri
iverſum non adeo late patent ob
n, & montes proximos: ſunt ta-
fœcundiſſimi tum ſoli bonitate,
agricolarum induſtria, crebraque
ratione. Cum enim agri non mul-
t, oppidum vero ſatis populoſum,
ma cura, & quaſi otio excoluntur.
uplum non raro reddunt; bis in
m meſſis celebratur: menſe Iunio de-
nt triticum optimum, & quam
nt ſiliginem. Secunda meſſis eſt
bri, milium, panicum, & aliæ fru-
ſecunda aratione & ſatione colli-
ur. Montes & valles carnium opti-
am hœdorum in primis copiam
unt & ſuppeditant: dein perdices,
ianos, aviculas, lepores, capreas, bu-
m, & caſeum abunde ſuggerunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Caſtanearum quoque uberrimum proventum alendis ruſticis idoneum. Comedunt illas crudas, recentes, ſiccaſque, ſimiliter & coctas, modo elixatas, modo aſſatas. Ex iis farinam quoq; faciunt & panes pinſunt, farinamque ad alios uſus multos adhibent: imo caſtaneæ nobilium deliciæ ſunt. Quamobrem ſi caſtanearum proventus felix fuerit, fame & inedia vix laboratur, cum ſcilicet ſint illis,

——mitia poma
Caſtaneæ molles, & preſſi copia lactis

Adde, & vini. Proveniunt illic ficus optimæ, mala, ſive poma multorum generum valde mitia, ſic & perſica, pira cераſa, & multi alii fructus non ignobiles, ut pruna multiplicia, malogranata cydoniaque, olivæ &, arancia, & alii fructus non infeliciter illic veniunt. Lacus piſcoſiſſimus eſt, & multa gignit piſcium optimorum genera. Mediolanum ſæpenumero piſces, in primis truttæ venum mittuntur. In ſumma, rerum propemodum omnium ad victum humanum neceſſariarum abunde ſatis illic habetur. Solius frumenti caritate laborant non raro, agrorum, ſicut commemoratum eſt, paucitate. Sal aliunde importatur.

Mercatus.

ebratur Locarni altero quoque Io-
s die mercatus frequentiſſimus, &
errimus & naves ex omnibus Ver-
lacus oppidis illuc advolant, in
s hominum multitudo non vul-
Conferunt ſe eo emendi magis,
vendendi gratia. Confluunt mul-
ariis ducatus Mediolani oppidis, è
is præfecturis Luganenſi, & Belli-
nſi, item è Meſauciis, & Lepon-
ut nihil dicam de vallibus & pagis
ibus Locarnenſis & Madianæ præ-
ræ. Longe lateque ſi illinc profi-
ris, tam celebrem mercatum vix
rias. Platea ibi eſt ad lacum capaciſ-
, in qua mercatores tẽtoria multa &
rca figunt contra tempeſtatum in-
um.

Populi ordines.

iverſus popul⁹ in tres claſſes diſtri-
utus eſt, nimirum in nobiles, cives
quos, quos illi Burgenſes nuncupant,
os, qui aliunde illuc habitatum con-
erunt, quorum tamen plerique an-
centum & amplius ſedes ſuas eo in
co fixas habuerunt. Nobilium fa-
æ, hoc eſt, cognationes ſunt qua-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

tuor, Aureliana, Muralta, Magoriana, praeterea Dunorum familia cæteris an[illegible] quior. Suas ſedes & bona familia hęc h[illegible] bet tum Locarni, tũ maxime Sconę, qu[illegible] oppidum eſt Locarno vicinum, & am[illegible] plitudine illius æmulum, ſed non ita p[illegible] puloſum, in planitie, & ad lacum ſitu[illegible] Nobiles Duni ſummo in honore era[illegible] Ruſcis imperantibus, ab illis amabant[illegible] præ cæteris nobilibus, & ad honores [illegible] dignitates evehebantur: unde Ruſcaru[illegible] Comitum inſignia in fronte ædium n[illegible] bilium Dunorum Locarni viſuntur m[illegible] gnifice depicta. Plebis deinde nomi[illegible] cenſentur dominii totius habitator[illegible] alii omnes in pagis & vallibus. Et co[illegible] munio ſocietaſque omnium ſimul Co[illegible] MVNITAS appellatur.

Magiſtratus.

PRincipio, præfectus, qui Commiſſ[illegible] rius vocatur, à duodecim Helvetic[illegible] rum pagorum Rebuſpub. altero quoq[illegible] anno finito modo ex hoc, modo ex il[illegible] pago juxta pagorum leges & fœdera e[illegible] ctus, Locarnum mittitur.

Hic merum imperium habet, ſu[illegible] mamque poteſtatem animadvertendi [illegible] ſontes, quos ſolus morti (ſi criminis at[illegible] citas ita poſtularit) addicit, niſi de mo[illegible] aliquos ſibi aſciſcat viros judicio pr[illegible]

ſtant[illegible]

ſtates,& patriarum legum morumque
gitos. Ad jus autem dicendum non
mittitur, niſi prius ſolenni jurejuran-
populi leges,& inſtituta,quæ ſtatuta,
ſt, municipalia jura vocant, ſe ſerva-
rum promiſerit. Quod ubi præſtitit,
pulus, qui tunc præſens eſt, ſolenni
plicaque acclamatione illum pro le-
imo ſuo præfecto agnoſcit, & obe-
entiam, fidem, obſervantiamque in-
poſito juramento promittit. Cæte-
m quia præfectus Helvetica, populus
tem Italica lingua loquitur, præfecto
erpres Helvetius ab ipſis dominis ele-
s (à quibus etiam ſuum accipit ſti-
ndium,non à Locarnenſibus, ut præ-
tus) adjungitur. Per hunc interpre-
n præfectus ad populum & cauſidi-
, populus viciſſim & cauſidici ad
m referunt omnia, hacque ratio-
cauſas ille cognoſcit & judicat, nota-
omnia Latine excipientibus. Reipu-
cæ rebus, de quibus mox dicam,præ-
tus ſe non immiſcet, nam penes po-
lum plena poteſtas eſt magiſtratus
s, ſive officiales, creandi, & de rebus
nibus ad Rempublicam pertinenti-
s conſtituendi & ordinandi.
Eligitur præterea procurator fiſci,qui
minales cauſas urget, & pecuniam
o, quam Cameram vocant, adju-
dicatam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

dicatam ſervat. Creatur & hic à Dom nis, ſed civium Locarnenſium unus plurimum; Magiſtratum is gerit quam diu viſum fuerit Dominis.

Quarto, ab iiſdem Dominis præfe vectigalium conſtituuntur. Nam quo annis æſtate quando legati duodeci illuc veniunt, cum uno, aut pluribus vibus quibus ius exigendorum vect galium aſſignant, certa pecuniæ ſum ma paciſcuntur, quam præfecti e pſo anno Dominis perſolvunt. H magiſtratus quatuor. Domini ij creant.

Porro præfectus ſatellitem ſibi deli plerunque conterraneum ſuum, qui ipſius latere non diſcedit, ſed præſ ſemper adeſt ſecuri halabardica gladi que armatus. Primus apparitorum e & ſontibus capiendis, cuſtodiendiſq in vinculis præeſt. Quoties aute Domini illuc proficiſcuntur, hunc p oſtiario habent, numerantque ei ſtipe dium Domini ipſi, quemadmodum interpreti.

Ab eodem præfecto, ſeu Commiſſ rio, vicarius qui locum tenens dicitu eligitur, civis ſcilicet aliquis cauſis tr ctandis, iurique dicendo idoneus. is a ſente, aut laborãte, aut aliter præpedi præfecto, illius nomine & vice pro t

bun

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

li ſedens cauſas quaſlibet civiles
tumvis graves iudicat, ut qui ea-
qua præfectus authoritate & pote-
polleat iis in cauſis.

paritores præterea aliquot è po-
à Conſilio, de quo mox verba
, eliguntur, qui ad omnia impera-
to audientes ſint. Serviunt autem
ediunt cum præfecto, tum etiam
blicæ, ſive communitati. Atque hi
Dominorum & præfecti magiſtra-
i ſive officiales.

opulus & plebs quæ nunc reliqua eſt
nitatus illius ex veteri more quo-
is Calen. Ianuarii viros XXI. deligit,
Conſiliarios vocant, quia reipub. à
ſiliis ſunt. Horum XII. ex præcipuo
ido, Locarno ſcilicet, aſſumuntur:
è proximo alio oppido Scona, vel ut
placet Aſcona: reliqui ſex è pagis &
& vallibus, hoc eſt, è plebe reliqua.
um qui Locarni eliguntur ſex ſunt
obilitate, quatuor ex antiquorum
ium cœtu, & duo ex reſiduo popu-
nonnunquam vero tres, è nobilibus
em tantum quinque. E tribus porro
è populo Sconenſi fiunt, unus de
bilibus Dunis, duo alii de populo u-
erſo eliguntur. Quum autem ex
e ſex alios Conſiliarios creari dixe-
, per plebem Dominii loca ea omnia
intel-

intelligo,quæ Poteſtates , ſive præfect
alios non habent,pręter ſummum illu
præfectum Commiſſarium. Quod id
admonendum hic eſt, propter oppidu
Briſagum, vallem Verzaſcham,& Ga
baronium , quæ poteſtates ſuos , id e
ſubpræfectos quoſdam , & priva
etiam jura obtinent , ut paulo p
monſtrabitur , & Conſiliarios n
creant .

Conſiliariorum autem munus & o
ficium eſt videre, curareque diligent
ne quid detrimenti Reſpublica capi
Præterea ſumptus publicos,& ſtipend
omnia decernere,quæque ad totius R
publ. incolumitatem facere videntu
diſponere & ordinare.

Conſiliariis Procuratores adjungu
tur ſeptem, qui , quæ à conſilio, ſi
Conſiliariis decreta ſunt, ſedulo dilige
terque curant : dantque operam,ut qu
que ſuum faciant officium , nihil neg
gant , omnia exequantur. Sunt etia
Ædilium loco, quoniam ædificia pub
ca procurant . Hi non carent fid
ſcriba, quem Cancellarium appellant ,
quo omnia Conſilii acta in tabulas re
runtur.

Porro autem,quia COMMVNITAS nu
lam publicam pecuniam reponit , Qu
ſtor ærarius quotannis novus creatu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Conſiliariis decretã pecuniæ ſum-
colligit & exigit à Conſulibus, ſive
entibus. Quilibet enim conventus,
parochia, ſuum habet Conſulem,
nti autem Conſules videntur, quod
ne publicis ſuorum pagorum rebus
lant, ſintque patres pagorum qui-
qui veluti minores queſtores ſunt.
ingulis patribusfamilias, vel à fa-
exigunt debitam pecuniam, quam
t Conſiliarii præſcripſerint, & im-
rint illis dinumerandam & ſolven-
quam quidem Quæſtori numerãt.
s autem exigendi eſt, pro cuiuſlibet
æ & parochiæ ratione cenſus bo-
m, ſive juxta æſtimationem bono-
& taxationum numerum. Scit
quælibet non modo parochia, ve-
iam familia, quantumvis mini-
id quantumve debeat pro qua-
xatione.

na vero taxatio illis eſt librarum
m Imperalium ſumma, aureorum
cet Rhenenſium viginti ſeptem,
unius parte minus. Conſules itaq;
liis, quæſtor à Conſulibus exigit:
oſtea ſuum in primis Dominis
itiis annuum cenſum perſolvit:
præfecto, & medicis, & ludima-
& apparitoribus, & quibuſcun-
liis publico ſtipendio conductis
ſua

ſua ſtipendia exponit. Adhæc ſumptu
alios publicos omnes facit:& in ſumm
quicquid reip. nomine dandum eſt, da
Elapſo ſuo anno, adminiſtrationis ra
tionem coram Conſilio, aut procurato
ribus reddit: ſubductaque ratione ac
cepti & expenſi, ſi plus expendit qua
acceperit, ſucceſſor reddit: ſin contr
quod ſupereſt, ſucceſſori dinumera
tur.

Præter iam dictos magiſtratus ho
quoque creant, nimirum duos annon
præfectos (ut alios quoſdam minor
officiales prætercam) & totidem q
viis purgandis, reparandis, ſternendis
præſunt. Creantur hi omnes à Cōſili

Quoniam autem regio propter vic
nos montes, & valles, ſylvis cæduis r
ferta eſt, in quibus proceræ, ſpecioſæqu
& pretioſæ arbores, larix in primis (qu
etiam Agaricum gignit ſelectiſſimun
& abies, ad ædificia cumprimis expet
tæ creſcunt, ex quibus Locarnenſes m
gnum lucrum faciunt: rei lignariæ me
catores Iudicem, ſive præfectum el
gunt, à quo lites & controverſiæ de
lignaria ortæ iudicantur. Excelſæ eni
arbores cæſæ primum in partes aliquo
quas borras vocant, ſecantur, ut com
modius per anguſtias vallium perq
flexuoſos & ſaxoſos torrentes in Verb
nu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

deduci queant, ubi poſtea in rates
…itæ per totum Verbani tractum,
…e per Ticinum fluvium (qui ut in-
…n Verbanum, ita ex eodem effluit)
…olanum & Papiam magna copia
…cuntur: nec tantum trunci illi ar-
…m, ſed etiam tigna, ſive trabes la-
…, longæ & pulchræ. Aſſeres quoque
…ſdem arboribus abſque numero.
…rum item variorum copia pro
…iis ſic & carbonum. Papia rur-
…er Padum, in quem Ticinus ſeſe
…rat, Cremonam, Placentiam
…eſcendunt. Imo ſi velint, Ferra-
…& Mantuam, & Venetias uſque,
…Adriaticum mare. Arborum
…juſtam ſuam quandam tum lon-
…nem, tum craſſitiem habent, mer-
…um quoque ſigno notantur, ſimi-
…tigna Vallis Verzaſcha, & Vallis
…, aliæque proximæ incredibilem
…rum dant, ubi torrentes impenſe
…tur.

Briſagum, &c.

Ad Locarnenſem præfecturam per-
…et etiam oppidum Briſagum, ad
Ver…i lacus ripam Septentrionalem
…bus totius Helvetici Dominii:
…r millibus paſſuum à Canobio

 diſtans.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

diſtans. Item vallis Verzaſcha ad Orien
tem à flumine Verzaſcha per ipſam del
cendente nomen habens. Similiter &
Gambaronium ad Verbani littus Me
ridionale. Habent vero loca hæ
ſuos ſubpræfectos, quos Poteſtates no
minant, ad quos civiles duntaxat cau
ſas referunt: nam criminales non ni
ſub communi præfecto Locarnenſi tr
ctant. Imo in cauſis illis civilibus a
Commiſſarium provocare licet.

Porro quum ſubpræfectos illos ſi
ipſis præficiant quos volunt è ſuis, va
lis Verzaſcha & Gamboranii habitat
res, Briſagi tamen populus id jur
non habet, ſed præfectum de Aur
liana nobili familia, quæ Locarni eſt, a
tero quoque anno ſibi eligit quem vu
Horum locorum incolæ pecuniæ nih
contribuunt, ſuam tamen portione
cenſus Dominorum, & ſtipen
Commiſſario debiti conferunt. Su
quoque publicos ſumptus ipſi ſuis
pagis faciunt.

Exules Locarnenſes.

EX oppido Locarno ſuperius deſc
pto, oriundi ſunt Locarnenſes ex
les, qui Tiguri, aliiſque in locis ha
tant. Quum enim cives ejus loci
qu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ot, qui hodie vivunt adhuc omnes,
te annos triginta purioris religionis
dio flagrarent, decretaque Pontifi-
ſuſpecta haberent omnia , primum
nquiſitis hinc inde libris Evangeli-
m doctrinam hauſerunt, ipſi poſtea
ncives ſuos permultos eandem do-
erunt. Et duodecim annorum ſpa-
ſub anno ſcilicet 1542. uſque ad an-
m 1554. factum eſt, ut gnaviter illis
n in rem incumbentibus magnus ci-
m Locarnenſium numerus contra
nem perſecutionis vim rejectis Ro-
ni Pontificis decretis, unius Evan-
ii decreta amplecteretur. Quod
um & Dominorum pars maxima,
loci illius cives permulti ferendum
n eſſe ducerent, ſequenti anno 1550.
ltos in exilium miſerunt , familias
nimum triginta: eos videlicet om-
, qui à nova religione, ſicut illi vo-
nt, ad veterem redire recuſabant.
erunt autem eo in cœtu viri nobi-
& ignobiles docti & indocti, divi-
, & pauperes, adulti, pueri, & in-
ates : mariti abſque ſuis uxoribus,
ores abſque ſuis maritis : patres ſine
eris ſuis, liberi ſine parentibus. Hi
nigne admodum à Tigurinis hoſpi-
ſuſcepti, beneficiiſque multis affecti
runt, & afficiuntur, ita ut etiam in

civium numerum nonnulli relati ſint:
aliqui quoque publico ſtipendio ornati.
Acceperunt etiam initio à Bernenſibus
collectam non vulgarem, item à Baſi-
lienſibus, & Sabaudiæ urbibus aliquot,
quibus pauperes ipſorum annis jam
multis fruiti ſunt.

FINIS.

V. DA-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

V.

DANIELIS HEREMITÆ
BELGAE

DE

HELVETIORVM,
Rhætorum, Sedunenſium ſitu, Re-
publica, moribus Epiſtola

Ad

FERD. GONZAGAM
Mantuæ Ducis Fil.

PRomiſſi tibi dudum muneris, licet exilis, immenſam gratiam, tandem inire, Veſtra, Excellentiſſime Princeps, induxit Majeſtas ſimul & Humanitas; Humanitas ſupra omnem dignitatem: Majeſtas nullam infra humanitatem: Illa qua jubere poteras, petere voluiſti; hac qua petebas, ſecurius impetraſti. Ac ſicut diverſiſſimis virtutibus familiaritate & animi magnitudine, & ameris ſimul & ſuſpiceris; ſic in hac ſtudiorum parte, idem iiſdem & invitas ad gratiam & deterres: cum nihil excelſo & ſublimi judicio tuo offerri debeat, niſi ſublime idem & excelſum. Venio tamen etiam ſupplex ad amœniorem ingenii aram; non thure aut incenſis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ſed lacte ac libo litaturus, certa ac non dubia ſpe, gratius cum tenui facultate obedientem, quam cum onere munerum ambitioſum oſtendere. De Helvetiorum Rætorumque moribus ſcribere promiſi; Congruens ſimplicitati noſtræ materia, ſed tuæ impar majeſtati: cui ne demtum quicquam tenui oblatione videatur; intercedat tenuitati noſtræ veſtra humanitas, ſuppletura laboris defectum: cui addere velle laudem ut præſumtionis nimiæ; ita accipere ab ea lumen decuſque, modeſtæ ambitionis erit.

Situs Helvetiæ.

ERgo [1] Helvetia omnis [2] Rætiaq; Germaniæ pars, ab ortu Norico & Tirolenſi Comitatu; à Septentrione Suevia ab occidente Allobrogum Ducatu terminatur; à meridie Italiam oſtentat vaſtis undique altiſſimiſque cluſa montibus eadem & obſeſſa; clementius inſurgentibus montium jugis qua Vindelicis, Rauraciſque; ad miraculum editis qua Noricis Inſubribusque obtenditur lis & ipſi inter ſe, & undique ab aliis ſeparantur; præſcribente ſuis cuique finibus terminos ipſa natura & eaſdem muniente.

Alpe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Alpes.

Hic fama celebratiſſimæ illæ[3] Alpes, quam olim Herculis & Hannibalis ...ctu notæ: Paninæ ſummæ, Cottiæ apud Salaſſios Viberosque: Adulæ ...eqne Miſaucos penes & Lepontios: ...gadinorum ora Iuliæ. Vatarus & ...tius montes apud Venones; Rætico ...cantiis, & notatus magni Cæſaris ...tis Iura mons Lemanno imminens ... Adduntur & Abnobæ montes in ...gorum finibus, falſo Danubii ori... clari. Horridi ſylvis, omnes vagi ...dine & informes terris plerique ...ſperiores cœlo, triſtiores cultu aſpe... ...ue qua Italiam monſtrant, Rætis, ...ſiiſque habitati. Vaſtum in vorti...cis ubique ſilentium, ingens ſolitudo; ...epidinibus veſtiti ſylvis. Amnibus ...m torrentibuſque perfunduntur. ...s habitat pæne perpetuum, niveſ... ...tiam æſtivæ; ſed clementiores tunc ...lamno, hybernis menſibus durius ...icæ: oneroſa quippe nix ventorum ...mperie declivi montium acta in ...vallium incredibili cum immanita... ...æceps it, villas vicosque ſubvertit; ...b in hunc hoſtem remedio, muris ...molibuſque parietem munire; nul...quippe hoſtem gravius metuunt, ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

integros ſæpe menſes obſidentem; dum
frigoris niviumque injuriam intra do-
morum clauſtra hypocauſtis ſuperant,
quoad æſtatis & ſolis ſubſidio leventur.
Parva videantur hæc conſiderantibus
eam eſſe locis quibuſdam ſeveritatem ri-
goremque Naturæ inter contiguitates
præſertim montium, ut ad defectum
terræ mortuorum corpora [4] glacie con-
dantur; ingenti ſtoliditatis humanæ
argumento, quaſi non alibi felicis terræ
abunde ſit ut eam nobis & viventibu
negemus & demortuis; non deſerit no
natura, ſed illam nos. Habet tame
etiam infelix hæc habitatio avaritiæ hu
manæ fomenta: in cacuminibus & con
vallibus ſummorum montium arment
alunt; lactis caſeique perquam optim
ex eo numerus ſimul & pretium: at mi
ſerum mehercle genus hominum, &
nihilo ſuis armentis felicius quibuſcum
ad cuſtodiam excubant, ſecreti a con
ſuetudine, a commercio, nulla niſi pecu
dum ſocietate, iiſdem illis magis quam
ſibi ſimiles, quippe quibus & ſermon
nonnunquam longa intermiſſione obl
vio eveniat. Lenitur hæc aſperitas le
quoque ope opibuſque naturæ: Ven
quippe metalli, plumbi, ferri, æris, a
genti oſtendit potius Natura quam de
dit. Criſtalli ingens copia, effoſſi terr
pa

[..]im in ſummis montibus, partim [..]ruptis in montibus collecti: duum [..]enerum, clarum unum & pelluci[..]m, pretii majoris; ſubfuſcum alterum [..]ivens colore ſubluteo; magnitudo [..]at, ſicut omnium è terra naſcen[..]n: ad quinquaginta pondo integrum [..]on vitiatum ipſe repperi. Apud Se[..]os carbo vituminoſus metalli inſtar [..]ditur; is in calcaria fornace compo[..], ſtrue lignorum adhibita in calcem [..]vertitur, novo & eleganti modo. [..]undat & Larice ex qua Agaricum [..]r purgantia celebre; & reſina qua [..]ebinthinæ loco ipſa gens utitur. In [..]ta auſteritate locorum rerumque [..]uria vivit tamen illa gens; ſparſis [..]im domibus, & quibuſdam locis [..]o iniquis, ut viſu, nedum habitatu [..]dum ſit; retruſiſſima inibi ædificia [..]sque etiam ſacræ montium crepi[..]dibus præcipitiiſque adhærent, in hoc [..]ente religione, tanquam major ibi [..] ſit reverentia, ubi major ſolitudo; [..]ultus potior, ubi major labos; Sic [..]lariæ illa, ſic Bremiſa, ſic apud S.Ber[..]di Divæ Virgini ſacra ſic infinita ſur[..]erunt; in tantum aucta ſuperſtitio[..]ut Idolo quod ibi antiquitus præter[..]tium cultui habebatur, ſacellum cir[..]nſtruxerint; nugante vulgo & cre-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

dente dejectos hic à D. Bernardo Dæ-
mones ibidem includi. Sed in his Al-
pium tractibus maxime mirum, variar
ſub eodem cœlo tempeſtates, eodemqu
die iter facientes in hyemem, in ver, i
meſſem incidere; ſummis in montibu
nives & gelu; in depreſſioribus eorum
partibus paſcua perpulchre viridanti
conſpicari eſt, ad radices colligi fe
num, ſimulque imis in vallibus fru
menta ſecari vidimus ipſi & mirati ſu
mus.

Aqua.

CAuſſatur frequens nix aquas copio
ſiores: Coactæ & quaſi inhibit
montium obſtaculis nubes, nivem po
nunt quæ ſubinde diverſos per meatu
decidua de montibus aut impetu act
aut mollius collecta in torrentes abi
& hi conjuncti in fluvios quibus de
ciente alveo ac ſtagnantibus lacus exc
tantur multi magnique. Videas paſſi
aquarum collectos gurgites magno cu
pondere de montium cacuminibus f
ctis ſpatiis decidere, excitato per imp
tum caſumque violentum pulvere f
mo ſimili: ſed illæ mira gentis ſoler
uſui paſſim urbium domuumque acc
modatæ & ornamento: diductis ſu
inde per urbes aquis & in canales co

ct

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

aquarum ſimul inopiæ conſulunt
munditiei oppidorum : decurſu quip-
earum ſordes & illuvies cæni effe-
tur. Corrigitur aliquando natura
bi deficiat. Eadem arte & ſterilitati
lentur agrorum, deflexis, paſſim
minum ac torrentium curſibus aut
rectis ; prætereuntemque & otio-
ſa alias aquam ſuis egeſtas humana
ſus accommodavit. Vidimus apud
ontios non procul à Rheni capite
rari rem exempli, audaciæ majoris
um an impenſæ, traductum ex vici-
n monte flumen in proximum qui
ero ſatis amænus aquarum indige-
t, ingenti & gigantea prorſus mole ;
poſitis tibicinibus & canteriis cana-
& aquæ ductus lignei ſuſpendeban-
,cæſis ante nudarum rupium lateri-
: Non agnoſcit ingratitudo hu-
na naturæ bona, niſi labore eman-
.

Nec is tamen ſine uſu aut uſura la-
: ad labentis aquæ impetus molas
mentarias adhibent, alibi pro ſua
ſque neceſſitate ſubducit partem
am ad ſuos uſus referat. Sic & ad
nandam monetam, alibi ad tornan-
s lebetes ahenos accommodatam vi-
nus, miranda felicitate inventionis.

Fon-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Fontes.

AUgent aquarum copiam fontes per univerſum hunc tractum frequentiores, diligentia majori & operoſitate, quam arte aut ornamentis, ad noſtratium uſum diductæ, inter quos uſu ſalubri nonnulli, & calidæ aquæ morbis medentes, etiam experimentis claræ.

Thermæ.

NOtæ præter cæteras Aquæ Helveticæ, in modum municipii auctæ: quæ apud Seduſios, nomine tantum & fama valent: utiliores Ræticæ in Engadinorum tractu, guſtu vini, ut alio potu peregrini non utantur. Sed omnium magis mirandæ Fabariæ à vicino Benedictinorum Cœnobio nomen ſortitæ, in Racantiorum ambitu, intra montium fauces portentoſo aſpectu, aditu difficiles, infernali trucique ſitu, ac velut horrendo in Barathro ſtrepitu præterlabentis per vicina ſaxa cauteſque fluvii, & continuo ruentis aquæ impluvio pulſantur. Nec deterret ea loci facies ab ingreſſu, cum frequentes eo morbidi conveniant. Mirum vero periculum homines ſanitatis facere, ut ſanitatem acquirant: quis namque inter fœto-

rem,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ti, fumos, contagia ſperet mor-
pellere, cum ex ipſis fiant ? fin-
tamen exempla miſeri & credunt:
ſque audiunt ſemper alios; ſe vi-
unquam. Non tanta terræ aquiſ-
cietas nobiſcum eſt, ut eas cuivis
o medicinam facere poſſe pnte-

Flumina.

unt tandem conjunctæ hæ aquæ
fluvios : ex quo præcipuis Euro-
minibus hinc origo. hinc fama
tiſſimi Rhenus & Iſter, hinc Rho-
hinc Ænus junctis pene initiis
iſſimas per oras in maria evo-
ar.

Rhenus.

R hi [5] duplex ac dubia origo, in
biguo reliquit, Anteriorne an
poſt or (nam ita diſtinguuntur) ve-
lius caput. Ille apud Antuates
as pone alpes, hic penes Miſau-
ipit, ego veram originem neutri
verim cum infinitis pene initiis
Rho omnibus nomine inſignitis
ue naſcatur ; quibus in unum
n coactis, & apud Iliantum ſu-
riam unum in alveum confluen-
tibus.

tibus continuo & minime interrupt
curſu it, donec aliorum quoque inter
ventu fluminum augeatur: Lacum de
inde Podamicum ingreſſus, & ſub Scap
huſia cataracte præcipiti interruptus
Germaniam in Occidentem verſus a
quus præterlabitur, donec apud princ
pium agri Batavi nomen ſimul perd
& curſum; obturato olim per caſu
vero & antiquo ejus ore, reliquo Mo
aliiſque fluminibus hauſto.

Rhodanus.

VIcinis Rheno Rhodanus [6] adver
ſummarum alpium parte è mon
glaciali ac nivoſo natus ſoluta ſole gl
ciei niviſque vi & adjuta fontis copi
ſcaturigine, citato ſtatim curſu inge
à primordio rapiduſque per Seduſi
ruit. Dein per Allobroges inter rup
& ſaxa coactior latiore mox ac liberi
alveo Galliam præterlapſus ſupra A
latenſes in Oceanum effunditur.

Danubius.

IN conterminis Helvetiorum finib
ſupra Tulingos Danubius [7] ſurg
longe ab Alnobæ montis jugis hac
nus credita origine, pellucido è fon
ab ejus ditionis dominis ſuperbo æ

fi

o circumjecto, ebulliens; auctus
tim ditatuſque vicino flumine &
is mox ac infinitis ſeſe inſinuantibus
Germanias, Pannonias, Vaciaſque
verſis anfractibus meat, donec in ma-
Ponticum ſex meatibus irrumpat.
nus apud Venones tribus lacubus in
iis Alpibus ortus Noricos præterfluit
nec & idem Danubio miſceatur.
urus, Arula, Limagus, Vrſa, iiſdem
pibus orti Veterum Helvetiorum
pagos diſtinguentes & hæc Luceri-
m per lacum, ille per Tigurinum
ductus Rhenum adjuvant, in quem
Langalus ex Prætigoia deſcendit: &
Rucantiorum finibus juxta Scalam
ontem lapſus Sara, & alibi Ticinus,
ique innumeri.

Lacus.

Nihilo inferiores fluminibus Lacus,
quos pene ſingula, quædam & du-
ces faciunt: Rhenus Venetum &
damicum; Lemmannum Rhoda-
s, Rivarium & Tigurinum nobiles
magus ignobile flumen: Luceri-
m Vrſa facit: Cæteros Verbanum
unum, Larium, Semnium, Benacum
meridie omnes ſui quemque fluvii
nunt.

Ampliſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Ampliſſimus Lemannus adjectus cl
rarum antiquarumque urbium nob
lis; ſed cui non cedat Podamicus, nu
Brigantinus, nunc Acronius, nunc V
netus, cognominatus. Certo & olim
creditum Rhenum præterlabentem no
miſcere undas, quod & de Benaco m
moriæ traditur: cinctus undique am
niſſimis locis & caſtellis in delicias e
ſtructis, ſpeciem præbet mirabilem: ad
dit decorem ſub ipſa fauce etiam pon
cluſum oppidum Conſtantia, claras m
inter urbes memoranda. Notati & f
ma celebratis urbibus Tigurinus & L
cerinus: ſed ille etiam ponte memorab
lis ad duo millia aut eo amplius paſſuu
excedente, Rapperſvvilam prope qua
Eremitas Divæ Virgini ſacram æde
iter eſt. Rivarius editiſſimis & viſu ho
rendis undiq; montibus clauſus metu
facit inſpectanti, tanquam nuſquam e
tus ſit. eſt & Pilati 9 Lacus miraculo
vanitate notatus; injectu quippe ſo
dium irritatum ciere tempeſtates ajun
quod tamen ego in medio reliquerim,
ſicut probare argumentis longum: i
refutare ſupervacuum ſit.

Fer

Piſces.

RACES hi omnes piſcium, inter quos rariores quidam & proprii ſuis ue lacubus. Truttarum nuſquam or copia: adverſo fere flumine eunt, ris captandi cauſa: hinc eſt, quod mas & ad triginta pondo ſub pri-dio Rhenus Rhodanuſque alant. anta tamen aquarum copia, raræ s, cymbis in Liburnicarum mo-utuntur: nec ſemper vento ut no-s non niſi ſecundo navigant, obli-ſinus neſciunt: remis fere adſi-ita obtinuit, ut ubi incedi terra t, aqua non volentes utantur; id ex rum copia fit, ſecurius celeriuſque um: nam ex vento pendere, aut re undas lento itinere, ubi per ne-urgeare permoleſtum eſt. etiam montoſa ventos arcet, unicum gationis præſidium.

Valles.

is vera & genuina Helvetiæ fa-s ſituſque: nam & clementius alubreque: & fertile ſolum, ſed qua alliæ, aut qua Germaniæ ad-Plurima apud Bernates &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Tigurinos vineta, & alibi & paſcua & viridaria omni fructiferorum arborum genere conſita : Cætero ſterilior niſi quod valles quædam amænæ juxta ac feraces frugum. Qua Rhodanus fluviorum Galliæ fertiliſſimus apud Lepontios Viberoſque oritur, vallis eſt modice lata undique præruptis altiſſimiſque montibus cincta ſinuante ſe fluminis curſu porrigitur ; & inferente ſe mox anguſtis in Lacum faucibus fluvio, coeuntibus pene in unum montibus clauditur: eam vallem hodie [10] Valeſii habitant præcipuam fertilitate & ferendo vino fructibuſque nulli parem; niſi quis primas [11] Volturenæ detulerit Italico cœlo ſoloque nihil ex vicinorum Rhætorum auſteritate retinentem; atque hoc ipſo campis ac planicie feliciorem quod oppoſitorum montium reflexione calor augeatur : bis quippe annuatim reponit commiſſas fruges : Vina ejus & olim celebria & Mantuani vatis carminibus decantata ſummo hodie in pretio ſunt. includitur hæc quoque montibus ſed arctior & reſtrictior Orientem verſus, difficili ad Tridentinos aditu; utroque etiam latere continuis montibus obſeſſo ſed ſterilibus qui Septemtrionem Rætoſque, fertilioribus, qui meridiem Galliamque Cis-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

pinam ſpectant. patet in occiden-
clivis jugis; & a dextra alia quoque
ſeſe aperiente, Lacum Larium
tat. Cæteræ vallium aut modice
ndæ aut ſteriles. Quædam tamen
licet & exiguæ fertilitate ſupra
uas ſunt ex incolarum diligentia:
ſtrij enim ac ſolertes vincunt ſteri-
em loci; operæ haud parum in de-
ndis aquis ponunt, prata, hortos,
s irrigant. Apud Rhætos Val-
eæ pene populoſæ magis quæ ſte-
Iliantum, Longaniſſa, aliæque:
e demum vera Rhætia eſt, non
is imbuta moribus, non corrupta
iis, ſolas nives, ſolas ſolitudines
ratur: hic ambitionis meta, hic
ditatum terminus, hic manent, hic
rant, nec extra nec ultra norunt;
i ſimilis natura ſuas tantum leges
tur, nec præpoſtera aut prænatura
ere corrupta numeroſas validaſque
es alit.

Struma.

nt & in his Vallium nonnullæ
umoſæ 12 dictæ, eo quod earum
æ grandibus ſub gutture ſtrumis
aquarum id vitio fieri autumant;
ratione cum & idem divitibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

aquam perraro bibentibus eveniat: nugantur alii implere pituita artus & inflare aquas venis metallorum infectas; ego incertas rei cauſſas in medio relinquam: niſi quis & loci vitio adſcripſerit cum eadem ratione naturæ iiſdem in locis ſint & pagi fatuis [13] referti: nullo ii cibo humano, quidam & ſtercore & excrementis, alii fæno paſcuntur: nudi etiã per hyemem incedunt: ſono magis quam ſermone utuntur, quippe qui à nullo mortalium intelligatur. Monſtratur tamen & fons in agro Tigurino paulo ſupra qua Taurus [14] Rhenum ingreditur, cujus aqua hauſta ſtrumoſos efficiat; & in Cicera valle amnis qui fatuos ac ſtolidos: quarum rerum cauſæ in occulto latent, & quod magis mirere, vidi in Bernatibus mulierem ad decem annos citra omnem cibi potuſque humani uſum vixiſſe tamen, ſed per miraculum oſtentatam, torquentibus ſe fruſtra medicis & cauſam quęrentibus, cum ſupra infirmitatis humanæ terminos ſit. Fructus tractus hujus in conterminis Italiæ vicina feliciores, alibi agreſtes: vinum cujus avidiſſimi ſunt, locis etiam parum idoneis colligunt, inde ægra maturitas; nec eadem ubique bonitas, quibus omnino deficit à Seduſiis Voltumniſque junctis ſarcinariis

s exportant. Fert & Valeſia cro-
m, magno gentis lucro.

Animalia.

Nimalia eadem fere quæ apud nos,
ed & rariora generat. Frequen-
tes Capreæ montanæ in ſummitati-
duntaxat montium agunt, ſaltu
tes integros metiuntur: nive vi-
re ajunt. Ligno & foliis rarius: Ca-
m averſantur nec ferunt, certo ex-
mento in valles expulſas ſtatim de-
e. non niſi primis annis capi à Ve-
ribus accepi: excellentiſſimas ſo-
invidia gloriaque pulchritudinis:
ntur ſicubi à matribus imperitia
um deerraverint, cæteroquin captu
cillimæ. ipſe integrum ad menſem
d Curienſes vivam alui.

t & *Ibex* velocitate admiranda; li-
capite vaſto cornuum pondere
rato, mira & incredibili pernici-
è monte alio in alium tranſi-
. Librat ſe in cornua: ut tor-
to aliquo rotatus in petras, viſu
ius huc aut illuc exſultat: ſed ma-
mirere loci illi tantillum ſufficere,
ntum capiendis extremis ungula-
tibiis ſatis ſit; eas arctiſſi-
conjungit, & uno impetu aſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ſurgens tanquam vento raptus, oculis eripitur. Etiam Venatori cautio eſt arcte ſaxis aut montibus initi ne quid ſpatii medii ſit, transverſis ſiquidem cornibus in præceps agunt ſi quem erectum montibus diſtare viderint.

Hic & *Mures* illi à loco nomen ſortiti *Alpini* magnitudine felium: ſomniculoſi à continuo ſomno dicti quem ad ſex fere menſes protrahunt: ad eum ante ſe inſtruunt, pabulo in ſpecus convecto non devorando ſed cui mollius incubent. Videas alternos marem ac fœminam ſupra ſe complexo faſce herbæ ſupinos cauda mordicus apprehenſa invicem detrahi ad ſpecum, ideoque illo tempore detrito ſunt dorſo: mox citant ſe excitantque alto ſono, eodem & à venatoribus inſectati, produnt ſe aut fugam mutuo monent. Comedunt innixi natibus, pedibus anterioribus vice manuum fungentibus, poſterioribus & ſolis gradiuntur. Reliqua animalium Vrſi, Lepores, colorem pro tempeſtate anni variant. Albi hyeme, ſuccedente æſtate paulatim naturalem colorem induunt, intermedio temporis maculoſi. Sed & copia eſt: quinquaginta una die lepores una in domo diſtractos vidi: immenſæ ſupra fidem magnitudinis boves, quorum in Italiam quot-

ptannis infinita aguntur armenta :
ſt & lupi, thoës, lynces, ſimiliter pha-
ſi, perdices, utriuſque generis otides,
opodes, ſed ſylveſtres.

Sylvæ.

Ylvis Helvetia tota Rætiaque referta
ſt. Diſcurrente olim ſaltu Heregnio:
nc interciſo adeo ut non niſi por-
nculis videatur. Sed hic ejus initia,
ca vetera Auguſtæ Rauracorum [15]
tigia, pene in totum ipſo inumbra-
. Certis dein intervallis Germaniam
plet, donec apud Cheruſcos nomen
rum inveniat & magnitudinem.

Vrbes.

Rbes & municipia pro loco egregia.
Ambitu fluminis peninſula pene
rna, [16] eleganti & pervenuſta ædium
nnium & viarum ſimilitudine, nulli
bium quam ſibi ſimilis. Certat ſitu
flumine Baſilea, [17] cæterum ſtructu-
ſuperbior loci voluptate etiam gra-
r : ſcindit mediam Rhenus altiori
am latiori alveo : ponte ſtratus ſubli-
ut diviſa urbs videri non debeat :
ificia picturatis paſſim veſtibulis mi-
m quantum addant decoris : nota-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

bilis in ea venuſtas & forma mulierum; prope ſine exemplo; in tam numeroſa gente pauciſſimas deformes: Famam nomenque Academia dat, literatorum conſeſſu illuſtris.

Æmula illi amnis ſimilitudine Scaphuſia ſed reliquo minor nobilitat cataractus fluminis, horrendo cum impetu & ſpecie mirabili dilabens. Lucerna
18 amæna prorſus vicinia lacus, quem ponte tegit in uſum ſimul & ſpeciem. Idem Tiguri ſitus; ſed quantum cultu & nitore contendit, tantum antiquitate præcedit: ingens id oppidum, ædibus, populo, mercatu frequens & & affluentia peregrinorum, prima Helveticarum Vrbium. Habet & Valeſia urbem antiquitate, ſitu, fama illuſtrem Sedunum: qua amœniorem ad formam pandit ſeſe Vallis Sittæ, flumini adjacet cincta planicie: imminet ab oriente mons medius inter adverſos, quibus utrinque vallis cingitur, duplici vertice aſſurgens: Invius alter & præcipiti ac inacceſſibili pene apice arcem in ſummitate oſtentat, temporibus dubiis & peſtilentia infectis Epiſcopo reſervatam; auram inibi ſalubriorem frigidioremque exiſtimant: alterum ſacris deſtinatum Canonici tenent: Civitas ipſa radici montis adjacet,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

…t, ſatis pro loco elegans, turribus
…ædificiis aſſurgit. Vetus procul du-
…o oppidum ſed ſublatis per inteſtina
…a aut incendia monumentis, fidem
…rei ſola credulitate tuentur: glo-
…ritur & ipſi dedecore ſuo, victos ſe
…n à Cæſare, oſtentantque effoſſa
…numenta effugientibus litteris: in
…iuitu paſſim urbis arces, domus,
…pla exciſa, etiam alibi rupes pagum
…grum ſummo monte ſuſpendit.
…riam hanc Cardinalis Sedunenſis
…er illuſtrat. Supereſt & antiquæ
…ndam urbis Agauni tenue veſti-
…m Sancti Mauritii magni martyris
…nibus nobilitatum: ſtant & hodie
…pi ferales, quibus ſancti viri me-
…riam Comitumque ejus reliquias
…pultas venerati ſumus. patent late
…ſti loci viſuque ac memoria de-
…nes: ſparſa paſſim albentia vetu-
…ate oſſa, fragmina telorum,
…orum artus prope ſacras ædes &
…divis martyrum manibus di-
…a.

…ſt inter Rætos Curia, caput gentis
…pedes trium montium ſita, præter-
…nte Rheno, ibi demum nomen
…m per magnitudinem merente: pon-
…lum momentaneo & temporaneo
…um vidi aliquando miro artificio

quo vincta ſecurius trajicerentur. Super-ſunt Glarona, Tugium, Vndervalda æmuli urbium vici ſed in Helvetiis ſiti & Suitienſes toti Helvetiæ nomen ſuum dantes. Eſt & Bada amœno ſalubrium aquarum uſu frequens, meditullio loci ſita, annua comitia aperit. Friburgum, Soloturna inter urbes numerantur magis quam merentur, ſed & hæc antiquitatem jactat tamquam prima Germanicarum urbium cum Treveris nata. Sunt & in Rhætis Chiavena, Morbenium & ſacra Divæ Virginis æde nota Tiranum, ſed Italiæ annumeranda, quibus cum Rhætis commune nihil præter imperii ſocietatem. Annumerabimus & urbibus Conſtantiam, medio magni lacus ſitam; qua anguſtis utrinque brachiis pene clauditur amœno & eleganti opere aſſurgit, incertum ſpecie magis & nitore ædium an venuſtate & civilitate civium commendetur.

Reſpublica & Regimen.

HAs terras, hæc loca, quę gens, quibus legibus, moribus inhabitet ſupereſt dicere. Helvetii antiqua Galliæ olim gens armorum laude & ſtudio literarum juxta nobilis, niſi Romanorum armis ceſſiſſent: Variis & ſuis & aliorum cla-

insignes ; Cum everſione mox
ii inventa potius quam recupera-
rtate,inclementia loci tutata eſt,
minus vicinis armis peterentur :
Auſtriæ præclaræ domui velut
diante natura, ſeſe inſinuarunt ve-
quam ſubjecerunt. & manebat
l dubio felix imperium ſi fecilitati
pum , proregum ſubſecuta eſſet
ſtia modusque : ii gentem in li-
e natam , & quod magis ſervitio
tario detentam magis indies ma-
lacesſere , caſtellis munitiſque lo-
ercere ; ac tanquam metus major
jurias fieret, ubique inſolentia uti:
privatæ injuriæ in publicum tan-
xitium erupere ; & ne vindictæ
es deeſſent , ſumptus libertatis
ntus ad ſumenda arma , irritan-
e ac movendos animos haut te-
omentum . Primum recupera-
rtatis autorem Tellum celebrant,
ſtica calamitate publicis ſeditio-
cauſam aperientem, quæ mox in-
e, accitis ſtatim pluribus in ean-
em : paucisque primo præfecto-
dio tumultuantibus mox crevit
alum; auctumque pertinaci & per
m inſito libertatis ſtudio ac ne-
ia dominorum cum tolli pote-
ſtquam adolevit ingenti crimine
prin-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

principum, peſſimoque ſeditioſorum exemplo ſtetit ac viguit. Neque quod ſuperari levi patientia poterat, cum belli fortuna tentatum eſſet, componi cogique in priſtinum ſtatum potuere: tantum valet in animis humanis obſtinatũ ſtudium libertatis. Aucti exinde termini, & principantium impunita licentia plures eadem audere impulit: reſque tenues primum, mox gliſcente audacia ſimul & impunitate, tandem invictæ manſerunt: ſubductis varie hinc inde locis & in fœdus coeuntibus; ſuavi delinimento blandientis libertatis: temeritas populi adjuta fortuna facilem exitum ſortita eſt; & ad quæ ſtudia temeraria primum detrectatio, mox evitandæ pœnæ metus excitaverat, iiſdem illis ſupra ſpem ſolo fortunæ beneficio, antiquam pene priſtinamque rei bellicæ gloriam recuperarunt. Sic per pagos rurſum diviſi, quibus pro ut ſorte aut armis provecti pro meritis locus dignitaſque evenit; cæteri pro ratione armorum ſubditi his, aut illis manſere.

Pagi.

SVntque hodie Tigurini, Bernates, Lucernates, 19 Vranii, Suitienſes, Vndervaldii, 20 Tugiani, Glareani, Baſilienſes, Solodurnii, Friburgii, Scaphuſiani,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Appezellenſes : reliquæ vallium
oribus variè ſubjectæ. Ergonia,
ſvia, Nuithones, Aventicum & Al-
quæque pars : præfecturæ quæ-
Italicæ Belinzona, Locarna, virtu-
tio datæ. Venere & in fœderis
n Ræti diverſis cauſis eadem ad
tem pertinacia; ſuntque Curien-
nſes, Tavoſiani, Lepontii, Miſau-
tigoi, ſuis vallibus diſtructi, & tot
ntes quot nomina. Civitates ſeu
munes infinitæ tribus, fœderibus
menduntur. Recepti ſunt & Seduſii
urias diviſi; ſua fere valle contenti
is inſtar orbis eſt. Coiere & San-
ſes; ſed quo ſubjectionem averte-
tius viſum in fœdus quam in ſer-
n venire: unum hoc etiam reli-
exemplo peccarunt, habere prin-
& non obedire; ferre & non ad-
e. Horum omnium potentiſſimi
es, amplis finibus ſed uni urbi in
s jus. alternatim ſinguli civium
uram gerunt, ex quibus opibus &
ia augentur ita æquali cives om-
lultate ſimiliq; opulentia. Bellicoſi
imbellis turba ſubditorum, quo-
rs Sabaudię; alia aliis debeatur: eos
ios non eſſe, lingua & degener
arguit, nihil etiam ex proceri-
a corporum, nihil ex virtute
reti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

retinent, hoc ipſo lubentius parent & fa-
cilius imperantur. Sed Bernatibus cum
magnitudine finium invidia crevi[t]
odioſa velut inter pares potentia. Me[-]
lius Tigurini, quiete nobiles nec ambi-
tione aut ſuperbia notati, licet in pri-
matu & præſidentia. Præfecturæ eo-
rum non numero ſed ſpecie potiores.
Non abeunt ut reliqui in ſtudia par-
tium; ſed gentes liberæ nulli ſe princi-
pum fœdere adſtringunt; nec teneri ſ[e]
cuiquam putant alieno. Inferiores ter-
ris Baſilienſes, opibus valent. Neutr[i]
Quinque pagi, ſed armis potiores ſunt
ſane in affluentia & copia rerum hebe[t]
animus & enervatur, hic neceſſitate ipſ[a]
virtus retinetur, audaces & animoſo[s]
paupertas facit, quibus nullo perdend[i]
metu acquirendi omne præſidium in
armis ſit. Certe ſive natura loci ſive an-
tiqua propagine, & forma corporis &
oſtentatione virtutum reliquos antece-
dunt.

Scaphuſiani ſuis mœnibus potentiam
terminant; ne ponte quidem præter-
euntis Rheni eorum juri relicto. [I]
populariter omnes, omnium maxim[e]
Rhæti agunt ad viginti quatuor Iuris-
dictionum capita, & ſingulis infinit[i]
conventus omnes abſoluti ſine rectore
ſine capite, ſibi unoquoque vivente
ipſ[i]

regunt, ipſi reguntur: ipſi Legatio-
beunt, ipſi audiunt: ipſi imperant
dum imperantur. Si præfectum
t, leges præſcribunt quas illi ſer-
neceſſe, illis rumpere ac mutare li-
n ſit. Publicæ rei conſulturi om-
er conventus coëunt, mox ſin-
è conventibus ſinguli, ex quibus
treſve præcipui claritudine legun-
e ſumma rei decreturi: ſed nec
nunt tamen niſi relatione item per
entus facta. Ferunt & Valeſiani
num Religionis Antiſtitem, ſed
ine tenus, nulla alia autoritate
quod primus ſit: Cæterum
ublicæ regimen penes ipſos popu-
ſt.

Fœdera.

omnes fœderibus [21] inter ſe &
onventionibus firmantur: ſemel
is annuatim ſingulis è civitatibus
reſve, niſi aliter ratio belli aut pacis
let, conveniunt, nec quicquam
commune conſultant. Sed & cum
s regibus fœdera inierunt, ſervituti
s quam ſecuritati: Arma ſua vitaſ-
evi pretio addicunt: Idque apud
Reipublicæ munimentum dicitur
ſervitus ſit: libertatem quippe ex-
teri.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

teri cujuſque opibus gratificantur : turpe vero quod armis pepereris auro vendere: hinc illæ tot tantæque diſſenſiones, ſimultates, partium ſtudia; his pro Hiſpaniarum, illis pro Galliæ rege nitentibus : alios Sabaudiæ regulo, alios Venetorum Reipublicæ, alios Ciſalpinæ Galliæ proregi conventionibus aſtrictos: quid mirum ſit cum hanc aut illam in partem pretio flectantur. Nulli tamen avidiores ad pauxillum hoc commodi Rætis ſunt, paupertate & ambitione diverſis inter ſe malis ſtimulātibus, in totum venales ; & tamen ſe liberos vocant, cum in illis pretinm ſit auctoramentum ſervitutis. Illa demum vera libertas eſt quæ ſub patrocinio ductuque principis, à Vicinorum incurſu tuta libere ſuis perfruitur bonis; non eſt liber ille, qui arma vitamque non propriæ virtuti, ſed aliorum commodis emancipavit. Principum quibus fœderibus adſtricti apud ſe legatos eſſe patiuntur ſpecie amicitiæ, etiam imperio utentes pecuniæ vi, ambitu, corruptionibus trahunt turbantque res, ut pro arbitrio fiant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Virtus Bellica.

COmmunis juxta Rætis ac Helvetiis armorum gloria citati, lubentes & avidi ad prædam decuſque exeunt: domi quippe paupertas & parſimonia; foris gloria & abundantia rerum. Pedites fere præliantur: rarus aut nullus equitum uſus, eoque victores, ſæpius quam victi. Nam in univerſum & ex judicio æſtimanti, plus penes peditem roboris. propria genti conglobatione per acies cuneoſque pertinax conjunctio, invictos præſtat pugnam ſimul inire, ſimul cedere, eadem pertinacia diſponuntur per civitates pagoſque ſinguli, quo diſcretus honos & infamia ſit: privatorum laude & pagi gloriantur: imperant & imperantur eadem ambitione, nullòſque puto mortales aut doctius cædere aut ambitius præcedere poſſe. Duces ex nobilitate aut virture ſumunt, ſed nec iis infinita poteſtas; ordine tantum & nomine præcedunt; cæteris velut duces præeunt potius exemplo, quam imperant: parent tamen volentes & ferunt. quoquo alii juſſi, ipſi ſponte eunt. Domum regreſſi ægre ad labores redeunt, nec niſi confœderatis

quoque principibus pacem, & otium agentibus ponere arma poſſunt: nam nec ingemere agris, arare terras, ſuas alienaſque fortunas incerta ſpe, dubioque metu verſare, adeo promptum atque armis uti, adeſſe legionibus, hoſtem ferire, agere prædas, inter tympana tubaſque audiri. regreſſi otio aut potationibus conſeneſcunt: oſtentant à reditu dona, torqueſque & inſignia principum vilia ſervitutis pretia. Nihil neque publicæ neque privatæ rei ſine telo agunt; accubant & armati: per fora, per urbes, per agros accincti vagantur tenui argumento libertatis, cum metus ſit potius cum ferro eſſe: ſed vulgus ex more etiam portare gladios magis quam ſtringere docti, hereditarios fere enſes ferunt; quidam & onera cultrorum, oſtentui magis quam uſui. Armorum hæc ſtudia teſtantur vultuum feritate & truculentia, Rhæti præcipue & montium accolæ; feri homines cum locorum difficultate & auſteritate conſentiunt rudes plerique moribus, colore difformes, ſed civiliores qui urbes incolunt: eæ ut ſeſe habeant dictum prius eſt: reliqui per pagos aut diſcreti habitant, nullo ædium nitore, operoſa tantum ſtrue lignorum quæ & tempeſtatibus reſiſtat; & vetuſtate nigreſcens He-

beni

ni Æthiopicæ ſimilitudine, tecta
iſili lapide ad incendia arcenda.

Sermo.

ermo Germanus ſed incomtior &
ne ornamento: Rhæti Seduſiique
ua 22 utuntur ante omnia deformi;
olæ Romanam vocant, nonnulla Ve-
æ linguæ ſimilitudine, ſed aliarum
rventu corruptior: minime dubio
tractæ olim cum S. Imperio So-
atis teſtimonio: in confinio Italiæ
mate Italico, plures ex crebra con-
atione Gallica utuntur, Latina vetus
quam vulgarior, minime mirum
o in otio & quiete. Literas ſcire
m videri malunt; multique ſciunt
ulta & latent. Injurias neque fa-
it libenter, neque accipiunt, acce-
t graviter ferunt; nec ſilentio iras
iunt, ſtatim aperiunt, ſtatim conci-
a. Cauſæ liteſque omnes nono fere
ut octavo interciduntur, nec du-
u ultra protrahuntve; hic tantum
dum adeo corruptis moribus ut
ant magiſtratus, emant Iudicia.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Relligio.

DEorum cultus variat; religione meliores, cæteri ſuperſtitione utuntur: contemtu ſanctorum, obliterata Divorum memoria. & libertate quoque Divini cultus inſoleſcunt: Deos quos colere non niſi pro libitu volunt, ne in templis quidem admittunt: exempla Sanctorum, cum imitari nequeant, ſupervacuum putant credere & memorari; ſcilicet eadem qua principes rebellione dejecerunt, Deos quoque oblivione traducturi. Manet tamen antiqua fide & moribus potior pars, reliquorum pervicaciæ exemplo relicta, ne error impetu cœptus ignorantia & abſentia veritatis nutriatur.

Victus.

VIctus domi parcior, foris opulentior: Convictibus non alia gens effuſius indulget; ſine loci, perſonæ, temporis diſcrimine, iiſdem epulis, eodem potu, quemvis excipiunt: cum familiaribus & notis familiarius & diutius adſident; comi ſemper vultu; tanquam volentes & non inviti faciant. epulæ operoſæ magis quam delicioſæ & quãquam inconditi, largi tamen apparatus. Cibi ſimplices ſed copioſi apud Rhætos feri-

nã.

c agreſtis cujus idem apud illos uſus,
apud nos, bubulæ aut ovillæ. Mures
ntanos & mihi in ſolenni convivio
pſuerunt.

Potus.

l & in vino eadem ſimplicitas: non
dem temperantia, in potu deliciæ, in
u voluptas, nullo impenſiore ad alia
u, in hoc conveniunt, in hoc coeunt,
oc negotiantur , hoc auſpicantur,
initiantur, hoc peragunt. Inde dies
eſq; potando trahunt, ebrietas nulli
ro; Saturi à convivio ad vomitum,
d reliqua exeunt, exonerati redeunt,
atum domuſque cura fœminis libe-
e delegata, mira parcimonia ac fru-
ate vivẽtibus, quo maritorum gulæ
atur, continuo popinis adſidentium.
n de rebus agendis inter pocula cõ-
nt : præclare aut à majoribus aut à
ſta, tanquam audientibus exemplo
ra libenter memorant ; eadem qua
ra libertate ſe ſuoſq; extollunt; ape-
t quoq; ſecreta pectoris per vinum,
il ſilentio tranſmittentes. Nec dies
um potu & ſermone trahunt, in
es ducuntur pocula: Hyeme juxta
m & hypocauſtis adſident; ſed tum
ſi & ægre advenas hoſpitio excipiẽ-
Stultum videtur fovere qui ſibi ipſis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

parcere neſciant, tali tempeſtate foras euntibus. Raræ ut inter vinolentos rixæ, raræ contentiones, ſed & illæ de æmulatione armorum aut rerum præclare geſtarum, ſæpius conviтiis, raro cædibus, aut vulneribus tranſiguntur; quod mirum in continua ebrietate eſt. Quin & ſiquando vehementius in ſe inſurgunt depoſitis in medium armis, pugnis rem manibuſque decernunt: ſed eodem momento conveniunt iiſdem epulis, iiſdem poculis à quibus ſurrexere conciliantibus. & nullo alio ex contentionibus damno, niſi quod innovata pocula in noctem ducantur. Inter convivandum delinimenta quoque ſoni adhibent, ſed incultis inconditiſque numerorum modulis: ſaltu etiam capiuntur, ſed ad ſonum Tympani gravi & affectato inceſſu, ita tamen ut delectari videas: feſſi ad pocula redeunt. Nulli mulierum ingredi in publicum convivium jus, niſi ſolenni apparatu nuptiarum; eas novo quoque modo celebrant:

Nuptiæ.

PRimum nova nupta armis domo excitur ad Tympani tibiæque ſonum, iter ingreditur tanquam armorum quoque ſocia futura: pro facultatibus major

ior equorum comitatus, ipſa inſigni
io pone Pronubii tergum vecta ad
riti ædes ducitur, inde initiata ſacris,
comitatu lectarum virginum ob-
ptis diatemate vittaque capitibus, ac-
it Sacramentum. ipſam antiqui uſus
te conſpicuam mox ſponſus educit
prehenſam cingulo tenens, & plura
barum in morem. ad ingreſſum
eſſumque ſacrarum ædium, tubæ, ti-
, tympana, & comitatus etiam ſu-
fortunam ſplendidi non niſi in ar-
accipiuntur, his ineunt, his initian-
. etiam ad armorum ſonum tripudia
cantus formant, ſaltus cantuſque
baro ritu, bini mas & fœmina rotan-
in gyrum, neſciunt flexus modoſ-
, vix in tres quatuorve modulos
viant. Mira in conviviis mulierum
deſtia, altum ſilentium, erectæ virgi-
& habitu ac veſte inſolita coactio-
non immutato vultu ad tres fere
ras accubant. Viri mutuis ſe poculis
itant. In reliquum ſepta fere pudi-
ta mulieres agunt, domi cum liberis
glectæ & ſordidæ adſident. Nudi
ri & incomti, ſine cura, ſine nitore
allidi & neglecti in hos artus, in hæc
mbra quæ miramur excreſcunt.

Veſtes.

VEſtitu à Germanis diſtinguuntur locupletiſſimi, fluitantibus & verſicoloribus braccis, tegmine quondam veterum Gallorum. Cæteri ſtrictis & ſingulos artus exprimentibus: rari ſagulo aut pallio utuntur: domi tamen frugalior & rudi craſſaque lana; foris cultior; per urbes, per itinera ornatiores incedunt, uno atque altero ſervorum comitati. Fœminarum habitus elegantior, opulentiores ſerico, aliæ lineis amictibus velant, utræque purpura aliiſque coloribus variant: nigro fere etſi diverſo capitis velamine, pilei in modum, nam centone non utuntur. Nudæ quædam brachia, apertæ ſinus, & pectora monſtrata potius quam detecta: raris ea linteis tegunt, fallendo ſimul viſui & alliciendo; ornatiores operaturę ſacris incedunt, raro ſine comitatu. Formæ naturali arte & tempore lenocinantur, velata parte oris ne ſatient aſpectum, & quo venerationis plus inſit. Omnium ornatiſſimæ Baſilienſes veſtiunt, non abludente naturali venuſtati cultu quoque corporis, utroque cæteris præcedunt, cedente jam olim formarum laudem Baſileæ, Tiguro, ne hic quidem ſtabili natura ſed & ſubinde variante, alternatim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

fovendo ac præferendo ſingulos. ominum ac ſervum vix ulla neque um neque ordinis differentia dig- as, ſimul incedunt, ſimul accubant, erius accedens ſervus prior convi- ibit, quod mirum cum inter pares iles loci prærogativa & æmulatio- int.

æ pene ſunt Excellentiſſime Prin- obſervata mihi obiter dum regio- eam, vitio curioſitatis humanæ di- tius circumeo, & nunc te jubente enus memoria affuit, vere magis re- quam eleganter: ſed in ſterili mate- uid dici poterat: & convenientius familiaritati noſtrę familiarius ſcri- Cæterum qualiſcunque is bidui la- obedientia noſtra, aut veſtra huma- e laudari mereatur, aut excuſari.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

IN HELVETIAM noſtram breves NOTÆ.

SVbjungam & Notata mihi quædam, dum creſcit ſub manu labos & ne interrupto curſu Epiſtola iret, in hoc reſervata: diverſi pleraque guſtus, ſed forſan non ingrati iis qui veterum libris recenſendis, ſolis ſibi judicii & literarum nomen vindicarunt: cum nihil minus ſint; quippe quibus moris minutiis indagandis & ineptis ſordidiſque ſtudiis bonum otium conterere: nobis nugando ſatius placere omnibus quam nimium ſapiendo, paucis.

1 *Helvetia*] Antiquum nomen: hodie *Suitzia*, non à Vitis Saxoniæ populis â Carolo Magno ſedibus quondam privatis & in Alpes conjectis, ut curioſe nimis argutantur ſuperſtitioſi quidam: nihilo minus à Suetiis qui tempore Segeberti Regis in Helvetiam commigrarunt. Sed à Suitio pago toti Helvetiæ nomen evenit, qui primos fœderis autores prodiderit: Eutropio Quadi dicuntur: Fines ejus etiam hodie fere

cum

descriptione Cæſaris conſen-
tiu.

Rætia] ſolis Griſonibus manſit Ræ-
n nomen: quos olim Caninos vo-
nt & hodie *Die gravven Buntner:*
g. Tſendum.

Alpes] noti nimis hi montes quam
ferri mereantur. Nomen iis datum
it Feſtus à Candore, Sabini enim
n dixere Album. Iſidorus Alpium
en Gallicum eſſe vult & Alpes al-
ocari, agnoſcit hodie Idioma Ger-
cum Alpium nomen, *Alp* enim &
n montes vocant paſcuos in qui-
enum non ſecatur. Varie Græcis La-
que autoribus nominantur. De ea-
tractu Simleri liber eſt particu-
la

Glacie condantur] fit hoc ad Cœ-
um D. Bernardi in Pænino monte
bi.

Rhenus] Tacit. Rhenus Ræticarum
um inacceſſo & præcipiti vertice
s modico flexu in Occidentem ver-
ſeptentrionali Oceano miſcetur &
al. lib.1. Nam Rhenus uno alveo
inuus aut modicas inſulas circum-
, apud principium agri Batavi vel-
duos amnes dividitur, ſervatque
en & violentiam curſus, qua Ger-
iam, prætervehitur donec Oceano
miſcea-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

miſceatur : Ad Gallicam oram latior & placidior adfluens, verſo cognomine Vahalim accolæ dicunt, mox id quoq; vocabulum mutat Moſa flumine ejuſque immenſo flumine in Oceanum effunditur. Plinius, Sarunetes ortum Rheni accolunt, quod falſum.. Pompon. Mela utroque antiquior. Rhenus ab Alpibus decidens prope à capite duos efficit Lacus Venetum & Acronium: mox diu ſolutus & certo alveo lapſus, haut procul à mari huc & illuc diſpergitur. Simili veritate Strabo, ſed fuſius. Ammianus etiam parum diligenter. Inter montium celſorum anfractus impulſu immani Rhenus extenditur: qui penes Alepontios in deciduas cataractas inclinatione pernici, ut Nilus effunditur, torrens ab ortu, protinus primogenito copiis aquarum propriis irruit curſu ſimplici: jamque adiutus nivibus liquatis & ſolutis alta divortia riparum abradens, lacum invadit rotundum & vaſtum, quem Brigantium accola Rætus appellat, & reliqua affectatæ magis diligentiæ quam veræ. Integrum ejus curſum poſt Glareanum & nos aliquando deſcripſimus, quę iterare longum ſit, cum tabulis commodius oculis objiciantur. Illud addam antiquum ejus os ſupra Lugdunũ collibus arenariis obturatum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

..am, fruſtra nuper Lugdunenſes ape-
..tentaſſe, irrito & inriſo labore, &
..co *Mallegat* à ſtultitia nomina-
..ſ. Cæterum omnia Rheni capita uno
..mine *Rhein* appellantur: antiquo
..ſul dubio vocabulo, cum ῥεῖν Græ-
..it fluere, & antiqua Celtica lingua
..in incidere ſive produci, quaſi ge-
..ali nomine fluviorum præcipuos
..nos appellari meruerit. Græca ve-
..aſſim nomina Græcis è coloniis,
..m literæ Græcæ Helvetiis Galliſ-
..manſerunt, Cæſaris teſtimonio: licet
..Lipſi præceptoris mei opinionem
..uerim, tanquam *Rhein*, id eſt, pu-
..dictus ſit, quod notham prolem,
..m in Rheno Germani explora-
..: à legitima immerſione decerne-
..: ideoque Nonnus ingenioſus Poëta
ἐλχίζαμον nominat.

Rhodanus] ex monte Furca qui &
..lius & Vrſellus & Vberus nomina-
..oritur. Strabo oriri ſcribit ſupra
..uates & Veragros à cujus fontibus
..longe abeſſe Rheni fontes: diverſa
..bio, Plinio, Solino, Melæ, Plu-
..cho quos adeat Lector curioſus:
..s Ital. *Aggeribus caput Alpinis &*
..a navali.

Proſilit ——

Cæte-

Cæterum circa fontem Rhodani glacies frequens & adeo ſolide affixa montibus, ut vis impetuſque cadentis glaciei terram ſubruat & in vicinos montes impingat. Plinius à Rhoda Rhodiorum colonia nomen inveniſſe non abſurde ſcribit, nugantibus contra Germanis & à *Roet* derivantibus quod eſt aurum quaſi circa initia ruber ſit quod falſũ eſt.

7 *Danubius*] Iſter Plinio & Straboni dictus; ſed ſuperior Danubius, inferior Iſter nominatur hodie *Done*, & *Donavv*, ad Sylvam Herciniam oritur in pago *Toneſchingen* ex terræ viſceribus magno ſcaturigine ebulliens ejus nominis rationem hanc puto; corruptum ex *Doneſchein*, quod eſt ſi interpretere, Danubii origo, eſt enim *Erſcheinen* vel *Scheinen* apparere quaſi ibi primum Danubius appareat. Erroris manifeſtus eſt Tacitus qui in Abnoba monte *Die Baare* oriri ait, cum ubique horæ aut amplius ſpatio montes diſtant: tenentur & errore Herodotus & eum ſecutus Ariſtoteles qui eum Pyrenæis montibus oriri memoriæ tradiderunt. niſi ſi excuſari eos libeat credẽdo duorum illorũ fluminum alterutrũ qui ſupra Danubii originẽ ſurgentes eundẽ in amnẽ influunt, pro vera fluvii ejus origine habitum, cui nec ratio nec nomina abludant: vicinis enim lo-

cis

Beine, & *Poe* nomina manent : Ab
qualicunque tandem origine pro-
s divagatur in paluſtria, mox in al-
n receptus & ſubinde allabentibus
s auctior multas gentes adit, donec
ginta amnibus receptis in mare
num evolvitur, tanto impetu &
rum copia ut XI. millium paſſuum
itudine intra amaras maris undas
tem exhibeat hauſtum de oſtiis ejus.
æ opiniones aliis deſcriptæ.

Pagos] pagum è Græco πηγὴν καὶ
κῶς παγὴν fontem derivari Gla-
us argutatur, quaſi pagum dicas
sque fluvii tractum ; inepte, cum
nus aut alter pagus è fluviis nomen
m è fontibus ſumat, ut *Durgovv*,
& Cæſar Suevorum centum pagos
t, quos ſingulis villis conſtitiſſe no-
eſt, ego ita exiſtumo antiqua &
ca voce *Pach* Pagum ſignificari, inde
omanis mutuatum, cum alias non
tur hinc tot hodie vicorum ur-
que compoſitiones ex eo nomine
umpach, Roerbach, VVeitspach, Diſ-
Rotenbach, VVunenſpach, & alia in-
a : *Ach* vero Celtica lingua agrum
ficat hinc Belgicum *Hadtum Ack-*
& compoſita per Germaniam, Gal-
Helvetiamque innumera *Curſach,*
ach, Siſach, Marbach, Gallice *Fa-*
vernach.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

vernach, Overriach, Montanach, Perignac, &c. *Weil*, vero aut *Wÿl* habitationem ſignificat *Rapperſvvill, Halvvill, Klockgenvvil, Wÿlvvÿl*: alias manet & hodie vocabulum ſed moram ſignificat, quod Latinis idem cum habitatione eſt: hinc Gallicum ville non à Villa Latino ut vulgus nugatur & tot nomina ex eo compoſta *Theonville Neufille, &c.* *Vrſa Taurus*] quatuor hi fluvii antiquos pagos diſtinguebant: Taurus *Dave* quaſi *Die, Ave*, vel *Vhr*, contractè *Due.* hinc *Durgovv* pagorum unus: Vrſa tranſpoſitis literis vulgo Ruſa *Rus* alterum pagum *Viſtiſpurger Geuvv.* Arola *die Ar* tertium & Aventicum *Aegeuvv*, Limagus, quartum *Zuriſcher geuvv*, ſeu Tigurinum. nam veteri lingua Celtica *Geuvv* tractum ſignificat, quod varia ex eo nomina compoſita arguunt, ut præter ſuperiora *Briſgovv, Ergevv, Elgevv, Thingevv*, & Belgis licet corrupte *Dergavv.* Sed *Stadtloo* ex *Statlavv, Tongerloo, Ameloo*, Belgica quoque & Germanica *Nidavv, Aravv, VVilliſavv*, ex *Auvv*, Celtico compoſta, quod licet in ſimplici nihil ſignificat, in compoſtis tamen vim habet: ſic & hodie Belgis manet *Landavv* quod regionem vel agri tractum ſignificat & *Aravv*, tractu illius fluminis:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ut infinita ſunt apud Germanos &
as *Rhynauw*, *Lignauw*, *Kirchauw*,
Sed & nos nugari tandem aliquan-
deſinamus. *Arola*] ut Rheni nomi-
narii amnes, ſic & *Ar* nomine apud
vetios appellantur. *Ar*, Arola, Arar.
rne, Arnus, veteri autem lingua Cel-
Ader, & contracte *Ar*, venam ſig-
niat, quaſi fluvios dicas venas terræ.
Lacus Pilati] mirum, quod de eo
ius nugatur, ſed nec fidem meretur,
habet; Cæterum qualiſcunque is
us ſupra Lucernam eſt, ſummo & ac-
ci montis Iugo, Sylvis undique circum
datus, tanquam hæc illi munimenta na
ra fecerit, ne temere irritetur. Non
tamen prætereundum, aquam ſuo
alo incluſam, nec flumen in ſe ullum
vere, nec habere exitum, fluviis ta-
m nivibuſque, nec augeri unquam, nec
ui; ſed ſibi ſemper ſimilis, nigras &
tantum tuetur undas. adire locum
grinis nefas; ne temere re quapiam
ta vicina regio periclitetur.
Valeſia] duplex ea vallis: ſuperio-
re Viberi & Seduni, qui & Vberi dicun-
inferiorem Veragri qui & Valeſiani
tenent: Cæſar, Antuates Veragros
dunos nominat, vallem autem ha-
centum millia paſſuum extentam.
a Æg. Tſcudus copioſe, fuſius

Simlerus, cujus de ea valle liber ſingularis.

[11] *Vallis Tellina*] vulgo Volturena quaſi Vol torrens Celtice.

[12] *Strumoſi*] idem Georg. Agr. retulit ſed errat, cum dicit, eos Medullorum nationem vocari cum nihil minus ſit.

[13] *Fatui*] illos ipſos *Gevehen* vocant, vix hominum nomine dignos.

[14] *Flumen*] eſt ad flumen in agro Tigurino, ad Taurum amnem, in villa *Ilaach* nomine, quod gutturoſos efficit.

Hercynia] hujus paſſim omnes autores meminere; ſed elegantiſſime omnium Cæſar: variant hac ætate nomina, & apud Helvetios inepte *Svvartzvvald*: alibi Othonis Sylva, inibi venari ſoliti; alibi Thuringica & Bohemica, à populis nomen mutuantur: apud ſolos autem Cheruſcos, hactenus conſtanter retinet nomen vetus; & *der Hartzvvald* dicitur, à reſina, quæ antiqua & hodierna lingua *Hartz* vocatur. Seneca. *Lucis Suevi nobilis Hercyneis*: Claud:

——Sublimis in Arcton
Prominet Hercyniæ confinis Rhætia Sylvæ;
Quæ ſe Danubii jactat Rhenique parentem.

Cona-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

atur illam deſcribere Pand. Colle-cius, ſed in feliciter:

Circa Aug. Raur.*] eſt & hodie s *Waltzhut*, quaſi Sylvæ cuſtodia, auracis, certum hujus rei argu-tum.

Berna] nova urbs, à Berchtoldo ngiæ duce, IV. una cum Friburgo tructa, augurio primi occurrentis s nomen invenit, quod Vrſum ſig-at. Sylvoſus primum locus & quer-us obſitus, quæ Vrbis condendæ uſui tus exciſæ. Habent pleræque ha-urbium caput Magiſtratus, quod *ldtheiſſen* vocant, quæ & vox repe-it in Longabardorum legibus, & datus ſcribitur: Compoſtum ex *ld* quod debitum & peccatũ ſignifi-c *Heiſchen* quod eſt jubere & punire, i qui noxiis puniendis præfecti ſint, nperio quoque debita officia exi-ga.

Baſilea] Variæ de hujus urbis no-s origine opiniones, alibi eluſæ: potius quam Rhenano acceſſerim, trajectu, quem Veteres Galli paſ-vocabant Baſileam, quaſi Paſſileam m putat, *Paſſell vor Baſell*; cum, P, literæ apud Germanos fere con-antur. Trajectum autem inibi haut dubio, conjecteris argu-

 mento,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

mento, cum Anguſta Rauracorum (cujus adhuc obſcura quædam veſtigia exſtant;) non ad flumen, ut alii putant, ſed quarto fere à Baſilea lapide, ſita fuerit. Nam quod nominis argumento nituntur, ut vicum eſſe credant, qui hodie *Augſt* dicitur, quid vetat quo minus credamus, vicum eum ex deſtructione urbis natum, quo gens everſa urbe, res ſimul nomenque deportarit: Nugatur in hac, ut ſæpe Marcellinus à Græca voce deducens, vano ex ſimilitudine nominis argumento. Erat olim Baſilea in Sequanis: manet adhuc nomen vico cuidam relictum *Seckingen*.

18 *Lucerna*] nugantur à Lucerna urbi nomen, quæ ibi noctu navigantium uſui habebatur: Meyerus Lacocernam vocat, infelici ſubtilitate; cum fieri non poſſit, cujuſque rei origines cauſaſque invenire, cum pleræque ſine cauſis fiant.

19 *Vrienſes*] ſive Vranii, antiquis Iauriſci dicti, ex quo corrupte, *Vri*, omiſſa priori, Auri inde Ouri & Vri: licet & Sibentalenſes, Tauros veteri voce Germanica Vros vocent, & incolæ ejus capite pro inſignibus utantur, magna Taurorum ſimilitudine. Vros Cæſar deſcribit.

20 *Tugienſes*] Straboni Toigeni dicuntur;

tur; antiqua gens & cum Tigurinis
mbris, inito fœdere Romanos la-
ere. Plutarch. in vita Marii: & Eu-
lib. v.
Fœdera] ea ut variè variis tempo-
inita, fuſe tractat Simlerus, eo cu-
s remittimus : ſunt & urbes cum
etiis fœderi adſtrictæ, Geneva, Bien-
Mulhuſa, Rotvilæ. Eſt & noſtra, de
nti Helvetiæ ſtatu & regimine par-
tris epiſtola, olim ad ejus loci Lega-
ſcripta.
Lingua] ea procul dubio Celtica
et & tempore & loco variet, ali-
tum eæ quondam Rheni omnes
e Belgæ, Vangiones, Tribochi, El-
i Sequani, Rauraci, Helvetii, ſicut
die utuntur. Galli olim eadem fere
odie Romanè ſed corruptè loquun-
notata ſunt nobis vocabula infini-
antiquis ſcriptoribus pro Germa-
itata, quę & hodie in uſu ſunt. Plin.
am medullam. Anſeres Ganſas
mar, è *Ganſe*: & in Tacito meo
o quam *Teutſch*, & Mannus *Man*
us terræ, & terra *Erthum*, Martia-
p. 6. Heroes ab Herra derivat; terra,
fanæ templum quaſi *Taem fanckh*
pium rerum : at Britanni ſua lin-
auvv ignem vocant. Paul. Diac.
VVondam Mercurium appellari,

quem antiqui Germani colebant, hinc *Wonſdach* dies Mercurii: Lipſ. hoc etiam addam, nomen ipſum Germanorum Germanicum eſſe, *Garmann*, vir integer, & ſine fraude, à quo fortaſſe Latini, fratres Germanos cognominarunt, quod omnes Germani, eo ſe nomine ſalutabant: ſicut & Helvetii hodie: Nomina etiam propria Cæſari notata fere Germanica ſunt, *Ehrenreich* Orgentorix, *Einrich* Ambiorix, & ante Glareano obſervata: Sed & Plinius Orobios Gallica lingua Vergomates appellari ait, quaſi *Bergmannen* & alia infinita, de quibus diligenter Glareanus ad Cæſarem, & diverſe dicit: melius & doctius præceptor meus Lipſius & Ioann. Gorop. Becanus, in Orginibus; uterque ſeculi noſtri lumina.

23 *Veſtes*] Sidon.

Strictius aſſutas veſtes, procera coercent
Membra virum, patet his arctato tegmine poples.

Vid. Lipſ.

VOlebam addere plura, ſed & nos nugari tandem aliquando deſinamus: in infinitum quippe extendatur labor, ſi memoriæ venas laxemus. Erat & animus addere Synonyma vocum antiquarum, ſed ea cum ab Ortelio

[...]peti poſſunt, tum ex tabula noſtra [...]tiæ, brevius & expeditius: eam ad te [...]to, miſſurus & brevi Helvetiam: licet [...]um acturus: multi eadem, licet non [...]em diligentia fecere: ut omnium [...]um (ait Philoſophus) ſic litterarum, [...]que intemperantia laboramus; in [...]e & nos incurramus, tædioſi eſſe de-[...]mus. Vale.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

INDEX
Rerum maxime Memorabilium.

A

Abbas S. Galli. 214. eius potentia, 402
eius fœdus cum IV pagis, 152
Abbas Rinovianus. 454
Abbattes Eremitani cum Suitiis, contendunt. 66
Abbatiſcella pagus. 19, 149, 197, 384.
Abbatiſcellanorum fœdus cum VII pagis. 152, cum reliquis pagis. 197. & ſeqq. judicia publica. 390
Academia Baſilienſis. 354
Acronius lacus. 6
Adolphus Imp. privileg. Helvet. confirm. 42
Æni fluvij ortus. 495
Agaricum ſelectiſſimum. 480
Agnes Alberti filia regina Vngariæ. 108
Albertus Auſtrius libertati Helvet. gravis. 43. præfectos ſingulis tribus pagis imponit. 48 Helvetios opprimere conatur. 49. cæditur à fratris filio. 63. Liberi eius pagos infeſtant. 64
Alpenacum vicus Vndervvald. 73
Alpes. 487, 523
Alpium incolæ. 488

Altor-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

torſum præcipuus Vriorum pagus. 386
toſaxi Barones. 376, 464. liberi domini. 466
gand agannum. 6
mmani officium. 381. quamdiu munere fungatur. 386
tuatum pagi, veteres fines. 12
quæ Helvetica. 237
quenſes comitatus. 448
rbergum Bernatum oppidum. 143
rbitri in judicijs Helvetiorum. 333
rbor felix. 453, 456
rgouvv olim Vrbigenus pagus. 10
rolo fluvius. 6, 25
ſcona oppid 477. alias Scona.
ttinguſanus Baro. 55
ttinghuſani nobiles. 35
venticì ruina. 11
venticenſis pagi limites. ibid.
ureliana familia nobilis Locarni. 474
uſtriaca fœdera cum Helvet. 264

B.

Ada oppidum. 237, 324
Badenſis Comitatus. 149. quomodo ad Helvet. pervenerit. 238. cur Senatus Helvet. hic habeatur. 324
livus Valeſiæ. 435
rones Raronii. 436
ſilea civitas. 19, 182, 503. in XV tribus divi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

diviſa. 339. quando fœderi acceſſerit. 182. nobiles cur a repub. moti. 336. judicia publica. 347
Bella ab Helvetiis geſta poſtquam in unum fœdus coaluerunt. 176
Bellum contra nobiles. 40
Berna oppidum. 17, 134, 503. quando fœderi acceſſerit. 134
Bernenſis urbis diviſio. 366. Regimen. 364 judicia. 368. præfect. 371. Monet. 375
Berona Michaelis præfectura. 374
Betzelinga vicus. 385
Bienna oppidum. 231. fœdus cum Helvetiis. 232. reſpublica. 437. & ſeqq. Magiſtratus. 440
Bilitionum oppidum. 350, 257.
Boden-zee. 5
Bormium oppid. Rætiæ. 430
Borra quid ſignificet. 480
Breitenvvald mons. 7
Bremogartum oppidum. 244. quibus vicis imperat. 443
Brigantinus lacus. 496
Briſagum oppidum. 478
Brunigus mons. 70
Buchenaſſum hodie Hertenſteina. 88
Buchſgovia. 11
Burgenthal. 10
Burgdorffium oppidum. 144
Burgundica fœdera cum Helvet. 270
Burgundici belli cauſa. 153
Cam-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

C

Ampus regius monaſter. 132
Cantones pagi. 29
num fœdus Ratorum. 220
rbo bituminoſus apud Sedunos. 488
rmina de rebus geſtis maiorum. 304
rna ſilva. 15
uſidici Helvetiorum. 329
llæ præfectura. 443, 455
alybis fodinæ. 23
ves pagorum ſoli muniorum publicorum
capaces. 385
avenna in Rætia. 430
ingenovium. 449
mites de Glana. 12
nſilium totius plebis in quibuſdam pagis. 385
nſules Helvetiorum. 344
ntegrum in Valeſia. 436
nventus publici Helvet. 312. de quibus
rebus conſulant. 315
nvivia publica Helvetiorum. 310
rnicines Helvet. 375
riſtallum in Alpibus. 488
uria oppidum. 505
urienſis Reſp. 418
uſſenacum vicus. 9

Danu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

D.

DAnubij ortus. 494
Davoſium. 422
Delectus Helvetiorum. 299
Deſenæ Valeſianorum. 433
Dieſſenhovium. 456
Diſentiſius abbas in Rætia. 220.432
Duni nobiles. 474
Dunium Bernatum oppidum. 143
Duras fluv. 24

E.

EBerhardus Com. Habeſpurgius. 66
Ebrietatis pœna. 396
Eccleſiaſticarum familiarum potentia. 43
Egerius lacus ſeu aqua regia. 72
Egeria Vallis. 383
Emanna fluv. aurifer. 23
Equeſtris colonia. 13
Eremitanum monaſterium. 66. eius abbas
Eſchentzi Dominus. 453

F.

FAbariæ Thermæ. 492
Faruſpergum arx. 360
Fatui homines in quibuſdam vallibus. 500
Ferri fodinæ. 23

Fluvij

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Fluvij aliquot Helvetiæ. 24
Fœdus gallicum an ſit utile Helvet. 209
Fœderis Helvetici fundamentum. 75
Formula priorum 3. pagor. 76
Fœderis inter octo pagos initi capita. 160
inter quinque poſtremos pagos. 201
Fœdus Helvetiorum cum Mediolanenſi. 260. cum Sabaudo. 272. cum Gallis. 275.
Fœdus domus Dei in Rætia. 220
Fœdus Ræ torum cum Helvet. 224
Frauvenfeldum caput Turgeæ. 246. Reipubl. forma. 444. vrbis inſignia. 446
Frauvventhal monaſterium. 9
Fredericus II. Helvetios in Imperij tutelam recepit. 37
Friburgum oppidum. 18
Friburgenſes fœderi accedunt. 171
Friburgenſium reſpub. 376. Iudiciorum ratio. 378. præfectura. 379. Vadimonia. 380
Fulachii nobiles Schaphuſiani. 189

G.

GAmbaronium oppid. 478, 482
S. Galli oppidum. 217. magiſtratus. 411 eius regimen. 404. Linificii cura. 412. conſilium majus & minus. 405. conventus totius populi. 408. Iudicia publica. 409. conſiſtorium. 410
Gallica
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Gallica fœdera cum Helvet. 275
Geneva oppidum liberum. 232 *fœdus Sociale cum Helvet.* 234
Gieliÿ nobiles. 454
Glarona pagus. 16, 383. *quando fœderi acceſſerit.* 127
Gnoſzaminen partes agri Vriorum. 382
Grimſel mons. 7
Grinovium arx. 106
Griſlerus præfectus. 53
Groningenſes populi in pago Tigurino. 101
Grozvveibel primus apparitor. 378

H.

Habeſpurgum arx ab Helv. everſa. 130
Haſelia vallis. 372, 136
Helvetiæ veteres limites. 5. *hodierni limites.* 8. *longitudo & latitudo.* 8. *diviſio vetus in IV pagos.* 8. *ſoli natura.* 21. *diviſio hodierna.* 29. *libertas à quibus parta.* 55
Helvetiÿ quomodo Rempubl. efficiant. 26. *defenſores Eccleſiæ à Pontif. dicti.* 194
Helvetiorum reſpublica. 290. *belli & pacis ſtudia.* 292. *arma.* 297. *Academia.* 305. *Hoſpitalitas.* 309. *Convivia & Sympoſia.* 310. *Leges in communi.* 318 *Legationes extra Rempub.* 320. *Iudicia publica controverſ.* 331. *à quibus & ubi diſceptentur.* ibid.
Henricus Lutzenburg. Imper. 64

omburgius Comes. 46
uldricus Zuvinglius ſuos à mercenaria militia dehortatur. 208

I.

Ber Animal. 501
S. Immeri vallis. 441
cendiorum præfecti. 357
annes Habeſpurg. Raperſvilæ Dominus. 82, 105. caſus ab Helvetijs. 107. ejus filius Iohannes. 110. captus à Tigur. 115
dicia publicar. controverſ. 331
ianum. 437
riſdictiones x Rætorum quando in unum fœdus coierint. 422

L.

Andmannus & Landvveibel. 321
Langarum flumen. 422
avvbrigorum pagi. 360
ebetes à Saxo torno excavati. 429
gationes Helvet. 320
ges Helvet. in communi. 318
guntia vallis. 423
iſtungen Vadimonia apud Friburg. 380
ntzburgiorum Comit. 11
opoldus auſtrius bellum infert pagis. 70 ad Moregartum profligatus. 73
opoldus Alberti ſapientis fil. ab Helvet. caſus. 147
pontij. 31

Libe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Liberæ provinciæ Helvetiis parentes. 250
Limagus fluv. 24
Linthus fluv. ibid.
Locarnum oppidum. 255, 466. *Locarnenſis præfectura.* 466. *ejus amplitudo.* 469 *Arx.* 468. *Agri fertilitas.* 470. *mercatus.* 473. *populi ordines,* 473. *magiſtratus.* 474
Lucerna oppidum. 15, 83. *quando fœderi acceſſerit.* 83. *præfecturæ.* 373
Ludovicus Imperat. Vrijs Suitijs & Undervvaldiis αὐτονομίαν *conceſſit.* 32
Luganum oppidum. 255
Luganenſis præfectura. 466
Luſtenovium. 462

M.

MAdia fluvius. 469
Madia vallis. 256
Magiſtratus Vrbani Helvetior. 365
Malans vicus. 422
Marchia regio. 117
Maſcauci Ratorum populus. 464
Matza Valeſianorum. 436
Mediolanenſe fœdus. 260
Melchthal vallis. 50
Mellinga. 244
Mendriſiana præfectura. 255
Meriſuenda vicus. 374
Meyenfeld. 422
Michaëlis præfectura. 374

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

ilitum delectus. 299
oneta Helvetiorum. 375
ontfortia familia. 460
onſaxij Barones. 464
oratenſe prælium. 156
ulhuſium oppidum. 229. *ſociale fœdus cum Helvetiis.* 230
untpratij nobiles. 454
ures Alpini. 502

N.

N*Æfelius vicus Glaronenſis.* 129
Neocomum. 235
biles familiæ in Helvetia ab Auſtriis deletæ. 64
bilium ſocietat. in quibuſdã urbib. 336
fera Stockerorum arx. 454
ptiarum ritus. 519

O.

Berſax vicus. 465
Octo juriſdictiones Rætorum quomodo ad Auſtrios devenerint. 421
ishuſa. 454
pagi Helvetiis. 29

P.

P*Agi primi Helvetiæ.* 32. *quinam alios de auxilio poßint appellare.* 161. *quo judicio inter ſe utantur.* 331. *pagi v qui ...nt.* 314. *qui quib. præfect. imperẽt.* 249

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Pagorum trium priorum fœdus à Ludovico Bavar. & cæteris Imp. confirmatum. 80
Patenſa vallis. 257,393
Pauperum cura apud Helvet. 358
Pilati lacus. 496
Plurium vicus Rætiæ. 429
Populi qui communi Helv. imper. reguntur. 236
Præfecti imperij in Helvetia. 41,48. eorum tyrannis. 51
Præfectura IX Helvetiorum. 248
Præfectura Italica Helvetior. 255. Gallica VIII præfect. 373

Q.

Quinquepagici qui. 314

R.

RÆtiæ fines. 219
Ræti inter ſe confœderati & cum Helvet. 220
Rætorum fœdera tria. 220. Reſpub. 416 Comitia. 417. fœdus ſuperius ſive Canum. 416. fœdus domus Dei, ſive Cathedrale. 418. fœdus decem Iuriſdictionũ. 420 Senatus. 424. Conſuetudines. 428. Iudicia cauſarum publicar. 427. Lingua. 515
Rappenmuntz moneta. 356
Raperſvila oppidum. 105,245

Raronij

aronij Barones. 436
atio agendi in publicis conventib. 327
egenſpurgi dominus. 97,98
heguſci populi. 253. regimen eorum. 462
heni curſus ſ. Origo. 493
hyneccum oppid. 462
hodani fluv. fontes. 494
inovium oppid. 454
iva oppidum. 461
imera. 257
inarius lacus. 496
odulphus Habſpurg. Lauffenbergæ dominus. 64
oden partes Abbatiſcell. ditionis. 384
odolphus Habeſpurg. Imp. 41
re Comitatus. 250
tevila. 227. ejus ſociale fœdus cũ Helv. 229. curiæ judicium Hofgricht. 228
tzbergi arx capta. 61
uſa fluvius, 25,83
uſcarum Comites. 474,470

S.

Abaudicum fœdus, 272
Salgeri. 12
lodorum oppid. 18, 174. quando fœderi acceſſerit. 175
nagenſium regio. 460
negannum oppid. 461
netſch montes. 7
ra fluv. 460

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Sarna arx. 62
*Sarunetes populi.*252.*reſpub.* 460
Schachtlan Caſtellani. 372
Schaphuſia civitas. 19,186
Schaphuſiani fœdus ineunt cum Helvet. 152. *quando cum cæteris confœderati.* 187. *Iudicia illorum.* 384
Schuldheis Scultetus, &c. 361
Scona oppidum. 474
Sercomenſe monaſterium. 44,128
Seckel-meiſter quæſtor. 352
Sedunum oppidum. 504
Sedunenſis epiſcopus. 225.434
Sella mons ſive Satel. 41
Sempachium oppid. 374
*Senatus totius Helvet.*313.*per quos haberi poßit.*323. *quo loco habeatur.*324. *quo potißimum tempore.* 325. *Ordo agendi in illo.* 327
Senatus Electio in urbibus. 364
Sietzius fluv. 7
Sigger fluv. 10
Silvaniæ limites. 15
Simmia vallis. 372
Socij Helvetici fæderis. 213
Solium Cæſaris Keyſerſtul. 6
Sondrium oppid. in Ræt. 431
Stantiani pacti ſumma. 167
Steina oppid. 360
Strumoſi homines. 499
Suffragia in magiſtratib. eligend. 342,396

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

uitiæ limites. 14
uitiorum regio. 382. *in* VI *partes diſtri-buta.* 388. *Iudicia illorum.* *ibid.*
uitzeri unde dicti. 75
urina fluv. 11
urſerum oppidum. 374

T.

Taguuan partes pagi Glaronenſis. 383
Talionis lex apud Lucernates. 374
aurus fluvius. 500
elium oppid. Rat. 430
ellij hiſtoria. 58
igurini pagi veteres limites. 9
igurum urbs. 16, 93, 504, *quãdo & quo-modo fœderi acceſſerit.* 93. *in* XII *tribus diviſa.* 340. *Iudicia publica.* 346. *ab Alberto auſtrio obſeſſa.* 129. *pax cum Auſtriis.* 141. *forma Reipub. mutata.* 104. *Præfectura majores* IX. 360
oggenburgij. 404
oſa fluv. 104
ribuum ratio apud Helvet. 339
ribuum magiſtri apud Helv. 344
ruttarum copia. 497
ugium oppid. 16, 131. *quomodo fœderi acceſſerit.* 131. *reſpublica Tuginor.* 381
uregum curtis imperat. 34
urgœa præfectura. 249, 452. *regimen.* 457.
urgouuv regio. 10

V.

VAat regio. 13
Vadimonia Friburgenſium. 380
Valeſianorum fœdus. 225. Reſpubl. 432. diviſio. ibid. eorum regio. 498
Vchtland. 11
Vchterzee. 12
Veragri Valeſiani. 434
Verzaſcha. 478, 482
Veſtitus Helvetiorum. 520
Vetus pagus Vriorum præcipuus. 14
Vitodurum oppidum. 360
Vlmij nobiles. 454
Vnderſea oppidum. 372
Vndervvaldiorum regio. 383. publica conſilia ſive judicia. 389. diviſio regionis quando facta, ibid.
Vocetius mons. 6
Volturena provincia, 430. eius diviſio. ib. ejus amænitas. 498
Vraniorum limites. 14
Vrbes liberæ vicinos principes mercede ad ſe tuendas conducunt. 40
Vrbigeni pagi limites. 10
Vriorum & Suitiorum fœdus cum Tigur. 37. reſpublica. 382
Vrſa fluv. 25
Vrſarij Viberi. 393
Vtzingij Barones. 36

W.

WAllenburgnm oppid. 360
Wallenſtadium oppidum. 332
Walthenſtath Riva. 461
Werdenbergenſes Comites. 460
Wernherus Stouffacherus. 54
Williſovium. 373

Z.

ZOfinga liberum oppidum. 372
Zug Tugium. 16
Zunfft tribus. 339
Zunfftmeiſter magiſter tribus. 342
Zurzachum. 6,450,452

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Summa Privilegii.

Illuſtrium & Præpotentium D.D. Ordinum fœderatarum Belgiæ provinciarum decreto cautum eſt *Bonaventuræ* & *Abrahamo Elzeviriis*, Academiæ Leydenſis typographis, Ne quis præter illorum aut hæredum voluntatem toto decennio proximo, his in regionibus excudat, aut alibi extra provincias excuſum inferat vendatve, librum hunc, cui titulus, *Reſpublica Helvetiorum*. Quod ſi quis contempta auctoritate, directe vel indirecte, præſumpſerit, librum hunc, totum, vel partem ejus, hoc ſive alio modo, extra dictum temporis intervallum typis mandare, vel impreſſum alibi in has oras inferre & vendere; confiſcatione exemplarium, mulctaque inſuper ſexcentorum florenorum, damnas eſto; uti latius patet in ipſo privilegio, dato Hagæ in conventu D. D. Ordinum Generalium, XV Maii, MDCXXVI.

G.V. HERTEVELT Vt.

Ad mandatum Præpotentum D.D. Ordinum General.ſſ.

I. van GOCH.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 66